

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 73

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΛΕΤ' — ΝΑ'**

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

Μετάφρασις — Σχόλια

ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ

θεολόγος · φιλόλογος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	13 - 264
Ὁμιλία ΛΓ' (Ἰωάν. δ' 54 - ε' 5)	13 (267)*
Ὁμιλία ΛΖ' (Ἰωάν. ε' 6 - 13)	25 (272)
Ὁμιλία ΛΗ' (Ἰωάν. ε' 14 - 21)	35 (278)
Ὁμιλία ΛΘ' (Ἰωάν. ε' 22 - 30)	60 (290)
Ὁμιλία Μ' (Ἰωάν. ε' 31 - 38)	86 (304)
Ὁμιλία ΜΑ' (Ἰωάν. ε' 39 - 47)	103 (313)
Ὁμιλία ΜΒ' (Ἰωάν. ε' 1 - 15)	115 (319)
Ὁμιλία ΜΓ' (Ἰωάν. ε' 16 - 25)	132 (328)
Ὁμιλία ΜΔ' (Ἰωάν. ε' 26 - 27)	141 (332)
Ὁμιλία ΜΕ' (Ἰωάν. ε' 28 - 40)	151 (337)
Ὁμιλία ΜΣ' (Ἰωάν. ε' 41 - 52)	171 (346)
Ὁμιλία ΜΖ' (Ἰωάν. ε' 53 - 71)	187 (354)
Ὁμιλία ΜΗ' (Ἰωάν. ζ' 1 - 8)	208 (364)
Ὁμιλία ΜΘ' (Ἰωάν. ζ' 9 - 24)	222 (370)
Ὁμιλία Ν' (Ἰωάν. ζ' 25 - 36)	238 (377)
Ὁμιλία ΝΑ' (Ἰωάν. ζ' 37 - 44)	252 (384)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	267 - 391

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ εἶναι οἱ ἀντίστοιχοι τῶν σελίδων τοῦ ἀρχαίου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
 ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
 Υ Π Ο Μ Ν Η Μ Α
 ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΓΓΑΙΤΕΛΙΟΝ

Ο Μ Ι Λ Ι Α Λ Γ ' (36)
 (Ἰωάν. δ', 54 — ε', 5)

«Αὐτὴν τὴν θεραπεῖαν ἔκανε πάλιν ὁ Ἰησοῦς, ὡς δεύτερον¹ θαῦμα εἰς τὴν Κανὰ, ὅταν ἦλθεν ἀπὸ τῆν Ἰουδαίων εἰς τὴν Γαλιλαίαν»²

α'*. Ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὰ μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ δὲν θά ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ ἀδιαφορήσῃ οὔτε καὶ διὰ τὴν ἐλαχίστην φλέβαν, ἕνεκα τῶν κόπων ποὺ ἀπαιτεῖ, ἐπειδὴ παρέχει πολὺν πλοῦτον, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὰς θείας Γραφὰς δὲν εἶναι χωρὶς ζημιῶν, ἐὰν παρατρέσωμεν ἓνα ἰδιῶτα ἢ μίαν κερασίαν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐρευνῶμεν τὰ πάντα. Διότι ὅλα ἔχουν λεχθῆ ὑπὸ τὴν ἐμπνευσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τίποτε δὲν εἶναι περιττὸν εἰς αὐτάς.

Πρόσεξε λοιπὸν τί λέγει ἐν προκειμένῳ ὁ Εὐαγγ.

1. Τὸ «εἰς δεύτερον» ἐκφράζει δύο ἰδέας, δηλαδὴ δεύτερον, μετὰ τὸ θαῦμα εἰς τὸν γάμον, ποὺ γίνεται εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν, καὶ δεύτερον ὅταν ἦλθεν ἀπὸ τῆν Ἰουδαίων εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Διότι καὶ τὸ πρῶτον ἄνευ ἀπὸ ἐπάνωθεν αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἐπραγματοποιήσεν.

2. Ἰωάν. 4, 54.

* Ὑποχρέωσις κάθε χριστιανοῦ, τονίζει ὁ θεὸς Χρυσόστομος εἰς τὴν παραῶσαν ὁμιλίαν του, εἶναι νὰ μελετᾷ μετὰ προσο-

γελιστής: «Αὐτὴν τὴν θεραπείαν ἔκανε πάλιν ὁ Ἰησοῦς, ὡς δεύτερον θαῦμα εἰς τὴν Κανὰ, ὅταν ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν». Τὸ «δευτέρον»⁷ δὲν τὸ προσέθεσεν ἀνευ σκοποῦ, ἀλλ' ἐξαιρεῖ ἀκόμη περισσότερον τὸ θαῦμα τῶν Σαμαρειτῶν, δεικνύων ὅτι, ἂν καὶ ἔγινε καὶ δεύτερον θαῦμα, ἐν τούτοις αὐτοὶ ποῦ εἶδαν τὰ θαύματα δὲν ἔφθασαν ἀκόμη εἰς τὸ πνευματικὸν ἕμψυχον ἐκείνων ποῦ τίποτε δὲν εἶδαν.

«Μετὰ τούτῳ ἦτο ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. (Ποία ἑορτὴ; Ἐγὼ νομίζω, ἡ ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς). Καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα»⁸.

Πάντοτε κατὰ τὰς ἑορτάς συγχάζει εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀπ' ἐνὸς μὲν διὰ τὴν φανή ὅτι συναεορτάζει μετ' αὐτῶν, ἀπ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν προσελκύσῃ τὸ ὄσθλον πλῆθος. Διότι κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς συνεκεντροῦντο κυρίως οἱ περισσότερον εὐλακρινεῖς.

χῆς καὶ τὰ ελάχιστα ἐδάφια τῆς Ἁγίας Γραφῆς, διότι ὡς θεοπίστευτος δὲν περιέχει τίποτε περιττόν. Ἐν συνεχείᾳ κινεῖται ὅτι ἡ κολυμβήθρα ἢ λεγομένη Βηθεσά καὶ ἡ δι' αὐτῆς θεραπεία τῶν διαφόρων νοσημάτων ἀποτελεῖ προτύπων τῆς διὰ τοῦ θαύματος ἀκαλλαγῆς τῆς ψυχῆς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. Τέλος διευκρινίζει ὅτι ἡ ἀρετὴ ἀπαιτεῖ κόπον καὶ πολλοὺς ἰδρώτας, ἀλλὰ δίδει αἰώνιον ἠδονὴν, ἐνῶ ἡ κακία παρέχει στιγμιαίαν ἠδονὴν καὶ αἰώνιον λύπην, καὶ προτρέπει ἀναλόγως τοὺς ἀκροατὰς του.

3. Πρὸς σημείωσιν 1 τῆς παραοίσσης ἀμύλας.

4. Δὲν σημαίνει ἀμεσοὺς συνέχειαν γεγονότων, ὅπερ ὁ Ἰωάννης ἐκφράζει διὰ τοῦ ἐμετὰ τούτου. Παρενέπεσαν λοιπὸν γεγονότα ἀρκετὰ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, τὰ ὅποια παραλείπει ὁ Εὐαγγελιστὴς, ἐπειδὴ ἐνδιαφέρεται νὰ παρουσιάσῃ τὸν Κύριον εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ μάλιστα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.

5. Διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἑορτῆς ἐσημειώθη διαφορά γνώμων. Ὁ Χρυσόστομος καὶ πολλοὶ ἄλλοι δεχόντο ὅτι πρόκειται διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς. Ἄλλοι ὅμως ἀναφέρονται εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἢ τῆς Σκηνοπηγίας ἢ τῶν Πουρῶν. Πιθανότερα φαίνεται ἡ τελευταία ἄποψις.

6. Ἰωάν. 5, 1.

«Υπάρχει»⁹ δὲ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πλῆσιον τῆς προβατικῆς πόλης κολυμβήθρα¹⁰, ἢ ὅποια εἶχεν ὡς πρόσθετον ὄνομα εἰς τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσαν Βηθεσά¹¹ καὶ εἶχε πέριξ αὐτῆς πέντε θολωτὰ ὑπόστεγα. Εἰς αὐτὰ τὰ θολωτὰ ὑπόστεγα εὐρίσκοντο ἐρπύλλωμένοι πλῆθος πολὺ ἀρρώστων¹², τυφλῶν, χωλῶν, ἀνθρώπων μὲ κάποιο μέλος ἀναίσθητον, καὶ ἐπερίμεναν νὰ κινηθῇ τὸ νερὸ τῆς κολυμβήθρας¹³. Ποίος ὁ τρόπος τῆς θεραπείας αὐτῆς; Ποίον μυστήριον ὑπανίσταται ἐδῶ; (Διότι αὐτὰ δὲν ἔχουν γραφῆ ἀσκακα καὶ τυχαία, ἀλλὰ μᾶς παρουσιάζει τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν ὡς εἰς εἰκόνα καὶ παράστασιν, ὅστε τὸ πᾶρα πολὺ παράδοξον, ἐρχόμενον χωρὶς κανένα προειθεσμὸν, νὰ μὴ κλονίσῃ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως εἰς τοὺς περισσότερους ἀνθρώπους). Τί εἶναι λοιπὸν αὐτὸ ποῦ ὑποτυποῦται ἐδῶ; Ἐπρόκειτο νὰ δοθῇ τὸ βάπτισμα, τὸ ὅποιον εἶχε πολλὴν δύναμιν καὶ μεγίστην δωρεάν, θάπτισμα, ποῦ ἐκαθάριζεν ὅλας τὰς ἀ-

7. Ὁ Ἑισαγωγὸς δικαιολογεῖται εἰτε ἀπὸ τὴν ζωηρότητα τῶν ἐπισημῶσεων τοῦ Εὐαγγελιστοῦ εἰτε διότι, παρὰ τὴν ἐπισημῶσαν καταστροφῆν τῶν Ἱεροσολύμων κατὰ τὸ 70 μ.Χ. ὑπὸ τοῦ Τίτου, ἡ πηγὴ αὐτῆ ὑπῆρχεν. Ὁ Ἰωάννης ὡς γνωστὸν ἔγραψε μετὰ τὴν καταστροφῆν αὐτὴν περὶ τὸ 85 ἕως 95 μ.Χ.

8. Ποῦ ἀκριβῶς εὐρίσκεται ἡ πηγὴ αὐτῆ ἀμφισβητεῖται. Μερικοὶ τὴν συγχέουσι πρὸς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλοάμ (Ἰωάν. 9, 7), ἢ ὅποια ἕμψυχον φαίνεται εἶτε ἐκχωρίζεται ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ. Μᾶλλον ὅμως ἡ πηγὴ αὐτῆ ἔκειτο βορειοανατολικῶς τοῦ νεοῦ, παρὰ τὴν σημερινὴν πύλιν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ἐπὶ αὐτῆς δὲ ὀδηγοῦντο τὰ παλαιὰ ἐκ τῆς ἀπείρου εἰς τὴν πύλιν. Ἰσως ἦτο λίμνη, σχηματιζομένη ἀπὸ κάποιοι πηγῆν, μὲ ἀρκετὸν βάθος, ὅστε νὰ δύναται κανεὶς νὰ κολυμβῇ ἐντὸς αὐτῆς.

9. Βηθεσά σημαίνει οἶκος ἐλέους. Τὸ ὄνομα αὐτὸ κατὰ τὴν πιθανότεραν ἐκδοχὴν ἐδόθη εἰς αὐτὴν ἐπειδὴ ἐθεραπεύοντο ἐκεῖ διάφορα νοσήματα.

10. Μὲ ὀλίγας λέξεις περιγράφει ζωηρῶς ὁ Εὐαγγελιστὴς τὴν εἰκόνα τῶν ὑπὸ τὰς στυὰς κειμένων ἀσθενῶν.

11. Ἰωάν. 8, 2-3.

μαρτίας και εις τούς πνευματικῶς νεκροὺς εἶδε ζωὴν.
 "Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ὡς εἰς πίνακα ζωγραφικῆς προ-
 διαγράφονται εἰς τὴν κολυμβήθραν αὐτὴν καὶ εἰς ἄλ-
 λα πολλὰ περιστατικά. Καὶ κατὰ πρῶτον καθόρισεν τὸ
 νερὸ, μὲ τὸ ὅποιον ἑκαθαρίζοντο αἱ σωματικαὶ κηλίδες
 καὶ οἱ μολυσμοὶ ποῦ δὲν ὑπῆρχαν, θεωρούμενοι ὁμῶς
 ὡς πραγματικοί, ὅπως εἶναι οἱ καθαρισμοὶ ἀπὸ τῶν κη-
 δείας, ἀπὸ τῶν λεπρῶν καὶ ἄλλα παρόμοια πράγμα-
 τα. Καὶ πολλὰς καθαρτικὰς πράξεις θὰ ἤμποροῦσε
 νὰ ἴδῃ ὁ καθέννας νὰ γίνονται μὲ νερὸ εἰς τὴν Παλαιάν
 Διοσθήκην ἐξ αἰτίας τῆς ἰδέας τοῦ μολυσμοῦ ἐκ τῆς ἐπα-
 φῆς μὲ διάφορα ἀπηγορευμένα πρόσωπα ἢ ἀντικείμενα.
 "Ἄς προχωρήσωμεν ὁμῶς τώρα εἰς τὸ θέμα μας.
 Κατὰ πρῶτον λοιπὸν, ὅπως προανέφερα, παροχωρεῖ νὰ
 πραγματοποιιοῦνται μὲ τὸ νερὸ καθαρισμοὶ σωματικῶν
 μολυσμῶν, ἔπειτα δὲ νὰ θεραπεύονται καὶ διάφοροι ἀ-
 σθένεια. Ὁ Θεὸς δηλαδὴ, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μᾶς φέρῃ
 πλησιέστερον πρὸς τὴν δωρεάν τοῦ βαπτίσματος, ἔχει
 μόνον μολυσμοὺς ἀπλῶς καθορίζει πλέον, ἀλλὰ καὶ ἀ-
 σθενείας θεραπεύει. Διότι αἱ εἰκόνας τῆς ἀληθείας, καὶ
 αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸ βάπτισμα καὶ αἱ σχετιζόμεναι
 πρὸς τὸ πάθος καὶ αἱ εἰς ἄλλα γεγονότα ἀναγόμεναι,
 εἶναι ἐντονώτεραι καὶ παραστατικώτεραι τῶν παλαιότε-
 ρων. Ὅπως δηλαδὴ ἀκριβῶς οἱ σωματοφύλακες τοῦ
 βασιλέως, οἱ ὅποιοι ἴστανται πλησίον του εἶναι λαμπρό-
 τεροι τῶν ἄλλων αὐλικῶν, καθ' ὅμοιον τρόπον συνέβη
 καὶ μὲ τοὺς τύπους τῆς ἀληθείας.
 Κατέβαινε λοιπὸν ἄγγελος καὶ ἐτάρασεν τὸ νερὸ
 καὶ τοῦ μετέδιδε θεραπευτικὴν δύναμιν, διὰ νὰ μάθουν
 οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι πολὺ περισσότερον δύναται νὰ θεραπεύ-
 σῃ ἅλα τὰ νοσήματα τῆς ψυχῆς ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων.
 "Ἄλλ' ὅπως εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν ἐθερά-
 πει γενικῶς ἢ φύσει τοῦ νεροῦ, (διότι τότε αὐτὸ θὰ ἐ-
 γίνετο συνεχῶς), ἀλλ' ἀπέκτα θεραπευτικὰς ἰδιότητας

διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ ἀγγέλου, ἔτσι καὶ εἰς ἡμᾶς δὲν
 ἐπιτελεῖ τὸν καθαρμὸν τὸ νερὸ τοῦ βαπτίσματος ἀφ' ἐ-
 αυτοῦ, ἀλλὰ τότε λύει ἅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ἁμαρτήμα-
 τα, ὅταν δηλαδὴ δεχθῇ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Γύρω λοιπὸν ἀπὸ τὴν κολυμβήθραν αὐτὴν «εὐρί-
 σκοντο ἐξαπλωμένοι πλῆθος πολὺ ἀρρώστων, τυφλῶν,
 χωλῶν, ἀνθρώπων μὲ κάποιο μέλος ἀναίσθητον, καὶ ἐ-
 περιμένον νὰ κινήσῃ τὸ νερὸ τῆς κολυμβήθρας».

Τότε ὁμῶς ἡ ἀσθένεια ἠμποδίζει ὅποιον ἤθελε νὰ
 θεραπευθῇ, ἐνῶ σήμερα ὁ καθέννας ἔχει τὴν δυνατότητα
 νὰ προσέλθῃ. Διότι δὲν εἶναι ἄγγελος ἐκεῖνος ποῦ τα-
 ράσσει τὸ νερὸ, ἀλλὰ ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων εἶναι ποῦ
 πράττει τὰ πάντα. Καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ τώρα ὁ ἀρ-
 ρωστος, «Ἄνθρωπον οὐκ ἔγω», δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἰσχυρι-
 σθῇ, «ἐνῶ προσπαθῶ νὰ ἔλθω ἐγώ, προλαθαίνει ἄλλος
 καὶ κατεβαίνει πρὶν ἀπὸ ἐμέ». Ἄλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἡ
 οἰκουμένη ὀλόκληρος προσέλθῃ, ἡ χάρις δὲν ὀλιγο-
 στεύει, οὔτε ἡ ἐνέργεια βασιανῶται, παρά διατηρεῖται
 ἡ ἴδια καὶ μάλιστα εἰς τσαυτὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁ-
 ποίαν ἦτο πρὸ τοῦ βαπτίσματος. Καὶ ὅπως αἱ ἀκτίνες
 τοῦ ἡλίου φωτίζουν κάθε ἡμέραν, χωρὶς νὰ βασιανῶται,
 οὔτε νὰ ἀδυνατῇ τὸ φῶς ἀπὸ τὴν μεγάλην χορηγίαν,
 καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς μεγαλύτερον μάλιστα θα-
 θμὸν καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν ἔλατ-
 τοῦται ἀπὸ τὸ πλῆθος ποῦ ἀπολαμβάνει αὐτὴν.

Αὐτὸ ἐγένετο, ὥστε, ὅσοι ἐμασάν ὅτι ὑπῆρχεν ἡ δυ-
 νατότης νὰ θεραπεύουν τὰς ἀσθενείας τοῦ σώματος
 εἰς τὸ νερὸ, καὶ μάλιστα ἐπὶ πολλῶν χρόνων ἠσκήθησαν
 εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς θεραπείας, νὰ πιστεύσουν εὐκολώ-
 τερον ὅτι τὸ νερὸ¹² ἠμπορεῖ καὶ τῆς ψυχῆς τὰ νοσήματα
 νὰ θεραπεύσῃ.

12. Διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸ βά-
 πτισμα.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον ἀφῆκεν ἄλλους τοὺς ἄλλους ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀπηθύνθη πρὸς τὸν ἀσθενῆ ἐκεῖνον, ποῦ ἦτο ἄρρωστος ἐπὶ τριάκοντα καὶ ὀκτῶ ἔτη¹³; Καὶ διατί τὸν ἐρωτᾷ, «Θέλεις νὰ γίνῃς ὀγιῆς;»¹⁴. «Ὁχι διὰ νὰ μάθῃ θέθαια, (διότι αὐτὸ ἦτο περιττόν), ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ τὴν καρτερίαν τοῦ ἀσθενοῦς καὶ διὰ νὰ καταλάβωμεν ὅτι δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀφῆκε τοὺς ἄλλους καὶ ἦλθε πρὸς αὐτόν.

Καὶ τί λέγει ὁ ἄρρωστος; «Ἀπεκρίθη εἰς αὐτόν καὶ λέγει· Κύριε, δὲν ἔχω ἀνθρώπον νὰ μὲ ρίξῃ εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἀμέσως ὅταν ταραχθῇ τὸ νερό¹⁵. Ἐνῶ δὲ προσπαθῶ νὰ ἔλθω ἐγὼ, προλαβαίνει ἄλλος καὶ καταβαίνει πρὶν ἀπὸ ἐμέ¹⁶. Δι' αὐτὸ τὸν ἠρώτησον, «Θέλεις νὰ γίνῃς ὀγιῆς;» διὰ νὰ μάθωμεν αὐτά. Καὶ δὲν τοῦ εἶπεν, Θέλεις νὰ σὲ θεραπεύσω; (διότι ὁ ἀσθενὴς δὲν εἶχε καμμίαν μεγάλην ἰδέαν περὶ τοῦ Ἰησοῦ), ἀλλὰ «Θέλεις νὰ γίνῃς ὀγιῆς;».

Εἶναι ἐκπληκτικὴ ἡ ὑπομονὴ τοῦ παραλύτου. Τριάκοντα καὶ ὀκτῶ ἔτη ἦτο ἀσθενὴς καὶ κάθε ἔτος εἶχε τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν καὶ ἐπέμενεν, χωρὶς νὰ παραιτῆται ἀπὸ τὴν προσπάθειάν του. Διότι, ἂν ὄχι τὰ παρελθόντα, τὰ μέλλοντα τοῦλάχιστον δὲν ἦσαν ἱκανά, ἐὰν δὲν ἦτο καρτερικός, νὰ τὸν ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν τόπον αὐτόν;

Σκέψου ἀκόμη, σὲ παρακαλῶ, πῶς ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ἐπαγρυπνοῦν ἐκεῖ καὶ οἱ λοιποὶ ἀσθενεῖς, διότι ὁ καιρὸς κατὰ τὸν ὅποιον ἐταράσσεται τὸ νερὸ ἦτο ἀδηλός. Καὶ οἱ μὲν χωλοὶ καὶ ἀκρωτηριασμένοι ἤθύναντο νὰ πα-

13. Ἰωάν. 5, 5.

14. Ἰωάν. 5, 6.

15. Ἐπιθεσθαιούται οὕτως ὅτι ἐπὶ πρώτος ἐμέθας μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ὀγιῆς ἐγίνετο.

16. Ἰωάν. 5, 7.

ρατηροῦν, οἱ τυφλοὶ ὁμοῦ πῶς ἔθλεπαν; ἴσως ἀπὸ τὸν γινόμενον θόρυβον ἀντελαμβάνοντο αὐτό.

β'. Ἄς νοιώσωμεν ἐντροπήν, ἀγοστητοὶ μου, ἄς νοιώσωμεν ἐντροπήν καὶ ἄς στενάξωμεν διὰ τὴν πολλὴν μας ραθυμίαν. Ἐπὶ τριάκοντα καὶ ὀκτῶ ἔτη ἐπέμενεν ἐκεῖνος, χωρὶς νὰ ἐπιτυχῆναι ἐκεῖνο ποῦ ἠθέληεν, καὶ ὁμοῦ δὲν παρητεῖτο. Καὶ δὲν ἐπιτύχχανε τὸν σκοπὸν του, ὄχι ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του ἀμέλειαν, ἀλλὰ διὰ τὸ γεγονὸς ὅτι παρημποδίζετο ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ καταπατεῖτο, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἀδιαφορῇ ἕστο καὶ ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς. Ἡμεῖς, ὁμοῦ, ἐὰν ἐπὶ βέκα ἡμέρας ἐπιμεινωμεν παρακαλοῦντες διὰ κάτι θερμῶς, καὶ δὲν τὸ ἐπιτύχωμεν, παύομεν πλεόν νὰ ἔχωμεν τὸ ἴδιον ἐνδιαφέρον δι' αὐτό. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἀνθρώπους ἔχομεν ὑπομονὴν ἐπὶ πολὺν χρόνον, στρατευόμενοι, ταλαιπωρούμενοι καὶ πολλὰς δουλοπρεπεῖς ὑπηρεσίας προσφέροντες, καὶ πολλὰς φορές χάνομεν εἰς τὸ τέλος καὶ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα, ἐνῶ εἰς τὸν Κύριόν μας, ἀπὸ τὸν ὅποιον ὑπάρχει ὁπωσδήποτε ἡ δυνατότης νὰ πάρωμεν ἀμοιβὴν κατὰ πολὺ μεγαλυτέραν τῶν κόπων, («διότι ἡ ἐλπίς δὲν ἐντροπιάζει»¹⁷, λέγει), δὲν ἀνεχόμεθα νὰ ἐπιμεινωμεν μὲ τὴν προσήκουσαν προθυμίαν.

Καὶ ἡ συμπεριφορὰ μας αὐτὴ πόσῃ τιμωρίαν ἀξίζει; Διότι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτύχωμεν κάτι, αὐτὸ τὸ γεγονὸς ὅτι θὰ ἀπευθυνώμεθα συνεχῶς πρὸς τὸν Θεόν, δὲν τὸ θεωρεῖτε ἀξίον πολλῶν ἀγαθῶν;

Ἀλλὰ μήπως εἶναι κοπιαστικὴ ἡ συνεχὴς προσευχή; Καὶ ποῖον πρᾶγμα τῆς ἀρετῆς, πῆς μου, δὲν εἶναι ἐπίπανον; Αὐτὸ ἀκριβῶς, λέγει κάποιος, τὸ ὅτι εἰς μὲν τὴν κακίαν ἔχει δοθῆ ὡς ἀκόλουθος ἡ ἠδονή, ἐνῶ τὴν

17. Ρωμ. 5, 5.

ἀρετὴν ἀκολουθεῖ ὁ πόνος, εἶναι ἀξίον μεγάλης ἀπορίας. Καὶ νομίζω ὅτι πολλοὶ θὰ ζητοῦν ἀπάντησιν εἰς τὸ πρόβλημα αὐτό.

Ποία εἶναι λοιπὸν ἡ αἰτία αὐτῆς τῆς καταστάσεως; Ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μᾶς ἔδωκε θείον ἀπληγαγμένον ἀπὸ φροντίδας καὶ κόπους. Δὲν ἐχρησιμοποίησαμεν ὅπως ἔπρεπε τὴν δωρεάν, ἀλλὰ μᾶς διέστρεψεν ἡ ἀργία καὶ ἐχάσαμεν τὸν παράδεισον. Δι' αὐτὸ κατέστησε πλέον τὴν ζωὴν μᾶς ἐπίπονον, ὡς νὰ ἀπελογεῖτο πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ νὰ ἔλεγεν Ὡς ἔδωσα ἀνετον ζωὴν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀνεσιν ἐγίνατε χειρότεροι. Δι' αὐτὸ ἀπεφάσισα νὰ σᾶς προστεθοῦν κόποι καὶ ἰθρῶτες. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν μᾶς συνεκράτει οὐτε ἐκεῖνος ὁ κόπος, μᾶς ἔδωσε πάλιν νόμον μὲ πολλὰς ἐντολάς, θέτων, ὡς εἰς ἀγρίον ἵππον, χειροπέδας καὶ δεσμοὺς εἰς τοὺς πόδας, διὰ νὰ ἐλέγχη τὰ σκιρτήματα αὐτοῦ. Ἔτσι κάνουν οἱ δεμασταὶ τῶν ἵππων.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν λοιπὸν εἶναι ἐπίπονος ἡ ζωὴ μᾶς, ἐπειδὴ ἡ ἀργία συνήθως μᾶς διαφθείρει. Διότι ἡ φύσις μᾶς δὲν ἀνέχεται νὰ εὐρίσκεται εἰς ἀργίαν, ἀλλὰ στρέφεται εὐκόλῃ πρὸς τὴν κακίαν. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ σῶφρων δὲν χρειάζεται τοὺς κόπους, οὔτε ἐκεῖνος ποὺ διακρίνεται εἰς ἄλλας ἐκδηλώσεις τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ νὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἐπιτύχουν τὰ πάντα καθεύδοντες, τότε ποῦ θὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν ἀνεσιν αὐτὴν; Ἄρα γε ὅχι πρὸς τὸν ἐγωισμόν καὶ τὴν ἀλαζονείαν;

Ἄλλὰ διὰτι, ἔρωτᾷ κάποιος, μὲ τὴν κακίαν μὲν ἔχει συνδυασθῆ μεγάλη ἡδονή, ἐνῶ μὲ τὴν ἀρετὴν ἔχει συνδεθῆ πολλὸς κόπος καὶ ἰθρῶς; Καὶ ποία χάρις θὰ σοῦ ὠφελετο ἢ διὰ ποῖον πρᾶγμα θὰ ἐλάμβανες ἀμοιβήν, ἐὰν τὸ ἔργον δὲν ἦτο ἐπίπονον; Διότι καὶ σήμερᾴ ἠμπορῶ νὰ σοῦ παρουσιάσω πολλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐκ φύσεως μισοῦν τὴν μετὰ γυναικὸς ἐπαφὴν καὶ ἀποφεύγουν ὡς θδελυρᾶν τὴν πρὸς αὐτὰς ὁμιλίαν. Αὐτοὺς λοι-

πὸν θὰ τοὺς ὀνομάσωμεν σῶφρονες, εἰπέ μου, ἢ θὰ τοὺς στεφανώσωμεν καὶ θὰ τοὺς ἐπαινήσωμεν; Καθόλου θεόθια. Διότι σφροσύνη σημαίνει ἐγκράτεια καὶ τὸ νὰ κατανικήσωμεν τὰς ἡβόνας μαχόμενοι. Ἄλλωστε καὶ εἰς τοὺς πολέμους, ὅταν οἱ ἀγῶνες εἶναι σφοδροὶ, τότε τὰ τρόπαια γίνονται λαμπρότερα, καὶ ὅχι ὅταν κανένας δὲν σηκῶνῃ τὰ χεῖρα του ἐναντίον μας. Ὑπάρχουν πολλοὶ οἱ ὅποιοι ἐκ φύσεως εἶναι ἐγκρατεῖς. Αὐτοὺς θὰ τοὺς ὀνομάσωμεν λοιπὸν εὐσεβεῖς; Ὅχι ἀσφαλῶς. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς τρόπους εὐνουχισμοῦ ποῦ ἀνέφερεν, ἀφήνει χωρὶς στέφον τοὺς δύο καὶ τὸν ἕνα εἰσάγει εἰς τὴν βασιλείαν¹⁸.

Καὶ τί χρειάζεται ἡ κακία; ἔρωτᾷ κάποιος. Καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον ἔρωτῶ. Ποῖος εἶναι ὁμοῦς ὁ δημιουργὸς τῆς κακίας; Ποῖος ἄλλος, παρὰ ἡ ραθυμία ποῦ πηγάζει ἀπὸ τὴν θέλησίν μας; Ἄλλ' ἔπρεπεν, ἰσχυρίζεται ὁ ἄλλος, νὰ ὑπάρχουν μόνον ἀγαθὰ καὶ καλοὶ ἄνθρωποι. Καὶ ποῖον τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ ἀγαθοῦ; Νὰ προσέχη καὶ νὰ ἀγρυπνᾷ, ἢ νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ ροχαλίξῃ;

Ἄλλὰ διὰ ποῖον λόγον, ἀπορεῖ κάποιος, νὰ μὴ ἐθεωρεῖτο αὐτὸ ἀγαθόν, τὸ νὰ προσδεῶμεν εἰς τὴν ἀρετὴν χωρὶς κόπους; Μοῦ προβάλλεις ἐπιχειρήματα ποῦ ταιριάζουν εἰς τὰ θεοκλήματα καὶ εἰς δσοὺς ἀσχολοῦνται πρὸ πάντων μὲ τὴν κοιλίαν τῶν καὶ τὴν θεωροῦν ὡς Θεόν. Διότι, ἀν οἱ λόγοι αὐτοὶ δὲν εἶναι προϊόν ἀδιαφορίας καὶ νοθρότητας, ἀπάντησέ μου ἀπὸ τὰ κατωτέρω παράδειγμα. Ἐὰν ὑπῆρχεν ἕνας βασιλεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς του, καὶ ἐνῶ ὁ βασιλεὺς ἐκοιμᾶτο καὶ ἐμέθυε, ὁ στρατηγὸς ταλαιπωρούμενος ἔσθισε τὰ τρόπαια, εἰς ποῖον θὰ ἀπέδιδες τὴν νίκην; Ποῖος θὰ εἶχε τὴν ἡδονὴν

¹⁸ Πρβλ. Ματθ. 19, 12.

διὰ τὰ συμβάντα; Βλέπεις ὅτι ἡ ψυχὴ εὐχαριστεῖται καὶ ἀγαπᾷ περισσότερον ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὅποια ἐκοπίασεν; Δι' αὐτὸ ἀνέμειξε τοὺς πόνοὺς μετὰ τὴν ἀρετὴν, διότι ἤθελε νὰ τὴν καταστήσῃ μετὰ τὸν τρόπον αὐτὸν οἰκείαν καὶ ποθητὴν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὴν μὲν ἀρετὴν θαυμάζομεν, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἴμεθα ἐνάρτετοι, ἐνῶ τὴν κακίαν, ἂν καὶ προσφέρῃ ἡδονὴν, τὴν καταγοροῦμεν.

Ἐάν πάλιν ἀπορῆς καὶ ἐρωτᾷς· Διὰ τί δὲν θαυμάζομεν περισσότερο τούτους ἐκ φύσεως κολοῦς ἀπὸ τούτους ἐκ προαιρέσεως ὄντας κολοῦς; ἀπαντᾷ, διότι εἶναι δίκαιον νὰ προτάσσωμεν τὸν κοπιᾶζοντα ἀπὸ ἐκείνου ποῦ δὲν κοπιᾶζει.

Καὶ διὰ τί, ἐρωτᾷς, τώρα κοπιᾶζομεν; Ἐπειδὴ δὲν ἐκράτησες μετὰ μέτρον τὴν κατάστασιν, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν εἶχες κόπου. Μᾶλλον ὁμως, ἐάν κανεὶς ἐξετάσῃ μετὰ ἀκρίβειαν τὸ πρᾶγμα, θὰ ἀντιληφθῇ ὅτι καὶ μετὰ ἄλλους τρόπους συνηθίζει νὰ μᾶς διαφθεῖρῃ ἡ ἀργία καὶ νὰ μᾶς δημιουργῇ πόνον. Καὶ ἐάν θέλῃς ὡς παράδειγμα, ἂς κλείσωμεν κάπου ἕνα ἀνθρώπον καὶ ἂς τὸν τρέφωμεν μόνον, προσέχοντες κυρίως τὴν ἰκανοποίησιν τῆς καυλίας του, χωρὶς νὰ τὸν ἀφήνωμεν οὔτε νὰ θαδίζῃ καθόλου οὔτε νὰ ἐργάζεται, ἀλλὰ νὰ ἀπολασθῆναι τὸ φαγητὸν καὶ τὸν ὕπνον καὶ διαρκῶς νὰ τρυφᾷ. Καὶ ποῖον πρᾶγμα θὰ ἠμπορούσε νὰ θεωρηθῇ ἀθλιώτερον ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτοῦ τοῦ εἰδούς;

Ναί, ἀλλ' ἄλλο εἶναι ἡ ἐργασία καὶ ἄλλο ἡ καταπόνησις, ἀντιλέγει κάποιος. Τότε ὁμως ὄπῃρκεν ἡ δυνατότης νὰ ἐργαζώμεθα χωρὶς νὰ κοπιᾶζομεν. Καὶ ἦτο αὐτὸ δυνατόν; ἀπορεῖ ἐκεῖνος. Ναί, ἦτο. Αὐτὸ ἠθέλησε καὶ ὁ Θεός, ἀλλὰ σὺ δὲν τὸ ἠθέλεις. Δι' αὐτὸ λοιπὸν σοῦ ἀνέθεσε νὰ ἐργάζεσθαι εἰς τὸν παράδεισον καὶ καθόρισε μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐργασίας, χωρὶς νὰ ἀναμείξῃ τὸν κόπον εἰς αὐτήν. Διότι ἀσφαλῶς, ἐάν ἐξ ἀρχῆς ἐκοπίαζεν ὁ ἀνθρώπος, δὲν θὰ ὄριζεν αὐτὸ ὁ Θεός ὡς εἶδος

τιμωρίας μετὰ ταῦτα. Διότι εἶναι δυνατόν νὰ ἐργαζώμεθα χωρὶς νὰ ταλαιπωρούμεθα, ὅπως οἱ ἄγγελοι. Διὰ τὸ ὅτι ἐργάζονται οἱ ἄγγελοι, ἄκουσε τί λέγει· «Εἶναι δυνατόν κατὰ τὴν ἰσχύν νὰ ἐκτελοῦν τὸ θέλημα αὐτοῦ»¹⁹. Τώρα ὁμως ἡ ἄλλειψις τῆς ἰσχύος προκαλεῖ μεγάλον κόπον, ἐνῶ τότε δὲν ὄπῃρκεν ἀκόμη αὐτό. Διότι ἐκεῖνος ποῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, «κατέπαυσεν», λέγει, «ἀπὸ τὰ ἔργα του»²⁰, ὅπως ὁ Θεός κατέπαυσεν ἀπὸ τὰ ἰδικά του ἔργα. Καὶ ἐδῶ δὲν ἐννοεῖ τὴν ἀργίαν, ἀλλὰ τὴν ἄλλειψιν καταπονήσεως. Διότι ὁ Θεός ἀκόμη καὶ τώρα ἐργάζεται, καθὼς λέγει ὁ Χριστός· «Ὁ Πατὴρ μου μέχρι τώρα ἐργάζεται καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι»²¹.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον οὐκ προτρέπω νὰ ἀφήσωμεν τελείως τὴν ἀδιαφορίαν καὶ ραθυμίαν καὶ νὰ ἐπιδιώξωμεν μετὰ ζῆλον τὴν ἀρετὴν. Διότι ἡ ἡδονὴ τῆς κακίας εἶναι μικρὰ καὶ ἡ λύπη συνεχῆς, ἐνῶ τῆς ἀρετῆς ἀντιθέτως ἡ χαρὰ εἶναι ἀγήραστος καὶ πρόσκαιρος ὁ πόνος. Καὶ ἡ μὲν ἀρετὴ καὶ πρὸ τῶν στεφάνων τῆς νίκης προσφέρει ἄνεσιν εἰς τὸν ἐργάτην αὐτῆς, διότι τὸν τρέφει μετὰ τὰς ἐλπίδας, ἐνῶ ἡ κακία καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν κόλασιν τιμωρεῖ τὸν ἐργάτην αὐτῆς, ἐπειδὴ προκαλεῖ ἀγχος καὶ φόβον εἰς τὴν συνείδησίν του καὶ τὸν κάνει νὰ υποσιμᾶζεται τὰ πάντα. Καὶ ὁμως αὐτὰ πόσον κόπων καὶ ἰδρώτων εἶναι χειρότερα. Καὶ ἐάν δὲν ὄπῃρκεν αὐτὰ παρὰ μόνον ἡ ἡδονή, ποῖον θὰ ἦτο εὐτελέστερον ἀπὸ τὴν ἡδονὴν αὐτῆν; Διότι ταυτοχρόνως ἐμφανίζεται καὶ χάνεται μαραιμένη. Φεύγει πρὶν γίνῃ κτήμᾳ μας, εἴτε ἀναφέρῃ τὴν σωματικὴν ἡδονήν, εἴτε τὴν τῶν ἀπολαύσεων, εἴτε τὴν τῶν χρημάτων. Δὲν παύουν κάθε ἡμέραν νὰ γηρά-

19. Ψαλμ. 102, 20.

20. Ἐβρ. 4, 4.

21. Ἰωάν. 5, 17.

σκουν αἱ ἕβοναί αὐταί. Ὅταν θυμὸς ὑπάρχη κόλασις καὶ τιμωρία, τί θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶναι ἀθλιώτερον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἄκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπιδίδονται εἰς τὴν κακίαν;

Ἐχοντες λοιπὸν αὐτὰ ὅπ' ἔσιν, ἃς ὑπομένομεν τὰ πάντα χάριν τῆς ἀρετῆς, διότι ἔτσι θὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τὴν ἀληθινὴν εὐχαρίστησιν, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μετὰ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΖ' (37)

(Ἰωάν. ε', 6 - 13)

«Λέγει εἰς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς θέλωσι νὰ γίνῃς ὄψις; Ἄπεκρίθη εἰς αὐτὸν ὁ ἀσθενὴς· Καί, Κύριε, δὲν ἔχω θυμὸς ἀνθρώπου νὰ με ρίψῃ εἰς τὴν κολυμβήτρικαν, ἀμέσως ὅταν παραχθῇ τὸ νερό»¹.

α*. Μεγάλον τὸ κέρδος ἀπὸ τὰς Ἁγίας Γραφὰς καὶ διαρκὴς ἡ ὠφέλεια ἢ πηγάζουσα ἐξ αὐτῶν. Καὶ διὰ νὰ δεῖξῃ αὐτὸ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Διότι ὅσα κατὰ τὸ παρελθὸν ἐγράφησαν, ἐγράφησαν διὰ νὰ νοθετηθῶμεν ἡμεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους κατέληξαν οἱ ἑσχατοὶ χρόνοι², διὰ νὰ κρατοῦμεν στερεὰ τὴν ἐλπίδα μετὰ τὴν ὑπομονήν

1. Ἰωάν. 5, 6 - 7.

² Ἡ παρούσα ὁμιλία ἀρχίζει μετὰ τὴν διαπίστωσιν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ὅτι αἱ Ἁγίαί Γραφαὶ ἀποτελοῦν κατὰ κάποιον τρόπον φαρμακείον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρίσκει κανεὶς τὸ φάρμακον πρὸς θεραπείαν πάσης ψυχικῆς νόσου. Εἰς τὴν συνέχειαν διευκρινίζει ὅτι ὁ ἐσθὸς παράλυτος δὲν πρέπει νὰ ταυτίζεται μετὰ τὸν ὅπῃ τοῦ Ματθαίου ἀναφερόμενον, διότι πολλὰ εἶναι τὰ στοιχεία πρὸς τὴν ἐξουσίαν. Ὁ Κύριος δὲν ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ἀσθενὴ πῶς τὸν ἐξουσίαν, ἀλλὰ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἀνεχώρησεν ὁ Χριστὸς διὰ νὰ καταστήσῃ τὴν μαρτυρίαν τοῦ παραλύτου ἀνύπνου καὶ παραλλήλως διὰ νὰ καταπραῖνῃ τὸν θυμὸν καὶ τὸν φθόνον τῶν Ἰουδαίων. Τέλος συγκρίνει τὸ πάθος τοῦ φθόνου πρὸς τὰς ἄλλας κακίας καὶ ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὸ εἶναι χειρότερον ὅλων καὶ δι' αὐτὸ προτρέπει τοὺς ἀκρατάς του νὰ ἀποβάλλουν ἀπὸ τὰς ψυχὰς των τὸν αἴτιον ἀπειρῶν κακῶν φθόνον καὶ νὰ ἐμφυτεύσουν εἰς αὐτὰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον.

2. Δηλαδὴ οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι, μετὰ τὸ τέλος τῶν ὁποίων ἀρχίζει ἡ νέα περίοδος τοῦ Μεσαίου.

καί τὴν παρηγορίαν τῶν Γραφῶν³. Πραγματικά τὰ θεῖα λόγια εἶναι θησαυρὸς παντὸς εἴδους φαρμάκων. Ὡστε, εἴτε εἶναι ἀνάγκη νὰ σῆσῃ κάποιος τὸν ἐγλωσμένον ἢ νὰ κοιμήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν ἢ νὰ καταπατήσῃ τὸν ἔρωτα τῶν χρημάτων ἢ νὰ ἀδιαφορήσῃ διὰ τὴν λύπην ἢ νὰ μεταδώσῃ αἰσιοδοξίαν καὶ νὰ προκαλέσῃ τὴν ὑπομονήν, πολλὰς ἀφορμὰς θὰ ἠμποροῦσε νὰ εὑρῇ εἰς αὐτάς. Διότι ποῖος ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἀγωνίζονται πρὸς τὴν μακρὰν πενίαν ἢ θασανίζονται ἀπὸ κάποιαν θαρσίαν νόσον, δὲν θὰ παρηγορηθῇ εἰς μεγάλον θαυμάσιον, ὅταν ἀναγνώσῃ τὸ προκείμενον χωρίον;

Ἐπὶ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη παρέμεινε παράλυτος ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς καὶ, ἐνῶ κάθε ἔτος ἔθλεπεν ἄλλους ἀσθενεῖς νὰ θεραπεύωνται καὶ ὁ ἴδιος κατεχετο ἀπὸ τὴν νόσον, ἐν τούτοις δὲν παρητήθη ἀπὸ τὴν προσπάθειάν του οὔτε τὸν κατέλαθεν ἀπελπίσια. Μολοντοὶ θέθαια ὄχι μόνον ἢ λύπη διὰ τὰ περασμένα ἔτη, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔλπις ἐλπίσῃ διὰ τὰ μελλοντικά ἦτο ἱκανὴ νὰ τὸν ἐξουθενώσῃ.

Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγει καὶ μάθε τὸ μέγεθος τῆς τραγωδίας. Ὅταν δηλαδὴ τὸν ἠρώτησεν ὁ Χριστὸς, «Θέλεις νὰ γίνῃς υἱός;», «Ναί, Κύριε», ἀπεκρίθη, «δὲν ἔχω ὅμως ἄνθρωπον νὰ μὲ ρίψῃ εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἀμέσως ὅταν ταραχθῇ τὸ νερὸ». Τί εἶναι περισσότερο λυπηρὸν ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτούς; Ποῖον ἀπὸ τὰ πράγματα εἶναι περιπαθέστερον αὐτοῦ; Εἶδες καρδίαν συντετριμμένην ἀπὸ τὴν μακρὰν ἀσθένειαν; Εἶδες κάθε θυμὸν κατασταλμένον; Διότι δὲν εἶπε τίποτε τὸ θλάσφιμον, ὅπως ἀκούομεν ἀπὸ πολλοὺς ποὺ εὐρίσκονται εἰς δυσκολίαν, οὔτε κατηράσθη τὴν ἡμέραν ποὺ ἐγενήθη, οὔτε ἐβόμωσε διὰ τὴν ἐρώτησιν, οὔτε εἶπεν Ἥλιθος νὰ μᾶς περιπαλέῃς καὶ νὰ μᾶς διακωμωδήσῃς καὶ ἐρωτᾷς,

3. Συμφέρονται ἐδῶ δύο χωρία, Ρωμ. 15, 4. Α' Κορ. 10, 11.

ἐὰν θέλω νὰ γίνω υἱός, ἀλλὰ μὲ πρόηται καὶ σεβασμὸν μεγάλου ἀπαταῶ, «Ναί, Κύριε».

Θέθαια δὲν ἐγνώριζεν ποῖος ἦτο τέλος πάντων αὐτός, ὁ ὁποῖος τοῦ ὁμιλοῦσεν, οὔτε ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τὸν θεραπεύσῃ, καὶ ὅμως μὲ σεβασμὸν τοῦ διηγείται τὰ πάντα, χωρὶς νὰ ἀπαιτῇ τίποτε περισσότερον, ὡς νὰ ἀπηθύνετο πρὸς λατρὸν καὶ ἤθελε νὰ τοῦ γνωρίσῃ τὴν νόσον μόνον. Πιθανὸν νὰ ἤλπιεν ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ τοῦ ἐχρησίμευσεν εἰς αὐτό, νὰ τὸν ρίξῃ δηλαδὴ εἰς τὸ νερὸ, καὶ θέλει νὰ τὸν συγκινήσῃ μὲ τοὺς λόγους αὐτούς.

Καὶ τί κάνει λοιπὸν ὁ Χριστὸς; Δεικνύων ὅτι μὲ τὸν λόγον δύναται νὰ πράττῃ τὰ πάντα, «Σήκω ἐπάνω», λέγει, «πάρε τὸ κρεβάτι σου εἰς τὸν ὄμον σου καὶ περιπάτει»⁴.

Μερικοὶ νομίζουν ὅτι ὁ παραλυτικὸς αὐτὸς εἶναι ὁ ἴδιος μὲ ἐκεῖνον ποὺ ἀναφέρει ὁ Ματθαῖος⁵. Ἀλλὰ δὲν εἶναι. Καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις. Καὶ κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὴν ἑλλειψιν τῶν προσοπαῶν. (Ἐκεῖνος ὅμως εἶχε πολλοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὸν ἐφρόντιζαν καὶ τὸν μετέφεραν, ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ δὲν εἶχε κανένα. Δι' αὐτὸ καὶ εἶπεν· «Ἄνθρωπον οὐκ ἔχω»). Ἐπειτα διακρίνονται καὶ ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν. (Διότι ὁ ἕνας δὲν λέγει τίποτε, ἐνῶ ὁ παρὼν διηγείται κάθε τι ποὺ σχετίζεται μὲ αὐτόν). Τρίτον, ἐκχωρίζουν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν καὶ τὴν ἡμέραν. Διότι ὁ ἐδῶ ἐθεραπεύθη κατὰ τὴν ἑορτὴν καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου, ἐνῶ ἐκεῖνος εἰς ἄλλην ἡμέραν. Ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος τῆς θεραπείας τοῦ καθενὸς ἦτο διαφορετικὸς, διότι ὁ ἕνας θεραπεύεται μέσα εἰς τὸ σπῆτι, ἐνῶ ὁ ἄλλος πλησίον τῆς κολυμβήθρας. Ἐπίσης ὁ τρόπος τῆς θεραπείας διαφέ-

4. Ἰωάν. 5, 8.

5. Πρὸς Ματθ. 9, 2 ἔξ. Καλὸν εἶναι νὰ μελετηθῇ καὶ τὸ περὶ αὐτὸν αὐτὸ πρὸς πληρετέραν κατανόησιν τῆς συγκρίσεως τῶν δύο αὐτῶν ἰσάσεων.

ρει. Πραγματικά εκεί μὲν λέγει, «Παιδί μου, σοὺ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου»⁶, ἐνῶ ἐδῶ τὸ σῶμα συσφιγγει πρῶτον καὶ ὕστερα φροντίζει διὰ τὴν ψυχὴν. Καὶ ἐκεῖ συγχώρησις, («διότι σοὺ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου», λέγει), ἐδῶ δὲ συμβουλή καὶ ἀπειλή, ἢ ὅποια τὸν ἐξησφάλιζε διὰ τὸ μέλλον· «Νὰ μὴ ἁμαρτήσῃς πλέον», λέγει, «διὰ νὰ μὴ σοὺ συμβῆ τίποτε χειρότερον»⁷. Ἀλλὰ καὶ αἱ κατηγορίαι, τὰς ὁποίας διατυπώνουν οἱ Ἰουδαῖοι, εἶναι διαφορετικά. Διότι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν προβάλλουν τὴν ἐργασίαν κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου, ἐνῶ ἐκεῖ τὸν κατηγοροῦν διὰ θλασφημίας.

Σὺ ὅμως πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, τὸ μέγεθος τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. Διότι δὲν τὸν ἐθεράπευσεν ἀμέσως, ἀλλὰ τοῦ δημιουργεῖ ἀτμόσφαιρα ἐμπιστοσύνης μὲ τὴν ἐρώτησιν πού τοῦ ὑποβάλλει, διὰ νὰ τὸν προετοιμάσῃ διὰ τὴν μέλλουσαν πίστιν, καὶ δὲν τὸν καθιστᾷ ἱκανὸν νὰ σταθῇ μόνον, ἀλλὰ τοῦ βιδεῖ ἐντολὴν νὰ σηκώσῃ καὶ τὸ κρεβάτι του, ὥστε καὶ τὸ πραγματοποιηθὲν θαῦμα νὰ διαβεβαιώσῃ καὶ κανεὶς νὰ μὴ θεωρήσῃ ὅτι πρόκειται διὰ φαντασίαν ἢ ὀπιοκρίσιν. Διαφορετικά, ἐὰν τὰ μέλη δὲν εἶχαν στερεωθῆ πραγματικά καὶ σταθερά, δὲν θὰ ἤμπορούσε νὰ μεταφέρῃ τὸ κρεβάτι. Καὶ αὐτὸ τὸ πράττει πολλές φορές ὁ Χριστὸς διὰ νὰ ἀποστομώσῃ ὀλοκληρωτικά δόσους θὰ ἤθελαν νὰ διατυπώσουν ἀναισχύντους ἀμφιβολίας. Πραγματικά καὶ εἰς τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων, διὰ νὰ μὴ ὀπισθερίξῃ κανεὶς ὅτι ἀπλῶς ἐχώρτασαν καὶ ὅτι τὸ περιστάτικόν ἦτο φανταστικόν, προνοεῖ νὰ περισσεύσουν πολλὰ ὑπόλοιπα ἀπὸ τοὺς ἄρτους. Ἐπίσης καὶ εἰς τὸν θεραπευ-

6. Ματθ. 9, 2.

7. Ἰωάν. 5, 14.

θέντα λεπρὸν λέγει· «Πήγαυε καὶ βαίξε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν ἱερέαν⁸ καὶ ἔτσι, ἀφ' ἐνὸς μὲν παρέχει ἀκριβεστάτην ἀπόδειξιν τοῦ καθαρισμοῦ τῆς λέπρας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐμφράσσει τὰ ἀναίχυντα στόματα ἐκείνων, πού ὕπεσθιριζαν ὅτι νομοθετεῖ ἀντίθετα ἀπὸ τὸν Θεόν. Καὶ εἰς τὸ θαῦμα τοῦ οἴνου τὸ ἴδιον ἐπράξεν. Δηλαδὴ ὄχι μόνον ἐβείξεν ἀπλῶς τὸν οἶνον, ἀλλὰ ἐφρόντισε νὰ προσαχθῇ εἰς τὸν ἀρχιτρίκλινον, ὥστε αὐτός, πού παρεδέχθη ὅτι δὲν γνωρίζει τίποτε ἀπὸ τὰ συμβῆντα, νὰ τοῦ παράσῃ μαρτυρίαν τοῦ θαύματος ἐστερημένην ὑποψίας. Δι' αὐτὸ θέσαια καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπεν ὅτι δὲν ἐγνωρίζεν ἀπὸ πού προήρχετο ὁ οἶνος, τονίζων κυρίως τὸ ἀνυποψίαστον τῆς μαρτυρίας. Καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν, ὅταν ἀνέστησε νεκρὸν, λέγει· Δώσατέ του νὰ φάγῃ⁹, παρέχων ἀκριθῆ ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως μὲ αὐτό, καὶ μὲ ἄλλα αὐτὰ προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τοὺς ἀνοήτους ὅτι δὲν εἶναι ἀπατεῶν οὔτε φαντασιοκόπος, ἀλλ' ἦλθε διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς κοινῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

8'. Διὰ ποῖον λόγον ὅμως δὲν ζητεῖ πίστιν ἀπὸ αὐτὸν ὁ Χριστὸς, ὅπως ἔκανεν εἰς τοὺς τυφλοὺς, ὅταν ἔλεγεν· «Πιστεύετε, ὅτι ἔχω τὴν δύναμιν νὰ κάνω αὐτὸ πού ζητεῖτε;»¹⁰. Διότι ὁ παραλυτικὸς δὲν ἐγνωρίζε καλὰ ποῖος εἶναι ὁ Ἰησοῦς. Ὁ δὲ Κύριος φαίνεται ὅτι ζητεῖ τὴν πίστιν ὄχι πρὸ ἀλλὰ μετὰ τὰ θαύματα. Πραγματικά, ὅσοι εἶχαν ἰδῆ τὴν δυνάμιν του νὰ θαυματουργῇ εἰς ἄλλους ἀνθρώπους, δικαιολογημένα ἤκουαν τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν, ἀπὸ ἐκείνους ὅμως πού δὲν τὸν εἶχαν γνωρίσει εἰσοεῖ, ἀλλ' ἐπρόκειτο ἀπὸ τὰ θαύματα νὰ τὸν γνωρίσουν, ζητεῖ τὴν πίστιν ὕστερα ἀπὸ τὰ θαύματα. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ματθαῖος δὲν παρουσιάζει τὸν Ἰησοῦν

8. Ματθ. 8, 4.

9. Πρὸς Λουκ. 8, 55.

10. Ματθ. 9, 28.

νά υποβάλλη τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς θαυματουργικῆς του δράσεως, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐθεράπευσε πολλοὺς, τὸ κάνει μόνον εἰς τοὺς δύο τυφλοὺς.

Σὺ ὁμως καὶ ἔτσι πρόσεξε τὴν πίσιν τοῦ παραλύτου. Διότι ἔταν ἤκουσεν, «Πάρε τὸ κρεθθάτι σου εἰς τὸν ὄμιόν σου καὶ περιπάτει», δὲν ἐγέλασεν οὔτε εἶπεν· Τί σημαίνουν οἱ λόγοι αὐτοὶ τέλος πάντων; Ἐδῶ κατεθαίνει ἄγγελος καὶ τεράσει τὸ νερὸ καὶ ἓνα μόνον θεραπεύει, καὶ σὺ, ἓνας ἄνθρωπος κοινός, πιστεύεις ὅτι θά ἐπιτόχης μεγαλύτερα ἀπὸ τὸν ἄγγελον μὲ ἓνα ἀπλό πρόσταγμα; Αὐτὰ εἶναι ἐγωϊσμός καὶ ἀλαζονεία καὶ ἀξία γέλωτος. Δὲν εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ὁμως, οὔτε τὰ ἐσκέφθη, ἀλλὰ, μόλις τὰ ἤκουσε, ἐσηκώθη. Καὶ ἀφοῦ ἐθεραπεύθη, δὲν παρήκουσεν εἰς τὸν Ἰησοῦν ποῦ τοῦ ἔλεγεν· «Σήκω ἐπάνω, πάρε τὸ κρεθθάτι σου εἰς τὸν ὄμιόν σου καὶ περιπάτει».

Ἡ ὕπακοή αὐτῆ εἶναι θέθαια θαυμαστή, ἀλλὰ τὰ ἐν συνεχεῖα εἶναι πολὺ περισσότερον ἀξια θαυμασμοῦ. Μᾶλλον ὁμως ἡ ἀρχικὴ τοῦ παραλύτου ὕπακοή, ὅταν κανεὶς δὲν τὸν ἠμποδίζει νὰ ὕπακοῦσῃ, δὲν εἶναι τόσο ἀξιοθαύμαστος, ἐνῶ ἡ ὕστερα ἀπ' αὐτὰ στάσις του, ὅταν οἱ Ἰουδαῖοι ἐμάχοντο καὶ τὸν ἠπειλοῦν ποικιλοτρόπως καὶ τὸν ἐκατηγόρουν καὶ τὸν ἐπολιόρκουσαν καὶ τοῦ ἔλεγον· «Δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ σηκώσῃς καὶ νὰ μεταφέρῃς τὸ κρεθθάτι σου»¹¹, τὸ γεγονός ὅτι ὄχι μόνον ἀντιμετωπίζει μὲ ἀδιαφορίαν τὴν μανίαν των, ἀλλὰ καὶ μὲ μεγάλο θάρρος διακηρύσσει τὸν εὐεργέτην του ἐνώπιον τῶν πάντων καὶ καταπαύει τὴν ἀναίσχυντον γλῶσσάν των, νομίζω ἐγὼ τοῦλάχιστον ὅτι εἶναι ἀπόδειξις μεγάλης γενναϊότητος.

Πραγματικά, ὅταν τὸν περιεκόκλωσαν οἱ Ἰουδαῖοι

11. Ἰωάν. 5, 10.

καὶ τοῦ ἔλεγον ἐπιτιμητικά καὶ μὲ αὐθάδειαν, «Σήμερα εἶναι Σάββατον, δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ σηκώσῃς καὶ νὰ μεταφέρῃς τὸ κρεθθάτι σου», ἄκουσε τί ἀπαντᾷ; «Ἐκεῖνος ποῦ μὲ ἔκανε ὄγιη, ἐκεῖνος μοῦ εἶπεν Πάρε τὸ κρεθθάτι σου καὶ περιπάτει»¹², ὡς νὰ τοὺς ἔλεγε κατὰ κάποιον τρόπον τὰ ἀκόλουθα· Φλυαρεῖτε καὶ παραφέρεσθε, ὅταν μὲ προτρέπατε νὰ μὴ θεωρῶ διδάσκαλον ἐκεῖνον, ποῦ μὲ ἐθεράπευσεν ἀπὸ μίαν τόσο μακροχρόνιον καὶ θαρεῖαν ἀσθένειαν, καὶ νὰ μὴ ὕπακούω ἀπολύτως εἰς ὅσα διατάσσει.

Καὶ ὁμως, ἐάν ἤθελε νὰ κατηγορήσῃ, ἠμποροῦσε καὶ διαφορετικὰ νὰ ἀπαντήσῃ, (ὅπως ἐπὶ παραδειγματι· Δὲν τὸ κάνω μὲ τὴν θέλησίν μου αὐτὸ, ἀλλὰ κατὰ διαταγὴν ἄλλου. Ἐάν αὐτὸ ἀποτελῇ παράθεσιν, νὰ κατηγορήσῃτε αὐτὸν ποῦ μὲ διέταξε καὶ θά ἀποθέσω τὸ κρεθθάτι), ἐπίσης ἠδύνατο νὰ ἀποκρίσῃ καὶ τὴν θεραπείαν. Διότι ἐγνώριζε πολὺ καλά ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἔστενοχωροῦντο τόσο διὰ τὴν κατὰλοισιν τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου, ὅσον διὰ τὴν θεραπείαν τῆς ἀσθενείας. Ἄλλ' οὔτε τοῦτο ἐκρυψεν, οὔτε ἐκεῖνο εἶπεν, οὔτε συγγνώμην ἐζήτησεν, παρὰ μὲ ἰσχυρὰν φωνὴν ὁμολογεῖ καὶ ἀνακηρύσσει τὸν εὐεργέτην.

Καὶ ὁ μὲν παράλυτος ἔτσι συμπεριφέρθη, ἐνῶ ἐκεῖνοι, πρόσεξε μὲ πόση κακότητα ἐνεργοῦν. Διότι δὲν τοῦ εἶπαν· Ποῖος εἶναι αὐτός ποῦ σὲ ἐθεράπευσε; ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ἀπεσιώγησαν καὶ προσβάλλουν ἔντονα πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν τὴν κατὰ τὴν γνώμην των παράθεσιν τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου.

«Ποῖος εἶναι ὁ ἄνθρωπος αὐτός ὁ ὁποῖος σοῦ εἶπεν Πάρε τὸ κρεθθάτι σου καὶ περιπάτει»; Ὁ θεραπευθεὶς ὁμως παράλυτος δὲν ἤξερε ποῖος εἶναι. Διότι ὁ Ἰησοῦς

12. Ἰωάν. 5, 11.

ἀπεμακρόνη, δεδομένου ὅτι ὄψιρχε πολὺς κόσμος καὶ ἦτο εὐκολόν αὐτό¹³. Καὶ διατί ἀπέκρυψε τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ἰησοῦς; Κατὰ πρῶτον διὰ τὸ εἶναι ἡ μαρτυρία τοῦ παρολίου χωρὶς ὀψίσιον, ἐφ' ὅσον ὁ Ἰησοῦς θά ἦτο ἀπών. (Ἐκεῖνος θέσθαια τοῦ ἐγκώρισε τὴν ὕγεια, ἦτο ἀξιόπιστος μάρτυς τῆς εὐεργεσίας). Ἐπειτα, διὰ τὸ νὰ μὴ προκαλέσῃ δξουνσιν τοῦ θυμοῦ τῶν Ἰουδαίων, (διότι ἐγκώριζε ἀλλωστε ὅτι καὶ ἡ θέα μόνον τοῦ φθονομένου δὲν ἀνάπτει μικρὰν φωτιάν εἰς τοὺς φθονοῦντας). Δι' αὐτὸ ἀνεχώρησε καὶ ἄφησε τὸ ἔργον τοῦ μόνου του νὰ ἀγανίζεσαι πρὸς αὐτοὺς, ὥστε νὰ μὴ λέγῃ τίποτε ὁ ἴβιος διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ οἱ θεραπευθέντες νὰ ὀμιλοῦν δι' αὐτὸν καὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς καὶ οἱ κατηγοροὶ του. Διότι πραγματικά καὶ αὐτοὶ τότε μαρτυροῦν τὸ θαῦμα. Δὲν εἶπαν θηλαδὴ, Διατί ἔδωσες ἐντολὴν νὰ γίνουν αὐτὰ τὸ Σάσθαιον; ἀλλὰ, Διατί πράττεις αὐτὰ τὸ Σάσθαιον; ἐπειδὴ ἐστενοχωροῦντο ὄχι διὰ τὴν παράσθαιον τῆς ἀργίας, ἀλλὰ ἐφθονοῦσαν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ παρολίου.

Βέσθαια, μέσθ εἰς τὰ πύλαισθ τοῦ ἀνθρώπινου ἔργου, αὐτό, τὸ ὅπαιον ἔκαναν ὁ παράλυτος¹⁴, εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἔργον, ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν ἕνα λόγον ἀπλάδς. Εἰς τὴν προκειμένην λοιπὸν περίπτωσθιν κατ' ἄλλον τρόπον διατάσσει νὰ καταλυθῇ ἡ ἀργία τοῦ Σασθάτου, ἐνῶ ἄλλοτε τὸ κάνει ὁ ἴβιος ἀναμεγνύων πηλὸν καὶ ἀλείφων τοὺς ὀφθαλμοὺς. Καὶ τὰ πράττει αὐτὰ ὄχι παρασθαιὸν τὸν νόμον, ἀλλ' ὑπερσθαιὸν αὐτὸν. Καὶ διὰ τὸ θέμα αὐτὸ θὰ ἀσχοληθῶμεν ἀργότερον, διότι δὲν ἀπολογεῖται ὀμοιοτρόπως διὰ τὴν κατάλυσθιν τοῦ Σασθάτου κάθε φορὰ πὸ κατηγορεῖται ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους.

13. Ἰωάν. 9, 12 - 13.

14. Τὸ ὅτι ἐσθκως τὸ κρεσθῆθαι του.

Καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ἐξετάσθωμεν μὲ ἀκριθείαν.

γ'. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀς ἴδωμεν πόσον μεγάλον κακὸν εἶναι ὁ φθόνος καὶ πῶς τυφλώνει τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς εἰς θάρος τῆς σωτηρίας ἐκεῖνου πὸ ἔχει κυριευθῇ ὀπὸ τοῦ πάθους αὐτοῦ. Διότι ὅπως ἀκριθῶς οἱ τρελλοὶ πολλὰς φορὰς ὄθουν τὸ ἔξρος εἰς τὸ ἴδικὸν των σώμα, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ οἱ φθονοῦντες, ἔχοντες ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν των πρὸς ἕνα μόνον, τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν φθορὰν τοῦ φθονομένου, θηλαδὴ, φέρονται παράλογα εἰς δ,τι ἀφορᾷ τὴν σωτηρίαν των. Αὐτοὶ εἶναι χειρότεροι καὶ ἀπὸ τὰ θηρία. Διότι ἐκεῖνα, ἡ ὀσάκις πεινοῦν ἡ ὀσάκις προκληθοῦν ἀπὸ ἡμᾶς, ἐπιτίθενται ἐναντίον μας, ἐνῶ αὐτοὶ πολλὰς φορὰς, καὶ δταν εὐεργετηθοῦν, συμπεριφέρονται πρὸς τοὺς εὐεργέτας ὡς νὰ εἶχαν ἀδικηθῇ ὀπ' αὐτῶν.

Εἶναι λοιπὸν οἱ φθονεροὶ χειρότεροι ἀπὸ τὰ θηρία καὶ ἴσοι πρὸς τοὺς δαίμονας, ἴσως ὅμως καὶ ἀπὸ αὐτοὺς χειρότεροι. Διότι οἱ μὲν δαίμονες ἔχουν ἀπονοῦν ἔχθραν πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ δὲν θλάπτουν τοὺς ἄλλους ὀμογενεῖς δαίμονας, (δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἀπεσθῶμεν τοὺς Ἰουδαίους μὲ τὸ ἐπιχειρήμα αὐτὸ, δταν ὑπεσθῆριζαν δτι θγάξει τὰ δαιμόνια μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Βεελζεβούλ), αὐτοὶ ὅμως δὲν ἐσεθῶσθσαν ὀυτε τὴν κοινήν ἀνθρωπίνην φύσθιν, ὀυτε καὶ τὸν ἑαυτὸν των ἐπροσάτευσαν. Διότι πρὶν ἀπὸ τοὺς φθονομένους τιμωροῦν τὰς ψυχὰς των, ἐπειδὴ τὰς γεμίζουν ματαιάς καὶ ἀσκόπως μὲ κάθε εἶδος θορόθου καὶ ἀγωνίας.

Διατί λοιπὸν λυπεῖσαι, ἀνθρωπέ μου, διὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ πλησίον σου; Ταυριάζει θέσθαια νὰ λυπούμεθα πραγματικά διὰ τὰ κακὰ πὸ ὀφιστάμεθα καὶ ὄχι ἐπειδὴ θλέπομεν τοὺς ἄλλους νὰ εὐδοκμοῦν. Δι' αὐτὸ καὶ τὸ δμάρθημα αὐτὸ δὲν ἔχει καμμίαν δικαιολογίαν. Ὁ πόρνος ἡμπορεῖ νὰ προθᾶλῃ ὡς δικαιολογίαν τὴν ἐπιθυ-

μίαν, ὁ κλέπτης τὴν πενίαν, ὁ φονεὺς τὸν θυμὸν, δικαιο-
λογίας ψυχράς καὶ παραλόγους θέσεις, ἔχουν ὅμως νὰ
ἀναφέρουν μερικὰς προφάσεις διὰ τὴν ἁμαρτίαν των.

Σὺ ὅμως, εἰπέ μου, ποίαν αἰτίαν θὰ ἐπικαλεσθῆς;
Καμίαν ἀπὸ πουθενὰ δὲν ἔχεις, παρὰ μόνον ἐπιζημέ-
νην πονηρίαν. Διότι ἐὰν προτρεπώμεθα νὰ ἀγαπῶμεν
καὶ τοὺς ἐχθρούς, ὅταν μισοῦμεν καὶ τοὺς ἀγαπῶντας
ἡμᾶς, ποίαν τιμωρίαν θὰ ὑποστῶμεν; Καὶ ἐὰν ἐκεῖνος,
ποῦ ἀγαπᾷ ὅσους τὸν ἀγαποῦν, δὲν θὰ εἶναι καθόλου
καλύτερα ἀπὸ τοὺς ἐθνικούς, ὅποιος ἐχθρεύεται ἐκεί-
νους ποῦ δὲν ἠδίκησαν εἰς τίποτε, ποίαν συγχώρησιν θὰ
ἔχη; Ποίαν παρηγορίαν; "Ἄκουσε τὸν Παῦλον εἰ λέγει·
"Καὶ ἐὰν παραδώσω τὸ σῶμά μου διὰ νὰ καῶ, δὲν ἔχω
ὅμως ἀγάπην, δὲν ὠφελοῦμαι τίποτε»¹⁵.

Διὰ τὸ ὅτι θέσεις δὲν ἔμπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος διὰ
τὴν ἀγάπην ἐκεῖ ὅπου κυριαρχεῖ ὁ φθόνος καὶ ἡ ζήλο-
τυπία, εἶναι, νομίζω, φανερόν εἰς τὸν καθένα. Αὐτὸ τὸ
πάθος εἶναι χειρότερον καὶ ἀπὸ τὴν πορνείαν καὶ τὴν
μοιχείαν. Διότι αἱ συνέπειαι αὐτῶν περιορίζονται εἰς
τὸν θράστην αὐτῶν, ἐνῶ ἡ τυραννίς τοῦ φθόνου ἀνέτρε-
ψεν Ἐκκλησίας ὀλοκλήρους καὶ τὴν οἰκουμένην ἀπα-
σαν ἐφθειρεν. Ὁ φθόνος εἶναι ἡ μητέρα τοῦ φόνου. Ἄ-
πὸ φθόνον ἐφόνευσε ὁ Κάιν τὸν ἀδελφόν του, ὁ Ἡσαΐ
κατεδίωξε τὸν Ἰακώβ, τὸν Ἰωσήφ οἱ ἀδελφοὶ του καὶ
δαυὶς τοὺς ἀνθρώπους ὁ διάβολος.

Σὺ θέσεις δὲν φρονεῖς τώρα, ἀλλὰ κάνεις πολλὰ
χειρότερα τοῦ φόνου, ἀφοῦ εὐχεσαι νὰ ἀσχημονῇ ὁ συν-
άνθρωπός σου, τοῦ στήνεις συνεχῶς παγίδα, τοῦ πα-
ρεμβάλλεις ἐμπόδια εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἀγῶνάς
του καὶ λυπεῖσαι, ἐπεὶ θὴ εἶναι ἀρεστός εἰς τὸν Κύριον
τῆς οἰκουμένης. Κατὰ συνέπειαν δὲν καταπολεμεῖς ἐ-
κεῖνον, ἀλλὰ τὸν διὰ μέσου ἐκείνου προσκυνοῦμενον,

15. Α' Κορινθ. 13, 3.

αὐτὸν προσβάλλεις, ὅταν προτάσῃς τὴν ἰδικὴν σου τι-
μὴν ἀπὸ τὴν τιμὴν ἐκείνου.

Καὶ τὸ χειρότερον εἶναι ὅτι τὸ ἁμάρτημα αὐτὸ θεω-
ρεῖται ἀδιάφορον, μολοντά εἶναι τὸ χειρότερον ὄλων.
Διότι εἴτε ἐλαῖς εἴτε ἀγρυπνίης εἴτε νηστεύης, εἶσαι ὁ
ἁμαρτωλότερος ὄλων, ἐφ' ὅσον φθονεῖς τὸν ἀδελφόν
σου. Καὶ αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον. "Ἐπεσε κά-
ποτε κάποιος ἀπὸ τοὺς Κορινθίους εἰς τὸ ἁμάρτημα τῆς
πορνείας, ἀλλὰ τοῦ ἐγένιν ὁ ἀνάλογος ἐλεγχος καὶ με-
τενόησεν ἀμέσως. Ἐφθόνησε καὶ ὁ Κάιν τὸν Ἄβελ, ἀλ-
λά δὲν μετενόησεν. Ἀντίθετα, ἐνῶ ὁ Θεὸς τοῦ ὑπενοῦμι-
ζε συνεχῶς τὸ πάθος, αὐτὸς ἐξωργίζετο καὶ ἤγρευε
περισσότερον καὶ πρὸς τὸν φόνον ἐφέρετο ταχέως. Τό-
σον πολὺ χειρότερον εἶναι τὸ πάθος τοῦ φθόνου ἀπὸ τὸ
πάθος τῆς πορνείας καὶ δὲν ὑποχωρεῖ εὐκόλα εἰς τὴν
θεραπείαν, ἐὰν δὲν προσέχωμεν.

"Ἄς ξερριζώσωμεν λοιπὸν τελείως τὸν φθόνον, σκε-
πτόμενοι ὅτι ὅπως ἐρχόμεθα εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸν Θε-
όν, ὅταν λυπούμεθα διὰ τὰ κατὰ τῶν ἄλλων, ἔτσι προ-
δεύομεν εἰς τὴν ἀρετὴν, ὅταν χαίρομεθα μαζί μὲ αὐτοὺς
καὶ καθιστῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μετόχους τῶν καλῶν
ποῦ φυλλάσσονται διὰ τὸν ἑνάρετον. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ
Παῦλος συμβουλεύει· «Χαίρετε μαζί μὲ ἐκείνους ποῦ
χαίρουσιν καὶ κλαίετε μαζί μὲ ἐκείνους ποῦ κλαίουσιν»¹⁶,
διὰ νὰ ἔχωμεν μέγα κέρδος καὶ ἀπὸ τὰ δύο.

Ἄφοῦ λοιπὸν ἀντελήφθημεν ὅτι, καὶ ὅταν δὲν ἀγα-
νίζώμεθα διὰ τὴν ἀρετὴν, ἐὰν συγχαίραμεν μαζί μὲ ἐ-
κεῖνον ποῦ ἀγωνίζεται, γινόμεθα μέτοχοι τῶν στεφά-
νων ἐκείνου, ὅς ἐκθάλωμεν κάθε μορφήν φθόνου ἀπὸ
τάς ψυχὰς μας καὶ ἄς φυτεύσωμεν εἰς αὐτάς τὴν ἀγά-
πην, ὥστε, συγχαίροντες μὲ τοὺς ἐναρέτους ἀδελφοὺς

16. Ρωμ. 12, 15.

μας, νά ἀποκτήσωμεν καί τὰ παρόντα καί τὰ μελλοντικά ἀγαθά, μέ τήν χάριν καί τήν φίλαθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ καί μαζί μέ τόν ὁποῖον εἰς τόν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καί εἰς τό Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καί πάντοτε καί εἰς τοῦς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΗ' (38)

(Ἰωάν. ε', 14 - 31)

«Ἵστερα ἀπό αὐτά¹ εἰρήκεν αὐτόν ὁ Ἰησοῦς εἰς τό ἱερὸν² καί εἶπεν· Ἰδοὺ τώρα ἔχεις γίνει ὀχθῆ³. Νά μή ἀμαρτάνῃς⁴ πλέον διὰ νά μή σοῦ συμβῇ τίποτε χειρότερον⁵».

α¹». Φοβερόν πράγμα ἡ ἀμαρτία, φοβερόν καί βλαβερὸς τῆς ψυχῆς. Πολλὰς δὲ φορές τὸ κακὸν ὑπερτελεῖται καί ἐβλαψε καί τὰ σώματα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅταν ἀσθενῇ ἡ ψυχὴ μας, δὲν ἔχομεν τὴν

1. Ἡ συνάντησις αὐτῆ ἐγένετο ἱκανὸν χρόνον μετὰ τὴν θεραπείαν, ὅταν πλέον εἶχε περάσει ἡ ἐντύπωσις τοῦ θαύματος καί εἶχε κατασιγαῖσι ὁ θυμὸς τῶν Ἰουδαίων.

2. Ὁ παράλυτος μετὰ τὴν θεραπείαν του συγχάζει εἰς τὸν ναὸν ἐνθα προσεύχεται καί εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν.

3. Ὁ Κύριος χωρὶς κανένα κομπασμὸν ἀπειθεῖται πρὸς τὸν παραλυτικὸν καί δὲν προσβάλλει καθόλου τὸν ἑαυτὸν του.

4. Πολλὰ ἀσθενεῖται καί νόσοι εἰσὶ συνέπειαι ἀμαρτιῶν. Ἀπὸ τὸ θελεῖν τοῦ Ἰωθ δὲμα φαίνεται ὅτι δὲν ἀφαιλεῖται εἰς ἀμαρτίας πᾶσαι αἱ ἀσθένειαι. Τὸ ἴδιον προκύπτει καί ἀπὸ τοῦς λόγουσ τοῦ Κυρίου ἐν Ἰωάν. 9, 3.

5. Ἰωάν. 5, 14.

Ἐἰς τὴν ἀρκεύτως μακρὴν ὁμιλίαν αὐτὴν θηγοῦται καί ἐξετάζονται τὰ ἀκόλουθα θέματα. Ἐν πρώτοις διασαφηνίζεται ὅτι πολλὰκις μία σωματικὴ ἀσθένεια προερχομένη ἐξ ἀμαρτιῶν ἀποπέμπει εἰς τὴν διόρθωσιν τῆς ψυχῆς. Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν παράλυτον εἶδε ὀχθῆς γέγονας, μὴκέτι ἀμαρτάνει, ἵνα μὴ χεῖρόν τι σοι γένηται μᾶλλον διδάσκει: 1) ἡ παραλυσία ἀφείλετο εἰς τὰς ἀμαρτίας του, 2) ὑπάρχει κλάσις αἰῶνος καί 3) ἡ ὑπακοὴ εἰς τὴν ἀμαρτίαν συνεπάγεται μεγαλυτέραν τιμωρίαν. Ἐπίσης διευκρινίζεται ὅτι αἱ πλείους τῶν σωματικῶν ἀσθενειῶν προέρχονται ἐξ ἀμαρτιῶν καί μερικαὶ ἐκ τῆς ἰδικῆς μας ραθυμίας καί ἀφοροῦσης.

εοιασθήσαν να τὸ ἀντιληφθῶμεν, ἐνῶ, ὅταν τὸ σῶμα μας πᾶθῃ καὶ τὴν παραμικρὰν θλάσῃ, καταβάλλομεν μεγάλας φροντίδας διὰ τὴν ἀσθένειαν, δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς πολλάκις τιμωρεῖ αὐτὸ ἐξ αἰτίας τῶν πλημμελημάτων τῆς ψυχῆς, ὥστε μὲ τὴν δοκιμασίαν τοῦ κατωτέρου στοιχείου τοῦ ἀνθρώπου νὰ εἶρῃ κάποιαν θεραπείαν καὶ τὸ ἀνώτερον.

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Παῦλος διώρθωσε τὸν πορνεύσαντα εἰς τὴν Κόρινθον, δηλαδὴ μὲ τὴν τιμωρίαν τῆς σαρκὸς συνεκράτησε τὸ νόημα τῆς ψυχῆς⁶. Πραγματικὰ ἐνεργήσας τὴν τομὴν εἰς τὸ σῶμα κατέστειλεν ἔτσι τὸ κακόν, ὡς νὰ ἦτο κακεῖς ἄριστος ἰατρός, ὁ ὁποῖος, ὅταν δὲν ὑποχωρῇ ἡ ὕδρωπικία ἢ ἡ ἀσθένεια τῆς σπλήνας μὲ τὴν χρησιμοποίησιν ἐσωτερικῶν φαρμάκων, τὰ κατακαίει ἐξωτερικῶς. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ παραλύτου. Καὶ πρόσεξε πῶς ὠμίλησεν ὁ Κύριος διὰ τὴν ἀπόδειξιν αὐτοῦ: «Ἰδοὺ τώρα ἔχεις γίνεαι ὄγιος. Νὰ μὴ ἀμαρτάνῃς πλέον διὰ τὴν μὴ σοῦ συμβῆναι τίποτε χειρότερον».

Τὶ διδασκόμεθα λοιπὸν ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοῦ; Κατὰ πρῶτον, ὅτι ἡ ἀσθένεια προήλθεν ἀπὸ τὰς ἀμαρτι-

⁶ Εἰς τὴν συνέχειαν ἐρευνᾶται καὶ ἐρμηνεύεται ἡ φράσις, «ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεταί, κἀγὼ ἐργάζομαι», ἢ ὅτι ὁ Θεὸς ἐνός μὲν φανερόνι τὴν διαρκῆ πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν κόσμον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκπράξει τὴν ἰσότητά τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα.

⁷ Ἀκόμη καθίσταται σαφές, ὅτι ἡ φράσις, «οὐ δύναται ὁ Υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐθέν» δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Υἱὸς ἐδρίσκεται εἰς ὑποδεεστέρην ἐναντί τοῦ Πατρὸς Θεοῦ, ἀλλ' ὅτι δὲν δύναται νὰ πράξῃ ἔργον ἀντίθετον πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ Πατρὸς.

⁸ Ἐπεὶ ὁ ἱερός Χρυσόστομος προτρέπει τοὺς ἀκρατοὺς τοῦ νὰ ἀποφεύγουν τὴν κενοδοξίαν καὶ νὰ ἐπιδιώκουν τὸν παρά τοῦ Θεοῦ ἔπαινον.

⁹ 6. Πρῶτ. Α' Κορινθ. 5, 1 - 5.

ας εἰς τὸν παραλυτικόν. Δεύτερον, ὅτι ὁ λόγος διὰ τὴν γέννησιν εἶναι ἀξίολογος καὶ τρίτον, ὅτι ἡ τιμωρία εἶναι μακρὰ καὶ ἀπειρος. Ποῦ εἶναι συνεπῶς ἐκεῖνος τοῦ διαμαρτύρονται λέγοντες: Εἰς μίαν ὥραν ἐφένουσα καὶ εἰς ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα ἐμοίγευσα καὶ τιμωροῦμαι αἰωνίως; Διότι ἰδοὺ καὶ ὁ παράλυτος δὲν ἠμάρτησεν ἐπὶ τόσα ἔτη, δι' ὅσα καὶ ἐτιμωρεῖτο, καὶ ὅμως μίαν ἰσόκληρον ζωὴν ἀνθρώπου ἐπέρασεν εὐρισκόμενος εἰς τὴν μακρὰν τιμωρίαν. Διότι τὰ ἀμαρτήματα δὲν κρίνονται ἀπὸ τὸν χρόνον τοῦ διαρκεῖν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν παραβάσεων.

Μαζὶ μὲ αὐτὰ καὶ τὸ ἐξῆς εἶναι δυνατόν νὰ ἴδωμεν, ὅτι δηλαδὴ, καὶ ἂν τιμωρηθῶμεν βαρέως διὰ τὰ προηγούμενα ἀμαρτήματά μας, ὅταν θὰ περιπέσωμεν πάλιν εἰς τὰ ἴδια, θὰ πάθωμεν ἐκ νέου πολὺ χειρότερα. Καὶ πολὺ δικαιολογημένα. Διότι ἐκεῖνος, ποῦ δὲν ἔγινε καλύτερος μὲ τὴν τιμωρίαν, ὀδηγεῖται εἰς μεγαλυτέραν κόλασιν ὡς ἀναίσθητος πλέον καὶ ἀδιάφορος. Βέβαια ἡ τιμωρία ἦτο ἀρκετὴ μόνη τῆς νὰ διορθώσῃ καὶ νὰ καταστήσῃ σωφρονέστερον τὸν ἀπαξ ἀμαρτήσαντα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐσωφρονίσθη μὲ τὴν τιμωρίαν ποῦ ὑπέστη, ἀποταμῆ πάλιν τὰ ἴδια καὶ εἶναι φυσικὸν νὰ ἐπιβληθῇ κάποια τιμωρία εἰς τὸν ἀνθρώπον αὐτοῦ τοῦ εἶδους, τὴν ὁποῖαν ὁ ἴδιος προκαλεῖ εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Ἐάν λοιπὸν, ὅταν τιμωρηθῶμεν ἐβῶ, ὀφιστάμεθα μεγαλυτέραν κόλασιν κάθε φορὰ τοῦ θὰ ὑποπέσωμεν εἰς τὰ ἴδια ἀμαρτήματα, καὶ ἀκόμη ὅταν ὑποκειμεθα εἰς τιμωρίαν, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἔχωμεν καθόλου ἀμαρτήσῃ, κατὰ ποῖαν λογικὴν δὲν πρέπει νὰ φοβούμεθα καὶ νὰ τρέμωμεν περισσότερο τὴν ὑποτροπὴν εἰς τὴν ἀμαρτίαν, ὅταν πρόκειται νὰ ὑποστῶμεν κακὰ ἀθεράπευτα;

Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἔρωτᾷ κάποιος, δὲν τιμωροῦνται βλοὶ ὁμοιοτρόπως; Διότι θλέπομεν πολλοὺς φάλους νὰ εὐρίσκωνται εἰς σαματικὴν ἀκμὴν καὶ σφρίγγος

καί νά ἀπολαμβάνουν μεγάλην εὐημερίαν. Ἀλλά μή παίρνωμεν θάρρος ἀπό αὐτούς, ἀλλά δι' αὐτό ἀκριβῶς νά τοὺς λυπούμεθα περισσότερο. Διότι τὸ γεγονός ὅτι δὲν ὑφίστανται ἐδῶ καμμίαν τιμωρίαν γίνεται αἰτία μεγαλύτερας τιμωρίας εἰς τὸν οὐρανόν. Καί ὁ Παῦλος διὰ νά δηλώσῃ αὐτὸ ἔλεγεν· «Τώρα δὲ ὅταν κατακρινώμεθα ἀπὸ τὸν Κύριον, τιμωρούμεθα παιδαγωγικῶς, διὰ νά μὴ κατακριθῶμεν μετὰ τὸν κόσμον»⁷. Διότι ἡ ἐδῶ τιμωρία ἔχει τὸν χαρακτήρα νοουθεσίας, ἐνῶ ἐκεῖ εἶναι πραγματικὴ τιμωρία.

Τι λοιπόν; Ὅσαι αἱ ἀσθένειαι προέρχονται ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα; ἀπορεῖ κάποιος. Ὅχι, οὐαί θεέσσι, ἀλλά αἱ περισσότεραι. Μερικαὶ προκαλοῦνται ἀπὸ ραθυμίαν. Πραγματικὰ ἡ γαστριμαργία, ἡ μέθη καὶ ἡ ἀνηρία προκαλοῦν τὰς ἀσθενείας αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Πρέπει ὁμῶς εἰς κάθε περίπτωσιν ἓνα μόνον νά προσέχωμεν, πῶς δηλαδὴ θά ὑπομένωμεν μετὰ εὐχαρίστησιν κάθε πληγῆν. Αἱ ἀσθένειαι προκαλοῦνται καὶ δι' ἀποφυγὴν ἁμαρτημάτων, ὅπως θλέπομεν εἰς τὰ θεβλία τῶν βασιλευδῶν κάποιον ποῦ κατελήφθη ἀπὸ πόνον τῶν ποδῶν δι' αὐτὸν τὸν σκοπόν⁸, ἀλλά προκαλοῦνται καὶ διὰ πρόσδοσαν εἰς τὴν ἀρετήν, ὅπως λέγει ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἰωβ· «Μὴ νομίσης ὅτι δι' ἄλλον σκοπόν σὲ ἐδοκίμασα, παρά διὰ νά ἀναδειχθῆς δικαίος»⁹.

Ἄλλὰ διατί τέλος πάντων ἔφερεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ μέσον τὰς ἁμαρτίας εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν παραλύτων αὐτῶν; Διότι καὶ εἰς ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, λέγει· «Ἐχε θάρρος, παιδί μου· σοὺ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου»¹⁰, καὶ εἰς

7. Α' Κορινθ. 11, 32.

8. Πρὸλ. Γ' Βασιλ. 15, 23.

9. Ἰωβ 40, 3.

10. Ματθ. 9, 2.

αὐτὸν ἐδῶ· «Ἰδοὺ τώρα ἔχεις γίνεαι υἱός. Νά μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον».

Γνωρίζω θεέσσι ὅτι μερικαὶ διαβάλλουν τὸν παράλυτον αὐτὸν καὶ λέγουν ὅτι κατηγόρησε τὸν Χριστὸν καὶ δι' αὐτὸ ἤκουσεν αὐτοὺς τοὺς λόγους. Τί θὰ εἶπαμεν ὁμῶς δι' ἐκεῖνον τὸν παράλυτον τοῦ Ματθαίου, ὁ ὁποῖος ἤκουσε σχεδὸν τὰ ἴδια; Διότι καὶ εἰς ἐκεῖνον εἶπεν· «Σοὺ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου». Συνεπῶς εἶναι φανερόν ὅτι ὁ ἐδῶ παράλυτος δὲν ἤκουσεν αὐτὰ ἐξ αἰτίας κάποιας κατηγορίας εἰς θάρρος τοῦ Κυρίου.

Καὶ αὐτὸ εἶναι δυνατόν νά τὸ ἀντιληφθῶμεν καθάρωτερον ἀπὸ τὴν συνέχειαν· «Ἐγὼτερον ἀπὸ αὐτά», λέγει, «ἐδῶ ἦκεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν», πρᾶγμα ποῦ ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν μεγάλης εὐλαθείας. Διότι δὲν ἐπῆγεν ὁ παράλυτος εἰς ἀγοράς καὶ περιπάτους, οὔτε παρέδωκε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν τρυφήν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ εὐχάριαζεν εἰς τὸν ναόν, μολοντί ἐπρόκειτο νά ἀντιμετωπίσῃ τὴν μεγάλην ἐπιθεσίαν ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίου καὶ νά ἐκδιώκεται ἀπὸ ἄλλου ἀπὸ ἐκεῖ. Τίποτε ὁμῶς ἀπὸ αὐτὰ δὲν τὸν ἔπεισε νά ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸν ναόν. Ὅταν λοιπὸν τὸν ἐδῶ ἦκεν ἐκεῖ ὁ Χριστὸς, ἀφοῦ πλέον ὁ παράλυτος εἶχε συζητήσει μετὰ τοῦ Ἰουδαίου, δὲν ἔκανε κανένα ὑπαινιγμὸν αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Διότι, ἐάν ἤθελε νά τὸν κατηγόρησῃ δι' αὐτὸ, θά ἔλεγεν· Πάλιν τὰ ἴδια ἐπιχειρεῖς καὶ οὔτε μετὰ τὴν θεραπείαν ἐγίνες καλύτερος; Ἀλλὰ δὲν τοῦ εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτά, παρά μόνον τὸν ἀσφαλίζει διὰ τὸ μέλλον.

8'. Διατί ὁμῶς, καὶ ὅταν ἐθεράπευσε χωλοὺς καὶ ἄλλους ἀνεπήρους, δὲν ἀνέφερεν εἰς καμμίαν περίπτωσιν αὐτά; Ἐγὼ νομίζω ὅτι εἰς αὐτοὺς ἡ ἀσθένεια προήρχετο ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα, ἐνῶ εἰς τοὺς ἄλλους αὐτὸ τὸ πάθος ὄφειλετο εἰς φυσικὴν αἰτίαν. Διαφορητικὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους θά ἔλεγε τὰ ἴδια ποῦ εἶπεν εἰς τοὺς πα-

ραλότερος. Διότι, επειδή η ασθένεια αυτή¹¹ είναι χειρότερα από όλας τὰς άλλας, δια μέσου του μεγαλύτερου διορθώνει και τὰ ἐλαφρότερα. Δηλαδή, όπως, όταν ἐθεράπευσε κάποιον άλλον, του ἔλεγε νὰ βοιάσῃ τὸν Θεόν, δὲν συμβούλευεν ἐκείνον μόνον, ἀλλὰ διὰ μέσου αὐτοῦ ἔδωκε τοὺς ἀνθρώπους, καθ' ὅμοιον τρόπον και εἰς αὐτοὺς μὲ ὅσα λέγει νοουθετεῖ και συμβουλεύει ἑλλους τοὺς άλλους τὰ ἴδια ἀκριβῶς, ποὺ εἶπεν εἰς τοὺς παραλυτικούς.

Πέραν τῶν ἀνωτέρω και τὸ ἀκόλουθον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι διέγνωσε μεγάλην καρτερίαν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παραλύτου ὁ Ἰησοῦς και τὸν συμβουλεύει μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι εἶναι εἰς θέσιν νὰ δεχθῇ τὸ παράγγελμα και ἔτσι τὸν κρατεῖ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας διὰ τῆς εὐσεβείας και τοῦ φόβου τῶν μελλοντικῶν κακῶν.

Και πρόσεξε τὴν ἑλλειψιν κάθε ὑπερηφανείας ἀπὸ τὸν Κύριον. Διότι δὲν τοῦ εἶπεν: Κύτταξε, σὲ ἔκανα ὑγιή, ἀλλὰ «ἔχεις γίνεῖ ὑγιής, νὰ μὴ ἀμαρτάνῃς πλέον». Ἐπίσης δὲν τοῦ εἶπεν διὰ νὰ μὴ σὲ τιμωρήσω, ἀλλὰ «διὰ νὰ μὴ σοὺ συμβῇ τίποτε χειρότερον». Και τὰ δύο τὰ ἐξέφρασεν ἀπροσώπως και τοῦ φανερώει ὅτι ἡ ὑγεία ἦτο μᾶλλον ἀποτέλεσμα χάριτος παρά ἀξίας. Διότι δὲν εἶπεν ὅτι ἔδωκε τὴν ἀξίαν και ἀπηλλαγὴν ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, ἀλλ' ἔδειξεν ὅτι ἐσώζετο διὰ τῆς φιλανθρωπίας. Πραγματικά, ἐὰν δὲν συνέβαινεν αὐτὸ, θὰ τοῦ εἶλεγε: Ἰδοὺ ἐτιμωρήθης ἀρκετὰ διὰ τὰ ἀμαρτήματά σου. Εἶσαι πλέον ἀσφαλής. Τώρα ὅμως δὲν τοῦ ἀμίλησεν ἔτσι, ἀλλὰ πᾶς: «Ἰδοὺ ἔχεις γίνεῖ ὑγιής. Νὰ μὴ ἀμαρτάνῃς πλέον». Ἐὰν ὅμως δὲν τιμωροῦμεθα, μολονότι ἐπιμένομεν εἰς τὰ ἴδια ἀμαρτήματα, ἐπαναλαμβάνω

11. Ἡ παράλυσις.

συνεχῶς τὸν ἀκόλουθον ἀποστολικὸν λόγον: «Ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ μᾶς ὀδηγεῖ εἰς μετάνοιαν. Σύμφωνα δὲ μὴ τὴν σκληρότητά μας και τὴν ἀμετανόητον καρδίαν μας μαζεύομεν κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μας ἀποθέματα ὀργῆς»¹².

Ὅχι μόνον μὲ τὴν στερέωσιν τοῦ σώματος, ἀλλὰ και ἀπὸ άλλου ἔδωκεν εἰς τὸν παράλυτον μεγάλην ἀπόδειξιν τῆς θεότητός του ὁ Κύριος. Διότι όταν τοῦ εἶπεν: «Νὰ μὴ ἀμαρτάνῃς πλέον», τοῦ ἀπεκάλυφεν ὅτι ἐγνώριζεν ὅλα τὰ προηοόμενα ἀμαρτήματά του. Ὅθεν ἐπρόκειτο και διὰ τὰ μελλοντικά νὰ γίνῃ πιστευτός.

Ἐφυγε τότε ὁ ἄνθρωπος και ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὅτι αὐτὸς ποὺ τὸν ἔκανε ὑγιή εἶναι ὁ Ἰησοῦς¹³. Πρόσεξε ὅτι ὁ παράλυτος ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ εἰς τὴν ἴδιαν εὐσεβείαν, διότι δὲν εἶπεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ποὺ μοῦ εἶπεν: «Σήκωσε τὸ κρεβάτι σου». Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐκείνοι πρόέβαλλαν συνεχῶς τὸ θεωροῦμενον ἀμάρτημα, αὐτὸς πάντοτε ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀπολογία και ἔτσι ἀποκαλύπτει τὸν Ἰατρὸν και προσκαθεῖ νὰ προσελκύσῃ και τοὺς άλλους και νὰ τοὺς κἀνῃ ὁπαδοὺς τοῦ Ἰησοῦ. Διότι δὲν ἦτο τόσο ἀναίσθητος, ὅστερα ἀπὸ τὴν μεγάλην εὐεργεσίαν και σπουδαίαν συμβουλήν νὰ προδώσῃ τὸν εὐεργέτην και νὰ εἰπῇ αὐτὸ μὲ κακὴν διάθεσιν. Πραγματικά, και ἂν ἀκόμη ἦτο θηρίον ἢ κάποιος ἀπάνθρωπος και σκληρὸς ὡς ἡ πέτρα, ἡ εὐεργεσία και ὁ φόδος ἦσαν ἀρκετὰ νὰ τὸν συγκρατήσουν. Διότι εἰς τὰ αὐτὰ του ἤκουσεν ἡ ἀπειλή και θὰ ἐφοβείτο μήπως πάθῃ κάτι χειρότερον, ἐφ' ὅσον εἶχε μεγάλας ἀποδείξεις τῆς δυνάμεως τοῦ Ἰατροῦ. Ἀλλοιωστε, ἐὰν ἤθελε νὰ διασῶλλῃ τὸν Χριστόν, θὰ ἤμπο-

12. Ρωμ. 2, 4-5. Τὸ χωρίον εἶναι εὐαφρῶς παρελλογιμένον ἐκ τοῦ τρίτου προσώπου εἰς τὸ πρῶτον πληθυντικόν.

13. Ἰωάν. 5, 15.

ροῦσε νά ἀποσιωπήσῃ τήν θεραπείαν καί νά ἀναφέρῃ τήν παράθεσιν τοῦ νόμου καί ἔτσι θά διετύπωνε τήν κατηγορίαν.

Δέν συνέθῃ ἡμῶς αὐτό, ὁπωσδήποτε δέν συνέθῃ. Ἀντίθετα οἱ λόγοι τοῦ φανερόνουν μεγάλην παρρησίαν καί εὐγνωμοσύνην καί ἐπαινῶν τόν εὐεργέτην ἕξι ὀλιγώτερον τοῦ τυφλοῦ. Διότι τί εἶπεν ἄκείνος; «Ἐκάνε πλῆθὺν καί μοῦ ἄλειψε τὰ μάτιας»¹⁴. Τό ἴδιον καί αὐτός «Αὐτός ποῦ μέ ἔκανεν θυγῆ εἶναι ὁ Ἰησοῦς».

«Οἱ Ἰουδαῖοι κατεβίασαν τόν Ἰησοῦν καί ἐζήτησαν νά τόν φονεύσουν, ἵατί ἔκανε τὰς θεραπείας αὐτὰς κατά τήν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου»¹⁵. Καί τί ἀπήντησεν ὁ Ἰησοῦς λοιπόν; «Ὁ Πατήρ ἐργάζεται»¹⁶ ἕως τώρα καί ἐγὼ ἐργάζομαι»¹⁷. «Ὅταν λοιπόν ἔπρεπε νά ἀπολογηθῆ διὰ τοὺς μαθητάς του, ἀνέφερε τόν δούλουλον αὐτῶν Δαυὶδ καί εἶπεν «Δέν ἀνεγνώσατε, τί ἔκανεν ὁ Δαυὶδ, ὅταν ἐπέινασεν αὐτός;»¹⁸. «Ὅταν ἡμῶς ἔπρεπε νά δικαιολογήσῃ τόν ἑαυτὸν του, κατέφυγε πρὸς τὸν Πατέρα καί δεικνύει τὸ ὁμότιμον ἑκατέρωθεν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ἐπεκαλέσθη τὸν Πατέρα ἰδιαζόντως, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι πράττει τὰ ἴδια μὲ ἄκείνον. Καί διατί δέν εἶπε τὰ γενόμενα εἰς τὴν Ἱερουσόλῃ; Ἦθελε νά τοὺς ἀνυμῶσῃ ἀπὸ τὴν γῆν, ὥστε νά μὴ τὸν θεωροῦν πλέον ὡς ἀνθρώπον, ἀλλὰ ὡς Θεόν ποῦ ἔπρεπε νά νομοθετῇ.

Ἐάν ἡμῶς δέν ἦτο γνήσιος Υἱὸς καί τῆς ἰσῆας οὐσίας μὲ τὸν Πατέρα, τότε ἡ δικαιολογία τῆς καταργή-

14. Ἰωάν. 9, 11.

15. Ἰωάν. 5, 16.

16. Ὁ Πατήρ ἔχει μόνον ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, ἀλλὰ καί τὸν κυβερνεῖ καί προνοεῖ δι' αὐτόν. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν νοεῖται ἡ ἐργασία τοῦ Θεοῦ Πατρός.

17. Ἰωάν. 5, 17.

18. Ματθ. 12, 3.

σεως τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου εἶναι μεγαλύτερα κατηγορία (Πραγματικά, εἴαν κάποιος ὑπαρχῶς κατέλειπεν ἕνα βασιλικὸν νόμον καί κατηγορεῖτο δι' αὐτό καί ἀπελογεῖτο καί ἔλεγεν, ὅτι καί ὁ βασιλεὺς κατέλειπεν αὐτόν, ἀσφαλῶς δέν θά ἤμποροῦσε νά ξεφύγῃ μὲ αὐτά, ἀλλὰ θά καθιστοῦσε μεγαλύτεραν τὴν κατηγορίαν). Ἐδὼ ἡμῶς, ἐπειδὴ ἡ ἀξία εἶναι ἴση, δι' αὐτό καί ἡ ἀπολογία ἔχει ἀπαρτισθῆ μὲ κάθε θεβαιότητα καί ἀσφάλειαν. Διότι ἀπὸ ἐκείνας τὰς κατηγορίας ποῦ ἀπαλλάσσετε καί ἀκοντάς νά τοὺς πείσῃ νά τοῦ συγχωροῦν τὰ ἱ-ἐμέ. Δι' αὐτό ἐπρόφθασε καί εἶπεν, «Ὁ Πατήρ μου», ὥστε καί ἀκοντάς νά τοὺς πείσῃ νά τοῦ συγχωροῦν τὰ ἱ-δια σεβόμενοι τὴν ἀκριβῆ γνησιότητα αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα.

Ἐάν κάποιος ἡμῶς ἐρωτᾷ καί λέγει· Καί ποῦ ἐργάζεται ὁ Πατήρ, ἀφοῦ κατὰ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν κατέπαυσεν ὅλα τὰ ἔργα του; ἀς μᾶθῃ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖόν ἐργάζεται. Ποῖος εἶναι λοιπόν ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας; Προνοεῖ καί συγκροτεῖ πᾶσαν τὴν δημιουργίαν. «Ὅταν δηλαδὴ ἔλθῃς τὸν ἥλιον νά ἀνατέλλῃ, τὴν σελήνην νά τρέχῃ, τὰς λίμνας, τὰς πηγὰς, τοὺς ποταμούς, τὰς θρογάς καί τὴν πορείαν τῆς φύσεως, ὅπως φαίνεται εἰς τοὺς σπόρους καί τὰ σώματα τὰ ἰδικὰ μας καί τῶν ἀλόγων ζώων καί εἰς ὅλα τὰ ἄλλα, διὰ τῶν ὁποίων ἀπαρτίσθηκε ἡ δημιουργία εἰς τὸ σύνολό της, νά παύρησιν εἶναιεν τῆς συνεχῆς ἐργασίας τοῦ Πατρός. «Διότι ἀνατέλλει», λέγει, «τὸν ἥλιον ἀδιακρίτως εἰς πονηροὺς καί ἀγαθοὺς καί θρέχει εἰς δικαίους καί ἀδίκους»¹⁹. Καί πάλιν· «Ἐάν δὲ ὁ Θεὸς τόσον μεγαλοπρεπῶς ἐνδύῃ τὰ ἀγριόχορτα ποῦ σήμερα ὑπάρχουν καί ἀβρίον ρίπτονται εἰς τὸ πῦρ»²⁰. Καί ὀμιλῶν διὰ τὰ

19. Ματθ. 5, 45.

20. Ματθ. 6, 30.

πετεινά του ούρανοῦ ἐπίσης λέγει· «Ὁ Πατήρ σας ὁ οὐράνιος τὰ τρέφει»²¹.

γ'. Ἐδῶ λοιπὸν διὰ τοῦ λόγου ἔπραξε τὸ πᾶν κατὰ τὸ Σάββατον καὶ δὲν προσέθεσε τίποτε περισσότερον, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀπὸ τῶσα πρῶτον οἱ ἴδιοι ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὰς κατηγορίας²². Ὅπου ἡμῶς ἔδωσαν ἐντολὴν νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ κάποιο ἔργον κατὰ τὸ Σάββατον, ὅπως παραδείγματος χάριν νὰ σηκώσῃ τὸ κρεθθάτι, τὸ ὁποῖον ἔργον δὲν ἔπαιζε κανένα ρόλον εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ θαύματος, παρὰ εἰς ἓνα μόνον συντέλει, εἰς τὸ νὰ δεῖξῃ καθαρά τὴν κατάλυσιν τοῦ Σαββάτου, εἰς αὐτὰς τὰς περιπτώσεις ἀνάγει τὸν λόγον εἰς τὸ σπουδαιότερον, ἐπειδὴ θέλει νὰ τοὺς καταπλήξῃ μὲ τὴν ἀξίαν τοῦ Πατρὸς καὶ νὰ τοὺς ἀδηγήσῃ ὑψηλότερον.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν, ὅταν ἡμιλῇ διὰ τὸ Σάββατον, δὲν ἀπολογεῖται μόνον ὡς ἄνθρωπος, οὔτε ὡς Θεὸς μόνον, ἀλλ' ἄλλοτε ὡς ἄνθρωπος καὶ ἄλλοτε ὡς Θεός. Διότι ἤθελε καὶ τὰ δύο νὰ γίνων πιστευτά, δηλαδὴ καὶ ἡ συγκατάθεσις τῆς σαρκώσεως καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς θεότητος. Δι' αὐτὸ καὶ εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν ἀπολογεῖται ὡς Θεός. Διότι ἐὰν ἐσκόπευε νὰ τοὺς ἡμιλῇ πάντοτε μὲ θάσιν τὰ ἀνθρώπινα δεδομένα, θὰ παρέμεναν συνεχῶς εἰς τὴν ἰδίαν κατεινῆν ἀντίληψιν. Διὰ νὰ μὴ συμβῇ λοιπὸν αὐτῷ, φέρει τὸν Πατέρα εἰς τὸ μέσον.

Μαλονότι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐργάζεται κατὰ τὸ Σάββατον, (διότι καὶ ὁ ἥλιος τρέχει καὶ οἱ ποταμοὶ τρέχουν καὶ αἱ πηγαὶ ἀναβλύζουν καὶ αἱ γυναῖκες γεννοῦν), ἀλλὰ διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸ δὲν εἶναι τῆς κτίσεως, δὲν εἶπεν· Μαί, ἐργάζομαι, διότι καὶ

21. Ματθ. 6, 26.

22. Πρῶτ. Ματθ. 12, 1 ἐξ.

ἡ κτίσις ἐργάζεται, ἀλλὰ τί εἶπεν· Μαί, ἐργάζομαι, διότι καὶ ὁ Πατήρ μου ἐργάζεται.

«Δι' αὐτὸ²³ ἐζήτησαν ἀκόμη περισσότερον οἱ Ἰουδαῖοι», λέγει ὁ Εὐαγγελιστής, «νὰ τὸν φονεύσου, ἔπειθ' ἔβη ἄχι μόνον κατέλυε τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου, ἀλλὰ καὶ ἔλεγε ὅτι ἔχει Πατέρα τοῦ τὸν Θεὸν καὶ ἔκανε τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ἰσοῦ πρὸς τὸν Θεόν»²⁴.

Καὶ ἡμῶς δὲν ἐφαίνετο μόνον αὐτῷ. Διότι δὲν τὸ ἀπεδείκνυε μὲ μόνους τοὺς λόγους, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον εἰς τὰ ἔργα. Τότε, τί συμβαίνει καὶ φέρονται ἔτσι οἱ Ἰουδαῖοι; Διότι οἱ λόγοι τοὺς ἔδιδαν τὴν δυνατότητα νὰ τοῦ ἐπιτιθενται καὶ νὰ τὸν κατηγοροῦν δι' ἀλαζονείαν, ἐνῶ ὅταν ἔβλεπαν τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων νὰ ἀποκαλύπτεται, καὶ εἰς τὰ ἔργα νὰ ἀνακηρύσσεται ἡ δύναμις του, δὲν ἠμποροῦσαν πλέον νὰ προσάλουν καμμίαν ἀντίρρησην.

Ὅσοι ἡμῶς δὲν θέλουν νὰ δεχθῶν αὐτὰ μὲ εὐσεβῆ βιάσειν, ὑποστηρίζουν ὅτι δὲν ἔκανε ὁ Χριστὸς τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ἰσοῦ πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν τὴν ὑποψίαν αὐτῆν.

Δι' αὐτὸ ὡς ἐξετάσωμεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὰ λεχθέντα. Εἰπέ μου λοιπὸν· Κατεδίωκαν ἢ δὲν κατεδίωκαν τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι; Εἶναι φανερόν, νομίζω, εἰς τὸν καθεὶνα ὅτι τὸν κατεδίωκαν. Καὶ τὸν κατεδίωκαν δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἢ διὰ κάποιαν ἄλλην; Καὶ αὐτὸ εἶναι παραδεκτὸν ὅτι δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν τὸν κατεδίωκαν. Κατέλυε τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου ἢ δὲν τὴν κατέλυεν; Οὐτε καὶ εἰς αὐτὸ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἔχη ἀντίρρησην. Ἐ-

23. Ἐξηγεῖται μὲ ὅσα λέγονται παρακάτω εἰς τὸν στίχον. Δηλαδὴ διὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Σαββάτου καὶ τὴν ἐπικλήσιν τοῦ Θεοῦ ὡς Πατρός.

24. Ἰωάν. 5, 18.

νόμαζε τὸν Θεὸν Πατέρα του ἢ δὲν τὸν ὀνόμαζεν; Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀληθές.

Κατὰ συνέπειαν καὶ τὰ ἀκόλουθα ἔχουν τὴν ἴδιαν λογικὴν σειρὰν. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς τὸ ὅτι ὀνόμαζε τὸν Θεὸν Πατέρα του καὶ τὸ ὅτι κατέλυε τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου καὶ τὸ ὅτι κατεδιώκετο ἀπὸ τοῦς Ἰουδαίους, καὶ διὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἀργίας καὶ διὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Θεοῦ ὡς Πατρός δὲν ἦτο μία ἐσφαλμένη ὑποψία, ἀλλὰ γεγονός πραγματικόν, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ τὸ ὅτι ἔκανε ὁ Ἰησοῦς τὸν ἑαυτὸν του ἴσον μὲ τὸν Θεόν ἦτο ἀποφασιστὸν ἐπιγινώσκον ἀπὸ τὴν ἴδιαν συλλογιστικὴν διαδικασίαν.

Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ὅσα ἐλέχθησαν προηγουμένως εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιληφθῶμεν αὐτὸ σαφέστερον. Πραγματικὰ τὸ «ὁ Πατήρ μου ἐργάζεται, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι» ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ ὑποδεικνύῃ τὸν ἑαυτὸν του, ἴσον πρὸς τὸν Θεόν. Διότι δὲν ἐφανερώμεν εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς καμμίαν διαφορὰν μεταξύ των. (Δὲν εἶπε θέβαια Ἐκεῖνος μὲν ἐργάζεται, ἐγὼ δὲ ὀμηρεῶ, ἀλλὰ ὅπως ἐκεῖνος ἐργάζεται, ἔτσι καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι). Δι' αὐτῶν ἀπέδειξε τὴν μεγάλην ἰσότητά.

Ἐάν ἤμεις ὁ Κύριος δὲν ἤθελε νὰ παρουσιάσῃ αὐτὴν τὴν ἰσότητα πρὸς τὸν Πατέρα, ἀλλὰ οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν σκοποῦν τὴν ὑποψίαν αὐτῆν, ἀσφαλῶς δὲν θὰ τοὺς ἄφηνε νὰ ἔχουν τὴν ἐσφαλμένην αὐτῆν γνώμην, ἀλλὰ θὰ τοὺς ἐβγαζεν ἀπὸ τὴν πλάνην αὐτήν. Ὅτε καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς θὰ τὸ ἀπεισιώπα, ἀλλὰ θὰ ἔλεγε καθαρὰ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν αὐτὴν τὴν ὑποψίαν, ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔκανε τὸν ἑαυτὸν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν. Ὅπως ἀκριβῶς ἔκανε τὸ ἴδιον εἰς ἄλλην περίπτωσιν, ὅταν εἶδεν ὅτι τὸ λεγόμενον ἐλέγετο μὲ διαφορετικὴν ἔννοιαν καὶ διαφορετικὰ τὸ ἀντελαμβάνοντο, ὅπως παραδείγματος χάριν, «Κρημνίσαστε τὸν ναὸν αὐτῶν», ἔλεγε ὁ Χριστός,

«καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἀνεγείρω»²⁵, ἀναφερόμενος εἰς τὸ σῶμά του. Ἄλλ' οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπειδὴ δὲν ἀντελήφθησαν αὐτὸ, ἐνόμισαν ὅτι λέγεται διὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν ναὸν καὶ ἔλεγον «Ἐχρησιάσθησαν σαρανταεξ ἡμέρας διὰ νὰ κτισθῇ ὁ ναὸς αὐτὸς καὶ σὺ θὰ τὸν κτίσῃς μέσα εἰς τρεῖς ἡμέρας»²⁶.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἄλλο εἶπεν ὁ Κύριος καὶ ἄλλο ἐκάλασαν οἱ Ἰουδαῖοι, (διότι αὐτὸς ἀναφέρετο εἰς τὸ σῶμά του, ἐνῶ ἐκεῖνοι ἐνόμιζαν ὅτι ἐλέχθη αὐτὸ διὰ τὸν ναὸν των), διὰ νὰ ἐπισημάνῃ τὴν παρανόησιν αὐτῆν ὁ Εὐαγγελιστὴς, ἢ μᾶλλον διὰ νὰ διορθώσῃ αὐτὴν τὴν ὑποψίαν αὐτῶν ἐπρόσθεσεν Ἐκεῖνος ἡμῶς ἔλεγε διὰ τὸν ναὸν τοῦ σώματος αὐτοῦ²⁷.

Κατὰ συνέπειαν καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἐάν ὁ Χριστὸς δὲν ἔκανε τὸν ἑαυτὸν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν, ἢ δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ αὐτῆν τὴν ἐντύπωσιν, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐσχημάτισαν αὐτῆν τὴν ὑποψίαν, θὰ διώρθωνε καὶ ἐδῶ τὴν ὑποψίαν αὐτῶν καὶ θὰ ἔλεγε Ὅ! Ἰουδαῖοι μὲν ἐνόμιζαν ὅτι κάνει τὸν ἑαυτὸν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' ὁ Χριστὸς δὲν ὀμίλει περὶ τῆς ἰσότητος αὐτῆς.

Διότι ἔχει μόνον αὐτὸς ὁ Εὐαγγελιστὴς μόνος τοῦ εἰς τὸ ἀναφερθῆν περιστατικόν περὶ τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἄλλοι Εὐαγγελιστῆς φαίνεται νὰ κἀν ἀκριβῶς τὸ ἴδιον. Ὅταν δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς παρήγγειλεν εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ λέγων «Προσέχετε ἀπὸ τὴν ζύμην τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων»²⁸, ἐκεῖνοι ἐσυλλογίζοντο καὶ ἔλεγον, ὅτι δὲν ἐπήραμεν ἄρτους²⁹. Καὶ ἄλλο μὲν

25. Ἰωάν. 2, 19.

26. Ἰωάν. 2, 20.

27. Ἰωάν. 2, 21.

28. Ματθ. 16, 6.

29. Πράξ. Ματθ. 16, 7.

εἶπεν ὁ Κύριος, ὀνομάζων ζώην τὴν διδασκαλίαν, ἄλλο δὲ ὑπόπτευσαν οἱ μαθηταί, νομίζοντες ὅτι ἀνεφέρετο εἰς τοὺς ἄρτους. Καὶ αὐτὴν τὴν παρανόησιν τὴν διορθώνει ὅχι ὁ Εὐαγγελιστὴς πάλιν, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὡς ἐξῆς ὁμιλῶν «Πῶς δὲν καταλασθάνεστε ὅτι δὲν σὰς εἶπα νὰ προσέγετε ἀπὸ τὸν συνήθη ὀλίκον ἄρτον;»³⁰. Ἐδὼ ὁμοίως δὲν ἔγινε τίποτε παρόμοιον.

Καὶ ὁμοίως, ὑποστηρίζει κάποιος, ὁ Χριστός διὰ τὴν ἀναίρεσιν τὴν ἰδέαν αὐτὴν ἐπρόσθεσεν «Δὲν δύναται ὁ Υἱὸς νὰ πράττει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του τίποτε»³¹. Τὸ ἀντίθετον, ἄνθρωπέ μου, ἔχει κάνει. Διότι αὐτὸ τὸ λέει ὅχι διὰ τὴν ἀναίρεσιν τὴν ἰσότητά, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐνισχύσιν. Ἄλλὰ πρόσεχε μὲ ἀκρίβειαν, διότι τὸ συζητούμενον δὲν εἶναι τυχαῖον θέμα. Ἡ ἔκφρασις «ἄφ' ἑαυτοῦ» εὐρίσκειται εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ ἐπιβάλλεται νὰ κατανοήσωμεν τὴν σημασίαν τῆς φράσεως, διὰ νὰ μὴ περιπίπτωμεν εἰς μεγάλην ἁμαρτίαν. Πραγματικὰ, ἐάν κανεὶς τὴν ἐκλάσῃ αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, ὅπως εἶναι εὐκόλουν νὰ τὴν ἐννοήσῃ, κύτταξε εἰς πόσον μεγάλον παραλογισμόν καταλήγωμεν. Διότι δὲν εἶπεν, ὅτι ἄλλα μὲν δύναται, ἄλλα δὲ δὲν δύναται, νὰ τὰ πράττει ἄφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' εἶπεν ἓν γένει «Δὲν δύναται ὁ Υἱὸς νὰ πράττει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του τίποτε».

δ'. Ἄς ἐρωτήσωμεν λοιπὸν ἐκεῖνον ποῦ φέρει ἀντιρρήσεις εἰς αὐτά. Εἶπέ μου· Δὲν ἔμπορεῖ τίποτε ἄφ' ἑαυτοῦ νὰ πράττει ὁ Υἱός; Καὶ ἐάν μᾶς ἀπαντήσῃ· Τίποτε, θὰ τοῦ εἰπώμεν, ὅτι τὸ μέγιστον ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τὸ ἔκανε ἄφ' ἑαυτοῦ. Καὶ ὁ Παῦλος διακηρύσσει καὶ λέγει· «Ὁ ὁπίσθεν Ἰησοῦς, ἀν καὶ ὑπῆρχεν ἓν μορφῇ Θεοῦ,

30. Ματθ. 16, 11.

31. Ἰωάν. 5, 30.

δὲν ἐθεώρησεν ὅτι εἶχεν ἐξ ἀρχαῆς τὴν ἰσότητά του πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐκένωσε τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἔλαθε μορφὴν δούλου»³². Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον ὁ ἴδιος ὁ Χριστός πάλιν λέγει· «Ἐχω ἐξουσίαν νὰ δώσω τὴν ζωὴν μου καὶ ἔχω ἐξουσίαν νὰ τὴν λάθω πάλιν. Καὶ κανεὶς δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ τὴν ἀρῇ ἀπὸ ἐμὲ, ἀλλ' ἐγὼ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου παραδίδομαι αὐτῆν»³³.

Βλέπεις ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔχει τὴν ἐξουσίαν καὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου καὶ ὅτι τὸ μεγάλο ἔργον τῆς θείας οἰκονομίας διὰ τὴν σωτηρίαν μας τὸ ἐπραγματοποίησεν ἄφ' ἑαυτοῦ;

Καὶ διατὶ ὁμιλῶ διὰ τὸν Χριστόν; Ἡμεῖς λοιπὸν, ποῦ τίποτε δὲν ἔμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ εὐτελέστερον ἀπὸ ἡμᾶς, πολλὰ τὰ πράττομεν ἄφ' ἑαυτῶν, δηλοσῆ καὶ τὴν κακίαν ἄφ' ἑαυτῶν προτιμῶμεν καὶ τὴν ἀρετὴν ἄφ' ἑαυτῶν ἀσχοῦμεν. Διότι ἐάν δὲν ἐνεργοῦσαμεν ἄφ' ἑαυτῶν καὶ δὲν εἴχαμεν ἐξουσίαν, οὔτε εἰς τὴν γέννησιν θὰ ἐπίπτομεν ἁμαρτάνοντες, οὔτε τὴν θασυλαίαν θὰ ἐπετυγχάναμεν ζῶντες ἐνάρετα.

Ὡστε τὸ, «ἄφ' ἑαυτοῦ δὲν ἔμπορεῖ τίποτε νὰ πράττει» δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι δὲν πράττει τίποτε τὸ ἀντίθετον ἀπὸ τὸν Πατέρα, τίποτε τὸ ξένον, τίποτε τὸ ἀλλότριον, πράγμα τὸ ὁποῖον φανερώνει κατ' ἐξοχὴν τὴν ἰσότητά καὶ τὴν μεγάλην συμφωνίαν Υἱοῦ καὶ Πατρὸς.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν εἶπεν, ὅτι δὲν πράττει τίποτε τὸ ἀντίθετον, ἀλλ' ὅτι ἐδὲν δύναται; Διὰ τὴν δειξῆν καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς ἐκφράσεως πάλιν τὸ ἀπαράλλακτον καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἰσότητος. Διότι τὸ ῥῆμα δὲν τοῦ ἀποδίδει δύναμιν, ἀλλὰ μαρτυρεῖ

32. Φιλίπ. 2, 6-7.

33. Ἰωάν. 10, 18.

ὅτι ἡ δύναμίς του εἶναι μεγάλη. Ἐπειδὴ καὶ ἀλλοχοῦ λέγει ὁ Παῦλος διὰ τὸν Πατέρα: «Ὡστε μὲ δύο πράγματα ἀμετακίνητα, εἰς τὰ ὅποια εἶναι ἀδύνατον νὰ ψευσθῆ ὁ Θεός»³⁴. Καὶ πάλιν: «Ἐάν ἡμεῖς θὰ ἀρνηθῶμεν³⁵, ὁ κείνος μὲντοι πιστός. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀρνηθῆ τὸν ἑαυτὸν του»³⁶.

Καὶ τὸ «οὐ δύναται»: αὐτὸ λοιπὸν οὐ μόνον δὲν εἶναι δηλωτικὸν ἀδυναμίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ μάλιστα θυνάμεως ἀπεριγράπτου. Ὅτι λέγει δηλαδὴ σημαίνει τὸ ἔξῃς: Ἡ οὐσία ἐκεῖνη ἢ θεία δὲν θάγεται τίποτε ἀπὸ αὐτῆ. Πραγματικά, ὅπως, ὅταν λέγωμεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀμαρτήσῃ ὁ Θεός, δὲν τοῦ ἀποδίδομεν ἀδυναμίαν, ἀλλὰ τοῦ ἀποδίδομεν κάποιαν ἀρρητὸν δύναμιν. Ἔτσι καὶ ὁ Κύριος λοιπὸν, ὅταν λέγῃ, κἀν δύναμις ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ πράττῃ κτήματα³⁷, αὐτὸ εἰναι, ὅτι εἶναι ἀδύνατον καὶ ἀνεπίτρεπτον νὰ πράξω ἐγὼ κάτι ἀντίθετον πρὸς τὸν Πατέρα.

Καὶ διὰ τὰ καταλόγησεν ὅτι αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει τὸ λεχθέν, ὡς ἐξετάσωμεν τὸ ἔξῃς καὶ ὡς ἴδωμεν μὲ ποῖους συμφωνεῖ ὁ Χριστός, μὲ ποῖο ἀπὸ τὰ δύο δηλαδὴ, μὲ ὅσα εἶπομεν ἡμεῖς ἢ μὲ τὰς ἰδικὰς σας ἀπόψεις.

Σὺ λοιπὸν ὑποστηρίζεις ὅτι τὸ ρῆμα³⁸ ἀναρεῖ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀθενίαν, πῶς ταιριάζει εἰς αὐτόν, καὶ παρουσιάζει μικρὰν τὴν δύναμιν του. Ἐγὼ ἀντιθέτως δέχομαι ὅτι ἀποδεικνύει τὴν ἰσότητά καὶ τὴν ὁμοίωσιν καὶ τὸν τρόπον τινὰ ὅτι συμβαίνει ἀπὸ κοινὴν γνώμην, ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.

34. Ἐβρ. 6, 18.

35. Εἰς τὸ κείμενον τῆς Καινῆ Διαθήκης ἀνὰ ἐκνήσησιν ὅσα ὑπάρχει «ἀπιστοῦμεν». Πάντως ἡ ἐννοια δὲν ἀλλάσσει.

36. Β' Τιμόθ. 2, 13.

37. Ἰωάν. 5, 30.

38. «Οὐ δύναται».

Λοιπὸν ὡς ἐρωτήσωμεν τὰν ἴδιον τὸν Χριστὸν καὶ ὡς ἴδωμεν μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ὁσων λέγει εἰς τὴν οὐνείαν, ποῖον ἐκ τῶν δύο συμβαίνει, σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικὴν σου γνώμην ἐρμηνεύει τὰ λεχθέντα ἢ σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικὴν μας.

Τὶ λέγει λοιπὸν; «Διότι ἐκεῖνα πῶς ἀνεργεῖ ὁ Πατήρ, αὐτὰ πράττει καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως»³⁹. Ἐπεὶ πῶς ἀνήρκεσεν ἐξ ἀλοκλήρου τὴν ἀποψίν σας καὶ ἐπεθεσάισεν τὰ ὅσα εἶπομεν ἡμεῖς; Διότι ἐάν δὲν πράττει τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ ὁ Πατήρ δὲν θὰ πράττει τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐάν θέσθαι πράττει τὰ πάντα ὁμοίως πρὸς αὐτόν.

Διότι ἐάν δὲν συμβαίνει αὐτὸ, ἀκολουθεῖ καὶ ἄλλο ἄτοπον συμπέρασμα. Πραγματικά δὲν εἶπεν, ὅτι ὅσα εἶδε τὸν Πατέρα νὰ πράττει, ἐπράξεν, ἀλλὰ, «ἐάν δὲν θέλησεν τὸν Πατέρα νὰ πράττει κάτι»⁴⁰, δὲν τὸ πράττει, καὶ ἐπιτείνει τὸν λόγον εἰς ἄκαινα τὸν χρόνον. Καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἀποψίν σας θὰ μαθαίνη συνεχῶς τὰ ἴδια.

Εἶδες πῶς τὸ νόημα εἶναι ὀψηλόν, ἢ δὲ ταπεινότης τοῦ ρήματος καὶ τοῦς πολλὰ ἀνασχόντους τοὺς ἀναγκάζει καὶ χωρὶς τὴν θέλησιν των νὰ ἀποφύγουν τὴν ταπεινὴν σκέψιν, ἢ ὅποια εὑρίσκειται εἰς τελείαν ἀσυμφωνίαν πρὸς τὴν ἀξίαν ἐκεῖνην; Διότι ποῖος εἶναι τόσοσ ἀθλιὸς καὶ ταλαίπωρος, ὥστε νὰ ὑποσηρήσῃ ὅτι ὁ Υἱὸς μαθαίνει κάθε ἡμέραν, ὅσα πρέπει νὰ πράττει; Τότε πῶς θὰ εἶναι ἀληθινὸν ἐκεῖνο τὸ, «Ἐγὼ δὲ εἶμαι ὁ ἴδιος πάντοτε καὶ τὰ ἔτη σου θὰ εἶναι ἀτελείωτα»⁴¹; καὶ τὸ, «Ὅλα τὰ δημιουργήματα ἐγένον δι' αὐτοῦ καὶ ἀνευ αὐτοῦ δὲν ἐγένον οὐτε τὸ παραμικρόν»⁴², ἐάν θέσθαι αὐ-

39. Ἰωάν. 5, 19.

40. Ἰωάν. 5, 19.

41. Ἰωάν. 101, 28 Ἐβρ. 1, 12.

42. Ἰωάν. 1, 3.

λα μὲν ποιεῖ ὁ Πατὴρ, ἄλλα δὲ ὁ Υἱὸς θλέπων τὰ μιμεῖται;

Βλέπεις ὅτι ἐξ ὧν ἐλέχθησαν ἀνωτέρω καὶ ἀπὸ ὧν ἠκολούθησαν φανερώνεται ἡ ἀπόδειξις τῆς αἰθεντίας τοῦ Ἰησοῦ; Ἐάν ὅμως μερικά ῥήματα τὰ προβάλλῃ κατὰ τρόπον ταπεινότερον, μὴ παραξενεύεσαι. Διότι ἐπειδὴ τὸν κατεβίωσαν θεὸν ἤκουσαν τὰ ὑψηλά καὶ τὸν ἐνόμιζαν ἀντίθεον, ἀφοῦ κατεβίθασε τὸν τόνον διὰ τῶν ῥημάτων μόνον, πάλιν ὡδήγηε τὸν λόγον ὑψηλότερα καὶ ἔπειτα πάλιν εἰς τὰ ταπεινά, διὰ τὴν ποικίλην τὴν διδασκαλίαν του, ὥστε νὰ γίνῃ εὐκολα παραθεκτὴ καὶ ἀπὸ τοῦ ἀγνώμονα.

Πρόσεξε λοιπὸν, "Ὅταν εἶπεν ὁ Πατὴρ μου ἐργάζεται συνεχῶς, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι" καὶ ἀπέδειξε τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ἰσοῦ πρὸς τὸν Θεόν, λέγει πάλιν «Δὲν δύναται ὁ Υἱὸς νὰ πράττῃ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐάν δὲν θλέπῃ τὸν Πατέρα νὰ πράττῃ καὶ τὸ παραμικρόν». Εἰς τὴν συνέχειαν πάλιν πρὸς τὸ ὑψηλότερον ἀνάγει τὸν λόγον «Διότι ἐκεῖνα ποῦ ἐνεργεῖ ὁ Πατὴρ, αὐτὰ πράττει καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως» καὶ ὕστερα πάλιν χαμηλότερον ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν καὶ ὅλα τὰ φανεράναι εἰς αὐτόν, ὅσα πράττει αὐτός. Καὶ μεγαλύτερα ἔργα θὰ δείξῃ εἰς αὐτόν»⁴³.

Εἶδες πόσον ταπεινὰ ὁμιλεῖ πάλιν; Διότι ἐκεῖνο ποῦ ἐπρόφρασα καὶ εἶπα καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ ἐπαναλαμβάνω, τὸ ἴδιον θὰ εἰπῶ καὶ τώρα. "Ὅτι θηλασθὴ κάθε φορὰ ποῦ λέγει κάτι τῶ χαμηλὸν καὶ τὸ ταπεινόν, τὸ λέγει μὲ ὑπερβολὴν, ὥστε ἡ ταπεινότης τῶν λέξεων νὰ πείσῃ καὶ τοὺς ἀγνώμονα νὰ δεχθοῦν μὲ εὐσεβῆ διὰθεσιν τὰ νοήματα.

Διότι, ἐάν δὲν συμβαίνει αὐτὸ, συλλογίσου πόσον

43. Ἰωάν. 5, 20.

παράλογον εἶναι τὸ λεχθέν, ἐξετάζω αὐτοὺς τοὺς ἰδίους τοὺς λόγους. Πραγματικά, ὅταν λέγῃ «Καὶ μεγαλύτερα ἔργα θὰ δείξῃ εἰς αὐτόν», θὰ εὐρεθῇ ὁ Υἱὸς νὰ μὴ ἔχῃ μάθει ἀκόμα πολλὰ ἔργα, πράγματα τὸ ὅποιον αὐτὸν διὰ τοὺς ἀποστόλους δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λεχθῇ. Διότι ἐφ' ὧν ἔλαβαν ἀπ'αὐτοῦ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀμέσως ἐγνώρισαν τὰ πάντα καὶ εἶχαν τὴν δύναμιν νὰ πράξουν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔπρεπε καὶ νὰ γνωρίζουν καὶ ἠμποροῦν νὰ ἐνεργοῦν αὐτοί. Ἐνῶ ὁ Χριστὸς θὰ εὐρεθῇ νὰ μὴ ἔχῃ μάθει ἀκόμη πολλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ. Καὶ τί ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ περισσότερον παράδοξον αὐτοῦ;

Ποῖαν σημασίαν ἔχει λοιπὸν τὸ λεχθέν; Ἐπειδὴ ἐστερέωσε τὰ μέλη τοῦ παρόντος καὶ σκοπεῖ νὰ ἀναστήσῃ τὸν νεκρόν, δι' αὐτὸ ὡμίλησεν ἔτσι, ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν Ἐθαυμάζετε ἐπειδὴ ἔθερόπευσα τὸν παρόντον; θὰ ἴδῃτε μεγαλύτερα θαύματα ἀπὸ αὐτὰ. Ἄλλα δὲν τοὺς ὡμίλησε μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, παρὰ χρησιμοποιοῖ ταπεινότερον λόγον, διὰ τὴν κατενύσῃ τὴν μανίαν αὐτῶν.

Καὶ διὰ τὴν καταλάβῃς ὅτι τὸ «δείξει» δὲν ἐλέχθη κατὰ κυριολεξίαν, ἀκούσε τὰ ὅσα λέγει πάλιν εἰς τὴν συνέχειαν «Διότι καθὼς ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ δίδει ζωὴν εἰς αὐτούς», λέγει, «ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς δίδει ζωὴν εἰς τοῖους θέλει»⁴⁴. Βέβαια, τὸ «δὲν δύναται νὰ πράττῃ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ» εἶναι ἀντίθετον ἀπὸ τὸ «ὅποιους θέλει». Διότι ἐάν ζωοποιῇ τοῖους θέλει, τότε δύναται νὰ πράττῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, (ἐπειδὴ τὸ θέλω εἶναι ἀπόδειξις ἐξουσίας), ἐάν ὅμως δὲν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ, τότε δὲν ζωοποιεῖ πλέον τοῖους θέλει. Διότι τὸ μὲν «καθὼς ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει» ἀποδεικνύει τῆς

44. Ἰωάν. 5, 21.

δυνάμειος τὴν ἀπαραλλάξιαν, τὸ δὲ «ἴσους θέλει» τὴν ἰσότητα τῆς ἐξουσίας.

Βλέπεις ὅτι τὸ «δὲν δύναται νὰ πράττῃ ἀφ' ἑαυτοῦ» δὲν ἀγνοεῖ τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ εἶναι λόγος ποῦ δεικνύει τὸ ἀπαραλλάκτον τῆς δυνάμειος καὶ τοῦ θελήματος;

Ἔτσι νὰ ἐνόησῃς καὶ τὸ «θὰ δεῖξῃ εἰς αὐτόν». Διότι καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει «Ἐγὼ θὰ ἀναστήσω αὐτὸν κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν»⁴⁵. Καὶ πάλιν, διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι δὲν πράττει δεχόμενος ἐνεργεσίαν, λέγει «Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ»⁴⁶.

Εἰς τὴν συνέχειαν διὰ νὰ μὴ λέγῃς ὅτι ἀπὸ τοῦς νεκροῦς ἀνασταίνει καὶ ζωοποιεῖ ὁποῖους θέλει, τὰ δὲ ἄλλα δὲν τὰ πράττει ἔτσι, ἐπρόλαβε καὶ ἀπέκλεισε πάσαν παρομοίαν ἀντιλογίαν, ὅταν εἶπεν «διότι ὅτι ἐνεργεῖ ὁ Πατὴρ, αὐτὰ πράττει καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως», δεικνύων ὅτι καὶ θεὸς ὁ Πατὴρ ποιεῖ, καὶ ὁ Υἱὸς, ὅπως ἐκεῖνος, τὰ πράττει. Εἴτε ἀνάστασιν νεκρῶν εἴησῃ εἴτε θεραπείαν σωμάτων, εἴτε συγχώρησιν ἁμαρτημάτων, εἴτε ὅτιδήποτε ἄλλο, τὸ πράττει ὁμοιότροπος πρὸς τὸν γεννήσαντα Πατέρα.

ε'. Ἀλλὰ εἰς κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν προσέχουν ἕσοι ἀδιαφοροῦν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν. Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ἡ ἀγάπη τῶν πτωχῶν. Αὐτὴ ἐγέννησε τοὺς ἀβρέασις, αὐτὴ ἐθεθαίωσε τὴν ἀσθένειαν τῶν εἰδωλοατρῶν. Διότι ὁ Θεὸς ἤθελε τὰ ἀόρατα αὐτοῦ νὰ γίνουσι κἀπάνωτ' ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου ταύτου. Ἐκεῖνοί ὁμοῦς ἀφῆσαν αὐτὰ καὶ δὲν κατεδέχθησαν νὰ ἀκολουθήσουν τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν καὶ ἐχάραξαν ἰδικὸν τῶν δρόμον. Δι' αὐτὸ ἔχασαν καὶ τὸν ὑπάρχον

45. Ἰωάν. 6, 39.

46. Ἰωάν. 11, 25.

τα. Δι' αὐτὸ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐπίστευσαν, ἐπειδὴ ἐπεβίωσαν τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν καὶ δὲν ἐζητοῦσαν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ⁴⁷.

Ἡμεῖς ὁμοῦς, ἀγαπητοί μου, ὡς ἀποφεύγομεν τὴν ψυχικὴν αὐτὴν ἀσθένειαν μὲ κάθε ὑπερβολὴν καὶ προθυμίαν. Διότι καὶ ἂν ἔχωμεν ἀμέτρητα καλὰ, τὸ κακὸν τῆς κενοδοξίας εἶναι ἱκανὸν νὰ διαλύσῃ τὰ πάντα. Ἐάν λοιπὸν ἐπιθυμοῦμεν τοὺς ἐπαίνους, ὡς ζητοῦμεν τοὺς ἐπαίνους τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ ἐπαινος τῶν ἀνθρώπων, ἐποιουθήποτε καὶ ἂν εἶναι, μάλις φασί, χάνεται. Καὶ ἂν δὲν χάσῃ, δὲν μᾶς φέρει κανένα κέρδος καὶ πολλὰς φώρας προέρχεται ἀπὸ ἐσφαλμένην κρίσιν. (Πραγματικὰ τί ἀξίον θαυμασμοῦ ἔχει ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων, τὴν ὁποῖαν ἀπολαμβάνουν καὶ οἱ χορευταὶ νέοι καὶ αἱ διεφθαρμένα γυναῖκες καὶ οἱ πλεονέκται καὶ οἱ κλέπται;). Ἀντίθετα ἐκεῖνος, ποῦ τὸν θαυμάζει ὁ Θεός, δὲν θαυμάζεται μαζὶ μὲ αὐτόν, ἀλλὰ μαζὶ μὲ τοὺς ἁγίους ἐκεῖνος, ἐννοῶ τοὺς προφήτας, τοὺς ἀποστόλους καὶ τοὺς ἐπιδειξαντας ἀγγελικὸν βίον.

Ἐάν ὁμοῦς ἐξετάσωμεν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀσκοῦμεν γοητεῖαν εἰς τὰ πλήθη καὶ νὰ εἰμέθα περιθλεπτοί, θὰ εὐρωμεν ὅτι δὲν ἀξίζει τίποτε. Γενικῶς λοιπὸν, ἐάν ποθῆς τὰ πλήθη, νὰ προσελκύσῃς τὸν ἔθνον τῶν ἀγγέλων καὶ νὰ καταστήσῃς φοβερός εἰς τοὺς θαίμονας, χωρὶς νὰ διδῃς καμμίαν σημασίαν εἰς τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ νὰ καταπατήσῃς ὅλα τὰ λαμπρὰ ὡς νὰ ἦσαν θόρυβος καὶ πηλός, καὶ τότε θὰ ἴδῃς καθαρὰ ὅτι εἴποτε δὲν κάνει τὴν ψυχὴν νὰ ἀσχημονῇ τόσον, ὅσον ὁ ἔρωσις τῆς δόξης. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅπως οὐδέποτε δὲν εἶναι δυνατόν ἐκεῖνος ποῦ ποθεῖ αὐτὴν νὰ μὴ ζήσῃ βίον ἐσταυρωμένον, ὅπως πάλιν δὲν εἶναι δυνατόν ἐμείγας ποῦ περιεφρόνησεν αὐτὴν νὰ μὴ καταπατήσῃ τὰ

47. Πρωτ. Ἰωάν. 5, 44.

περισσότερα από τὰ πάθη. Πραγματικά ὅποιος κατα-
νικήσει τὴν κοσμικὴν δόξαν θὰ καθυποτάξῃ καὶ τὸν
φθόνον καὶ τὴν φιλοχρημασίαν καὶ ἄλλα τὰ φοβερά πά-
θη τῆς ψυχῆς.

Καὶ μὲ ποῖον τρόπον θὰ ὑπερικήσωμεν αὐτήν; ἐ-
ρωτᾷ κάποιος. Ἄν ἀποβλέπωμεν πρὸς τὴν ἄλλην δό-
ξαν, τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν προσπαθεῖ νὰ
μᾶς ἀπομακρύνῃ ἡ κοσμικὴ δόξα. Διότι ἡ οὐρανια δό-
ξα καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν μᾶς καθιστᾷ ἐνδόξους καὶ πρὸς
τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἀποδημεῖ μαζί μας καὶ μᾶς ἀπαλ-
λάσσει ἀπὸ κάθε σαρκικὴν δουλείαν, εἰς τὴν ὁποῖαν δου-
λεύομεν τώρα μὲ κάθε ἀθλιότητα, παραδίδοντες ἐξ ὁλο-
κλήρου τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ πράγμα-
τα αὐτῆς. Πραγματικά εἴτε μεταθῆς εἰς τὴν ἀγορὰν εἴ-
τε εἰσέλθῃς εἰς κάποιο σπίτι, εἴτε εὐρίσκεισαι εἰς τὸν θρό-
νον, εἴτε εἰς τοὺς σταθμούς, εἴτε εἰς τὰ καταγῶγια, εἴτε
εἰς τὰ πανδοχεῖα, εἴτε εἰς ἕνα πλοῖον, εἴτε εἰς κάποιο νη-
σί, εἴτε εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως, εἴτε εἰς τὰ δικα-
στήρια, εἴτε εἰς τὰ βουλευτήρια, παντοῦ θὰ ἴδῃς τὴν
φροντίδα διὰ τὰ παρόντα καὶ τὰ θιοτικά πράγματα καὶ
τὸν καθένα νὰ ἀγωνιᾷ καὶ νὰ κοπιᾷ δι' αὐτά, καὶ οἱ
ἀπόντες καὶ οἱ ἐπιτρέφοντες καὶ οἱ ἀποδημοῦντες καὶ
οἱ παραμένοντες καὶ οἱ ταξιδεύοντες διὰ θαλάσσης καὶ
οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ κάτοικοι τῆς ὄπαιθρου καὶ οἱ κάτοι-
κοι τῶν πόλεων καὶ ἄλλοι γενικῶς οἱ ἄνθρωποι.

Ποία ἔστι σωτηρία μᾶς ἀπομένει λοιπὸν, ὅταν,
κατοικοῦντες τὴν γῆν τοῦ Θεοῦ, δὲν φρονῶμεν τὰ τοῦ
Θεοῦ, ἀλλὰ, ἐνῶ ἐλάθωμεν ἐντολήν νὰ εἰμεθα ἔξοι πρὸς
τὰ ἐγκόσμια πράγματα, ἡμεῖς εἰμεθα ἔξοι πρὸς τὸν
οὐρανὸν καὶ πολίται τῆς γῆς; Τί ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ χει-
ρότερον ἀπὸ τὴν ἀναισθησίαν αὐτήν, ὅταν, ἐνῶ καθη-
μερινῶς ἀκούομεν διὰ τὴν κρίσιν καὶ τὴν θασδέαν τοῦ
Θεοῦ, ἡμεῖς μιμούμεθα τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς τοῦ

Νῶε καὶ τοὺς κατοίκους τῶν Σοδόμων καὶ περμιένομεν
νὰ μάθωμεν τὰ πάντα διὰ τῆς πείρας τῶν πραγμάτων;
Καὶ ὅμως ἄλλα ἐκεῖνα δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἔχουν γρα-
φῆ, ὥστε, ἐὰν κανεὶς ἀπιστῇ εἰς τὰ μέλλοντα, νὰ λάθῃ
καθαράν ἀπόδειξιν διὰ τὰ μέλλοντικά γεγονότα ἀπὸ
ἄλλων ἔχουν γίνῃ ἤδη.

Αὐτὰ λοιπὸν ἔχοντες ὅπ' ὄφιν μας, καὶ τὰ παρελ-
θόντα καὶ τὰ μέλλοντα, ἂς ἀνασπενεύσωμεν ὀλίγον ἀπὸ
τὴν φοβερὰν αὐτὴν δουλείαν καὶ ἂς ἐνδιαφερθῶμεν κά-
πως καὶ διὰ τὴν ψυχὴν μας, ὥστε νὰ ἐπιτεύχωμεν καὶ
τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν
φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς
τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΘ' (39)

(Ίωάν. ε', 22 - 30)

«Ὁ Πατήρ μου δὲν δικάζει κανένα⁴, ἀλλὰ τὴν ἔξουσίαν ἔχει τὸν νὰ δικάζη τὴν ἕκαστη εἰς τὸν Γιόν, διὰ τὰ ἁμῶν ἔλα: τὸν Γιόν, καθὼς τιμῶν τὸν Πατέρα⁵».

α'. Ἀγαπητοί μου, πρέπει νὰ ἔχωμεν μεγάλην προθυμίαν καὶ προσοχὴν εἰς ἅλα, διότι θὰ δώσωμεν λόγον καὶ θὰ μᾶς ζητηθοῦν εὐθύται λεπτομερῶς καὶ διὰ τοὺς λόγους καὶ διὰ τὰ ἔργα μας: διότι ἔτι σχετίζεται μὲ ἡμᾶς δὲν περιρίζεται εἰς τὸν παρόντα ἐπίγειον θίον.

1. Ἐχει τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀσκεῖν τὸ ἔργον τοῦ ὑπερτάτου Κριτοῦ τῶν πάντων.

2. Δὲν ἐξέβαλε τὸν Πατέρα ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ κρίνειν, ἀλλὰ ὁ Υἱὸς κρίνει μὲ τὴν εὐδοκίαν τοῦ Πατρὸς καὶ τὴν συνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

3. Ἰωάν. 5, 22 - 23.

⁴ Ἡ παροῦσα μακρὰ ὀμιλία ἀναφέρεται κυρίως εἰς τὸ θέμα τῆς διὰ τοῦ Κυρίου κρίσεως τοῦ κόσμου καὶ περᾶται νὰ ἀποδείξη τὴν ἰσότητά τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, πρὸς τὰς ἀνθρωποπαθεῖς ἐκφράσεις, τὰς ὁποίας χρησιμοποίησεν ὁ Χριστός. Συγκεκριμένως, αἱ φράσεις, «ἔδωκεν ὁ Πατὴρ τῷ Υἱῷ πᾶσαν τὴν κρίσιν» καὶ «ἔβαλε τῷ Υἱῷ ζωὴν ἕχειν ἐν ἑαυτῷ» σημαίνουν ὅτι ὁ Υἱὸς ἔλαθεν ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τὴν ἐξουσίαν διὰ νὰ κρίνη ἅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀκόμη ὅτι ἔλαθε τὴν ζωὴν εὐκαιρίως τῷ Πατρὶ. Τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶπεν ὅτι ἀπεστάλη εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς, δὲν φανερώνει ὅτι εἶναι κατώτερος αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ εἶπεν αὐτὸ διὰ νὰ μὴ σκανδαλίη τοὺς Ἰουδαίους, αἱ δὲ ποῖοι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀκούσουν ὀμιλητέρας διδασκαλίας περὶ αὐτοῦ. Ὁμοίως ἐξηγεῖται καὶ ἡ φράσις «ἐγὼ οὐ δύναμαι ποιῆν ἅπ' ἑμαυτοῦ οὐδέν» καὶ τὸ ἐοῦς ζητῶ τὸ θέλημα τοῦ ἑμοῦ, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός μεν. Ἔτις ὁ Χριστοστόμους προτρέπει τοὺς ἀκριστεῖς τοῦ νὰ μὴ μνησικακοῦν, ἀλλὰ νὰ συγχωροῦν τοὺς συνανθρώπους των, διὰ τὰς αὐτοῦ συγχωρῆ καὶ αὐτοῦ ὁ Θεός.

ἀλλὰ θὰ μᾶς δεχθῆ καὶ κάποια ἄλλη κατάσταση ζωῆς καὶ θὰ παρουσιασθῶμεν ἐνώπιον φοβεροῦ δικαστηρίου. «Διότι ἅλοι μας πρέπει νὰ παρουσιασθῶμεν ἐμπρὸς εἰς τὸ δικαστικὸν θῆμα τοῦ Χριστοῦ», λέγει ὁ Παῦλος, «διὰ τὴν ἀπολαύσῃ ἡ καθένας μας ἐκεῖνα ποῦ ἔκαμε μὲ τὸ αἰμά του, ἢτε ἀγαθόν, ἢτε κακόν εἶναι τὸ σύνολον τῶν πράξεών του».

Ἀπὸ λοιπὸν τὸ δικαστήριον ἃς ἔχωμεν διαρκῶς εἰς τὸν νοῦν μας καὶ ἔτσι θὰ κατορθώσωμεν νὰ ζῶμεν εἰς τὴν ἀρετὴν καθ' ἅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς μας. Διότι ὅπως ἀκριθῶς ἐκεῖνος, ποῦ ἔχει σῆσει ἀπὸ τὴν ψυχὴν του τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως, φέρεται κατὰ κρημοῦ, ὡς ἵππος ποῦ ἔσπασε τὸν χαλινόν, («ὡς αἱ ὄδοι αὐτοῦ», λέγει, «βεβηλοῦνται συνεχῶς», δι' αὐτὸ προσέθεσε βεικνῶν καὶ τὴν αἰτίαν «Αἱ ἐντολαὶ σου διαγράφονται ἀπὸ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ»⁴), καθ' ὅμοιον τρόπον ἐκεῖνος, ποῦ ἔχει συνεχῶς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, θὰ ζῆσῃ μὲ σωφροσύνην, (διότι λέγει: «Νὰ ἐνθυμῆσαι τὸ τέλος σου καὶ δὲν θὰ ἀμαρτήσῃς εἰς ἅλην σου τὴν ζωὴν»⁵). Διότι ἐκεῖνος ποῦ τώρα μᾶς συνεχῶρσεν τὰ ἀμαρτήματα, αὐτὸς θὰ καθίσῃ νὰ δικάζη τότε. Ἐκεῖνος ποῦ ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν, αὐτὸς θὰ ἐμφανισθῆ καὶ πάλιν διὰ νὰ κρίνη τὴν οἰκουμένην ὀλόκληρον. Διότι λέγει: «Θὰ φανῆ δὲ διὰ δευτέραν φοράν, χωρὶς νὰ στατάζη τὰς ἀμαρτίας τῶν ἄλλων, εἰς ἐκεῖνους ποῦ τὸν περιμέναν διὰ τὰς τούτων σώσῃ»⁶.

Δι' αὐτὸ καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἐλέγην: «Ὁ Πατήρ μου δὲν δικάζει κανένα, ἀλλὰ τὴν ἐ-

4. Β' Κορινθ. 5, 10.

5. Ψαλμ. 9, 26.

6. Ψαλμ. 9, 26.

7. Σαφ. Σειρ. 7, 36.

8. Ἐφρ. 9, 28.

ξουσίαν ἄλλην τοῦ νὰ δικάζῃ τὴν ἔχει δώσει εἰς τὸν Υἱόν, διὰ νὰ τιμοῦν ὅλοι τὸν Υἱόν, καθὼς τιμοῦν τὸν Πατέρα».

Λοιπὸν, θὰ ὀνομάσωμεν τὸν Υἱὸν καὶ Πατέρα; ἔρωτῶ κάποιος. Ἄπαγε. Δι' αὐτὸ θέθειαι εἶπεν «τὸν Υἱόν», ὥστε νὰ παραμῆνῃ Υἱὸς καὶ νὰ τὸν τιμῶμεν, ὅπως τιμῶμεν τὸν Πατέρα. Ὅποιος ὅμως ὀνομάζει τὸν Υἱὸν Πατέρα, δὲν ἐτίμησε πλέον τὸν Υἱὸν ὡς Πατέρα, ἀλλὰ ἔκανε σύγχυσιν εἰς ὅλα. Ἐπειδὴ λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι δὲν προσελκύονται τόσο εὐκολα, ὅταν εὐεργετοῦνται, παρά ὅταν τιμωροῦνται, δι' αὐτὸ ὁμίλησε τόσο φοβερὰ, ὥστε, ἔστω καὶ διὰ τοῦ φόβου, νὰ ἐπιστάσῃ τὴν τιμὴν πρὸς τὸν ἑαυτὸν του.

Ὅταν λέγῃ «πάσαν», τὸ ἐξῆς ἄνοιε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔχει τὴν ἐξουσίαν καὶ νὰ τιμωρῇ καὶ νὰ τιμῶ, καὶ ἀκόμη ὅτι πράττει καὶ τὰ δύο αὐτὰ κατὰ τὴν θέλησίν του.

Τὸ δὲ «δέδωκεν» τὸ εἶπε διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι εἶναι ἀγέννητος ὁ Υἱός, οὕτε νὰ θεωρήσῃς ὅτι ὑπάρχουν δύο Πατέρες. Διότι ὅλα, ὅσα εἶναι ὁ Πατήρ, τὰ ἴδια εἶναι καὶ ὁ Υἱός, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη καὶ παραμένει εἰς τὴν θέσιν τοῦ Υἱοῦ. Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι τὸ «δέδωκεν»⁹ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ἐγέννησεν, ἀκουσε πού δηλοῦται αὐτὸ ἀκριβῶς ἀπὸ ἄλλο σημεῖον· Διότι καθὼς ὁ Πατήρ ἔχει ζωὴν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, λέγει, «ἔτσι ἔδωσε καὶ εἰς τὸν Υἱόν του νὰ ἔχη ζωὴν μέσα του»¹⁰. Τί λοιπὸν, πρῶτα τὸν ἐγέννησε καὶ ὕστερα τοῦ ἔδωσε τὴν ζωὴν; Διότι ὅποιος δίδει, δίδει εἰς κάποιον πού ὑπάρχει. Λοιπὸν, ὅταν ἐγεννήθη, θὲν εἶχε ζωὴν; Ἄλλ' αὐτὸ οὕτε οἱ δαίμονες δὲν βὰ τὸ φεραντάζοντο. Διότι ἐκτὸς τῆς ἀσθεΐας εἶναι καὶ πολὺ ἀνόητον.

9. Αἱ λέξεις προέρχονται ἐκ τοῦ Ἰωάν. 5, 22 καὶ 26.
10. Ἰωάν. 5, 26.

Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν τὸ «ἔδωκε ζωὴν» σημαίνει, ἐγέννησεν αὐτὸν ζωὴν, ἔτσι καὶ τὸ «δέδωκε κρίσιν»¹¹ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ἐγέννησεν αὐτὸν κριτὴν. Δηλαδή, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς, ὅταν θὰ ἀκούσῃς ὅτι αἴτιος αὐτῶν εἶναι ὁ Πατήρ, ὅτι ὑπάρχει παραλλαγή οὐσίας Υἱοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἐλάττωσις τῆς τιμῆς τοῦ Υἱοῦ, ἔρχεται νὰ σὲ κρίνῃ ὁ Υἱός, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς φανερώσει τὴν ἰσότητά. Διότι ἐκεῖνος, πού ἔχει ἐξουσίαν νὰ τιμωρῇ καὶ νὰ τιμῶ ὅποιους θέλει, ἔχει τὴν ἴδιαν δύναμιν μὲ τὸν Πατέρα. Ἐπειδὴ, ἐάν δὲν συμβαίη αὐτό, ἀλλὰ μετὰ τὴν γέννησίν του ἔλαθε τὴν τιμὴν ὁ Υἱός, τί συνέβη, ὥστε νὰ τιμῆθῃ αὐτὸς ἐκ τῶν ὑστέρων; Ἀπὸ ποῖαν κατάστασιν ἔφθασεν εἰς τὴν πρόδον αὐτὴν, ὥστε νὰ λάθῃ τὴν ἀξίαν αὐτὴν καὶ νὰ χειροτονηθῇ εἰς τὸ ἀξίωμα; Δὲν ἐντρέπεσθε τὰ ἀνθρώπινα καὶ εὐτελεῖ αὐτὰ νοήματα νὰ τὰ εἰσάγετε ἔτσι ἀναισχύτως εἰς τὴν ἀμόλυτον φύσιν, ἣ ὁποῖα δὲν ἔχει τίποτε ποῦ νὰ εἰσῆχθῃ ἐκ τῶν ὑστέρων;

Τότε διὰ ποῖον λόγον χρησιμοποιεῖ τοιαύτας ἐκφράσεις; ἔρωτῶ κάποιος. Διὰ νὰ γίνουσι δεκτὰ εὐκολώτερα τὰ λεγόμενα καὶ νὰ προετοιμάσῃ τὸν δρόμον διὰ τὴν ὑψηλὴν διδασκαλίαν. Δι' αὐτὸ καὶ ἀναμειγνύει αὐτὰ μὲ ἑκεῖνα καὶ ἑκεῖνα μὲ αὐτὰ¹¹. Καὶ πρόσθε με ποιὸν τρόπον γίνεται ἡ ἀνάμειξις αὐτῆ. (Διότι εἶναι καλὸν νὰ γνωρίζωμεν αὐτὰ ἀπὸ τὴν ἀρχήν). Εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· «Ὁ Πατήρ μου ἐργάζεται συνεχῶς, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι»¹², καὶ μὲ αὐτὰ δεικνύει τὴν ἰσότητα καὶ τὸ ὁμοτιμον πρὸς τὸν Πατέρα. «Καὶ ἐξήτουν νὰ τὸν φωνεῖσουν»¹³.

9. Αἱ λέξεις προέρχονται ἐκ τοῦ Ἰωάν. 5, 22 καὶ 26.

11. Ἀναμειγνύει δηλαδὴ τὴν ὑψηλὴν περὶ τῆς θεότητος τοῦ διδασκαλίαν μὲ τὰς ἐκφράσεις, πού τὸν παρουσιάζουν ὡς ἀπλοῦ ἀνθρώπου καὶ ταῦτάλαιν.

12. Ἰωάν. 5, 17.

13. Ἰωάν. 5, 16.

Τι κάνει λοιπόν; "Όσον αφορά τας λέξεις χρησιμοποιοῦ χαμηλότερον τόνον, ἀλλὰ δίδει τὰ ἴδια νοήματα, ὁμιλῶν ὡς ἐξῆς: «Δὲν δύναται ὁ Υἱὸς νὰ πράττῃ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ»¹⁴. Εἰς τὴν συνέχειαν ὁμοίως πάλιν πρὸς τὰ ὑψηλότερα δόξῃ τὸν λόγον: «Διότι ἐκεῖνος ποῦ ἐνεργεῖ ὁ Πατήρ, αὐτὰ πράττει καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως»¹⁵, λέγει. "Υστερὰ πάλιν καταθεῖσθαι τὸ ὄψος: «Διότι ὁ Πατήρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν καὶ φανερώσει τὰ πάντα εἰς αὐτόν, ὅσα αὐτὸς πράττει. Καὶ μεγαλύτερα θαύματα θὰ δείξῃ εἰς αὐτόν»¹⁶. "Ἐπειτα πάλιν ἀνοσθαίνει ὑψηλότερον «διότι καθὼς ὁ Πατήρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ δίδει ζωὴν εἰς αὐτούς, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ δίδῃ ζωὴν εἰς ὅποιους θέλει»¹⁷. Καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ πάλιν ἐπὶ τὸ ταπεινότερον καὶ ὑψηλότερον συγχρόνως: «Διότι ὁ Πατήρ μου δὲν δικάζει κανένα, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν ἅλην τοῦ νὰ δικάσῃ τὴν ἔχει βῶσι: εἰς τὸν Υἱόν»¹⁸, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ ὑψηλόν: «Διὰ νὰ τιμῶν ὄλοι τὸν Υἱόν, καθὼς τιμῶν τὸν Πατέρα»¹⁹.

Εἶδες πῶς ποικίλλει τὸν λόγον, συμπλέκων αὐτὸν μὲ ρήματα καὶ ὀνόματα, τὰ ὅποια ἐκφράζουν ὑψηλὰ καὶ χαμηλὰ νοήματα, ὥστε καὶ ἀπὸ τούς τότε ἀνθρώπους νὰ γίνουσι εὐκόλως παραδεκτὰ καὶ οἱ μεταγενέστεροί νὰ μὴ ὑποστοῦν καμμίαν πνευματικὴν ζημίαν, σχηματίζοντες τὴν ἀρμόζουσαν περὶ τοῦ Χριστοῦ ἰδέαν καὶ διὰ τὰ ἄλλα μὲ θάσιν τὰ ὑψηλὰ περὶ αὐτοῦ νοήματα; Διότι ἔάν δὲν συμβαίνοι αὐτὰ καὶ δὲν ἐλέχθησαν, ὅσα ἔχουν εἰπωθῆ, ἀπὸ συγκατάθεσιν, τότε διὰ ποίαν αἰτίαν ἔχουν

14. Ἰωάν. 5, 19.
15. Ἰωάν. 5, 19.
16. Ἰωάν. 5, 20.
17. Ἰωάν. 5, 21.
18. Ἰωάν. 5, 22.
19. Ἰωάν. 5, 23.

τεθῆ πλησίον αὐτῶν τὰ ὑψηλὰ νοήματα; Πραγματικὰ ἐκεῖνος ποῦ πρέπει νὰ εἰπῆ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὑψηλὰ καὶ μεγάλα, ὅταν ἀναφέρῃ κατὰ τὸ μικρόν καὶ ταπεινόν, ἔχει εὐσημον δικαιολογίαν ὅτι τὸ κάνει αὐτὸ διὰ κάποιαν οἰκονομίαν, ἐνῶ ἐκεῖνος ποῦ φεῖται νὰ λέγῃ ἐπιτελῆ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ἐάν εἰπῆ κατὰ τὸ ὑψηλόν, διὰ ποῖον λόγον λέγει τὰ υπερβαίνοντα τὴν φύσιν αὐτοῦ; Διότι αὐτὸ δὲν εἶναι πλέον ἀπόδειξις κάποιας οἰκονομίας, ἀλλ' ἐσχάτης ἀσεβείας.

8'. "Ὡστε ἡμεῖς μὲν ἔχομεν νὰ εἴπωμεν δικαίαν καὶ πρέπουσαν εἰς τὸν Θεὸν αἰτίαν διὰ τὰ ταπεινὰ ρήματα, τὴν συγκατάθεσιν καὶ ὅτι μᾶς διδάσκει νὰ εἴμεθα μετρίφρονας καὶ ἀκόμη ὅτι δι' αὐτῆς οἰκονομεῖται ἡ σωτηρία μας, (πρῶγμα τὸ ὅποιον καὶ ὁ βῆσιος φανερώσει ἄλλοῦ, ὅταν λέγῃ: «Τὰ λέγω δὲ αὐτὰ, διὰ νὰ σωθῆτε ἑσéis»²⁰). "Ἐπειδὴ δηλαδὴ κατέφυγεν εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου καὶ ἀφηγεῖ τὴν ἰδικήν του, (τὸ ὅποιον δὲν ἦτο ἀξίον τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ), διὰ νὰ δώσῃ τὴν αἰτίαν τῆς τόσης εὐταλείας τῶν λέξεων, εἶπε ὅτι, «τὰ λέγω αὐτὰ, διὰ νὰ σωθῆτε ἑσéis». "Ἐσεῖς ὁμοίως, οἱ ὅποιοι ἰσχυρίζεσθε ὅτι δὲν ἔχει ὁ Υἱὸς τὴν ἴδιαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν πρὸς τὸν γεννησαντα αὐτὸν Πατέρα, τί θὰ ἀπαντήσετε, ὅταν ἀκούσετε αὐτὸν νὰ λέγῃ ἐκεῖνος, διὰ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύει ὅτι ἔχει ἴσῃν πρὸς τὸν Πατέρα τὴν δύναμιν, τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν δόξαν;

"Ἀλλὰ καὶ διὰ ποῖον λόγον ἀπαιτεῖ τὴν ἴδιαν μὲ τὸν Πατέρα τιμὴν, ἀφοῦ εἶναι πολὺ κατώτερος αὐτοῦ, ὅπως ὑποστηρίζετε; Καὶ δὲν σταματᾷ ἐδῶ, ἀφοῦ ὁμιλήσεν ἡτοι, ἀλλὰ καὶ προσθέτει λέγων: «Ἐκεῖνος, ποῦ δὲν τιμᾷ τὸν Υἱὸν δὲν τιμᾷ οὔτε τὸν Πατέρα, ὁ ὁποῖος ἀπέστειλεν αὐτόν»²¹. Βλέπετε πῶς συμπλέκεται ἡ τιμὴ τοῦ

20. Ἰωάν. 5, 34.
21. Ἰωάν. 5, 23.

Υιού προς την τιμήν του Πατρός; Και τί σημασία έχει αυτό; λέγει κάποιος. Διότι το ίδιο μπορούμε να το ίδουμε και εις τους αποστόλους: «Διότι ὅποιος δέχεται ἑσῶς», λέγει, «δέχεται ἑμέ»²². Ἄλλ' ἐκεῖ ὠμίλησεν ἔτσι, ἐπειδὴ θεωρεῖ ὡς ἰδικά του τὰ τῶν δοῦλων του, ἐνῶ ἐδῶ, ὁμιλεῖ ἔτσι, ἐπειδὴ μία εἶναι ἡ οὐσία καὶ ἡ δόξα μὲ τὸν Πατέρα. Ἄλλωστε καὶ διὰ τοὺς ἀποστόλους δὲν ἔχει λεχθῆ νὰ τοὺς τιμοῦν.

Σωστά λοιπὸν εἶπεν: «Ὅποιος δὲν τιμᾷ τὸν Υἱὸν δὲν τιμᾷ οὕτε τὸν Πατέρα». Πραγματικά, ἐὰν ὑπῆρχαν δύο θασυλαῖς καὶ ὑψίζετο ὁ ἕνας, τότε ὑψίζεται μαζὶ καὶ ὁ ἄλλος, καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ ὑψιζόμενος εἶναι ὁ υἱός. Ὑψίζεται θέθαια καὶ ὅταν κάποιος ὀπίτης προσθλήθῃ, ὅχι ὁμοῦ ὁμοίως, ἀλλὰ ὡς διὰ κάποιου μεσίτου. Ἐδῶ ὁμοῦ δὲν εἶναι τὸ ἴδιον, ἀλλὰ ἡ προσθολὴ εἶναι ὡς νὰ γίνεται εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Δι' αὐτὸ ἐπέφρασε καὶ εἶπεν: «Διὰ τὸ τιμοῦν τὸν Υἱὸν καθὼς τιμοῦν τὸν Πατέρα», ὥστε, ὅταν εἴπῃ, «ὅποιος δὲν τιμᾷ τὸν Υἱὸν, δὲν τιμᾷ καὶ τὸν Πατέρα», νὰ ἐνηύσῃ τὴν ἴδιαν τιμὴν. Ὅχι ἀπλῶς «ὅποιος δὲν τιμᾷ», ἀλλ' «ὅποιος δὲν τιμᾷ», ἔτσι, ὅπως εἶπα, λέγει, «δὲν τιμᾷ τὸν Πατέρα».

Καὶ πῶς, ἔρωτᾷ κάποιος, εἶναι τῆς ἰδίας οὐσίας καὶ ὁ πέμπτον καὶ ὁ πεμπόμενος; Πάλιν εἰς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα καταβιβάζεις τὸν λόγον καὶ δὲν ἀντίλαμβάνεσαι ὅτι ὅλα αὐτὰ δὲν ἐλέγθησαν διὰ κανένα ἄλλον σκοπὸν, παρὰ διὰ νὰ γνωρίσωμεν καὶ τὸν αἰτιον αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ νὰ μὴ περιπέσωμεν εἰς τὴν ἀρεσιν τοῦ Σαβελλίου²³ καὶ ἡ παρενόησις τῶν Ἰουδαίων νὰ θεωρη-

22. Ματθ. 10, 40.

23. Σαβέλλιος Ἀιρετικὸς τοῦ γ' αἰῶνος καταγόμενος ἐκ τῆς Πενταπόλεως τῆς Λιβύης, διδάσκει ὅτι ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι τρεῖς τρόποι ἐμφανίσεως τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ.

θῆ μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, ὥστε νὰ μὴ τὸν θεωρήσουν ὅτι εἶναι μεταξύ των ἀντίθετος. Διότι ἔλεγαν: «Αὐτός δὲν ἔχει σταλῆ ἀπὸ τὸν Θεόν. Αὐτός δὲν ἔχει ἔλθει ἀπὸ τὸν Θεόν»²⁴. Πρὸς ἄρσιν τῆς ὑποψίας αὐτῆς δὲν συνετέλουν τόσον τὰ ὀμηλά, ὅσον τὰ ταπεινά. Δι' αὐτὸ καὶ συνεχῶς ἔλεγε πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ὅτι ἀπεστάλη, ὅχι διὰ νὰ ὑψηματίσῃ τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ ρῆμα αὐτὸ φανεράναι κάποιον μείωσιν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐμφράξῃ τὰ στόματα ἐκείνων. Δι' αὐτὸ καταφεύγει συνεχῶς πρὸς τὸν Πατέρα καὶ παρουσιάζει ἐνθιμείσεως καὶ τὴν ἰδικὴν του ἀσθενείαν. Διότι, ἐὰν ἔλεγε τὰ πάντα σύμφωνα μὲ τὴν ἀξίαν του, δὲν θὰ ἀδέχοντο ἐκείνοι τὰ λεγόμενα, ὅταν θέθαια καὶ ἐξ αἰτίας ὀλίγων παρομοίων λόγων τὸν κατεδίωξαν καὶ πολλὰς φορές τὸν ἐλιθοβόλησαν, ἐνῶ ἐὰν πάλιν ἔλεγε τὰ πάντα ταπεινὰ ἀποστέλων εἰς αὐτούς, ἀργότερα πολλοὶ θὰ ἐθάπτοντο²⁵.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀναμειγνύει καὶ μετριάζει τὴν βιβασκαλίαν καὶ μὲ αὐτὰ τὰ ταπεινά, ὅπως εἶπα, ἐμφράττει τὰ στόματα ἐκείνων, ἐνῶ μὲ τὰ λεχθέντα σύμφωνα πρὸς τὴν θεϊκὴν του ἀξίαν διασκεδάζει τὴν εὐτελεῖ ἔννοιαν τῶν λεχθέντων εἰς ὅσους ἔχουν νοῦν καὶ δεῖκνυσι ὅτι καθόλου δὲν ταιριάζει εἰς αὐτὸν ἡ ἔννοια αὐτῆ. Διότι ἡ ἀποστολὴ σημαίνει τὴν μετάθεσιν, ἐνῶ ὁ Θεὸς εἶναι παντοχό.

Τότε διατὶ λέγει ὅτι ἀπεστάλη; Ὅμιλεῖ περισσότερο παραστατικά, διὰ νὰ δείξῃ τὴν ὁμόνοιαν πρὸς τὸν Πατέρα. Ἔτσι λοιπὸν σχηματίζει καὶ τὰς ἀκολούθους ἐκφράσεις, ἐπειδὴ αὐτὸ θέλει νὰ παρουσιάσῃ: «Ἀληθῶς, ἀληθῶς, σὺς λέγῳ», λέγει, ὅτι ἐκείνος ποῦ ἀκούει τὴν βιβασκαλίαν μου καὶ πιστεύει εἰς ἐκεῖνον ποῦ

24. Ἰωάν. 9, 16. Τὸ χωρίον εἶναι ἐλαφρῶς ἠλλαγμένον.

25. Ἐπειδὴ θὰ σχηματίζαν ἐσφαλμένην γνώμην διὰ τὸν Κόμην.

μὲ ἀπέστειλαν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον»²⁶. Βλέπεις ὅτι συνεισώδως ἐπαναλαμβάνει τὸ ἴδιον, διὰ τὴν ἀπολείψην τὴν ὑποψίαν ἐκείνης, καὶ ἐδῶ καὶ παρακάτω, μὲ τὸν ἐκφοβισμὸν καὶ μὲ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς σωτηρίας προσπαθεῖ νὰ κατασιγήσῃ τὴν ἐναντίον του ἀντίδρασον καὶ ἔτσι εἰς τὴν προκειμένην περιπτῶσιν συγκαταβαίνει πάλιν διὰ τῶν ὅσων λέγει: Διότι δὲν εἶπεν: Ὅποιος ἀκούει τοὺς λόγους μου καὶ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἐπειδὴ πραγματικὰ θὰ ἐνόμιζαν τὸ πρᾶγμα καθαρὸν ἐγωισμὸν καὶ περιττὸν κομπασμὸν διὰ τῶν λόγων. Διότι, ἐάν ὕστεροι ἀπὸ τὸσον χρόνον καὶ τόσα πολλὰ θαύματα εἶχαν αὐτὴν τὴν ὑποψίαν, ἀσφαλῶς θὰ τὴν εἶχαν πολὺ περισσότερον τότε, ἐάν τοὺς ὠμίλει ἔτσι. Δι' αὐτὸ καὶ τοῦ ἔλεγαν: «Ὁ Ἄβραάμ καθὼς καὶ οἱ προφῆται ἀπέθαναν, καὶ πῶς σὺ λέγεις, ἐάν κανεὶς τηρήσῃ τὸν λόγον μου, δὲν θὰ ἀποθάνῃ ποτέ;»²⁷.

Συνεπῶς διὰ τὴν μὴ ἐξαγριωθοῦν καὶ ἐδῶ, κίτταξε τί λέγει: «Ἐκεῖνος ποὺ ἀκούει τὴν διδασκαλίαν μου καὶ πιστεύει εἰς ἐκεῖνον ποὺ μὲ ἀπέστειλαν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον». Αὐτὸ θέθειαι δὲν συνετελεῖ ὀλίγον εἰς τὸ νὰ γίνῃ εὐκόλως παραδεκτὸς ὁ λόγος του, ἐννοῶ τὴν διαθεθείασιν ὅτι, ὅσοι ἀκούουσιν τὴν διδασκαλίαν του, πιστεύουν εἰς τὸν Πατέρα. Διότι, ἐάν ἐδέχοντο αὐτὸ μὲ προθυμίαν, ἐπρόκειτο νὰ δεχθοῦν καὶ τὰ ὑπόλοιπα εὐκολώτερα. Ὡστε, καὶ δευτὴν λέγῃ καὶ τὸ ταπεινὸν, βοηθεῖ τὰ ὀψιλά νοήματα καὶ προετοιμάζει τὸν δρόμον δι' αὐτὰ.

Ἄφοδ εἶπεν: «Ἔχει ζωὴν αἰώνιον», προσθέτει: «Καὶ δὲν θὰ ἀποβληθῇ εἰς κρίσιν, ἀλλ' ἔχει μεταβῆ ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωὴν»²⁸. Ἔτσι καθιστᾷ εὐπρόσδεκτον τὴν διδασκαλίαν του ἀπὸ δύο ἀποφεις, ἀφ' ἑνὸς μὲν

26. Ἰωάν. 5, 24.

27. Ἰωάν. 5, 22.

28. Ἰωάν. 5, 24.

διότι ἐκήρυσσε τὴν πίστιν εἰς τὴν ὑπαρξίν τοῦ Πατρὸς, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ὁ πιστὸς θὰ ἀπολαύσῃ τὰ πολλὰ ἀγαθὰ. Τὸ «δὲν θὰ ἀποβληθῇ εἰς κρίσιν» αὐτὸ σημαίνει, δὲν καλύσσεται, δηλαδὴ. Διότι θάνατον δὲν ὀνομάζει τὸν ἐδῶ, ἀλλὰ τὸν αἰώνιον, ὅπως πάλιν καὶ ζωὴν ὀνομάζει ἐκείνην τὴν ἀθάνατον.

Ἄληθῶς, ἀληθῶς σὰς λέγω ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ ἡ ὥρα αὐτὴ ἤλθε τώρα, ὅποτε οἱ νεκροὶ θὰ ἀκούσουν τὴν φωνὴν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅσοι θὰ τὴν ἀκούσουν μὲ προθυμίαν ψυχικὴν, θὰ ζήσουν αἰωνίως»²⁹.

Ἄφοδ ὠμίλησε θεωρητικῶς, ἀναφέρει καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἀπὸ τὰ ἔργα. Ἐπειδὴ ἔλαγε δηλαδὴ, «καθὼς ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ δίδει ζωὴν εἰς αὐτούς, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς ἔχει ἐξουσίαν νὰ δίδῃ ζωὴν εἰς ὅσους θέλει», διὰ τὴν μὴ θεωρηθοῦν τὰ λεγόμενα ἀπλῶς κομπαστικοὶ λόγοι καὶ ἐγωισμὸς, παρέχει καὶ τὴν ἀπόδειξιν διὰ μέσου τῶν ἔργων καὶ λέγει: «Ἐρχεται ὥρα». Ἐπειτα ὁμοίως, διὰ τὴν μὴ νομίσης ὅτι πρόκειται διὰ μακρὸν χρόνον, προσθέτει: «Καὶ ἡ ὥρα αὐτὴ ἤλθε τώρα, ὅποτε οἱ νεκροὶ θὰ ἀκούσουν τὴν φωνὴν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅσοι θὰ τὴν ἀκούσουν μὲ προθυμίαν ψυχικὴν θὰ ζήσουν αἰωνίως».

Ἐἶδες ἀθηνῆσι καὶ ἐξουσίαν ἀνεκφραστοῦ ἐν προκειμένῳ; Ὅπως ἀκριβῶς κατὰ τὴν καθολικὴν ἀνάστασιν, ἔτσι καὶ τώρα θὰ συμψῆ, λέγει. Διότι καὶ τότε, ὅταν θὰ ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν νὰ μᾶς διατάσῃ, ἐγείρομεθα. Πραγματικὰ, λέγει: «Μὲ τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ θὰ ἀναστήθωσιν οἱ νεκροί»³⁰.

Καὶ ἀπὸ τοῦ ἀποδεικνύεται, ἴσως θὰ ἐρωτήσῃ κάποιος, ὅτι τὰ λεχθέντα δὲν ἦσαν καθαρὸς κομπασμὸς:

29. Ἰωάν. 5, 25.

30. Α' Θεσαλ. 4, 16.

Μά, από θαα επρόσθεσεν, ότι δηλαδή «ή ώρα αυτή ήλθε τώρα». Διότι εάν έβιδεν ύποσχέσεις αναφερομένης εις τό μέλλον μόνον, ασφαλώς ό λόγος του θα έφαινετο ύποπτος εις αυτούς. Τώρα όμως δίδει και την απόδειξιν: Διότι καθ' έν χρόνον θα είμαι μαζί σας, λέγει, θα πραγματοποιηθή αυτό. Πραγματικά, εάν δέν είχε την δύναμιν να εκπληρώση τας έπαγγελίας του κατά τόν χρόνον εκείνον, δέν θα ύπέσχετο, διά να μη έκτεθη τόσον πολύ από την ανεδαφικήν εκείνην ύπόσχεσιν. Εις την συνέχειαν προσθέτει και συλλογισμόν άποδεικτικόν τών θσων ειπεν, λέγων: «Διότι καθώς ό Πατήρ έχει ζωήν μέσα του, έτσι έδωσεν και εις τόν Υιόν του να έχη ζωήν μέσα του»³¹.

γ'. Βλέπεις πώς τό άπαράλλακτον μεταξύ Πατρός και Υιού παρουσιάζει εις ένα μόνον σημείον την διαφοράν, εις τό ότι ό ένας είναι Πατήρ και ό άλλος Υιός; Διότι ή λέξις «έδωκε» αυτήν την διαίρεσιν εισάγει μόνον, τά δέ άλλα τά άποδεικνύει ίσα και άπαράλλακτα.

Κατά συνέπειαν είναι φανερόν ότι πράττει τά πάντα μέ τόσην μεγάλην έξουσίαν και δύναμιν, μέ θσην και ό Πατήρ, χωρίς να άντλή την δύναμίν του από άλλην πηγην. Διότι έχει ζωήν θσως και ό Πατήρ. Δι' αυτό άκριθώς επρόσθεσεν άμέσως και τό ακόλουθον πάλιν, ώστε από αυτό να καταλάθωμεν και εκείνο. Καί ποίον είναι αυτό λοιπόν; Τό «έδωσεν εις αυτόν έξουσίαν να δικάζη».

Και διά ποίον λόγον προσθάλλει προς πάσαν κατεύθυνσιν την άνάστασιν και την κρίσιν; «Διότι καθώς ό Πατήρ άνασταίνει τούς νεκρούς και δίδει ζωήν εις αυτούς, έτσι και ό Υιός δίδει ζωήν εις όποιους θέλει». Και πάλιν: «Ό Πατήρ δέν δικάζει κανένα, αλλά την έξουσίαν όλην του να δικάζη την έχει δάσει εις τόν Υιόν». Έπίσης: «Διότι καθώς ό Πατήρ έχει ζωήν μέσα του, έτσι έδωσεν και

31. 'Ιωάν. 5, 26.

εις τόν Υιόν του να έχη ζωήν μέσα του». 'Ακόμη: «Όσοι άκούσουν την διδασκαλίαν του Υιού του Θεού, θα ζήσουν» και έδω πάλιν: «Έδωσεν εις αυτόν έξουσίαν να δικάζη».

Πράς ποίον σκοπόν λοιπόν στρέφεται γύρω από αυτά, έννοώ την κρίσιν, την ζωήν και την άνάστασιν; Διότι αυτά πρό πάντων είναι τά θέματα, τά όποια έχουν την δύναμιν να προσελκύσουν και τόν πλέον δύσκολον άκροατήν. Πραγματικά όποιος πιστέψει ότι θα άδικαστή και ότι εις τόν 'Ιησούν θα δώση λόγον διά τά πλημμελήματά του, και άν άκόμη δέν είδε κανένα άλλο θαύμα, άπασ και έδέχθη αυτό, θα προστρέξη όπωσδήποτε, διά να καταστήση ήμερον τόν δικαστήν διά τόν έαυτόν του.

«Διότι είναι Υιός ανθρώπου. Μη εκπλήττεσθε δι' αυτό»³². Ό Παύλος ό Σαρμοσατεύς³³ όμως δέν λέγει αυτό. 'Αλλά τί; "Έδωσεν εις αυτόν έξουσίαν να δικάζη, διότι είναι Υιός ανθρώπου. 'Αλλ' εάν λεχθή μέ τόν τρόπον αυτόν τό χωρίον, δέν έχει καμμίαν λογικήν ακολουθίαν. Διότι δέν έλασεν την έξουσίαν να δικάζη, επειδή είναι υιός ανθρώπου, (διότι τότε τί θα έμπόδιζεν όλόι οι άνθρωποι να είναι δικασταί;), άλλ' επειδή είναι Υιός της άρρήτου εκείνης ούσίας δι' αυτό είναι κριτής.

Συνεπώς έτσι πρέπει να αναγνωσθή: «Διότι είναι

32. 'Ιωάν. 5, 27-28. Τό χωρίον εις έρμηνευτικήν παράφρασιν έχει ως έξης: «Διότι είναι ό Μεσσίας, που έγινε άνθρωπος και έξωμοιώθη προς εκείνους, τών όποιων είναι Κριτής. Μη εκπλήττεσθε δι' αυτό που σας είπα».

33. Παύλος ό Σαρμοσατεύς Έπίσκοπος Άντιοχείας, άνέπτυξε και διεμόρφωσε τόν υιοθετημόν. Έβέχτο τόν Θεόν ως έν πρόσωπον και τόν Υιόν και τό Άγιον Πνεύμα ως άλλες άπρωόπως δυνάμεις. Καθαιρέθηκε κατεδικάσθη ως αίρετικός.

Υἱός ἀνθρώπου, μὴ ἐκπλήττεσθε δι' αὐτό». Ἐπειδὴ δηλαδὴ τὸ λεγόμενον ἔθηκε ἐντόπιον ὅτι ἐβυσκόλευε τοὺς ἀκρατάς νὰ καταλάβουν καὶ δὲν ἐνόμιζαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι τίποτε περισσότερο παρὰ ἓνας ἀπλοῦς ἄνθρωπος, ἐνῶ τὰ λεγόμενα ὑπερέβαιναν τὴν ἀνθρωπίνην δυνατότητα, ἢ μάλλον καὶ τὴν δυνατότητα ἀγγέλου καὶ ἤρμοζαν μόνον εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ λύσῃ τὴν ἀντιθεσιν αὐτῆν, ἐπρόσθεσεν «Μὴ ἐκπλήττεσθε, διότι εἶναι Υἱός ἀνθρώπου. Διότι ἔρχεται ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔθιοι οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὰ μνήματα θὰ ἀκούσουν τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ὅσοι ἔπραξαν κατὰ τὸν ἐπίγειον βίον τοὺς ἀγαθὰ, θὰ ἀναστήθουν διὰ νὰ ἀπολαύσουν ζωὴν αἰώνιον, ἐκεῖνοι δὲ ποὺ ἔπραξαν τὰ κακὰ θὰ ἀναστήθουν διὰ νὰ κατακριθῶν»³⁴.

Καὶ διατὶ δὲν εἶπεν Μὴ ἐκπλήττεσθε, διότι εἶναι Υἱός ἀνθρώπου, διότι εἶναι καὶ τοῦ Θεοῦ Υἱός, ἀλλ' ἀνέφερε τὴν ἀνάστασιν; Αὐτὸ τὸ εἶπε παραπάνω, ὅταν ἔλεγεν «Θὰ ἀκούσουν τὴν φωνὴν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ», καὶ ἐὰν τὸ ἀπεισιώτησεν ἐδῶ μὴ ἐκπλήττεσθε, διότι ἐφ' ὅσον ἀνέφερε τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀνίκει εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Θεοῦ, δίδει εἰς τοὺς ἀκρατάς του τὴν εὐκαιρίαν νὰ συλλογισθῶν πλέον ὅτι καὶ Θεός εἶναι καὶ Υἱός τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν ὅμως τὸ ἔλεγεν αὐτὸ συνεχῶς ὁ Ἰδιος, ἀσφαλῶς θὰ προσέκρουεν τότε εἰς αὐτοὺς, ἐνῶ, ἐὰν ἀπεδεικνύετο συλλογιστικῶς ἀπὸ τὰ θαύματα, καθιστοῦσε τὴν διδασκαλίαν περισσότερο παρασκευτὴν. Πραγματικὰ ἐκεῖνοι ποὺ φτειάχουν τοὺς συλλογισμοὺς, εἶταν παρατάξουν τὰ μέρη τοῦ συλλογισμοῦ καὶ ἀποδείξουν περὶ τὴν τὸ ζητούμενον, πολλὰς φορές δὲν ἐξάγουν οἱ ἴδιοι τὸ συμπέρασμα, ἀλλὰ, ἀφοῦ καταστήσουν τὸν ἀκρατὴν προσεκτικώτερον καὶ δεῖξουν τὴν νίκην

34. Ἰωάν. 5, 28 - 29.

λαμπρότερον, προετοιμάζουν τὸν ἴδιον τὸν ἀντιλεγόμενα νὰ ἐξαγάγῃ τὴν ἀπόφασιν, ὥστε νὰ συμφωνήσουν περισσότερο με αὐτοὺς οἱ παρόντες ἐκ τῶν ἀντιδίκων, λαμβάνοντες ἀπόφασιν σύμφωνον με τὴν γνώμην αὐτῶν.

Ὅταν λοιπὸν ἔκανε λόγον διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου, δὲν ὠμίλησε διὰ τὴν κρίσιν, (διότι ὁ Λαζάρου δὲν ἀνεστήθη δι' αὐτό), ὅταν ὅμως ἀνέφερε τὴν καθολικὴν ἀνάστασιν, προσέθεσε καὶ αὐτό, ὅτι «ὅσοι ἔπραξαν κατὰ τὸν ἐπίγειον βίον τοὺς ἀγαθὰ, θὰ ἀναστήθουν διὰ νὰ ἀπολαύσουν ζωὴν αἰώνιον, ἐκεῖνοι δὲ ποὺ ἔπραξαν τὰ κακὰ θὰ ἀναστήθουν διὰ νὰ κατακριθῶν». Καθ' ὁμοίον τρόπον προσεῖλκε καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος τὸν ἀκρατὴν, μετὰ τὴν ἀναφέρει τὴν κρίσιν καὶ ὅτι «ἐκεῖνος ποὺ δὲν πιστεύει εἰς τὸν Υἱόν, δὲν θὰ ἴδῃ ποτὲ τὴν μακαρίαν ζωὴν, καὶ ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ μένει διαπαντός ἐπάνω του»³⁵. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Κύριος μετὰ τὸν Νικόδημον «Ὅποιος πιστεύει εἰς τὸν Υἱόν τοῦ Θεοῦ, δὲν κατακρίνεται. Ὅποιος ὅμως δὲν πιστεύει, ἔχει ἤδη κατακριθῆ»³⁶.

Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἐδῶ ἔκανε λόγον διὰ τὸ δικαστήριον καὶ τὴν κόλασιν διὰ τὰς πονηρὰς πράξεις. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶπε παραπάνω ὅτι «ἐκεῖνος ποὺ ἀκούει τὴν διδασκαλίαν μου καὶ πιστεύει εἰς τὸν Πατέρα, ὁ ὁποῖος με ἀπέστειλε, δὲν ὑποβάλλεται εἰς δίκην», διὰ νὰ μὴ νομίση κανεὶς ὅτι αὐτὸ μόνον εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν σωτηρίαν, ἐπρόσθεσε καὶ τὰς πράξεις τοῦ θίου, ὅταν εἶπεν ὅτι «ὅσοι μὲν ἔπραξαν κατὰ τὸν ἐπίγειον βίον τοὺς ἀγαθὰ, θὰ ἀναστήθουν διὰ νὰ ἀπολαύσουν ζωὴν αἰώνιον, ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ ἔπραξαν τὰ κακὰ θὰ ἀναστήθουν διὰ νὰ κατακριθῶν».

Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶπεν ὅτι ὁλόκληρος ἡ οἰκουμένη

35. Ἰωάν. 3, 36.

36. Ἰωάν. 3, 18.

θά λογαδοτήση εις αὐτὸν καὶ ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θά ἀναστηθοῦν ἀκούοντες τὴν φωνὴν τοῦ, κήρυγμα θεῶναι νέον καὶ παράδοξον, τὸ ὅποιον καὶ σήμερα ἀκόμη δὲν γίνεταί πιστευτὸν ἀπὸ τοῦς θεωρουμένους πιστοῦς, καὶ οὔτε καὶ τότε ἀσφαλῶς ἀπὸ τοῦς Ἰουδαίους ἐπιστεύετο, ἀκούσε πῶς προετοιμάζει αὐτὸ συγκатаθαίνων πρὸς τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκραστῶν του.

«Δὲν δύναμαι ἐγὼ νὰ πράττω τίποτε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου. Καθὼς ἀκούω κρίνω καὶ ἡ κρίσις μου εἶναι δικαία, διότι δὲν ζητῶ νὰ ἐπιβάλω τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον»³⁷.

Μολονότι πρὸ ὀλίγου δὲν εἶχε δώσει μικρὰν ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως νὰ ἀνασταθῇ μετὰ τὴν σύσφιγξιν τοῦ σώματος τοῦ παραλύτου. Δι' αὐτὸ καὶ προηγουμένως δὲν εἶχε κάνει λόγον διὰ τὴν ἀνάστασιν, μέχρις οὗτο ἐπραγματοποίησε τὸ θαῦμα αὐτὸ, τὸ ὅποιον δὲν διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν ἀνάστασιν. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν κρίσιν τότε, μετὰ τὴν θεραπείαν τοῦ παραλύτου, ἔκονεν ὁπαινεγμὸν, ὅταν εἶπεν· «Ἰδοὺ τώρα ἔχεις γίνει ὀγιής. Μὰ μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον διὰ νὰ μὴ συμῆ τίποτε χειρότερον»³⁸.

Ἐπίσης προλέγει καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου καὶ τῆς οἰκουμένης δολοκλήρου. Καὶ ἐπειδὴ προεῖπε δύο ἀναστάσεις, τοῦ Λαζάρου θηλαδῆ, ἡ ὁποία θά ἐγένετο πολὺ σύντομα, καὶ τῆς οἰκουμένης, ἡ ὁποία θά ἐπραγματοποιεθῆ ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς χρόνους, διαθεθαίνε τὴν πρώτην μετὰ τὴν θεραπείαν τοῦ παραλύτου καὶ τὴν ἐγγύτητα τοῦ καιροῦ, θταν λέγη, «Ἐρχεται ὥρα καὶ ἡ ὥρα αὐτὴ ἦλθε τώρα», τὴν δὲ ἀνάστασιν τῆς οἰκουμέ-

37. Ἰωάν. 5, 30.

38. Ἰωάν. 5, 14.

νης τὴν διαθεθαίνε μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου καὶ ἔτσι διὰ τῶν πραγματοποιημένων θαυμάτων καθιστᾷ ἀντιληπτὰ τὰ ὅσα δὲν συνέθησαν ἀκόμη. Καὶ αὐτὸ εἶναι δυνατόν νὰ τὸ ἴδωμεν νὰ πράττῃ σὲ κάθε περίπτωσιν ὁ Κύριος, ὅταν κἀνὴ δύο ἢ καὶ τρεῖς προρρήσεις καὶ διαθεθαίνε τὰ μελλοντικὰ γεγονότα ἀπὸ γενόμενα.

Β'. Ἀλλ' ὅμως, ἀφοῦ εἶπε καὶ ἔπραξε τόσα πολλά, ἐπειδὴ ἀκόμη οἱ ἀκούοντες ἦσαν ἀδύνατοι πνευματικῶς, δὲν ἀρκεῖται εἰς αὐτὰ, παρὰ μετὰ ὅσα προσθέτει κατασιγάξει τὴν ἀντίδρασιν αὐτῶν, μετὰ τὸ νὰ τοὺς εἴπῃ· «Δὲν δύναμαι ἐγὼ νὰ πράττω τίποτε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου. Καθὼς ἀκούω κρίνω καὶ ἡ κρίσις μου εἶναι δικαία, διότι δὲν ζητῶ νὰ ἐπιβάλω τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον».

Ἐπειδὴ θηλαδῆ ἐφαίνετο νὰ λέγη πράγματα πρωτάκουστα καὶ διαφορετικὰ ἀπὸ τὸ κήρυγμα τῶν προφητῶν, (διότι ἐκεῖνοι ἔλεγον ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πού κρίνει τὴν γῆν ὀλόκληρον, θηλαδῆ τὸ ἀνθρώπινον γένος. Καὶ διὰ νὰ διακηρύξῃ αὐτὸ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ἔλεγεν ὁ Δαυὶδ· «Θά κρίνῃ λαοὺς μετὰ εὐθύτητα»³⁹ καὶ ὅτι «ὁ Θεὸς εἶναι κριτῆς δικαίως, ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος»⁴⁰, τὸ ἴδιον δὲ λέγουσιν καὶ ὅλοι οἱ προφῆται καὶ ὁ Μωϋσῆς· «Ὁ Χριστὸς ὅμως ἔλεγεν· «Ὁ Πατὴρ δὲν δικάζει κανένα, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν ὅλην τοῦ νὰ δικάξῃ τὴν ἔχει δώσει εἰς τὸν Υἱόν» καὶ αὐτὸ ἦτο ἱκανὸν νὰ θεωρηθῆ τὸν τότε Ἰουδαίων ἀκραστὴν καὶ νὰ τὸν κἀνὴ νὰ θεωρῆ τὸν Ἰησοῦν ὡς ἀντίθεον), εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ πολὺ συγκатаθαίνει, μετὰ ὅσα λέγει, καὶ μάλιστα τόσον, ὅσον ἐχρειάζετο ἡ πνευματικὴ ἀδυναμία αὐτῶν, ὥστε νὰ ἀφαιρέσῃ καθολοκληρίαν τὴν ὀλεθρίαν αὐτὴν ὑποψίαν, καὶ λέγει· «Δὲν δύναμαι ἐγὼ νὰ πράττω τίποτε ἀπὸ τὸν

39. Ψαλμ. 95, 10.

40. Ψαλμ. 7, 12.

ἐαυτὸν μου». Δηλαδή, δὲν θὰ ἴδετε νὰ γίνεταί ἢ δὲν θὰ ἀκούσετε νὰ λέγεται ἀπὸ ἐμὲ τίποτε τὸ ξένον οὔτε τὸ παρηλλαγμένον οὔτε κάτι ποὺ δὲν θέλει ὁ Πατὴρ.

Καὶ ἀνωτέρω, ὅταν εἶπεν ὅτι εἶναι Υἱὸς ἀνθρώπου, ἔδειξεν ὅτι μέχρι τὴν ἀνομιλίαν ὡς ἀνθρώπου. Τὸ ἴδιον προσθέτει καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Ὅπως λοιπὸν εἶπε προηγουμένως, «ἐκεῖνο ποὺ ἠκούσαμεν⁴¹», αὐτὸ λέγομεν καὶ περὶ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἔχομεν ἴδει, μαρτυρούμεν⁴², καὶ ὁ Ἰωάννης εἶπεν, «καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἔχει ἴδει καὶ ἠκούσε, αὐτὸ μαρτυρεῖ καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ δὲν τὴν πιστεύει κανεὶς⁴³», (καὶ αἱ δύο αὐταὶ ρήσεις ἐλέχθησαν θεόβια διὰ νὰ δείξουν τὴν ἀκρίβειαν τῆς γνώσεως καὶ δὲν ἀναφέρονται ἀπλῶς εἰς τὴν ἀκοήν καὶ τὴν βρασίαν), ἔτσι καὶ ἐδῶ, ὅταν εἶπεν ἀκοήν, τίποτε ἄλλο δὲν φανερώνει, παρὰ ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ θελήσῃ κάτι ἄλλο αὐτὸς ἀπὸ ὅτι θέλει ὁ Πατὴρ. Δὲν τὸ εἶπεν ὅμως τόσο καθαρά, (διότι δὲν θὰ τὸ ἐδέχοντο ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ τὸ ἀκούσουν τόσοσποῦντα αὐτὸ), ἀλλὰ πῶς τὸ εἶπεν; Μὲ τρόπον συγκρατητικὸν καὶ πολὺ ἀνθρώπινον.

«Καθὼς ἀκούω κρίνω». Καὶ ἐδῶ πάλιν δὲν ἐννοεῖ τὴν διδασκαλίαν, (διότι δὲν εἶπεν, καθὼς διδάσκωμαι, ἀλλὰ, «καθὼς ἀκούω»), οὔτε τὰ λέγει αὐτὰ ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκην νὰ ἀκούσῃ κάτι διὰ νὰ τὸ μάθῃ, (διότι οὐκ ἔχον δὲν ἐχρειάζετο τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ καὶ ἦτο ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ἀνάγκην νὰ ἀκούῃ κάτι διὰ νὰ τὸ γνωρίσῃ), ἀλλ' ἐδῶ φανερῶναι τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν ἀπόλυτον συμφωνίαν του πρὸς τὸν Πατέρα. Ὅτι λέγει δηλαδὴ ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν. Κρίνω ἔτσι, ὡς νὰ ἦτο ὁ ἴδιος ὁ Πατὴρ ὁ κρίνων.

41. Ἄντ' αὐτοῦ εἰς τὸ κείμενον τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὑπάρχει σοφισμὸν.

42. Ἰωάν. 3, 11.

43. Ἰωάν. 3, 32.

Ἔπειτα προσθέτει: «Καὶ ἡ κρίσις μου εἶναι δικαία, διότι δὲν ζητῶ νὰ ἐπιβάλλω τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ὁ ὁποῖός με ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον». Τί λέγεις; Ἔχεις λοιπὸν θέλημα διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς; Καὶ ὅμως εἰς ἄλλο σημείον εἶπες: «Καθὼς ἐγὼ καὶ οὐ εἴμεθα ἕνα⁴⁴, καὶ πάλιν, ἀναφερόμενος εἰς τὴν θέλησιν καὶ τὴν ὁμόνοιαν, λέγεις: «Διὰ νὰ εἶναι καὶ αὐτοὶ ἕνα διὰ μέσου ἡμῶν⁴⁵, δηλαδὴ μετὰ τὴν πίστιν πρὸς ἡμᾶς.

Ἐλπεις ὅτι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα φαίνονται περισσώτερον ταπεινά, αὐτὰ εἶναι ποὺ περιέχουν κρυμμένον τὸ ὕψηλόν νόημα; Πραγματικὰ, ἐκεῖνο ποὺ ὑπανίσταται ἐδῶ εἶναι τὸ ἐξῆς: Δὲν εἶναι ἄλλο τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς καὶ ἄλλο τὸ θέλημα τοῦ Υἱοῦ, ἀλλ' ὅπως ἀπὸ ἕνα μισθὸ ἕνα θέλημα ὑπάρχει, ἔτσι καὶ ἀπὸ ἐμὲ καὶ ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Καὶ μὴ ἀπορήσ, ἐπειδὴ ἔθεσε τόσοσποῦντα μεγάλην συμφωνίαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς, διότι καὶ ὁ Παῦλος τὸ ἴδιον παράδειγμα χρησιμοποιοῖ διὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅταν λέγῃ: «Διότι ποῖος ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους γνωρίζει τὰ ἰδιαιτέρα τοῦ ἀνθρώπου παρὰ μόνον τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ποὺ εἶναι μέσα του; Ἔτσι καὶ τὰ ἰδιαιτέρα τοῦ Θεοῦ κανεὶς ἄλλος δὲν τὰ γνωρίζει παρὰ μόνον τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ⁴⁶. Δὲν ἐννοεῖ λοιπὸν τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι, δὲν ἔχω ἄλλο θέλημα ἐγὼ καὶ ἰδιαιτέρον ὁ Πατὴρ μου, ἀλλ' ἐάν θέλῃ κάτι ἐκεῖνος, αὐτὸ θέλω καὶ ἐγώ, καὶ ἐάν θέλω κάτι ἐγώ, τὸ ἴδιον θέλει καὶ ἐκεῖνος. Συνεπῶς, ὅπως δὲν ἔμπορεῖ νὰ κατηγορήσῃ κανεὶς τὸν Πατέρα, ὅταν κρίνῃ, τὸ ἴδιον οὔτε

44. Ἰωάν. 17, 11. 22. Τὸ χωρίον εἶναι ἐλαφρῶς παρηλλαγμένον λεκτικῶς, ἀλλὰ ἐννοιολογικῶς παραμένει ἀμετάβλητον.

45. Ἰωάν. 17, 21.

46. Α' Κορινθ. 2, 11.

καὶ ἐμὲ ἠμπορεῖ, διότι κάθε μία ἀπόφασίς προέρχεται ἀπὸ τὴν ἴδιαν γνώμη.

Ἐάν ὅμως τὰ λέγῃ ὁ Κύριος κατὰ τρόπον ποῦ ταιριάζει περισσότερο εἰς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα, νὰ μὴ ἐκπλήττεσαι, διότι ἐνόμιζαν ἀκόμη ὅτι εἶναι ἀπλοῦς ἄνθρωπος. Δι' αὐτὸ κυρίως πρέπει εἰς τὰς παρομοίας ἐκφράσεις νὰ μὴ ἐξετάζωμεν τὰ λεγόμενα μόνον, ἀλλὰ νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν διάθεσιν καὶ τὴν γνώμην τῶν ἀκροατῶν, καὶ ἔτσι νὰ ἀκροώμεθα τὰ λεγόμενα, ὡς νὰ λέγονται διὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὴν ἀντίληψιν αὐτῆν τῶν ἀκροατῶν. Διότι διαφορετικὰ θὰ καταλήξωμεν εἰς πολλὰ παράλογα συμπεράσματα.

Πρόσεξε δηλαδὴ. Εἶπεν «δὲν ζητῶ νὰ ἐπιθάλω τὸ θέλημα τὸ ἰδικόν μου». Λοιπὸν ἄλλο εἶναι τὸ ἰδικόν του θέλημα καὶ πολὺ κατώτερον. Καὶ ὅχι μόνον ἀπλῶς κατώτερον, ἀλλὰ καὶ καθόλου ἀφέλιμον. Διότι ἐάν εἶχε τὴν ἰδιότητα νὰ σῶζῃ καὶ συνεφάνει μὲ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, τότε διὰ ποῖαν αἰτίαν δὲν ζῆτεῖς νὰ τὸ ἐπιθάλῃς; Οἱ ἄνθρωποι θέθαια εἶναι δικαιολογημένον νὰ τὸ εἰποῦν αὐτὸ, ἐπειδὴ ἔχουν πολλὰς θελήσεις, ἀντιθέτους πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, ἐνῶ σὺ, ποῦ ὁμοιάζει τελείως πρὸς τὸν Πατέρα, διατί τὸ λέγεις αὐτὸ; Διότι αὐτὰ ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ κανεὶς, δὲν εἶναι λόγοι ποῦ ταιριάζουν εἰς συνετὸν καὶ ἑσταυρωμένον ἄνθρωπον. Πραγματικὰ, ἐάν ὁ Παῦλος τόσοον πολὺ διεπότισε τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ λέγῃ «δὲν ζῶ πλέον ἐγὼ, ἀλλὰ ζῆ μέσα μου ὁ Χριστός»⁴⁷, πῶς ὁ Κύριος τῶν πάντων εἶπεν ὅτι, «δὲν ζητῶ νὰ ἐπιθάλω τὸ ἰδικόν μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ποῦ μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον», ὡς νὰ εἶναι διαφορετικόν ἐκεῖνου;

47. Γαλ. 2, 20.

Τί σημαίνει λοιπὸν αὐτὸ ποῦ λέγει; Προσαρμόζει τὸν λόγον εἰς τὰ μέτρα τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁμιλεῖ σύμφωνα μὲ τὴν διάθεσιν τῶν ἀκροατῶν του. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἀπέδειξε τὰ λεγόμενα μὲ ὅσα προηγήθησαν, ἄλλοτε ὁμιλήσας ὅπως ἀρμόζει εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἄλλοτε ὅπως εἰς ἄνθρωπον, πάλιν ὡς ἄνθρωπος τὰ παρουσιάζει καὶ λέγει ὅτι «ἡ κρίσις ἡ ἰδικὴ μου εἶναι δικαία». Καὶ πῶς ἀποδεικνύεται αὐτὸ; «Διότι δὲν ζητῶ νὰ ἐπιθάλω τὸ ἰδικόν μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ποῦ μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον».

Ὅπως ὁ ἄνθρωπος δηλαδὴ, ποῦ εἶναι ἀππλλαγμένος ἀπὸ τὴν φιλαυτίαν, δὲν ἠμπορεῖ δικαιολογημένον νὰ κατηγορηθῇ ὅτι τάχα ἐδίκασε παρὰ τὸ δίκαιον, ἔτσι δὲν θὰ ἠμπορέσατε καὶ οἱ εἰς τὰρα νὰ μὲ κατηγορήσατε. Διότι ὅποιος θέλει νὰ ἐπιθάλῃ τὸ ἰδικόν του θέλημα, ἴσως ἐξ αἰτίας αὐτοῦ νὰ καταστῇ ὑποπτος εἰς τοὺς περισσότερο ἀνθρώπους ὅτι παραβιάζει τὸ δίκαιον, ἐκεῖνος ὅμως ποῦ δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ἰδικὴν του προβολήν, ποῖαν πρόφασιν ἠμπορεῖ νὰ ἔχη διὰ νὰ μὴ κρίνῃ δίκαια;

Τὸν ἴδιον λοιπὸν συλλογισμὸν νὰ ἐφαρμόσατε καὶ εἰς ἐμὲ. Ἐάν δηλαδὴ εἶλεγα ὅτι δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν Πατέρα μου καὶ δὲν ἀνέφερα εἰς ἐκεῖνον τὴν δόξαν τῶν γινομένων, ἴσως κάποιος ἀπὸ σᾶς νὰ ἐσκέπτετο ὅτι, ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ νὰ δοξάσω τὸν ἑαυτὸν μου, δὲν λέγω τὴν πραγματικότητα, ἐάν ὅμως θεωροῦμαι ἀπεσταλμένος ἄλλου καὶ εἰς αὐτὸν ἀποδίδω τὰ γεγονότα, διὰ ποῖαν αἰτίαν ἢ ἀπὸ ποῦ θὰ σᾶς δοθῇ ἀφορμὴ νὰ ὑποπτεῖσθε τὰ λεγόμενα;

Βλέπετε λοιπὸν πῶς κατεβίβασε καὶ ἔκανε κατανοητὸν τὸν λόγον καὶ μὲ ποῖαν σκέψιν ὀπισθερίξεν ὅτι ἡ κρίσις ἡ ἰδικὴ του εἶναι δικαία, ὅπως θὰ εἶλεγε καὶ κάποιος ἀπὸ τοὺς συνηθισμένους ἀνθρώπους; Βλέπετε πῶς

ἀποδεικνύεται περιτρώως ἕκαστον, πού πολλές φορές ἔχω ἀναφέρει;

Καί τί εἶναι αὐτό, πού εἶπα; Ὅτι ἡ ὑπερφυσική ἀπλότης καί ταπεινότης τῶν λέξεων, αὐτή πρό πάντων πείθει τοὺς νοουεχεῖς ἀνθρώπους νά μὴ κατέρχωνται πνευματικῶς, ἐπειδὴ δέχονται εὐκόλα τὰ λεγόμενα, ἀλλά τοὺς προετοιμάζει μᾶλλον νά ἀνέλθουν πρὸς τὸ ὕψος τῶν νοημάτων. Αὐτὴ ἡ ἀπλότης ἀνοψώνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον καί μέ μεγάλην ἐδκόλιαν ἕκείνους πού τότε ἐούροντο εἰς τὴν γῆν.

Αὐτὰ λοιπὸν ἴλα ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, σὺς παρακαλῶ, νά μὴ παρατρέχωμεν ἀπλῶς τὰ λεχθέντα, ἀλλά νά ἐξετάζωμεν τὰ πάντα μέ ἀκριβείαν καί εἰς κάθε περίπτωσιν νά εὐρίσκωμεν τὴν αἰτίαν τῶν λεγομένων καί νά μὴ ἔχωμεν τὴν ἰδέαν ὅτι μᾶς εἶναι ἀρκετὴ πρὸς δικαιολογίαν ἢ ἀγνοία καί ἡ ἀπλότης, διότι δὲν ἐζήτησε νά εἶμεθα ἀκέραιοι μόνον ἀλλά καί φρόνιμοι⁴⁸. Ἄς ἀσκῶμεν λοιπὸν μαζί μέ τὴν ἀπλότητα καί τὴν σύνεσιν τόσον εἰς τὰ δόγματα ὅσον καί εἰς τὰς ἀρετὰς τῆς ζωῆς. Ἐπισης ὡς καταδικάζωμεν ἐδῶ τοὺς ἑαυτοὺς μας, διὰ νά μὴ καταδικασθῶμεν τότε μαζί μέ τὸν κόσμον καί ὡς συμπεριφερόμεθα ἔτσι πρὸς τοὺς δούλους, ὅπως θέλωμεν νά μᾶς συμπεριφερῆ ὁ Κύριός μας. «Καί συγχώρησέ μας τὰς ἀμαρτίας μας, καθὼς καί ἡμεῖς συγχωροῦμεν τοὺς ἀδικούντας ἡμῶς»⁴⁹. Γνωρίζω θέθεῖα ὅτι μία ψυχὴ πού προσβάλλεται δὲν ὑπομένει μέ πραότητα τὴν προσβολήν, ἀλλά, ἐάν σκεφθῶμεν ὅτι δὲν χαρίζομεθα εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος μᾶς προσέβαλεν, ἀλλά εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, γρήγορα θά ἀφήσωμεν τὸ δηλητήριο τῆς ὀργῆς. Διότι ἐκεῖνος, πού δὲν ἐχάρισε τὰ ἑκατὸν δηνάρια εἰς τὸν ὀφειλέτην του, δὲν ἠδίκησε τὸν ὀμόδου-

48. Πρῶλ. Ματθ. 6, 16.

49. Ματθ. 6, 12.

λόν του, ἀλλά κατέστησε τὸν ἑαυτὸν ὑπεύθυνον διὰ τὰς δέκα χιλιάδας τάλαντα, τὰ ὅποια προηγουμένως τοῦ εἶχαν χαρισθῆ⁵⁰. Ὅταν λοιπὸν δὲν συγχωρῶμεν τοὺς ἄλλους, τοὺς ἑαυτοὺς μας δὲν συγχωρῶμεν.

Κατὰ συνέπειαν νά μὴ λέγωμεν μόνον εἰς τὸν Θεόν· Νά μὴ λάθῃς ὑπ' ὄψιν σου τὰ ἀμαρτήματά μας, ἀλλά καί (πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας ὁ καθένας ὡς λέγει), νά μὴ ἐνθυμούμεθα τὰ ἀμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων μας, πού ἔχουν διαπράξει εἰς θάρος μας. Διότι σὺ προηγουμένως δικάζεις τὰς πράξεις σου καί τότε ἀκολουθεῖ ὁ Θεός. Σὺ γράφεις τὸν νόμον διὰ τὴν ἀφῆσιν καί τὴν τιμωρίαν καί παίρνεις τὴν ἀπόφασιν διὰ τὰ θέματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Συνεπῶς καί τὸ νά λάθῃ ἢ νά μὴ λάθῃ ὑπ' ὄψιν του τὰς ἀμαρτίας σου ὁ Θεός ἀνήκει εἰς τὴν ἰδικὴν σου κυριότητα. Δι' αὐτὸ καί ὁ Παῦλος μᾶς προτρέπει νά συγχωρῶμεν, ἐάν κανεὶς ἔχη κάποιο παράπουνον κατὰ τοῦ ἄλλου⁵¹. Καί ὄχι μόνον ἀπλῶς νά συγχωρῶμεν, ἀλλά νά μὴ παραμένῃ οὔτε τὸ ἐλάχιστον κατάλοιπον εἰς τὴν ψυχὴν μας. Διότι καί ὁ Χριστὸς ὄχι μόνον δὲν ἔφερεν εἰς τὸ μέσον τὰ ἀμαρτήματά μας, ἀλλ' οὔτε καί εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀμαρτήσαντας δὲν τὰ ὑπενθύμισεν οὔτε εἶπεν, διέπραξες αὐτὰς καί αὐτὰς τὰς ἀμαρτίας, ἀλλά καί μᾶς συγχώρησε καί ἐξηγήσανε τὸ χρεωστικὸν γραμμάτων καί οὔτε ἐσκέφθη καθόλου τὰς ἀμαρτίας μας, ὅπως τὸ ἐδήλωσε καί ὁ Παῦλος⁵².

Τὸ ἴδιον λοιπὸν ὡς κάνωμεν καί ἡμεῖς καί ὡς διαγράφωμεν τὰ πάντα ἀπὸ τοῦ μυαλοῦ μας. Καί ἐάν μὲν μᾶς ἔχη κάνει κάποιο καλὸν αὐτός, πού μᾶς ἐστενοχώρησεν, αὐτὸ νά ἐνθυμούμεθα μόνον, ἐάν δέ κάτι τὸ λυπηρὸν καί τὸ ἐπαχθές, νά τὸ ἐξηγῶμεν καί νά τὸ διαγρά-

50. Πρῶλ. Ματθ. 18, 23 ἔς.

51. Κολασ. 3, 13.

52. Πρῶλ. Κολασ. 2, 14.

φωμεν τελείως, ώστε ούτε ἴχνη νὰ μὴ μένη ἀπὸ αὐτό. Ἐάν ὁμιῶς δὲν μᾶς ἔχη κάνει κανένα καλὸν αὐτός, πάλιν ὁ μισθὸς μας εἶναι μεγαλύτερος, ὅταν συγχωρούμεν καὶ ἡ πρόδοός μας εἰς τὴν ἀρετὴν περισσότερα. Ἄλλοι προσπαθοῦν νὰ ἐξαλείψουν τὰ ἁμαρτήματα μὲ ἀγρυπνίας, μὲ σκληραγωγίαν καὶ πολλὰς ταλαιπωρίας, ἐνῶ εἰς σὲ προσφέρεται ἡ εὐκολωτέρα ὁδός, ἐνωσθὲ τὸ νὰ μὴ μνησικαχθῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἔχεις τὴν δυνατότητα νὰ ἐξαφανίσῃς ὅλα τὰ πλημμελήματά σου.

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν σπρώχνεις τὸ ἔλεος κατὰ τοῦ ἰδίου σώματός σου, ὅπως κάνουν οἱ μαινόμενοι καὶ οἱ παράφρονες, καὶ θυγάεις τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ἐνῶ πρέπει νὰ πράττῃς τὸ κάθε τι διὰ νὰ ἀποκτήσῃς αὐτήν; Διότι ἐάν ἡ παρούσα ζωὴ εἶναι τόσον ποθητὴ, τί θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἰπῇ κανεὶς δι' ἐκείνην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπουσιάζει κάθε ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός; Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει περίπτωση νὰ φοθηθῆς τὸν θάνατον, οὔτε νὰ ὑποπειθῆς ὅτι τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα θὰ τελειώσουν ποτέ. Μακάριοι καὶ τρισμακάριοι καὶ πολλὰς φορές μακάριοι, ἔσοι ἀπολαμβάνουν τὴν μακαρίαν ἐκείνην κληρονομίαν. Ὅπως πάλιν ἄθλιοι καὶ τρισάθλιοι καὶ πολλὰς φορές ἄθλιοι, ἔσοι ἐσθλαστοὺς ἑαυτοῦς τῶν ἀπὸ τὴν μακαριότητα ἐκείνην.

Καὶ τί εἶναι τέλος πάντως αὐτό, ποῦ μᾶς καθιστᾷ καταλλήλους νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ζωὴν ἐκείνην; ἔρωτᾷ κάποιος. Ἄκουσε τὸν ἴδιον τὸν κριτὴν, ποῦ συζητεῖ τὸ θέμα αὐτὸ μὲ ἕνα νέον. Ὅταν δηλαδὴ ἠρώτησεν ἐκεῖνος, «τί νὰ κάνω διὰ νὰ κληρονομήσω ζωὴν αἰώνιον;»⁵³, ἀφοῦ τοῦ ἀνέφερεν ὁ Χριστὸς τὰς ἄλλας ἐντολάς, κατέληξεν εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον. Καὶ ἴσως κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀκούοντας τὰ σχετικὰ μὲ τὸν

53. Λουκ. 18, 18.

πλησίον ἐκείνον θὰ εἰπῇ· Καὶ ἡμεῖς ἀτηρήσαμεν τὰς ἐντολάς αὐτάς, διότι οὔτε ἐκλέψαμεν οὔτε ἐφρονεύσαμεν, οὔτε ἐμοιχεύσαμεν. Ἄλλ' ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἠμπορήσῃς νὰ ἰσχυρισθῆς καὶ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἠγάπησες καὶ τὸν πλησίον, ὅπως ἔπρεπε νὰ τὸν ἀγαπήσῃς. Διότι ἐάν κάποιος ἐφθόνει τὸν πλησίον ἢ τοῦ ἔκανε κάποιο κακὸν ἢ δὲν τὸν ὑπερήσπισεν, ὅταν ὀφίστατο κάποιον ἀδικίαν, ἢ δὲν τοῦ προσέφερε τὰ ἀγαθὰ του, τότε δὲν τὸν ἠγάπησεν.

Τώρα ὁμιῶς ὁ Χριστὸς δὲν διέταξεν αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο. Καὶ ποῖον εἶναι αὐτό; «Πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ μοίρασέ τα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἔλα νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς»⁵⁴. Ἀκολουθήσῃν ὀνομάζει τὴν μίμησιν αὐτοῦ διὰ τῶν ἔργων.

Τί διδασκόμεθα λοιπὸν ἀπὸ αὐτά; Κατὰ πρῶτον ὅτι ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἔχει ὅλας τὰς ἀρετάς δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὰ πραεῖα εἰς τὴν κληρονομίαν ἐκείνην. Διότι, ὅταν ὁ νέος εἶπεν, ὅλα αὐτὰ τὰ ἔπραξα, ὁ Κύριος ὡς νὰ ἔλειπεν ἀπὸ τὸν νέον κάτι τὸ σπουδαῖον διὰ τὴν πνευματικὴν τελείωσιν, τοῦ λέγει· «Ἐάν θέλῃς νὰ εἶσαι τέλειος, πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ μοίρασέ τα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἔλα νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς»⁵⁵. Αὐτὸ ἠμποροῦμεν νὰ μάθωμεν πρῶτον. Δεύτερον ὅτι καὶ τὸν ἴδιον τὸν νέον τὸν ἠλεγξε ἐπειδὴ ἐκόμπαζεν ἀπερισκέπτως. Διότι αὐτὸς ποῦ ἔξη μέσα εἰς τὴν μεγάλην περιουσίαν καὶ τὸν διέκρινεν ἀδιαφορία διὰ τοὺς ζῶντας εἰς πένιαν, πῶς ἠγάπησε τὸν πλησίον; Συνεπῶς οὔτε ἐκεῖνο εἶπεν ἀληθινόν. Ἡμεῖς ὁμιῶς καὶ ἐκεῖνο καὶ αὐτὰ πράττωμεν, καὶ ἐπιδιώκομεν νὰ ἐξοδεύσωμεν τὰ ἱδικὰ μας καὶ νὰ ἀγοράσωμεν τὸν οὐρανόν. Διότι ἐάν

54. Ματθ. 19, 21.

55. Ματθ. 19, 21.

καείς διά κάποιον κοσμικόν ἀξίωμα πολλές φορές ἔδωσε τὴν περιουσίαν του, δι' ἓνα ἀξίωμα ποῦ μένει εἰς τὴν γῆν καὶ δὲν διαρκεῖ πολὺν χρόνον, (θίσι πολλοὶ ἄνθρωποι πολὺ πρὶν ἀποθάνουν ἀπώλεσαν τὸ ἀξίωμα αὐτό, ἐνῶ ἄλλοι πολλάκις ἔχασαν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν των ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, ἀλλὰ μολοντοὶ γνωρίζουν αὐτὰ προσφέρουν τὰ πάντα χάριν αὐτοῦ), ἐὰν λοιπὸν τόσα πολλὰ πράττουν διά τὸ κοσμικόν ἀξίωμα, τί ἤμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ἀθλιώτερον ἀπὸ ἡμᾶς, ἔταν διά τὴν σταθερὰν καὶ ἀναφαίρετον ἐκείνην δόξαν δὲν θυσιάζωμεν οὔτε ἐλάχιστα, οὔτε προσφέρωμεν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια καὶ ἐδῶ εὐρισκόμενοι μετ' ὀλίγον θὰ ἐγκαταλείψωμεν; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένοι μανίας αἱ ἐνέργειαι αὐταί, ἔταν, ἐκεῖνα ποῦ χωρὶς τὴν θέλησίν μας χάνομεν, δὲν θέλωμεν νὰ τὰ προσφέρωμεν, ἐνῶ ἔχομεν τὴν δυνατότητα νὰ τὰ δώσωμεν ἑκουσίως καὶ νὰ τὰ πάρωμεν μαζί μας;

Ἄλλ' ἐὰν κάποιος ὡδηγεῖτο εἰς τὸν θάνατον καὶ τοῦ εἶδετο ἡ εὐκαιρία νὰ προσφέρῃ ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν του καὶ νὰ σωθῆ, θὰ ἐνομιζάμεν ἀσφαλῶς ὅτι τοῦ ἔγινε καὶ χάρις. Τώρα ἡμῶς ποῦ εὐρισκόμεθα εἰς τὸν δρόμον πρὸς τὴν γέννηαν καὶ ἠμποροῦμεν νὰ σωθῶμεν προσφέροντες τὰ μισὰ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ μας, προτιμῶμεν νὰ τιμωρούμεθα καὶ νὰ κατέχωμεν μεταίως ὅ,τι δὲν μᾶς ἀνήκει, ὥστε νὰ χάνωμεν καὶ τὰ ἰδικὰ μας.

Ποίαν ἀπολογίαν θὰ ἔχομεν λοιπὸν; Ποίαν συγγνώμην, ἔταν, ἐνῶ ἔχομεν χαραγμένην τόσον εὐκόλον ὁδὸν πρὸς τὴν ζωὴν, φερώμεθα κατὰ κρημνῶν καὶ θαθίζωμεν τὸν ἑκαρπυῖον δρόμον καὶ ἀποστεροῦμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἀπὸ τὰ ἐδῶ καὶ ἀπὸ τὰ ἐκεῖ ἀγαθὰ, ἂν καὶ δυνάμεθα ἐλεύθερα νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τὰ δύο;

Ἄλλὰ καὶ ἂν δὲν ἔγινεν αὐτὸ προηγουμένως, ἂς συνέλθωμεν ἔστω καὶ τώρα καὶ, ἀφοῦ γίνωμεν κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἂς προσφέρωμεν τὰ ἐδῶ ὑπάρχοντά

μιας ὅπου καὶ ὁπωσδήποτε πρέπει, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ εὐκόλως, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί με τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Μ' (40)
(Ίωάν. ε', 81 - 88)

«Ἐάν ἐγὼ μόνος δίδω μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτὸν μου»,
ἢ μαρτυρία μου δὲν εἶναι ἀξιόπιστος. Ἄλλως² ἕως εἴθει
μαρτυρίαν δι' ἐπὶ καὶ γνωρίζω³ καλῶς ὅτι ἡ μαρτυρία του
εἶναι ἀληθής⁴.

α'». Ἐάν κάποιος ἐπιχειρήσῃ νὰ ἀνασκάψῃ μίαν
τοποθεσίαν μεταλλοφόρον, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν τέ-
χνην τοῦ μεταλλωρύχου, ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν θὰ θγάλλῃ
χρυσόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ ὑποστῇ κόπον ἀνωφελεῖ καὶ

1. Ἡ φράσις αὕτη καὶ τὸ ἐπακολουθεῖν ἐπιχείρημα ἀναφέ-
ρονται εἰς κρατοῦσαν συνήθειαν τῶν Ἰουδαίων, σύμφωνα πρὸς
τὴν ὅποιαν ὁ ἄνθρωπος δὲν λογίζεται ἀξιόπιστος μαρτυρῶν περὶ
τοῦ ἑαυτοῦ του. Τὴν ἀποψιν ταύτην ἐπίσχυον ἡ ἀρχὴ τοῦ νόμου,
καθ' ἣν ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθίζεται πᾶν ῥήμα. (Πρὸλ.
Δευτ. 19, 15. Β' Κορινθ. 13, 1. Α' Τιμοθ. 5, 19).

2. Ὁ Χρυσότομος καὶ ἄλλοι δέχονται ὅτι ἐβῶ ὑπονοεῖται
ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος. Ὁ Κύριλλος ἕως ὑπονοεῖ τὸν Πατέ-
ρα Θεόν, ὁι περισσότεροὶ τῶν ἐρμηνευτῶν κλίνουν πρὸς τὴν
δευτέραν ἀποψιν.

3. Κανείς ἄλλος δὲν ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ τὸ ἀληθές καὶ θέ-
βαιον τῆς τοιαύτης μαρτυρίας, ὅσον ὁ Κύριος.

4. Ἰωάν. 5, 31 - 32.

». Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὴν ὀρθὴν κατανόησιν τῶν
ἁγίων Γραφῶν, τονίζει ὁ ἱερός Χρυσότομος εἰς τὴν παρούσαν
ὁμιλίαν, εἶναι ἡ συνέχεταισι ἄλλαν τῶν περιστάσεων πού σχετί-
ζονται μὲ τὸ ὑπὸ μελέτην τμήμα, δηλαδή ποῖος ὁ ὁμιλῶν, ποῖοι
οἱ ἀκροαταὶ καὶ ποῖος ὁ σκοπὸς καὶ τὸ πνεῦμα τῶν λεγομένων.
Ἔτσι ἡ φράσις τοῦ Ἰησοῦ, «Ἐάν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἡ
μαρτυρία μου οὐκ ἐστὶ ἀληθής» φαίνεται ὅτι ἀναφέρεται εἰς
τὴν ἀντίληψιν τῶν Ἰουδαίων. Ἐπίσης ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου
περὶ τοῦ Χριστοῦ ἔγινε κατὰ συγκατάθεσιν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ

ἐπιπλασθῆ, ἐπειδὴ θὰ ἀναμειγνύῃ τὰ πάντα χωρὶς σκο-
πόν. Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὅσοι δὲν γνωρίζουν τὴν συ-
νέχειαν τῶν θείων Γραφῶν καὶ δὲν ἐρευνοῦν τὰ ἰδιώμα-
τα καὶ τοὺς νόμους αὐτῶν, ἀλλὰ διεξέρχονται τὰ πά-
ντα χωρὶς σκοπόν καὶ μὲ τὴν ἴδιαν μέθοδον, ἀναμειγνύ-
οντες χρυσόν καὶ χῶμα, δὲν θὰ ἀνακαλύψουν ποτὲ τὸν
εἰς αὐτὰς ὑπάρχοντα κρυμμένον θησαυρόν.

Εἶπα τὰ ἀνωτέρω τώρα, διότι τὸ χωρίον πού ἐρμη-
νεύομεν ἔχει μὲν πολὺν χρυσόν, δὲν φαίνεται ὅμως εὐκο-
λα, ἀλλὰ εἶναι συγκεκαλυμμένος ἀπὸ ἑπάνω μὲ μεγά-
λην ἀσάφειαν. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ σκόπτωμεν καὶ νὰ
καθαρίζωμεν διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὰ γνήσια νοήματα.

Πραγματικὰ ποῖος δὲν θὰ θορυβῆθῃ, ὅταν ἀκούσῃ
τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ «Ἐάν ἐγὼ μόνος δίδω μαρτυρί-
αν διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, ἡ μαρτυρία μου δὲν εἶναι ἀξιό-
πιστος»: Ἄλλωστε εἰς πολλὰς περιπτώσεις φαίνεται
ὅτι ἐμαρτύρησε διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Ἔτσι, ὅταν συνο-
μιλεῖ μὲ τὴν Σαμαρεῖτιδα ἔλεγεν «Ἐγὼ, πού σοῦ ὁμι-
λῶ, εἰμαι ὁ Μεσσίας»⁵. Καὶ εἰς τὸν τυφλῶν ὁμιλίαν «Ἄ-
τὸς πού σοῦ ὁμιλεῖ, ἐκεῖνος εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»⁶.
Καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, διὰ νὰ τοὺς ἐπιτιμήσῃ, ἔλε-
γεν «Σεῖς λέγετε ὅτι θλασθημεῖς, ἐπειδὴ εἶπα, ὅτι εἰ-
μαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»⁷. Ἐπίσης καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη
κάνει τὸ ἴδιον.

πιστεύουσιν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐνθ' ὁ Κύριος ὡς λέγει, ἐστὶν μαρτυρίαν
παρὰ τοῦ ἀνθρώπου οὐ λαμβάνουσ, θεοὶ τὰ ἔργα του ἀποτελοῦν
μαρτυρίαν μείζονα τῆς τοῦ Ἰωάννου. Ἡ ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων
εἰς τὸν Χριστὸν τοὺς καθιστῶν ἀδικήσους νὰ ἀνοήσουν τὰς Γρα-
φάς, εἰ ὅποιοι ὁμιλοῦν περὶ αὐτοῦ. Τέλος ὁ ἅγιος πατήρ περι-
θεῖ τοὺς ἀκροατὰς του νὰ ἀποβάλουν τὸ πάθος τῆς φιλαργυ-
ρίας διὰ νὰ ἀποφύγουν καὶ τὰς ἐβῶ ταλαμορίας καὶ τὰς ἐκεῖ
κολάσεις καὶ τιμωρίας.

5. Ἰωάν. 4, 26.

6. Ἰωάν. 9, 37.

7. Ἰωάν. 10, 36.

“Αν λοιπόν δια αυτά εις τὸ σύνολόν των εἶναι ψεύδη, ποῖαν ἐλπίδα σωτηρίας ἔχομεν;

Πῶς θὰ εὐρωμεν τὴν ἀλήθειαν, ὅταν αὐτὴ ἡ ἴδια ἢ ἀλήθεια λέγει, ὅτι «ἡ μαρτυρία μου δὲν εἶναι ἀληθής»;

Καὶ δὲν ὑπάρχει μόνον αὐτὴ ἡ ἀντίφρασις, ἀλλὰ καὶ ἄλλη ἔχει μικροτέρα αὐτῆς. Διότι παρακάτω λέγει: «Καὶ ἐάν ἐγὼ δίδω μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτόν μου, ἡ μαρτυρία μου εἶναι ἀληθής»⁸.

Εἰπέ μου λοιπόν, ποῖον θὰ δεχθῶ; Ποῖον θὰ θεωρήσω ὡς ψεῦδος;

Πραγματικά, ἐάν ἐκλάβωμεν αὐτὰ ἀπλῶς ὅπως ἐλέχθησαν χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν τὸ πρόσωπον, τὴν αἰτίαν καὶ κανένα ἀπὸ τὰ παρόμοια πράγματα, τότε καὶ τὰ δύο θὰ εἶναι ψεῦδη. Διότι ἐάν ἡ μαρτυρία του δὲν εἶναι ἀληθής, οὕτε καὶ αὐτὸ εἶναι ἀληθινόν. Ὅχι μόνον τὸ δεύτερον, ἀλλὰ καὶ τὸ προηγούμενον δὲν εἶναι ἀληθινόν.

Ποῖα ἡ σημασία τοῦ χωρίου αὐτοῦ λοιπόν; Χρειαζοῦμαι μεγάλη ἀγρυπνία καὶ προσοχή, μᾶλλον δὲ χρειαζόμεθα τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ μείνωμεν προσκολλημένοι εἰς τὰς λέξεις μόνον. Διότι ἔτσι καὶ οἱ αἰρετικοὶ πλανῶνται, ἐπειδὴ δὲν ἐξετάζουν οὐτε τὸν σκοπὸν τοῦ ὁμιλοῦντος οὐτε τὴν διάθεσιν καὶ τὴν πνευματικὴν ἱκανότητα τῶν ἀκροατῶν. Ἄν λοιπόν δὲν λάβωμεν ὑπ’ ὄψιν μας τὰ ἀνωτέρω καὶ ἄλλα, ὅπως εἶναι ἡ χρονικὴ στιγμή, ὁ τόπος καὶ ἡ διάθεσις τοῦ ἀκροατοῦ, θὰ πρὸκύβουν πολλὰ ἄσποα.

Τί σημαίνει λοιπόν τὸ λεχθέν; Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπρόκειτο νὰ τοῦ ἀντεῖπουν ὅτι, ἐάν οὐ μαρτυρῆς διὰ τὸν ἑαυτόν σου, ἡ μαρτυρία σου δὲν εἶναι ἀληθινή, καὶ διὰ νὰ προλάβῃ τὴν ἀντίρρησην αὐτὴν εἶπεν αὐτὰ, ὡς νὰ τοὺς εἰπείν: Ὅπωςδήποτε θὰ μοῦ εἰπῆτε ὅτι δὲν πι-

8. Ἰωάν. 8, 14.

πτεύομεν εἰς σέ, διότι κανεὶς δὲν εἶναι ἀξιόπιστος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ὁ ἴδιος μαρτυρῇ διὰ τὸν ἑαυτόν του.

Συνεπῶς τὸ, «δὲν εἶναι ἀληθής» δὲν πρέπει ἀπλῶς νὰ τὸ διασάσωμεν, ἀλλὰ νὰ τὸ ἐννοήσωμεν ἐν σχέσει μὲ τὴν διάθεσιν ἐκείνων, δηλαδὴ ὅτι ἀπὸ σῆς δὲν θεωρεῖται ἀληθής. Διότι δὲν ὁμιλοῦσεν σύμφωνα μὲ τὴν ἱδικὴν του ἀξίαν, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὴν διάθεσιν ἐκείνων. Καὶ ὅταν λέγῃ, «ἡ μαρτυρία μου δὲν εἶναι ἀληθής», ἐλέγχει τὴν γνώμην ἐκείνων καὶ τὴν ἀντίρρησην τοῦ ἐσκόπευαν νὰ τοῦ προσβάλουν, ἐνῶ ὅταν λέγῃ, «Καὶ ἐάν ἐγὼ δίδω μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτόν μου, ἡ μαρτυρία μου εἶναι ἀληθής», φανεράνει αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ πράγματος, ὅτι δηλαδὴ ὡς Θεὸν ἔκρεπε νὰ τὸν θεωροῦν ἀληθῆ καὶ ὅταν ὁμιλοῦσεν καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν του.

Ἐπειδὴ λοιπόν ὁμίλησε διὰ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν καὶ τὴν κρίσιν καὶ εἶπεν ὅτι ὅποιος πιστεύει εἰς αὐτόν δὲν κρίνεται, ἀλλὰ μεταβαίνει εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ἀκόμη ὅτι θὰ καθίσῃ εἰς τὸ θῆμα τοῦ κριτοῦ καὶ θὰ ζητήσῃ εὐθύνους ἀπὸ ὅλους καὶ ὅτι ἔχει τὴν ἴδιαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν μὲ τὸν Πατέρα, σκοπεῖται διὰ αὐτὰ νὰ τὰ στηρίξῃ πάλιν κατ' ἄλλον τρόπον, κατ' ἀνάγκην ἀνέφερε τὴν πρώτην ἀντίρρησην τῶν Ἰουδαίων.

Σῆς εἶπα, λέγει, ὅτι καθὼς ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ δίδει ζωὴν εἰς αὐτούς, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς δίδει ζωὴν εἰς ὅσους θέλει⁹. Εἶπα ἀκόμη ὅτι «ὁ Πατὴρ δὲν δικάζει κανένα, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν ὅλην τοῦ νὰ δικάζῃ τὴν ἔχει δώσει εἰς τὸν Υἱόν»¹⁰. Ἐπίσης εἶπα ὅτι πρέπει «νὰ τιμοῦν τὸν Υἱόν, ὅπως τιμοῦν τὸν Πατέρα»¹¹. Ἀκόμη εἶπα ὅτι «ἐκεῖνος, ποῦ ἀκούει τὴν διδασκαλίαν

9. Ἰωάν. 5, 21.

10. Ἰωάν. 5, 22.

11. Ἰωάν. 5, 23.

μου και πιστεύει δὲν θά ἀποθάνῃ, ἀλλ' ἔχει μεταβῆ ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωὴν¹² καὶ ὅτι, ἡ φωνὴ μου θά ἀναστήσῃ τοὺς νεκροὺς, ἄλλους μὲν τώρα, ἄλλους δὲ τότε, καὶ ὅτι, θά ἀπαιτήσω εὐθύνas ἀπὸ ἅλλους διὰ τὰ ἁμαρτήματά των¹³, καὶ ὅτι ἡ κρίσις μου θά εἶναι δικαία καὶ θά ἀμείψω τοὺς ἑναρέτους¹⁴.

Ἐπειδὴ ὁμως ἔλα αὐτὰ ἦσαν λόγια καὶ τὰ ὅσα ἐλέχθησαν ἦσαν σπουδαία, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀναφερθῆ ἀκόμη καμμία καθαρά ἀπόδειξις δι' αὐτὰ, παρὰ μόνον ἀμυδρῶς, δι' αὐτὸ ἀναφέρει προηγουμένως τὴν ἀντίρρησην ἐκείνων, σκοπεύων νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν κατοχύρωσιν τῶν λεχθέντων καὶ τοὺς ὁμιλεῖ ἔτσι περίπου, ἔστω καὶ χωρὶς νὰ χρησιμοποῖ τὰς ἰδίας λέξεις. Ἄλλ' ἴσως θά εἶπητε: "Ὅλα αὐτὰ τὰ λέγεις ἐσὺ, ἀλλὰ δὲν θεωρεῖσαι ἀξιόπιστος μάρτυς, ὅταν διδῆς μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτὸν σου.

Μὲ ὅσα εἶπε κατασιγάει τὰς ἀντιρρήσεις τῶν Ἰουδαίων κατὰ πρῶτον, διότι ἐξέθεσαν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τοῦ προσάλλουν ὡς ἐπιχειρήματα ἐναντίον του καὶ τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι γνωρίζει τὰς ἀποκρύφους σκέψεις των καὶ τοὺς ἔδωκεν ἔτσι τὴν πρῶτην ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεώς του. Εἰς τὴν συνέχειαν, μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀντιρρήσεώς των, δίδει καὶ ἄλλας ἀποδείξεις σαφεῖς καὶ ἀναντιρρήτους, ἐπικαλούμενος τρεῖς μάρτυρας πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν λεγομένων, τὰ ἔργα ποὺ ἔπραξεν ὁ ἴδιος, τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πατρὸς καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωάννου.

Καὶ προτάσσει τὴν κατωτέραν, τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου δηλαδὴ. Πραγματικὰ, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι «ἄλλος

12. Ἰωάν. 5, 24.

13. Πρῶλ. Ἰωάν. 5, 28-29.

14. Πρῶλ. Ἰωάν. 5, 30.

δίδει μαρτυρίαν δι' ἐμέ καὶ γνωρίζω καλῶς ὅτι ἡ μαρτυρία του εἶναι ἀληθής, ἐπρόσθεσεν» «Ἔοσις ἔχετε στείλει ἀπεσταλμένους πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ ἐκεῖνος ἔχει δώσει μαρτυρίαν διὰ τὴν ἀλήθειαν¹⁵. Ἐάν ὁμως δὲν εἶναι ἀληθής ἡ μαρτυρία σου, πῶς λέγεις ὅτι γνωρίζω καλῶς ὅτι «ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου εἶναι ἀληθής» καὶ ὅτι «ἔχει δώσει μαρτυρίαν διὰ τὴν ἀλήθειαν»; Βλέπετε ὅτι ἀπὸ τῶν λεχθέντων ἀνωτέρω γίνεται φανερόν ὅτι ἡ φράσις «ἡ μαρτυρία μου δὲν εἶναι ἀληθής», ἐλέχθη ἐν σχέσει πρὸς τὴν διάθεσιν τῶν Ἰουδαίων;

8'. Τί λοιπόν, ἐάν ὁ Ἰωάννης ἔδωκε χαριστικὴν μαρτυρίαν; λέγει κάποιος. Διὰ νὰ μὴ ἰσχυρίζονται αὐτὰ, πρόσεξε πῶς ἐξήλειψε καὶ τὴν ὁμοίαν αὐτῆν. Διότι δὲν εἶπεν, ὁ Ἰωάννης ἔδωκε μαρτυρίαν δι' ἐμέ, ἀλλὰ, πρῶτον «έοσις ἔχετε στείλει ἀπεσταλμένους πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀσφαλῶς δὲν θά εἶχατε στείλει ἐάν δὲν τὸν ἐβεβούρατε ἀξιόπιστον. Καὶ τὸ σπουδαιότερον εἶναι, ὅτι δὲν ἔστειλαν εἰς τὸν Ἰωάννην διὰ νὰ ἐρωτήσουν αὐτὸν διὰ τὸν Χριστόν, ἀλλὰ διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ αὐτὸν ποὺ ἔκριναν ἀξιόπιστον διὰ νὰ διδῆ μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτὸν του, θά τὸν ἐνόμισαν περισσότερον ἀξιόπιστον, ὅταν θά ἐμαρτύρει δι' ἄλλο πρόσωπον. Διότι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἔχομεν ἐκ φύσεως τὴν ιδιότητα νὰ μὴ πιστεύωμεν τόσον εἰς ὅσους περιαιτολοῦν, ὅσον εἰς ὅσους ἠμιλοῦν διὰ τοὺς ἄλλους. Τὸν Ἰωάννην ὁμως ἐθεώρησαν τόσον πολὺ ἀξιόπιστον, ὥστε καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν του νὰ μὴ χρειασθοῦν ἄλλην μαρτυρίαν. Πραγματικὰ οἱ ἀπεσταλμένοι δὲν εἶπαν, τί λέγεις διὰ τὸν Χριστόν; ἀλλὰ, «οὐ ποῖος εἶσαι; Τί λέγεις διὰ τὸν ἑαυτὸν σου;»¹⁶. Τόσον πολὺ ἐβαύμαζαν τὸν ἄνδρα.

15. Ἰωάν. 5, 33.

16. Ἰωάν. 1, 22.

Αυτό λοιπόν βλον ήθελε να υποδηλώση, όταν ειπεν, «εσείς έχετε στείλει άπεσταλμένους προς τόν 'Ιωάννην». Δι' αυτό και ο Εὐαγγελιστής δέν ειπε μόνον ότι άπέστειλαν, αλλά δίδει λεπτομερείας και διά τούς άπεσταλμένους και καθορίζει ότι ήσαν ιερείς και από την τάξιν τών Φαρισαίων, όχι τυχαίοι και άσημαντοι, ούτε από εκείνους που ήμπορούσαν να διαφθαροθύν και να παρασυρθούν, άλλ' ήσαν Ικανοί να καταλάβουν με ακρίθειαν τά δσα έλεγεν εκείνος.

«Εγώ όμως δέν θασιζομαι εις την μαρτυριαν, ή όποια δίδεται από ανθρώπων»¹⁷.

Διατί λοιπόν έπεκαλεσθής την μαρτυριαν του 'Ιωάννου: "Αν και ή μαρτυρία αυτού δέν ήτο μαρτυρία ανθρώπου. Διότι λέγει «Εκείνος που με έστειλε να θαπτίζω με νερόν, εκείνος μου ειπεν»¹⁸. "Ωστε και ή μαρτυρία του 'Ιωάννου ήτο μαρτυρία του Θεού, διότι δσα έλεγεν, τά έβιβάχθη από τόν Θεόν. 'Αλλά διά να μη έρωτούν, πώς αποδεικνύεται ότι τά έβιβάχθη από τόν Θεόν; και άπασχολούνται υπερβολικά με τό ζήτημα αυτό, τούς άποστομώνει από τά παρόντα περιστατικά και όμιλεί σύμφωνα με την διάθεσιν των. Διότι δέν ήτο δυνατόν να τά γνωρίζουν πολλοί αυτά, αλλά έπρόσεχαν την διδασκαλίαν του 'Ιωάννου του Προδρόμου νομίζοντες ότι όμιλεί έξ Ισίων, Δι' αυτό λέγει: «Εγώ όμως δέν θασιζομαι εις την μαρτυριαν, ή όποια δίδεται από ανθρώπων».

Και εάν δέν έοικόπευες να έπικαλεσθής την μαρτυριαν ανθρώπου και εις αυτήν να στηριχθής, τότε διατί έφερες εις τό μέσον την μαρτυριαν του 'Ιωάννου;

Διά να μη προβάλλουν τας άπορίας αυτές οι 'Ιου-

17. 'Ιωάν. 5, 34.

18. 'Ιωάν. 1, 33.

δαίοι, άκουσε πώς διώρωσε και την αντίθεσιν αυτήν με δσα έπρόσεθεν. 'Αφού ηπλασή ειπεν, «εγώ δέν θασιζομαι εις την μαρτυριαν, ή όποια δίδεται από ανθρώπων», έπρόσεθεν: «'Αλλά τά λέγω αυτά, διά να σωθητε εσείς»¹⁹. Αυτό που λέγει έχει την άκόλουθον σημασίαν: 'Εγώ, επειδή είμαι Θεός, δέν έπραισιζομαι την μαρτυριαν αυτού, που είναι μαρτυρία ανθρώπινη, επειδή όμως έπρόσεχτε περισσότερον τόν 'Ιωάννην και τόν έθεωρούσατε άξιοπιστότερον από άλλους και προς εκείνον έτρέχατε με την ιδέαν ότι είναι προφήτης, (διότι πραγματικά ή πόλις έτρέξε προς τόν 'Ιορδάνην)²⁰, ενψ εις έμέ δέν έπιστεύσατε παρά τά θαύματά μου, δι' αυτό και σάς υπενθυμίζω την μαρτυριαν εκείνου.

«Εκείνος ήτο ο λόγος που έκαie και έφώτιζεν, άλλ' εσείς ήθελήσατε να χαρήτε με τό φως του δι' άλλον όμως καιρόν»²¹.

Διά να μη λέγουν οι 'Ιουδαίοι: Τί λοιπόν, εάν εκείνος ειπε και ήμεις δέν τά έδέχθημεν; αποδεικνύει ότι έδέχθησαν τά λεχθέντα υπό του 'Ιωάννου, διότι δέν έστειλαν τυχαία πρόσωπα, αλλά ιερείς και Φαρισαίους. Τόσον πολύ εθαύμαζαν τόν άνδρα και δέν ήμπορούσαν να προβάλλουν τότε αντίρρησην εις δ,τι έλεγεν. 'Η φράσις «προς όραν» φανερώνει την εύκολαν που έδέχθησαν τά λεχθέντα από τόν 'Ιωάννην, αλλά και ότι γρήγορα άπεμακρύνθησαν άπ' αυτόν.

19. 'Ιωάν. 5, 34.

20. "Όπου έκήρυσε και εθάπτιζεν ο 'Ιωάννης ο Προδρόμος.

21. 'Ιωάν. 5, 35. Το χωρίον εις έρμηνευτικήν μετάφρασιν έχει ως έξης: «Εκείνος δέν ήτο, όπως εγώ, ο ήλιος της δικαιοσύνης, άλλ' ήτο ο λόγος, που δέν ελχεν από τόν εαυτόν του φως, άλλ' ήνομεν αυτόν τό "Άγιον Πνεύμα και δι' αυτό εφώτιζε, σεις δε ήβηλήσατε να χαρήτε με τό φως της διδασκαλίας του, αλλά ευστυχώς δι' άλλον χρόνον».

«Ἐγὼ ὅμως ἔχω μαρτυρίαν, ἣ ὅποια εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου»²².

Πραγματικά ἐάν ἠθελάτε νὰ πιστεύατε σύμφωνα μὲ τὴν λογικὴν ἀκολουθίαν τῶν πραγμάτων, θὰ σὰς προσελθούκα περισσότερο μὲ τὰ ἔργα μου, ἐπειδὴ ὅμως δὲν θέλετε, σὰς κατευθύω πρὸς τὸν Ἰωάννην, ὅχι διότι χρειάζομαι τὴν μαρτυρίαν ἐκείνου, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πάντα τὰ πράττω διὰ νὰ σωθῆτε. «Ἐχω» θέβαια «μαρτυρίαν, ἣ ὅποια εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου», τὴν μαρτυρίαν ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὰ ἔργα μου δηλαδὴ, ἀλλὰ δὲν ἐπιδιώκω αὐτὸ μόνον, τὸ πῶς θὰ γίνω εὐπρόσδεκτος ἀπὸ σὰς μὲ θάσιν τὰ ἀξιόπιστα δεδομένα, ἀλλὰ τὸ πῶς θὰ πιστεύατε μὲ θάσιν τὰ γνώριμα εἰς σὰς στοιχεῖα καὶ τὰ θαυμαζόμενα ἀπὸ σὰς πρόσωπα.

Ἔτσι ἀφοῦ τοὺς ἠλεγξε μὲ τὸ ὅτι τοὺς εἶπεν ὅτι, «ἐσεῖς ἠβελήσατε νὰ χαρῆτε μὲ τὸ φῶς τοῦ δι' ὀλίγον χρόνον» καὶ ἀκόμη τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι ὁ ζῆλος τῶν ἦτο πρόσκαιρος καὶ ἄνευ τῶν λόγων ἀθέβαιον καὶ ἐφάνερωσεν ὅτι δὲν εἶχε τὸ φῶς ἀπὸ ἰδικῆν του δύναμιν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Βέβαια πρὸς ἀντιδιαστολὴν αὐτοῦ δὲν ἔθεσεν ἀκόμη ἐκεῖνο, ὅτι δηλαδὴ αὐτὸς εἶναι ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔκανε ὑπαινιγμὸν μόνον, τοὺς ἠλεγξε ὅμως σκληρὰ καὶ τοὺς ἔδειξεν ὅτι ἡ ἰδία διάθεσις, ἣ ὅποια τοὺς ὠδήγησε νὰ περιφρονήσουν τὸν Ἰωάννην, αὐτὴ δὲν τοὺς ἄφησε οὐτε εἰς τὸν Χριστὸν νὰ πιστεύσουν. Πραγματικά, ἐκεῖνον ποὺ θαύμαζαν, τὸν θαύμασαν δι' ὀλίγον μόνον χρόνον. Διότι, ἐάν δὲν εἶχαν βεῖξει αὐτὴν τὴν συμπεριφορὰν, ταχέως θὰ τοὺς ὠδήγουσε πρὸς τὸν Χριστὸν.

22. Ἰωάν. 9, 36.

Ἀφοῦ λοιπὸν τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι ἦσαν ἀνόητοι συγγνώμης ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἐπρόσθεσε καὶ εἶπεν «Ἐγὼ ὅμως ἔχω μαρτυρίαν, ἣ ὅποια εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου». Καὶ ποῖα εἶναι αὕτη λοιπὸν; Εἶναι ἡ μαρτυρία τῶν ἔργων. Διότι λέγει: «Τὰ ἔργα τοῦ μοῦ ἀνέθεσεν ὁ Πατὴρ διὰ νὰ φέρω εἰς πέρας, αὐτὰ τὰ ἔργα μαρτυροῦν δι' ἐμέ, ὅτι ὁ Πατὴρ μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον»²³.

Μὲ βεβα λέγει ἐδῶ ὀνειθυμίσειν τὸν παράλυτον καὶ τὴν θεραπείαν του καὶ ἄλλα πολλὰ θαύματα. Πιθανὸν κάποιος ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἔλεγεν ὅτι οἱ λόγοι ἦσαν ἀπλοῦς ἐγωισμὸς καὶ ἐπήγασαν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ἰωάννου νὰ χαρισθῆ εἰς τὸν Χριστὸν. (ὅτι καὶ οὐτε αὐτὸ ἠμποροῦσαν αὐτοὶ νὰ εἰποῦν διὰ τὸν Ἰωάννην, ἄνθρω οὗ ὁποῖος ἤξερε νὰ εἶναι εὐσεβὴς μὲ ἀκρίθειαν καὶ τὸσον θαυμάσιον ἀπὸ αὐτοῦς), ἐνῶ τὰ γεγονότα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προκαλέσουν παρομοίαν ὀπιφιαν παρὰ μόνον εἰς τοὺς τελείως τρελλοὺς. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπρόσθεσε καὶ τὴν δευτέραν αὐτὴν ἐκ τῶν ἔργων μαρτυρίαν, ὅταν εἶπεν «Τὰ ἔργα τοῦ μοῦ ἀνέθεσεν ὁ Πατὴρ διὰ νὰ φέρω εἰς πέρας, αὐτὰ τὰ ἔργα, τὰ ὅποια ἐπιτελῶ, μαρτυροῦν δι' ἐμέ, ὅτι ὁ Πατὴρ μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον».

Ἐδῶ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν κατηγορίαν διὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐκεῖνοι ἔλεγαν, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη σταλῆ ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀφοῦ δὲν τηρῆ τὸ Σάββατον; δι' αὐτὸ εἶπεν, «τὰ ὅποια μοῦ ἔδωσεν ὁ Πατὴρ». Βέβαια τὰ ἔργα τὰ ἐπραγματοποίει μὲ τὴν ἰδικὴν του δύναμιν, ἀλλὰ διὰ νὰ βεῖξῃ ὅτι ἔτιωτε ἀπολύτως δὲν κάνει ἀντίθετον πρὸς τὸν Πατέρα, δι' αὐτὸ καὶ ἀμίλησε κατὰ τρόπον ποὺ φαινομενικῶς τὸν παρουσιάζει εἰς χαμιλωτέραν θέσιν.

23. Ἰωάν. 9, 36.

γ'. Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἔρωτᾷ κάποιος, δὲν εἶπεν ὅτι, τὰ ἔργα, ποῦ μοῦ ἀνέθεσαν ὁ Πατήρ, μαρτυροῦν ὅτι εἶμαι ἴσος μὲ τὸν Πατέρα; Διότι καὶ τὰ δύο ἴσο δυνατόν νὰ τὰ διεσχεθῶν ἀπὸ τὰ ἔργα, ὅτι δηλαδὴ δὲν πράττει τίποτε ἀντίθετον πρὸς τὸν Πατέρα καὶ ὅτι εἶναι ἴσος πρὸς τὸν γεννησάντα Πατέρα. Διὰ νὰ δείξῃ αὐτὸ ἀκριβῶς, ἔλεγεν εἰς ἄλλην περίπτωσιν «Καὶ ἐάν δὲν πιστεύετε εἰς τοὺς λόγους μου, πιστεύσατε εἰς τὰ ἔργα μου διὰ νὰ μάθετε καὶ νὰ πιστεύσετε ὅτι ἐγὼ εἶμαι καὶ μένω μέσα εἰς τὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατήρ εἶναι καὶ μένει μέσα μου»²⁴. Καὶ τὰ δύο λοιπὸν ἐμαρτύρει μὲ αὐτὸ, ὅτι ἴσοι πρὸς τὸν Πατέρα καὶ ὅτι δὲν ἐπραττε τίποτε ἀντίθετον πρὸς ἐκεῖνον.

Διὰτὶ ἡμῶς δὲν ὁμιλήσῃν μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν, ἀλλὰ ἄφησε τὸ σπουδαιότερον καὶ ἀνέφερε τὸ δευτερευόν; Διότι δι' αὐτὸ ἐφρόντιζε καὶ ἐνδιεφέρετο κατὰ πρῶτον. Μολονότι βέβαια ἴσο πολύ κατώτερον τὸ νὰ πιστευθῇ ὅτι ἔχει ἀποσταλῆ ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς σύγκρισιν πρὸς τὴν πίστιν ὅτι εἶναι Θεὸς ἴσος πρὸς τὸν Πατέρα, (διότι τὸ πρῶτον τὸ εἶπαι καὶ οἱ προφῆται, ἐνῶ τὸ δευτέρον δὲν ἐλέχθη ἀκόμη), ἐν ταῦτοις ὁ Κύριος ἐνδιεφέρεται περισσότερο διὰ τὸ κατώτερον, ἐπειδὴ γνωρίζει καλὰ ὅτι, ἐάν γίνῃ αὐτὸ ἀποδεκτόν, θὰ καταστῇ καὶ τὸ ἄλλο εὐκολώτερον δεκτόν πλέον. Καὶ χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ καθόλου τὴν σπουδαιότεραν μαρτυρίαν, παρουσιάζει τὸ κατώτερον ἀπὸ αὐτὴν ἔργον, ὥστε διὰ μέσου αὐτοῦ νὰ δεχθῶν καὶ ἐκεῖνο.

Ἀφοῦ προσηύχασαν αὐτὸ, προσθέτει πάλιν «Ὁ Πατήρ, ποῦ μὲ ἀπέστειλεν, αὐτὸς ἔχει δώσει μαρτυρίαν δι' ἐμέ»²⁵. Καὶ ποῦ ἔδωκε μαρτυρίαν διὰ τὸν Ἰησοῦν; Εἰς

24. Ἰωάν. 10, 38.
25. Ἰωάν. 5, 37.

τὸν Ἰορδάνην, ὅταν εἶπεν «Αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός. Νὰ ὑπακούετε εἰς αὐτόν»²⁶.

Ἄλλὰ καὶ ἡ μαρτυρία αὐτὴ ἔπρεπε νὰ ἀποδειχθῇ. Βέβαια ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου ἴσο φανερά, (διότι αἱ ἴδιοι εἶχαν ἀποστείλαι τοὺς ἀνθρώπους των καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἀρνηθοῦν τὰ λεχθέντα ἀπὸ αὐτόν), καὶ ἡ μαρτυρία ἐπίσης ἀπὸ τὰ θαύματα ἴσο ὁμοία, (διότι εἶδαν τὰ συμβάντα καὶ ἤκουσαν καὶ τὸν θεραπευθέντα καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτά, δι' αὐτὸ καὶ τὸν κατηγόρουν), ὑπελείπετο λοιπὸν νὰ ἀποδείξῃ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πατρός.

Εἰς τὴν συνέξειαν, ἐπειδὴ σκοπεῖται νὰ ἀποδείξῃ αὐτὸ, ἐπρόσθεσεν «Ὅστε τὴν φωνὴν του ἔχετε ἀκούσει ποτὲ ἕως τώρα»²⁷. Τότε πῶς λέγει ὁ Μωϋσῆς, «ὁ Μωϋσῆς ὁμιλοῦσε καὶ ὁ Θεὸς ἀπεκρίνετο»²⁸; Ἐπίσης πῶς λέγει ὁ Δαυὶδ, «γλῶσσαν, ποῦ δὲν ἐγνωρίζεν, ἤκουσαν»²⁹; Καὶ πάλιν ὁ Μωϋσῆς, «ἐάν ὑπάρχῃ ἔθνος τοιοῦτον, τὸ ὅποιον ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ»³⁰;

«Ὅστε ἔχετε ἴδει τὴν μορφήν του»³¹, ἂν καὶ λέγεται ὅτι ἔχουν ἴδει τὸν Θεὸν ὁ Ἰσραήλ, ὁ Ἰερεμίας, ὁ Ἰεζεκιὴλ καὶ ἄλλοι πολλοί.

Τὶ σημαίνει λοιπὸν αὐτὸ ποῦ λέγει τώρα ὁ Χριστός; Τοὺς εἰσάγει εἰς μίαν ὄψηλὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἀποδεικνύει ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅτι διὰ τὸν Θεὸν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ κάνωμεν λόγον οὔτε διὰ φωνὴν οὔτε διὰ μορφήν, ἀλλ' εἶναι ἀνώτερος σχημάτων καὶ παρομοιῶν ἐκφράσεων. Δηλαδὴ ὅπως ὅταν εἶπεν,

26. Ματθ. 3, 17, 17, 9.

27. Ἰωάν. 5, 37.

28. Ἐξοδ. 19, 19.

29. Ψαλμ. 80, 6.

30. Δευτερ. 4, 33. Τὸ ἐδάφιον ἐλαφρῶς παρηλλαγμένον.

31. Ἰωάν. 5, 37.

«ὅτε τὴν φωνὴν τοῦ ἔχετε ἀκούσει, δὲν ἔννοοσεν αὐτό, ὅτι ἔχει φωνήν, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀκουσθῆ, καθ' ὅμοιον τρόπον, ὅταν εἶπεν, «ὅτε ἔχετε ἴδει τὴν μορφήν του», δὲν ἔννοεῖ αὐτό, ὅτι ἔχει μὲν μορφήν, ἀλλὰ δὲν εἶναι θεοτή, παρά ὅτι τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἰσχύει διὰ τὸν Θεόν.

Διὰ νὰ μὴ λέγουν λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι: Μάταια κομπάζεις, εἰς τὸν Μωϋσῆ μόνον ὁμιλήσεν ὁ Θεός, (ἄλλωστε τὸ ἔλεγον καὶ αὐτό: «Ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅτι ὁ Θεός ἔχει ὁμιλήσει εἰς τὸν Μωϋσῆ, αὐτὸς ὅμως μᾶς εἶναι ἀγνωστος καὶ δὲν ἠξεύρομεν ἀπὸ ποῦ εἶναι καὶ ἀπὸ ποῦ ἐστάλη»³²), δι' αὐτὸ ὁμιλήσῃ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν διὰ νὰ τοὺς βεῖξῃ ὅτι εἰς τὸν Θεὸν οὔτε φωνὴν οὔτε μορφήν ἠμποροῦμεν νὰ ἀποδιδώμεν.

Καὶ διατὶ λέγω αὐτά; λέγει ὁ Κύριος, "Ὅχι μόνον τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ δὲν ἔχετε ἀκούσει καὶ δὲν ἔχετε ἴδει οὔτε τὴν μορφήν τοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον πρὸ πάντων καυχᾶσθε καὶ διὰ τὰ ὅποιον εἴσαθε περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο θέσαιο, ὅτι δηλαδὴ ἐδέχθητε καὶ κατέχετε τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, οὔτε καὶ αὐτὸ δὲν ἠμπορεῖτε νὰ τὸ ἰσχυρισθῆτε. Διὰ νὰ τοὺς βεῖξῃ αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπρόσθεσεν «Ὅτε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἔχετε ἐγκολπωθῆ, ὥστε νὰ κατοικῆ μέσα σας»³³, δηλαδὴ τὰς ἐντολάς, τὰ προσταγμάτα, τὸν νόμον, τοὺς προφήτας. Πραγματικὰ, ἀν καὶ αὐτὰ τὰ ἔχη διατάζει ὁ Θεός, ἐν ταῦταις δὲν τὰ ἔχετε ἐσεῖς, ἐπειδὴ δὲν πιστεύετε εἰς ἐμέ. Διότι, ἐνῶ αἱ Γραφαὶ φωνάζουν πρὸς πάνσαν κατέβηθοναι αὐτό, ὅτι δηλαδὴ πρέπει νὰ πιστεύετε εἰς ἐμέ, ἐσεῖς ὅμως δὲν πιστεύετε καὶ κατὰ συνέπειαν εἶναι φανερόν ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἔφυγεν ἀπὸ κοντὰ σας. Δι' αὐτὸ καὶ προσέθεσε πάλιν «Διότι εἰς αὐτὸν, τὸν ὅποιον

32. Ἰωάν. 9, 29.

33. Ἰωάν. 5, 38.

ἐκεῖνος ἀπέστειλεν, δὲν πιστεύετε εἰς»³⁴.

Εἰς τὴν συνέθειαν, διὰ νὰ μὴ λέγουν, πῶς λοιπὸν ἔδωκε μαρτυρίαν δι' ἐσέ, ἀφοῦ ἡμεῖς δὲν ἠκούσαμεν τὴν φωνὴν τοῦ; λέγει: «Ἐρευνάτε τὰς γραφάς, διότι ἐκείναι εἶναι τοῦ μαρτυροῦν δι' ἐμέ»³⁵. Ἔτσι ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Θεός διὰ μέσου τῶν Γραφῶν ἔδωκε μαρτυρίαν δι' αὐτόν. Βέβαια ἐμαρτύρησε καὶ εἰς τὸν Ἰορδάνην καὶ ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος³⁶, ἀλλὰ δὲν ἐπικαλεῖται τὴν φωνὴν ἐκεῖνην, διότι ἔως νὰ μὴ ἐγίνετο πιστευτός, ἐπειδὴ τὴν φωνὴν εἰς τὸ ὄρος δὲν τὴν ἤκουσαν οἱ Ἰουδαῖοι, τὴν δὲ φωνὴν εἰς τὸν Ἰορδάνην τὴν ἤκουσαν μὲν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐπρόσεξαν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τοὺς παραπέμπει εἰς τὰς Γραφάς, δεικνύων ὅτι καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Πατρὸς ὑπάρχει εἰς αὐτάς, ἀφοῦ προηγουμένως τοὺς ἀφῆρεσε τὰς παλαιὰς ἐκεῖνας ἀντιλήψεις, διὰ τὰς ὁποίας καὶ ἐκαυχῶντο, μὲ τὴν ἰδέαν ἢ ὅτι ἔχουν ἴδει τὸν Θεὸν ἢ ὅτι ἤκουσαν τὴν φωνὴν τοῦ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦτο φυσικὸν νὰ μὴ πιστεύσουν τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ εἶναι προσκεκαλλημένοι εἰς τὰ γεγονότα καὶ τὸν νόμον τοῦ Σινᾶ, διορθώνει κατὰ πρῶτον τὴν πίστιν των αὐτὴν καὶ τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι τὰ ἐκεῖ συμβάντα ἦτο ἕνας τρόπος συγκαταθέσεως τοῦ Θεοῦ καὶ ὕστερα τοὺς παραπέμπει εἰς τὴν μαρτυρίαν τῶν Γραφῶν.

8'. Καὶ ἡμεῖς ἄλλωστε, ὅταν ἀγωνιζόμεθα ἐναντίον τῶν ἀρετικῶν, ἀπὸ τὰς Γραφάς ἄς ἐξοπλιζόμεθα καὶ ἀπὸ αὐτὰς ἄς ἀνελθῶμεν τὰ ἐπιχειρηματὰ μας. Διότι λέγει: «Ὅλη ἡ Γραφὴ εἶναι θεόπνευστος καὶ ἀφῆλιμος διὰ διδασκαλίαν, δι' ἐλεγχον, διὰ διόρθωσιν, διὰ διαπαιδαγώγησιν εἰς τὴν καθόλου ἀρετὴν, ὥστε ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ νὰ εἶναι τέλειος, κατηρησιασμένος εἰς

34. Ἰωάν. 5, 38.

35. Ἰωάν. 5, 39.

36. Κατὰ τὴν μεταφράσειν.

κάθε αγαθόν ἔργον»³⁷. Ὅχι ἄλλας μὲν ἀρετὰς νὰ τὰς ἔχη, ἄλλας δὲ ὄχι, (διότι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἄριστος εἰς τὴν ἀρετὴν). Διότι εἰπέ μου, σὲ παρακαλῶ, ποία ἡ ὠφέλεια, ὅταν προσεύχεται συνεχῶς, ἀλλὰ δὲν δίδει ἐλεημοσύνην μὲ ἀφθονίαν; Ἡ, ὅταν ἔλεῃ μὲ ἀφθονίαν, ἀλλὰ κατέχεται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς πλεονεξίας καὶ ἀσκέει θίαν εἰς τοὺς συνανθρώπους του; Ἡ, ὅταν δὲν εἶναι πλεονέκτης καὶ δὲν χρησιμοποῖ θίαν, ἀλλὰ τὸ κάνει πρὸς ἐπίδειξιν καὶ διὰ νὰ δοξασθῇ ἀπὸ θεοῦ τὸν θέλουν; Ἡ, ὅταν ἔλεῃ μὲ προσοχὴν καὶ σύμφωνα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καυχᾶται καὶ μεγαλοφρονεῖ διὰ τὴν πράξιν του; Ἡ, ὅταν εἶναι ταπεινὸς καὶ τηρῇ τὰς νηστείας, ἀλλὰ κατέχεται ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν καὶ τὸ κέρδος καὶ εἶναι προσκεκολλημένος εἰς τὴν γῆν καὶ εἰσάγει εἰς τὴν ψυχὴν του τὴν μητέρα τῶν κακῶν; «Διότι ρίζα θλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ φιλαργυρία»³⁸.

... Ὅς νοιάζομεν φρίκην λοιπὸν διὰ τὸ πάθος αὐτὸ, ὡς ἀποφύγομεν τὴν ἁμαρτίαν αὐτήν. Αὐτὸ τὸ κακὸν ἀνεστάτωσε τὴν οἰκουμένην, αὐτὸ ἔφερε σύγχυσιν τῶν πάντων, αὐτὸ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν μακαρίαν δουλείαν εἰς τὸν Χριστόν, ἐπιότι δὲν εἶναι δυνατόν», λέγει, «νὰ δουλεύομεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν μαμωνᾶν»³⁹. Αὐτὸς μᾶς δίδει ἐντολὰς ἀντιθέτους πρὸς τὰ προστάγματα τοῦ Χριστοῦ. Πραγματικὰ, ὁ Χριστὸς λέγει, νὰ δίδῃς εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην, ἐνῶ ὁ μαμωνᾶς, νὰ ἀρπάξῃς τὰ ἀγαθὰ τῶν πτωχῶν. Ἐπίσης ὁ Χριστὸς λέγει, νὰ συγχωρῆς τοὺς ἔχθρους σου καὶ τοὺς σὲ ἀδικοῦν, ἐνῶ αὐτὸς ἀντιθέτως, νὰ στήνῃς παγίδας καὶ εἰς τοὺς ἀδικοῦν καὶ εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ὁ Χριστὸς λέγει, νὰ εἶσαι φιλόανθρωπος καὶ ἡμερος, ἐνῶ αὐτὸς τὸ

37. Β' Τιμῶν. 3, 16-17.

38. Α' Τιμῶν. 6, 10.

39. Ματθ. 6, 24.

ἀντίθετον, νὰ εἶσαι ὠμός καὶ σκληρὸς καὶ νὰ μὴ ὑπολογίζῃς καθόλου τὰ δάκρυα τῶν πτωχῶν, διὰ νὰ καταστήσῃ αὐστηρὸν τὸν κριτὴν δι' ἡμᾶς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Διότι τότε θὰ τὰ πεπραγμένα θὰ παρουσιασθοῦν ἐνώπιόν μας, καὶ ὅσοι ἠδικήσαν καὶ ὅσοι ἐγυμνώθησαν ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ θὰ ἀποκλείουσιν κάθε εἶδους ἀπολογία μας. Πραγματικὰ, ἐάν ὁ Λάζαρος, ποῦ δὲν ἦν ἰσότη καμμίαν ἀδικίαν ἀπὸ τὸν πλοῦσιον, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπῆλθε τὰ ἀγαθὰ ἐκείνου, ἐστάθηκα τότε πικρὸς κατηγορὸς καὶ δὲν τὸν ἄφησα νὰ εἴρῃ καμμίαν συγγνώμην, εἰπέ μου, ποίαν ἀπολογία θὰ ἔχουν ὅσοι, πέραν τοῦ ὅτι δὲν κάνουν ἐλεημοσύνην, ἀρπάζουν τὰ ἐξὲν ἀγαθὰ καὶ ἀνατρέπουν τὰ σπῆτια τῶν ὀρφανῶν; Ἐάν αὐτοὶ ποῦ δὲν ἔθρεψαν τὸν Χριστόν, ὅταν ἐπεινοῦσε, προσεῖλκυσαν τόσον πῦρ εἰς τὸ κεφάλι των, ποίαν κατηγορίαν θὰ ἀπολαύσουν ὅσοι ἀρπάζουν, ὅτι δὲν τοὺς ἀνῆκει καὶ προκαλοῦν πολλὰς βολὰς δικαίας καὶ ἀποκτοῦν τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων μὲ τρόπον ἀδικόν;

Ὅς ἀποβάλλομεν λοιπὸν τὸν ἔρωτα αὐτὸν τῆς φιλαργυρίας, καὶ θὰ τὸν ἀποβάλωμεν, ἐάν σκεφθῶμεν ἐκείνους ποῦ πρὶν ἀπὸ ἡμᾶς ἠδίκησαν καὶ ἐφέρθησαν μὲ πλεονεξίαν καὶ ἀπέθαναν πλεόν. Μήπως τὰ μὲν χρήματα καὶ τοὺς κόπους των δὲν τὰ ἀπολαμβάνουν ἄλλοι, ἐνῶ αὐτοὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν κόλασιν καὶ τὴν τιμωρίαν καὶ ὀφίστανται τὰ χειρότερα κακὰ; Κατὰ ποίαν λογικὴν λοιπὸν δὲν εἶναι ἀπόδειξις ἐσχάτης ἀνοησίας αὐτὰ, νὰ ἀγωνιζόμεθα καὶ νὰ ταλαιπωρούμεθα, ὥστε καὶ ζῶντες νὰ βασανιζόμεθα μὲ τοὺς κόπους, καὶ, ὅταν ἀποθάνωμεν, νὰ ὑπομένωμεν τὰς ἀφορήτους κολάσεις καὶ τιμωρίας, ἐνῶ πρέπει καὶ ἐδῶ νὰ ἀπολαμβάνωμεν, (καὶ πραγματικὰ τίποτε δὲν προκαλεῖ μεγαλύτεραν εὐχαρίστησιν ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν καθαρὰν συνειδήσιν), καὶ, ὅταν θὰ μετασθῶμεν ἐκεῖ, νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ θλα τὰ κακὰ καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἅπαιρα ἀ-

γαθά; Διότι όπως ακριβώς ή κακία και πρό της γενέ-
νης συνήθως τιμωρεί και έδω εις την γην, θσους την
χρησιμοποιοῦν, καθ' ὅμοιον τρόπον και ή ἀρετή και πρό
της βασιλείας, θσους ἀκολουθοῦν αὐτήν, και έδω εις
την γην τοὺς παρέχει ἀπόλαυσι, επειδή τοὺς κάνει νά
ζοῦν με χρηστάς ἐλπίδας και συνεχή ἡδονήν.

Συνεπώς διά νά ἐπιτύχωμεν την συνεχή ἀπόλαυσι
και έδω και εις την μέλλουσαν ζωήν, ἄς πράττωμεν τά
ἀγαθά ἔργα, διότι ἔτσι θά ἀποκτήσωμεν και τοὺς μελ-
λοντικούς στεφάνους, τοὺς ὁποίους εἶθε ὁλοι μας νά λά-
θωμεν με την χάριν και την φιλοφροσίαν τοῦ Κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διά τοῦ ὁποίου και μαζί με τόν ὁ-
ποῖον εις τόν Πατέρα ἀνήκει ή δόξα και εις τό Ἅγιον
Πνεῦμα συγχρόνως τώρα και πάντοτε και εις τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΑ' (41)

(Ἰωάν. ε', 39 - 47)

Ἐρῶντες τῆς Γραφῆς, διότι νομίζετε ὅτι ἐν' αὐτῶν θά
ἔχετε ζωήν αἰώνιον. Καί ἐκεῖνοι εἶπαν τοῦ μαρτυροῦν δι' ἐ-
μῆ. Καί ὁμοῦς δὲν θέλετε νά εἰσέλτε πρὸς ἐμῆ διά νά ἔχετε
ζωήν αἰώνιον!

α'. Ἄς ἀσχολούμεθα, ἀγαπητοί μου, με ἰδιαίτε-
ρον ἐνδιαφέρον με τά πνευματικά θέματα και ἄς μὴ ἔ-
χωμεν την γνώμην ὅτι μᾶς εἶναι ἀρκετόν πρὸς σωτηρί-
αν τό ὅτι ἐνδιαφερόμεθα ὀλίγον με αὐτά. Διότι ἐάν δέν
θῆ κατορθώσις νά ἐπιτύχῃς τίποτε εις τά ἐπίγεια πρά-
γματα, ἔσαν ἀπασχολῆσαι με αὐτά παρέρως και ἀ-
σκόπως, πολὺ περισσότερο θά συμβῆ τό ἔβριον εις τά
πνευματικά, επειδή αὐτά ἀπαιτοῦν μεγαλύτερον ἐνδια-
φέρον και φροντίδα.

Δι' αὐτό και ὁ Χριστός, ὅταν παρέπεμπε τοὺς Ἰου-
δαίους εις τὰς Γραφάς, δέν τοὺς παρέπεμπε διά μίαν
ὁλόην ἀνάγνωσι, ἀλλὰ δι' ἔρευναν ἀκριβή και συνειδη-

1. Ἰωάν. 5, 39-40.

* Εἰς την παροῦσαν ἡμίλειαν ὁ τερὸς Χρυσόστομος συνιστᾷ
κατ' ἀρχάς προσεκτικὴν μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς και ἐν συνε-
χεῖ ἐρμηνεύων τό ἐξάφην, ἐάν ἄλλος ἔβῃ ἐν τῷ ἀνάματι τῷ
ἴδιῳ, ἐκεῖνος λέγει, λέγει ὅτι ὁ Κύριος διά τῶν λόγων αὐ-
τοῦ εἰήλοσε τὸν ἀντίχριστον, ὁ ὁποῖος θά εἶδῃ και δέν θά ἀναγνω-
ρίξῃ ἄλλον Θεόν ἀνώτερον ἀπὸ τὸν ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ θά σφετε-
ρίζεται την δόξαν τοῦ ἀληθοῦ Θεοῦ. Οἱ Ἰουδαῖοι θά ἔχουν κα-
τήχηρον τὸν Θεὸν τὸν Μωϋσῆν, διότι δέν ἐπίστευσαν εις τὸν Ἰη-
σοῦν. Τέλος ὁ Χρυσόστομος προτρέπει τοὺς ἀκροατάς του νά ἀ-
ποφύγουν την κακίαν, ή ὁποία ἀπομαρταίνει τοὺς κακοὺς, και νά
ἀσπασθοῦν την ἀρετήν, ή ὁποία συνετίζει και οδηγεί κόντα
εις τὸν Θεόν.

τήν. Πραγματικά δὲν εἶπεν, ἀναγινώσκατε τὰς Γραφάς, ἀλλ' «ἐρευνάτε τὰς Γραφάς».

Ἐπειδὴ δηλαδὴ τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα ἔπρεπε νὰ ἐρευνηθοῦν μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν, (διότι εἶχαν λεχθῆ κατ' ἀρχάς συνεσκιασμένα πρὸς τὸ συμφέρον τῶν τότε ἀνθρώπων), δι' αὐτὸ καὶ τώρα τοὺς προτρέπει νὰ σκάπτου μὲ προσοχὴν, ὥστε νὰ ἠμπαρέσουσι νὰ ἀνεύρουν τὰ κρυπτόμενα εἰς τὸ θάθος. Διότι δὲν ἐλέγχθησαν ἐπιπολαίως, οὔτε ἐρρίφθησαν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ ὡς νὰ ἦσαν θησαυρὸς εὐρίσκοντο κρυμμένα εἰς μεγάλο θάθος. Καὶ ὅποιος ἀναζητῆι τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὸ θάθος, δὲν θὰ ἠμπορέσῃ ποτὲ νὰ ἀνεύρῃ τὸ ζητούμενον, ἀν δὲν τὸ ἀναζητῆ μὲ ἐπιμέλειαν καὶ κόπον.

Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀφοῦ εἶπεν, «ἐρευνάτε τὰς Γραφάς», ἐπρόσθεσεν, «διότι νομίζετε ὅτι δι' αὐτῶν θὰ ἔχετε ζωὴν αἰώνιον». Δὲν εἶπεν, ἔχετε, ἀλλὰ «νομίζετε», διὰ νὰ τοὺς ὑποδείξῃ ὅτι δὲν ἀπεκόμισαν κανένα μεγάλο καὶ σπουδαῖον ὄφελος, ἐλπίζοντες ὅτι θὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴν ἀνάγκωσιν μόνον αὐτῶν, ἐὰν δὲν εἶχαν καθόλου πίστιν.

Αὐτὸ πού τοὺς λέγει σημαίνει τὸ ἐξῆς περίπου: Δὲν θαυμάζετε τὰς Γραφάς; Δὲν νομίζετε ὅτι αὐταὶ εἶναι ἡ αἰτία κάθε ζωῆς; Ἀπὸ αὐτὰς λοιπὸν ἀντῶ καὶ ἐγὼ τὰ ἐπιχειρήματά μου, διότι αὐταὶ εἶναι πού μαρτυροῦν δι' ἐμὲ καὶ ἐν τοῖσι δὲν θέλετε νὰ ἔλθετε πρὸς ἐμὲ, διὰ νὰ ἔχετε ζωὴν αἰώνιον. Δικαιολογημένα συνεπὶς τοὺς ἔλεγεν, «νομίζετε», ἐπειδὴ δὲν ἠθέλων νὰ πιστεύσουσι, ἀλλὰ νὰ καυχῶνται μόνον διὰ τὴν ἀπλήν ἀνάγκωσιν τῶν Γραφῶν.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ τοὺς γεννήσῃ τὴν ὀπιμίαν ἀπὸ τὸ ὑπερβολικὸν ἐνδιαφέρον ὅτι κινεῖται ἀπὸ φιλοδοξίαν καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠθέλε νὰ τοὺς κἀνῃ νὰ πιστεύσουσι ὅτι ἀσχολεῖται μὲ τὸν ἑαυτὸν του, (ἀλλωστὲ ὑπενθόμισε τὴν φωνὴν τοῦ Ἰωάννου καὶ τὴν μαρτυ-

ρίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἔργα τὰ ἰδικὰ του καὶ ἔλεγε τὰ πάντα διὰ νὰ τοὺς προσελκύσῃ καὶ τοὺς ὀπισθέη ζωὴν αἰώνιον), καὶ ἐπειδὴ ἦτο φυσικὸν λοιπὸν νὰ ὀπιστευθοῦν πολλοὶ ὅτι τὰ ἔλεγεν αὐτὰ ἀπὸ μεγάλης φιλοδοξίας, ἀκουσε τί προσθέτε: «δὲν ἐπιδιώκω νὰ λάβω δόξαν ἀπὸ ἀνθρώπων»², δηλαδὴ δὲν τὴν χρειάζομαι τὴν δόξαν αὐτῆν. Δὲν εἶναι, λέγει, ἡ ἰδική μου φύσις τοιαύτη, ὥστε νὰ ἔχῃ ἀνάγκην τῆς δόξης τῶν ἀνθρώπων. Διότι ἐὰν ὁ ἥλιος δὲν ἠμπορῆ νὰ γίνῃ λαμπρότερος, ὅταν προστεθῆ εἰς αὐτὸν τὸ φῶς τοῦ λύχνου, πολὺ περισσότερον θὰ ἀπέχῃ ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νὰ χρειασθῶ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, ἐὰν δὲν χρειάζεσαι τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, τὰ λέγεις αὐτά; «Διὰ νὰ σωθῆτε ἑοεῖς»³. Ἄλλ' αὐτὸ τὸ εἶπεν ἀνωτέρω, τὸ ὑπὲρ τῆς ἡμῶν καὶ ἐδῶ, ὅταν εἶπεν, «διὰ νὰ ἔχετε ζωὴν αἰώνιον»⁴.

Ἀναφέρει ὁμοῦ καὶ ἄλλην αἰτίαν. Ποία εἶναι αὐτὴ λοιπὸν; «Ἄλλὰ σὰς ἔχω μάθει ὅτι δὲν ἔχετε μέσα σας τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν»⁵. Ἐπειδὴ πολλάς φορές, μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι δῆθεν ἀγαποῦν τὸν Θεόν, κατεβίασκον αὐτὸν, διότι ἔκανε τὸν ἑαυτὸν ἴσον μὲ τὸν Θεόν, καὶ ἀκόμη ἤξερε καλὰ ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ πιστεύσουσι εἰς αὐτόν, διὰ νὰ μὴ τὸν ἐρωτήσῃ κενεῖς, διὰ τὴν αἰτίαν τὰ λέγεις αὐτά; εἶπεν αὐτό. Διὰ νὰ σὰς ἐλέγξω, λέγει, διότι δὲν μὲ διώκετε διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεὸς δίθει μαρτυρίαν δι' ἐμὲ καὶ διὰ τῶν ἔργων καὶ διὰ τῶν Γραφῶν. Συνεπὶς, ὅπως πρὶν ἀπὸ αὐτὸ μὲ κατεβίασκετε, ἐπειδὴ μὲ ἐνομίζατε ὡς ἀντίθεον, ἔτσι τῶν

2. Ἰωάν. 5, 41.

3. Ἰωάν. 5, 34.

4. Ἰωάν. 5, 40.

5. Ἰωάν. 5, 42.

ρα έπρεπε νά σπεύσετε κοντά μου έφ' όσον σάς άπόδει-
ξα αυτά, εάν θέσθαι άγαπάτε τόν Θεόν, 'Αλλά δέν τόν
άγαπάτε. Δι' αυτό άκριβώς σάς είπα αυτά, διά νά σάς
άποδείξω ότι έχετε περιττόν έγώισμόν και κομπάζετε
άνόητα και άκόμη ότι προσπαθείτε νά ασκηάσετε την
ζηλοφθονίαν σας.

Δέν άποδεικνύει όμως αυτά μέ τά άνωτέρω λεχθέν-
τα, αλλά και από τά μέλλοντα νά συμφοϋν: «Εγώ ήλ-
θα έξ δνόματος του πατρός μου και δέν μέ δέχσαθε.
'Εάν άλλος έλθη, πού θά επιδιώκη την δόξαν του άνό-
ματός σου, εκείνον θά τόν άποδεχθήτε»⁶. Βλέπεις ότι
πρός πᾶσαν κατεύθυνσιν διακηρύσσει ότι άπιστάλη έξ
δνόματος του Πατρός και ότι από αυτόν έλαθε τό ά-
ξιώμα του κριτού και ότι τίποτε δέν ήμπορει νά πράξη
άφ' έαυτού, διά νά τούς άποκόψη κάθε πρόσασιν άγνω-
μοσύνης:

Και ποιον λέγει ότι θά έλθη και θά επιδιώκη την
δόξαν του ίδιου του δνόματος; 'Εδώ όπαινίσσεται τόν
άντίχριστον και παρέχει 'αδιαμφισβήτητον' άπόδειξιν
της άγνωμοσύνης αϋτών. Πραγματικά, εάν, λέγει, μέ
καταδιώκειτε, έπειδή άγαπάτε τάχα τόν Θεόν, πολύ πε-
ρισσότερον έπρεπε νά συμῆ αυτό μέ τόν αντίχριστον.
Διότι εκείνος δέν θά είπή τίποτε παρόμοιον, δηλαδή,
όστε ότι άπιστάλη από τόν Πατέρα ούτε ότι έχει έλθει
διά νά εκτελέση τό θέλημα εκείνου, άλλ' όπως αντιθέ-
τως θά άρπάξη διαίως ό,τι δέν του άνήκει και θά δια-
κηρύσση ότι αυτός είναι ό θεός του σύμπαντος. (κα-
θώς λέγει και ό Παύλος: 'Παραπάνω από κάθε όντων
πού λέγεται θεός ή λατρεύεται, διά νά άποδείξη τόν
εαυτόν του ότι αυτός είναι θεός»⁷). Διότι αυτό σημαί-
νει ότι θά επιδιώκη την δόξαν του ίδιου του δνόματος.

6. 'Ιωάν. 5, 43.
7. Β' Θεοσ. 2, 4.

'Εγώ όμως δέν ήλθα μέ τόν τρόπον αυτόν, άλλ' έξ δνό-
ματος του Πατρός μου.

Ήτο θέσθαι και αυτό άρκτόν διά νά άποδείξη
ότι αυτοί δέν άγαπαϋν τόν Θεόν, τό ότι δηλαδή δέν έ-
δέχοντο εκείνον πού έλεγεν ότι έχει σταλή από εκείνον,
τόρα όμως και εκ του αντίθέτου άποδεικνύει την άνα-
σχυντίαν αϋτών, εκ τού ότι δηλαδή έπρόκειτο νά δε-
χθοϋν τόν αντίχριστον. Πραγματικά, όταν δέν δέχου-
ται εκείνον πού λέγει ότι άπιστάλη από τόν Θεόν, ένώ
πρόκειται νά προσκυνήσουν εκείνον πού άγνωεί τόν Θε-
όν και κομπάζει και λέγει ότι ό ίδιος είναι ό θεός του
σύμπαντος, είναι πλέον εδῆλον ότι ή καταδίωξις του
'Ιησοϋ προέρχεται από φθόνον και από τό γεγονός ότι
οι 'Ιουδαίοι μισοϋν τόν Θεόν.

Δι' αυτόν λοιπόν τόν λόγον θέτει δύο αίτίας τών
λεγομένων. Και κατά πρώτον αναφέρει την καλήν αί-
τίαν, όταν λέγη «Διά νά σωθήτε»⁸ και ειδή νά έχετε
ζωήν αιώνιον»⁹. 'Επειδή όμως έπρόκειτο νά τόν χλευά-
σουν, αναφέρει και την αίτίαν πού περιέχει έλεγχον, διά
νά δείξη ότι, και όταν δέν άπακούουν οι άκροαταί, ό
θεός συνηθίζει πάντοτε νά φέρη εις πέρας τό θέλημά
του.

8. 'Ο Παύλος λοιπόν όμιλών διά τόν αντίχριστον
είπε προφητικά, ότι «ό θεός θά στείλη εις αυτός άν-
έργειαν παραπλανητικήν, διά νά κατακριθοϋν όλοι ό-
σοι δέν έπίστευσαν εις την αλήθειαν, άλλ' ήσάσθησαν
μέ εϋχαρίστησιν την άδικίαν»¹⁰. 'Ο Χριστός όμως δέν
είπεν ότι θά έλθη, άλλ' «εάν έλθη», έπειδή έφρόντιζε
και ένδιεφέρετο διά τούς άκούσαντα. 'Επειδή ή άγνω-

8. 'Ιωάν. 5, 34.
9. 'Ιωάν. 5, 40.
10. Β' Θεοσ. 2, 11-12.

μυστή και άπιστία τών 'Ιουδαίων ήτο τόσον μεγάλη, δι' αυτό ο Κύριος δέν άνέφερε τήν αίτίαν τής παρουσίας του άντιχρίστου, ένδ' ο Παύλος τήν άφησε νά έννοηθή τεχνηέντως εις εκείνους πού είχαν τήν δυνατότητα νά τήν άντιληφθούν. (Διότι εκείνος είναι πού τούς άφήρεσε κάθε δικαιολογίαν).

Εις τήν συνέχειαν ο 'Ιησούς έκθέτει και τήν αίτίαν τής άπιστίας τών 'Ιουδαίων και προσθέτει «Πώς είναι δυνατόν νά πιστευέτε, σεις, οι όποιοι επιδιώκετε νά λαμβάνετε δόξαν ο ένας από τόν άλλον και δέν ζητείτε τήν δόξαν, ή όποία πηγάζει από τόν ένα και μόνον Θεόν;»¹¹. Δι' αυτόν αποδεικνύει πάλιν ότι δέν ένδιεφέρουν δια τά άφοράντα τόν Θεόν ζητήματα, αλλά, μέ πρόσχημα τό ψευδές ένδιαφέρον των δια τόν Θεόν, ήθελαν νά ίκανοποιήσουν τό Ιδικόν των πάθος. Διότι πραγματικά εύρισκοντο τόσον πολύ μακράν από του νά προβαίνουν εις τάς ενεργείας του 'Ιησού ενεργείας των χάριν τής δόξης του Θεού, όσον έκριναν προτιμότεραν τήν δόξαν τών ανθρώπων μάλλον παρά τήν δόξαν εκείνου. Κατά ποιάν λογικήν λοιπόν έπρόκειτο νά δείξουν τόσην έχθρότητα χάριν αυτής τής δόξης, τήν όποιαν τόσον καταφέρνουν, ώστε άντ' αυτής νά προτιμούν τήν ανθρώπινην;

'Αφού λοιπόν τούς ειπεν, ότι δέν αγαπούν τόν Θεόν και τό απέδειξεν αυτό μέ δύο έπιχειρήματα, δηλαδή, άφ' ενός μέν δια τών όσων πράττουν έναντιον του και άφ' έτέρου δια τών όσων θά συμβούν μέ τόν άντιχρίστον, και άκόμη άφού τούς απέδειξε καθαρά ότι δέν δικαιούνται κανενός είθους συγγνώμης, τόσον πολύ άνατρέπει τούς Ιαχυρισμούς των, ώστε τούς παρουσιάζει ως κατηγορον και τόν Ιδιον τόν Μωύσην και λέγει

11. 'Ιωάν. 5, 44.

«Μή φαντάζεσθε, ότι έγώ θά σας κατηγορήσω πρós τόν Πατέρα. 'Υπάρχει άλλος πού σας κατηγορεί, ο Μωύσης, εις τόν όποιον σεις έχετε στηρίξει τάς έλπίδας σας. Διότι εάν πιστευάτε εις τόν Μωύσην, θά πιστευάτε και εις έμέ, διότι περί έμου έγραψεν εκείνος. 'Εάν όμως δέν πιστεύετε εις όσα έχει γράψει εκείνος, πώς θά πιστευάτε εις τούς Ιδικούς μου λόγους;»¹². «Ότι λέγει έχει τήν ακόλουθον σημασίαν' Πριν από έμέ εκείνος είναι πού έχει όποστη τήν προσβολήν και τήν περιφρόνησιν μέ όσα πράττετε εις θάρος μου, διότι εις τόν Μωύσην μάλλον έδειξατε άπιστίαν παρά εις έμέ.» (Βλέπετε μέ ποιόν τρόπον τούς άπευγύμνωσε τελείως ως άδικαιολογίαν).

'Ελέγαιε, λέγει, ότι αγαπάτε τόν Θεόν, διά νά δικαιολογήσατε τήν Ιδικήν μου καταδίωξιν. Σας απέδειξα ότι από μίσος πρós αυτόν τό έκάνατε αυτό. 'Ελέγαιε ότι καταλύω έγώ τήν άρχίαν του Σαββάτου και ότι συντελώ εις τήν άσπίαν του νόμου. 'Απειτίναξα έξ ολοκλήρου και αυτήν τήν κατηγορίαν. 'Υποστηρίζατε ότι πιστεύετε εις τόν Μωύσην, δι' όσα άποτολμοούσατε εις θάρος μου. Σας αποδεικνύω πάλιν, ότι αυτή ή συμπεριφορά σας είναι ή μεγίστη απόδειξις τής άπιστίας σας εις τόν Μωύσην.

Συνεπώς τόσον πολύ απέχω από του νά έχω ελθη άς αντίπαλος του νόμου, από τό γεγονός ότι δέν είναι κανείς άλλος πού θά σας κατηγορήσει, παρά αυτός ο Ιβιος, ο όποιος σας έχει δάσει τόν νόμον.

Όπως ακριβώς λοιπόν έλεγε δια τάς Γραφάς, «διότι νομίζετε ότι δι' αυτόν θά έχετε ζωήν αώνιον»¹³, καθ' όμοιον τρόπον διμυεί και περί του Μωύσεως «Εις τόν

12. 'Ιωάν. 5, 45-47.

13. 'Ιωάν. 5, 39.

ὁποῖον ἔχετε στηρίξει τὰς ἐλπίδας σας»¹⁴, καὶ ἔτσι τοὺς ἀφοπλίζει μὲ θάσιν τὰς ἰδικὰς τῶν πεποιθήσεις.

Καὶ πῶς ἀποδεικνύεται, ἐρωτᾷ κάποιος, ὅτι θὰ μᾶς κατηγορήσῃ ὁ Μωϋσῆς καὶ ὅτι δὲν ἀποτελοῦν οἱ λόγοι ἀπλοῦν κοίτακισμὸν; Τί κοινὸν ἔχετε οὐ καὶ ὁ Μωϋσῆς; Κατέλυσε τὴν ἀργίαν τοῦ Σαθεδάτου, τὴν ὅποιαν καθιέρωσεν ἐκεῖνος νὰ τηροῦμεν, πῶς λοιπὸν θὰ μᾶς κατηγορήσῃ ἐκεῖνος; Ἐπίσης πῶς εἶναι φανερὸν ὅτι θὰ πιστεῦσώμεν εἰς κάποιον ἄλλον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπιδιώκῃ τὴν δόξαν τοῦ ἰδικοῦ του ὀνόματος; Ὅλ' αὐτὰ τὰ λέγεις χωρὶς νὰ ἔχῃς μαρτυρίαν περὶ αὐτῶν.

Καὶ ὅμως διὰ αὐτὰ ἀνεξαιρέτως ἀπὸ τὰ προηγηθέντα ἔχουν τὴν ἀπόδειξιν. Διότι εἴταν γίνῃ παραδεκτὸν ὅτι ἔχω ἀποσταλῆ ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅπως φανερῶνουν τὰ ἔργα μου καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Ἰωάννου καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Πατρὸς, εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ Μωϋσῆς θὰ τοὺς κατηγορήσῃ. Διότι τί εἶπεν ἐκεῖνος; Δὲν εἶπεν ἄρα γε ὅτι, εἴαν ἔλθῃ κάποιος, ποῦ θὰ κἀν θαύματα καὶ θὰ κατευθύνῃ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὸν Θεόν καὶ θὰ προλέγῃ τὰ μέλλοντα μὲ ἀληθείαν, εἰς αὐτὸν πρέπει νὰ ὑπακούετε μὲ κάθε προσοχήν;

Ὁ Χριστὸς λοιπὸν μήπως δὲν ἔχει πραγματοποιήσει διὰ αὐτὰ; Διότι πραγματικὰ καὶ θαύματα ἀληθινὰ ἔκανε καὶ πρὸς τὸν Θεόν προσεδίκωσε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς τὰς προφητείας ἐπρόσθεσε τὴν πραγματώσιν των.

Ἀλλὰ ἀπὸ ποῦ ἀποδεικνύεται ὅτι θὰ πιστεῦσουν εἰς κάποιον ἄλλον; Ἀπὸ τὰ γεγονόσθαι ὅτι μισοῦν τὸν Χριστόν, διότι αὐτοὶ ποῦ ἀποστρέφονται ἐκεῖνον ποῦ ἔρχεται σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἶναι φανερὸν ὅτι θὰ δεχθοῦν τὸν ἀντίθεον.

14. Ἰωάν. 5, 45.

Ἐάν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν προβάλλῃ τὸν Μωϋσῆν, (μολονότι εἶπεν, «ἐγὼ δὲν θαύλαμαι εἰς τὴν μαρτυρίαν», ἢ ὅποια δίδεται ἀπὸ ἀνθρώπων¹⁵), μὴ παραξενεύεσθαι, διότι δὲν τοὺς παραπέμπει εἰς τὰ γράμματα τοῦ Μωϋσέως, ἀλλ' εἰς τὰ γράμματα τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ Γραφαὶ τοὺς ἐφόθειαν ὀλιγώτερον, φέρει τὸν λόγον εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ τοὺς παρουσιάζει τὸν ἴδιον τὸν νομοθέτην ὡς κατηγοροῦν καὶ ἔτσι καθιστᾷ φρικτώτερον τὸν φόβον τῶν καὶ ἐλέγχει τὸ κάθε τι ποῦ λέγουν αὐτοὶ.

Πρόσεξε λοιπὸν. Ἐλεγον ὅτι διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καταδιώκουν αὐτόν, ἀλλὰ τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι τὸ κάνουν αὐτὸ ἀπὸ μίσους πρὸς τὸν Θεόν. Ἐχυρίζοντο ὅτι παραμένον πιστοὶ καὶ ἀκολουθοῦν τὸν Μωϋσῆν, τοὺς ἀποδεικνύει ὅμως ὅτι πράττουν αὐτὰ, ἐπειδὴ δὲν πιστεύουν εἰς αὐτόν. Διότι εἴαν εἶχαν ἐνδιαφέρον διὰ τὸν νόμον, ἔπρεπε νὰ δεχθοῦν ἐκεῖνον ποῦ τὸν ἐφήρμοζεν. Ἐάν ἀγαποῦσαν τὸν Θεόν, ἔπρεπε νὰ πιστεύσουν εἰς ἐκεῖνον ποῦ προσείλκεν πρὸς αὐτόν. Ἐάν ἐπίστευαν εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἔπρεπε νὰ προσκυνήσουν τὸν προφητευθέντα ὑπ' αὐτοῦ. Ἐάν ὅμως πρὶν ἀπὸ μὲ δὲν πιστεύετε εἰς αὐτόν, δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον καὶ ἐγώ, ποῦ ἐπροφητεύθην ἀπὸ αὐτόν, νὰ καταδιώκωμαι ἀπὸ σᾶς.

Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν καὶ εἴταν ἰσχυρίζοντο ὅτι θαύμαζαν τὸν Ἰωάννην, τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι περιφρονοῦσαν τὸν Ἰωάννην μὲ ὅσα ἐπράττιον εἰς θάρρος του, καθ' ὁμοῖον τρόπον τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι δὲν πιστεύουν εἰς τὸν Μωϋσῆν, παρὰ τὰς περὶ τοῦ ἀντιθέτου διδασκαλίας καὶ συνεχῶς στρέφει εἰς θάρρος των διὰ τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὅποια πρόβαλλον μὲ τὴν πεποιθήσιν ὁ

15. Ἰωάν. 5, 34.

τι είναι ὡπὲρ αὐτῶν. Πραγματικά, τόσον πολλὸ ἀπέχω, λέγεις ὁ Κύριος, ἀπὸ τοῦ νὰ σᾶς ἀπομακρύνω ἀπὸ τὸν νόμον, ὅσον ἐπικαλοῦμαι ὡς κατηγορὸν σὰς τὸν Ἰβιον τὸν νομοθέτην.

Τὸ ἐπὶ βέβαια μαρτυροῦν αἱ Γραφαὶ περὶ αὐτοῦ, τὸ εἶπεν. Δὲν ἐπρόσθεσεν ὅμως ἀκόμη τὸ καὶ μαρτυροῦν, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς φοβίσῃ περισσότερο καὶ νὰ τοὺς παραθέσῃ εἰς ἔρευνα καὶ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐρωτήσουν. Διότι ἐὰν τοὺς τὰ βέβαιον ἔτοίμα, χωρὶς νὰ ἐρωτῶν οἱ ἴδιοι, θὰ ἐλημονοῦσαν τὴν μαρτυρίαν. Τότε ὁμοίως, ἐὰν ἐπρόσθεον εἰς τὰ λεγόμενα, ἐπρεπε, πρὶν ἀπὸ τὰ ἄλλα, αὐτὸ νὰ ἐρωτήσουν καὶ νὰ μάρτυρον ἀπὸ τὸν Κύριον. Δι' αὐτὸ οὐκ ἔστι μόνον εἰς τὰς ἀποδείξεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀποφάσεις καὶ τὰς ἀπειλάς, ἐπανέρχεται συχνά, μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς προσελκύσῃ ἔστω καὶ ἔτσι, δηλαδὴ ἀπὸ τὸν φόβον τῶν λεγομένων. Αὗτοί ὅμως καὶ ὑπὸ τὰς ἀποδείξεις αὐτάς σιωποῦν. Διότι ἡ πονηρία εἶναι τόσον μεγάλο κακόν. Ὅσα καὶ ἂν λέγῃ καὶ πράττῃ, οὐκ εὐφραίνεται, ἀλλὰ περιμένει καὶ διαφυλάσσει τὸ δηλητήριόν της.

γ'. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν πρέπει, ἀφοῦ ἀποβάλωμεν κάθε κακίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς μας, νὰ μὴ πηλέκωμεν κανένα δόλον εἰς καμίαν περίπτωσιν. «Διότι εἰς τοὺς πονηροὺς ὁ Θεὸς παρέχει, πονηροὺς δρόμους»¹⁶, λέγει. Ἐπίσης, «Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα θὰ ἀποφύγῃ τὸν δόλον τῆς σοφίας καὶ θὰ ὑπερνικήσῃ τοὺς ἀσυνέτους συλλογισμοὺς»¹⁷. Διότι τίποτε δὲν ὀδηγεῖ εἰς μεγαλύτεραν μαρτίαν, ὅσον ἡ πονηρία. Πραγματικά, ὅταν κοινὸς εἶναι ὑπουργός, ὅταν εἶναι ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος, (αὐτὰ εἶναι τὰ εἶδη τῆς πονηρίας), ὅταν λυπῆ τοὺς συνανθρώπους του χωρὶς νὰ τὸν ἔχουν ἀδικήσει, ὅταν πλέκῃ δό-

16. Παροιμ. 21, 8.
17. Σοφ. Σολ. 1, 5.

λους, πῶς δὲν θὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶναι τελείως ἀνόητος; Ἀντίθετα, τίποτε δὲν μᾶς καθιστᾷ τόσον φρονίμους, ὅσον ἡ ἀρετὴ. Πραγματικά αὐτὴ μᾶς κάνει εὐχαρίστους καὶ εὐγνώμονας, φιλανθρώπους, ἡμέρους, πράους, ἐπεικεῖς. Καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ αὐτὴ τὰ γεννᾷ συνήθως. Ποῖος λοιπὸν ἔμπορεῖ νὰ εἶναι συνετώτερος τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἔχει τὰ γνωρίσματα αὐτά;

Ὅστε ἀληθινὰ ἡ ἀρετὴ εἶναι πηγὴ καὶ ρίζα τῆς φρονήσεως, ὅπως πάλιν καὶ κάθε εἶδος πονηρίας προέρχεται ἀπὸ ἀνοησίαν. Ἄλλωστε καὶ ὁ ἐγωίστης καὶ ὁ δούθιμος κυριεύονται ἀπὸ τὰ πάθη αὐτά, διότι τοὺς λείπει ἡ φρόνησις. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ προφήτης ἔλεγεν: «Δὲν ὑπάρχει θεραπεία διὰ τὸ σῶμά μου. Ἐκπέμψου ἀσχημον ὄσμη καὶ ἐσάπισαν αἱ πλῆγαι μου ἐξ αἰτίας τῆς ἀφροσύνης μου»¹⁸, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι κάθε ἀμαρτία πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀφροσύνην. Ἀντίθετα ὁ ἐνάρετος καὶ θεοφοβούμενος ἀνθρώπος εἶναι ὁ συνετώτερος ὄλων. Δι' αὐτὸ καὶ κάποιος σοφὸς λέγει: Ἄρχη σοφίας, φόβος Κυρίου»¹⁹.

Ἐὰν λοιπὸν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπόδειξις σοφίας, ὁ δὲ πονηρὸς δὲν ἔχει τὸν φόβον αὐτόν, τότε ἔχει στερηθῆ τὴν πραγματικὴν σοφίαν. Καὶ ἀφοῦ ἐστερήθη τὴν πραγματικὴν σοφίαν, εἶναι ὁ περισσότερον ἀνόητος ὄλων.

Βέβαια, πολλοὶ ἄνθρωποι θαυμάζουσι τοὺς πονηροὺς, ἐπειδὴ ἔχουσι τὴν ἰκανότητα νὰ ἀδικοῦν καὶ νὰ θλάπτουσι, καὶ δὲν γνωρίζουσι ὅτι δι' αὐτὸ ἀκριβῶς πρὸ πάντων πρέπει νὰ τοὺς τοιανίζουσι, διότι, ἐνῶ νομίζουσι ὅτι θλάπτουσι τοὺς ἄλλους, σπρώχνουσι τὸ εἶδος κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ των. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀπόδειξις τῆς μεγαλυτέρας ἀνοησίας, τὸ νὰ κτυπᾷ δηλαδὴ κάποιος τὸν ἑαυτὸν του καὶ νὰ μὴ τὸ ἀντιλαμβάνεται καθόλου, ἀλλὰ νὰ

18. Ψαλμ. 37, 4, 6.
19. Παροιμ. 1, 7.

ἔχη τὴν ἐντόπωσιν ὅτι ἀδικεῖ ἄλλον ἄνθρωπον, ἐνθ' εἰς τὴν πραγματικότητα κατασφάττει τὸν ἑαυτὸν τοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος, ἐπειδὴ ἐγνώριζε καλὰ ὅτι, ὅταν κτυπῶμεν τοὺς ἄλλους, φθείρομεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἔλεγεν «Διὰ τί δὲν προτιμᾶτε νὰ ἀδικήσῃτε; Διὰ τί δὲν προτιμᾶτε νὰ διαρπάξῃσθε;»²⁰. Διότι πραγματικὰ διὰ νὰ μὴ ἀδικήσῃτε, δὲν πρέπει νὰ ἀδικήτε. Ὅπως πάλιν διὰ νὰ μὴ κοκοποιήσῃτε, δὲν πρέπει νὰ κοκοποιήτε. Αὐτὰ θέσθαι φαίνονται ἀληγματοκὰ εἰς τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν τὴν διάθεσιν νὰ φιλοσοφήσων μὲ εὐσέθειαν.

Ἐχόντες λοιπὸν ὑπ' ὄψιν τὰ ἀνωτέρω, ἅς μὴ ταλανίζωμεν καὶ ἅς μὴ κλαίωμεν τοὺς ἀδικουμένους καὶ τοὺς πάσχοντας, ἀλλὰ ἐκεῖνους ποὺ προβαίνουν εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτάς, διότι αὐτοὶ εἶναι ποὺ ὀφίστανται τὴν μεγαλύτερον ἀδικίαν. Ὅσοι καθιστοῦν τὸν Θεὸν ἔχθρον καὶ ἀνοίγουν τὰ στόματα πολλῶν κατηγορῶν καὶ ἀποκτοῦν τὴν φήμην τῶν ποιητῶν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ προκαλοῦν μεγάλην κόλασιν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Ἀντίθετα, ὅσοι ἀδικοῦνται καὶ ὑποφέρουν τὰ πάντα μὲ γενναϊότητα καὶ τὸν Θεὸν ἔχουν ὕψων καὶ ὁλοὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι συμπάσχουν μὲ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἔπαινον καὶ ἐπιδιοκίμαζον τὴν συμπεριφορὰν των. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ καὶ εἰς τὸν παρόντα βίον θὰ ἔχουν πολὺ καλὴν φήμην, διότι παρέχουν μεγάλην ἀπόδειξιν θεοσεθείας καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν θὰ συμμετάσχουν εἰς τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, τὰ ὅποια εἶθε ὁλοὶ μας νὰ ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὅποιον εἰς τὸν Πατέρα ἀνίκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

20. Α' Κορινθ. 6, 7.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΒ' (42)

(Ἰωάν. στ', 1-15)

«Μετὰ ταῦτα ἀνεχώρησαν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἀπέωντι μέρος τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας εἰς τὰ μέρη τῆς Τιβερίδος. Καὶ τὸν ἠγαλούθει σοῦδος λαός, βίαι ἐδίεπον τὰ θαύματά του, ποὺ ἔσκον εἰς τοὺς ἀσθενεῖς. Ἀνέβηκε δὲ εἰς τὸ ἔρος ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐκάρητο ἐκεῖ μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του. Ἐπαλησίαζε δὲ τὸ Πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων»¹.

α'. Ἀγαπητοί, ἅς μὴ συγκρούμεθα μὲ τοὺς κακοὺς ἄνθρώπους, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζωμεν τὰ πράγματα καὶ, ὅταν ἡ κακία των δὲν ἐλάττη καθόλου τὴν ἰδικὴν μας ἀρετὴν, νὰ δίδωμεν τόπον εἰς τὰ πονηρὰ των σχέδια, διότι ἔτσι καταπαθεῖ κάθε κακία. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὰ ἀκόντια, ὅταν προσκρούσων εἰς κάτι τεταμένον καὶ σκληρὸν καὶ ἀπωθητικόν, ἐξακουτίζονται πάλιν μὲ μεγάλην ὀρμὴν πρὸς αὐτοὺς ποὺ τὰ ἔρριξαν, ἐνθ' ὅταν ἡ δύναμις τῆς ρίψεως δὲν συναντήσῃ κάτι τὸ ἀντιστάμενον γρήγορα παραλύει καὶ σταματᾷ, καθ' ὅμοιον

1. Ἰωάν. 6, 1-4.

² Ὁ ἱερός Χρυσόστομος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μετὰ χεῖρας διμιλίας του λέγει ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης δὲν ἀναγράφει κατ' εἶδος ὅλα τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου, διότι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς συγγραφῆς του ἀφιερώνει εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν λόγων αὐτοῦ. Ἐν συνεχείᾳ σχολιάζων τὰ θαύματα τοῦ χορτασμοῦ τῶν πεντακισχιλίων ἔρευνη διὰ τὴν ἡρώτησιν ὁ Ἰησοῦς τὸν Φίλιππον, ποῖα ἡ ἔννοια τοῦ ἐπιμαρτυροῦν καὶ διὰ τί ἀνέβησαν εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ θαυμάσων τὰ δόξα καὶ κοῖνας τῶν περιουσιῶν των. Τέλος τονίζει τὴν περιφρόνησιν τοῦ Κυρίου διὰ τὴν κοσμικὴν ἐπίεσιν καὶ προτρέπει τοὺς ἀκούστας του νὰ ἐπιβάσκων τὸν ἔπαινον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ καταφρονοῦν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων.

τρόπον καὶ οἱ κακοὶ ἄνθρωποι, ὅταν μὲν συγκρούωμεθα μαζί των, ἐξαγριώνονται περισσότερο, ἐνῶ ὅταν ὀποχωρῶμεν καὶ τοὺς ἀφίνωμεν πῆδιον ἀνοικτῶν, εὐκόλα τοὺς κάνωμεν νὰ ἐκτονώσουσιν κάθε μανία των.

Δι' αὐτῶν τὸν λόγον καὶ ὁ Χριστὸς, ὅταν ἐπληροφόρηθη ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι ὁ Ἰησοῦς κάνει καὶ θαυτίζει περισσότεροσ μαθητὰς παρὰ ὁ Ἰωάννης, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, διὰ νὰ σθέσῃ τὸν φθόνον καὶ τὸν θυμὸν αὐτῶν, πού, ὅπως ἦτο φυσικόν, ἐγεννήθησαν ἀπὸ τὴν πληροφορίαν αὐτήν. Μὲ τὴν ἀναχώρησιν ὁμοῦ φέρεῖ τὴν καταπράνουσιν².

Ἐπίσης ἐπανερχόμενος εἰς τὴν Γαλιλαίαν δὲν μεταβαίνει εἰς τοὺς ἰδίους τόπους. Πραγματικὰ δὲν ἐπῆγεν εἰς τὴν Κανὰ³, ἀλλὰ εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τῆς θαλάσσης. Δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἠκολούθουν πολλοὶ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ ἐθέλεσαν τὰ θαύματα ποῦ ἔκανε.

Ποῖα θαύματα; Διατί δὲν ἀναφέρει τὸ καθένα χωριστὰ ὁ Εὐαγγελιστὴς;

Διὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ θελήσιου τοῦ ὁ Εὐαγγελιστὴς αὐτὸς ἐφρόντισε νὰ τὸ καλύψῃ μὲ λόγους καὶ ὁμιλίαν τοῦ Ἰησοῦ. Ἰκτίναξε λοιπὸν ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν ἑνὸς ἔτους, μᾶλλον δὲ καὶ τώρα κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα⁴ τίποτε περισσότερο δὲν μᾶς ἐδίδαξε χάριν τῶν θαυμάτων, παρὰ μόνον ὅτι ἐθεράπευσε τὸν παράλυτον καὶ τὸν υἱὸν τοῦ αἰλικου. Διὰ τὸ δὲν ἐνδιεφέρετο δι' αὐτὸ, ὥστε νὰ συμπεριλάβῃ τὰ πάντα εἰς τὴν συγγραφὴν του δηλαδὴ, ἐπειδὴ ταῦτα δὲν ἦτο καὶ δυνατὸν, ἀλλὰ νὰ ἀναφέρῃ ὀλίγα ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα γεγονότα.

2. Πρὸλ. Ἰωάν. 4, 1-3.

3. Δύο φορές εἶχεν ἦδη μεταβῆ εἰς αὐτήν. Πρὸλ. Ἰωάν. 2, 1 ἔξ. 4, 46.

4. Ἀναφέρεται εἰς τὰ προηγούμενα κεφάλαια τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου καὶ ἰδιαίτερα εἰς τὸ κεφάλαιον 5.

«Καὶ τὸν ἠκολούθει», λέγει, «πολὺς λαὸς, διότι ἐβλεπον τὰ θαύματα ποῦ ἔκανε».

Τὸ γεγονός ὅτι τὸν ἠκολούθουν δὲν εἶναι καὶ ἀπόδειξις σταθερὰς ἀποφάσεως. Διότι ἐνῶ ἀπελάμβανον τόσον σπουδαίαν διδασκαλίαν, ἐν τούτοις προσεικύνοντο περισσότερο ἀπὸ τὰ θαύματα, πρῶγμα τὸ ὅποιον εἶναι γνώρισμα διανοίας στερουμένης πνευματικότητος. «Διότι τὰ θαύματα», λέγει, «εἶναι διὰ τοὺς ἀπίστους καὶ ὄχι διὰ τοὺς πιστοὺς». Ὁ λαὸς ὁμοῦ ποῦ ἀναφέρει ὁ Ματθαῖος δὲν ἦτο βροῖος μὲ αὐτὸν ἐδῶ, ἀλλὰ εἶχε διαφορετικὴν διάθεσιν⁵. «Ὅλοι ἔμειναν κατάπληκτοι», λέγει, «ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν του, διότι τοὺς ἐδίδασκεν ὅς νὰ εἶχεν ἐξουσίαν»⁶.

Διὰ τὸ λοιπὸν τώρα ἀναβαίνει εἰς τὸ βροσ καὶ κάθεται ἐκεῖ μὲ τοὺς μαθητὰς του;

Διὰ τὸ θαῦμα ποῦ ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ. Τὸ ὅτι δὲ ἐνέθησαν μόνον οἱ μαθηταὶ ἀποτελεῖ κατηγορίαν διὰ τὸ πλῆθος, ἐπειδὴ δὲν ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν.

Δὲν ἀναβαίνει ὁμοῦ εἰς τὸ βροσ διὰ τὸν ἀνωτέρω λόγον μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ ἐπιδιώκωμεν πάντοτε τὴν ἀνάπαυσιν ἀπὸ τὸν θόρυβον καὶ τὴν ταραχὴν τοῦ κόσμου. Διότι ἡ ἐρημία εἶναι κατάλληλος διὰ φιλοσοφίαν καὶ πνευματικὴν ἐνύχυσιν. Ἄλλωστε καὶ ὁ ἴδιος μόνος του πολλάς φορές ἀναβαίνει εἰς τὸ βροσ⁷ καὶ ἐκεῖ διανοικτερεῖ καὶ προσεύχεται, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι ἐκεῖνος, ποῦ θέλει νὰ πλησιάσῃ περισσότερο τὸν Θεόν, πρέπει νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ κάθε ταραχὴν καὶ νὰ ἀναζητῇ καιρὸν καὶ τόπον ἀπηλλαγμένον θορύβου.

5. Α' Κορινθ. 14, 22.

6. Ματθ. 7, 28-29.

7. Πρὸλ. Ματθ. 14, 23, 15, 29. Μάρκ. 6, 46. Λουκ. 6, 12, 9, 12.

«Ἐπλησίασε τὸ Πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. Διὰ τὴν ἑορτήν, ἐρωτᾷ κάποιος, ἀλλ' ἐνῶ θλοι σπεύδουν πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα, αὐτὸς ἔρχεται εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ ὄχι μόνος του, ἀλλὰ φέρει καὶ τοὺς μαθητὰς του καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μεταβαίνει εἰς τὴν Καπερναοῦμ; Σιγὰ - σιγὰ λοιπὸν κατέλυε τὸν νόμον, λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν πονηρίαν τῶν Ἰουδαίων.

«Καὶ ἐσήκωσεν ὁ Ἰησοῦς τὰ μάτια του καὶ εἶδε πᾶσιν κόσμον»⁸.

Ἐδῶ μᾶς φανερῶναι ὅτι ποτὲ δὲν ἐκάθητο ἄσκοπος μὲ τοὺς μαθητὰς του, ἀλλὰ ἴσως τοὺς ἔλυε κάποιαν ἀπορίαν καὶ τοὺς ἐδίδασκε καὶ τοὺς συνέδεε περισσότερον μὲ τὸν ἑαυτὸν του. Ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ μάλιστα δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν ταπεινότητα καὶ τὴν συγκρατησάν του πρὸς αὐτοὺς. Ἐκάθητο λοιπὸν μαζί του, ἴσως κυττάζοντες ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Ἐπειτα, ἐσήκωσε τὰ μάτια του καὶ εἶδε κόσμον νὰ ἔρχεται πρὸς αὐτόν.

Οἱ ἄλλοι Εὐαγγελισταὶ λέγουσι ὅτι οἱ μαθηταὶ ἐπλησίασαν τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸν ἐρωτοῦσαν καὶ τὸν παρεκάλουν, ὥστε νὰ μὴ ἀπαύση τοὺς ἀνθρώπους νηστεικούς⁹, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης παρουσιάζει ὅτι ὁ Φίλιππος ἠρωτήθη ἀπὸ τὸν Χριστόν. Κατὰ τὴν γνώμην μου καὶ τὰ δύο εἶναι ἀληθινὰ, δὲν συνέθεσαν ἄλλως κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ θαύματος τῶν ἄρτων, ἀλλὰ τὸ περιστατικὸν τῶν ἄλλων Εὐαγγελιστῶν προηγήθη τοῦ παρόντος. Συνεπῶς ἄλλη ἢ περίτεως τῶν ἄλλων, ἄλλη ἢ τοῦ Ἰωάννου.

Διὰ τὴν ἑρωτᾷ τὸν Φίλιππον; Ἐγνώριζε ποῖα ἀπὸ τοὺς μαθητὰς εἶχαν ἀνάγκην μεγαλύτερας διδα-

8. Ἰωάν. 6, 5.

9. Πρὸς Ματθ. 14, 15. Μάρκ. 6, 35-36. Λουκ. 9, 12.

σκάλιας. Ἄλλωστε ὁ Φίλιππος εἶναι ποῦ ἀργότερα ἔλεγεν «Δεῖξέ μας τὸν Πατέρα καὶ μῶς εἶναι ἀρκετὸν αὐτό»¹⁰. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὸν ἐδίδασκιν ἐξ ἀρχῆς. Πραγματικὰ, ἐὰν γίνετο ἀπλῶς μόνον τὸ θαῦμα, δὲν θὰ ἐφαινετο πολὺ. Τώρα ὁμοῦ ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ ὁμολογήσῃ προηγουμένως τὴν ὑπάρχουσαν μεγάλην ἐλλείψιν εἰς τροφήν, ὥστε, ὅταν καταλάβῃ εἰς ποῖαν κατάσταση ἐβρίσκειτο, νὰ κατανοήσῃ καλῶτερα τὸ μέγεθος τοῦ μελλουτικοῦ θαύματος¹¹.

Καὶ προσέξε τί λέγει ὁ Φίλιππος: Ἀπὸ ποῦ θὰ εἴρωμεν τόσους ἄρτους, διὰ νὰ φάγουν αὐτοὶ;

Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ εἰς τὸν Μωϋσῆν εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην. Δηλαδή δὲν ἐπραγματοποίησε προηγουμένως τὸ θαῦμα μέχρις οὗ τὸν ἠρώτησεν «Τί κρατεῖς εἰς τὸ χερί σου;»¹². Πραγματικὰ, ἐπειδὴ τὰ παράδοξα καὶ ξαφνικὰ γεγονότα μᾶς κάνουν συνήθως νὰ ἐχηνώμεν τὰ προηγηθέντα περισσαστικὰ, τὸν ἐδέξμευσεν μὲ τὴν παρούσαν ὁμολογίαν, ὥστε, ὅταν θὰ δοκιμάσῃ τὴν ἐκπληξίν, νὰ μὴ ἠμπορέσῃ πλέον νὰ λησμονήσῃ τὰ ὅσα παρεβέθη. Ἐπίσης ἔτσι μὲ τὴν σύγκρισιν θὰ καταλάβῃ τὸ μέγεθος τοῦ θαύματος. Τὸ ἴδιον λοιπὸν γίνεται καὶ ἐδῶ.

Καὶ ὁ Φίλιππος μετὰ τὴν ἐρώτησιν ἀπήντησε καὶ εἶπεν: «Ψωμιὰ ἄξιας διακοσίων ἡνναρίων δὲν φθάουσι

10. Ἰωάν. 14, 8.

11. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἐρμηνευτικαὶ ἀπόψεις διὰ τὸν λόγον. καὶ ὁ Κύριος ἀπευθύνεται πρὸς Φίλιππον. Ὅπως, ἄλλοι λέγουσι ὅτι ἦτο ἐρευνητικὸς καὶ φιλομαθὴς, ἀλλὰ δὲν εἶχεν τὴν ἀπαυτομένην δέξιπταν διὰ τὴν κατανοήσιν τῶν θεῶν ἐνεργειῶν. Ἄλλοι πάλιν εἶπὲν ὅτι ὁ Φίλιππος κοπήγετο ἀπὸ τὰ γενετικὰ πρὸς τὴν τοπικότητα ἐκεῖνης μέρης (Ἰωάν. 12, 21) καὶ θὰ ἠεπιρμειαν ὁ καθένας ὅτι οὗτος γνωρίζων καλῶς τὴν περιφέρειαν αὐτὴν θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ πληροφορήσῃ, καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ εἰδῃν τροφὰς.

12. Ἐξ. 66, 4, 2.

εις αὐτοὺς διὰ τὴν πᾶρσιν ὁ καθένας τῶν ἑνα μικρὸ κομμάτι. Ὁ Κύριος ἠρώτησε τὸν Φίλιππον πειράζων αὐτόν. Διότι ὁ ἴδιος ἐγνώριζε τί ἐμελλε νὰ κάμῃ»¹³. Τί σημαίνει ἡ φράσις «πειράζων αὐτόν»; Ἐπειδὴ γὰρ δὲν ἐγνώριζε τί θὰ ἔλεγεν ὁ Φίλιππος; Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λεχθῆ αὐτό.

Ἔ. Ἄλλὰ ποία εἶναι τέλος πάντων ἡ σημασία τῆς λέξεως; Ἀπὸ τὴν Παλαιάν Διαθήκην εἶναι δυνατόν νὰ μάθωμεν τὴν σημασίαν τῆς, διότι καὶ ἐκεῖ λέγει: «Καὶ ὕστερα ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἐπειράζειν ὁ Θεὸς τὸν Ἀβραάμ καὶ εἶπεν· Λάθε τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητόν, τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷς ὑπερβολικῶς, τὸν Ἰσαάκ»¹⁴. Οὕτως ἐδὼ θέθαια φαίνεται νὰ λέγῃ αὐτὸ μὲ τὴν ἔνοιαν ὅτι ἐπερίμενε τὴν ἐκθῆσιν τῶν γεγονότων διὰ τὴν ἰδίαν τὸ τέλος, ἐάν δηλαδὴ θὰ ὑπακούσῃ ἢ ὄχι ὁ Ἀβραάμ, (διότι πῶς εἶναι νοητὸν αὐτὸ διὰ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὰ πάντα προτοῦ νὰ συμβῶν;), ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ἔχουν λεχθῆ σύμφωνα μὲ τὰ ἀνθρώπινα δεδομένα. Δηλαδὴ β-πως ἀκριβῶς ὅταν λέγῃ ὅτι, «ἐρευνᾷ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων», δὲν φανερῶναι ἔρευνα, ποῦ προέρχεται ἀπὸ ἀγνοίας, ἀλλὰ ἀκρῆθι γνῶσιν, καθ' ὅμοιον τρόπον λοιπὸν καὶ ὅταν λέγῃ ὅτι «ἐπειράσεν», τίποτε ἄλλο δὲν λέγει, παρὰ ὅτι ἐγνώριζεν ἀκριβῶς τί θὰ συνέβαιεν.

Ἄλλὰ καὶ κάτι ἄλλο εἶναι δυνατόν νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸν καθιστᾷ καλύτερον. Ὅπως δηλαδὴ τότε τὸν Ἀβραάμ, ἔτσι καὶ αὐτὸν μὲ τὴν ἐρώτησιν τὸν ὁδηγεῖ τώρα εἰς τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τοῦ θεαύματος.

Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς, διὰ τὴν μὴ σκεψθῆς τίποτε τὸ ἄτοπον διὰ τὰ λεχθέντα προσκολλώμενος εἰς τὴν ἀβυσσῶν τῆς λέξεως, ἐπρόσθεσεν «διότι ὁ Ἰησοῦς ἐγνώριζε τί ἐμελλε νὰ κάμῃ».

13. Ἰωάν. 6, 7, 6.

14. Γεν. 22, 1-2.

Πέραν αὐτῶν ἐκεῖνο εἶναι ἀνάγκη νὰ παρατηρῶμεν, ὅτι κάθε φορά ποῦ εἶναι ποιητὰ ἡ ὑποψία, ἀμέσως μὲ μεγάλην φροντίδα τὴν διορθῶναι ὁ Εὐαγγελιστὴς. Ὅπως ἐδὼ δηλαδὴ, διὰ τὴν μὴ σχηματίσασιν οἱ ἀκούοντες τὴν ὑποψίαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐγνώριζεν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ γεγονότος, ἐπρόσθεσε τὴν διόρθωσιν καὶ εἶπεν «διότι αὐτὸς ἐγνώριζε τί ἐμελλε νὰ κάμῃ», καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον, ὅταν ἔλεγεν ὅτι κατεδίωκαν αὐτόν οἱ Ἰουδαῖοι, «ὄχι μόνον διότι κατέλυε τὴν ἀργίαν τοῦ Σαθεῖότου, ἀλλὰ καὶ διότι ἔλεγεν ὅτι ἔχει Πατέρα τοῦ τὸν Θεόν καὶ ἔκανε τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ἰσὺν μὲ τὸν Θεόν»¹⁵, ἐάν αὐτὴ δὲν ἦτο καὶ ἡ γνώμη τοῦ Ἰησοῦ, ποῦ ἐθεσθαιούτο μὲ τὰ ἔργα του, ἀσφαλῶς θὰ προσέθετε καὶ ἐκεῖ τὴν ἀνάλογον διόρθωσιν. Διότι ἐάν, εἰς ἄσκα λέγει ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς, φοβῆται ὁ Εὐαγγελιστὴς μήπως κανεῖς ὑποπτεῖθῃ κατὰ ἄτοπον, πολὺ περισσότερο θὰ ἐφοβεῖτο, ἐάν ἔβλεπε νὰ μὴ ἐπικρατῆ ἡ ἀρμόζουσα δι' αὐτόν ἀντιληψίς, εἰς ἄσκα ἔλεγαν οἱ ἄλλοι διὰ τὸν Χριστόν. Ἄλλὰ δὲν τὸ ἔκανε. Διότι ἐγνώριζε καλὰ ὅτι αὐτὸ ἦτο γνώμη καὶ διδασκαλία τοῦ Κυρίου ἀμετακινήτος. Δι' αὐτὸ, ὅταν εἶπεν, «ἔκανε τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ἰσὺν μὲ τὸν Θεόν», δὲν ἐχρησιμοποίησε καμμίαν παρομοίαν διορθωσιν. Διότι τὸ λεγόμενον δὲν ἦτο ἐσφαλμένη ὑποψία τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἐπιθεσθαιωμένη μὲ τὰ ἔργα του.

Ὅταν λοιπὸν ἠρωτήθῃ ὁ Φίλιππος, «λέγει ὁ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σίμωνος Πέτρου· Ὑπάρχει ἐδὼ κάποιος νέος, ποῦ ἔχει πέντε ψωμιά κριθίνα καὶ δύο ψάρια. Ἄλλὰ τί εἶναι αὐτὰ τὰ ἄλλα διὰ τὸσον πολὺν κόσμον;»¹⁶. Ὁ Ἀνδρέας εὐρίσκειτο εἰς ὑψηλότεραν πενυματικὴν ἀπὸ τὸν Φίλιππον, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐφθασεν

15. Ἰωάν. 5, 18.

16. Ἰωάν. 6, 8-9.

εις τὸ τέλειον. Νομίζω ὅμως ὅτι οὐτε αὐτὸ τὸ εἶπε τυχάρῃ, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶχεν ἀκούσει τὰ θαύματα τῶν προφητῶν καὶ πῶς ὁ Ἐλισσαῖος ἐπραγματοποίησε τὸ θαῦμα τῶν ἄρτων¹⁷. Δι' αὐτὸ ὁ Ἄνδρέας ἀνέθηκεν εἰς κάποιον ὕψος, δὲν ἠμπόρεσεν ὅμως νὰ φθάσῃ εἰς τὴν κορυφήν.

Ἄς μάθωμεν, ὅσοι προσέχουμεν τὰς ἀπολαύσεις, μὲ τί ἐτρέφοντο οἱ θαυμαστοὶ καὶ μεγάλοι ἐκεῖνοι ἄνδρες καὶ ἄς ἴδωμεν τὴν λιτότητα τῆς τροπῆς των ἀπὸ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα τῆς προσφερομένης τροφῆς καὶ ἄς τοὺς μιμηθῶμεν.

Ἡ συνέχεια τῶν λόγων τοῦ Ἄνδρέου παρουσιάζει μεγάλην ἀδυναμίαν, διότι ἀφοῦ εἶπεν, «ἔχει πάντα ψωμιά κρίθιναι», ἐκρόσθεσεν· «Ἄλλὰ τί εἶναι αὐτὰ τὰ ὀλίγα διὰ τῶσόν πολλὸν κόσμον;». Διότι ἐνόμιζεν ὅτι ὁ θαυματουργὸς ἐπρόκειτο νὰ δημιουργήσῃ ἀπὸ τὰ ὀλίγα ὀλίγα καὶ ἀπὸ τὰ πολλά πολλά. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἰσχύει. Διότι διὰ τὸν Κύριον ἦτο ἐξ Ἰσου εὐκολὸν καὶ ἀπὸ τὰ πολλά καὶ ἀπὸ τὰ ὀλίγα νὰ ἐπιτύχῃ νὰ πηγάζῃ ἀφθονον ψωμί. Δὲν ἐχρειάζετο θέσθαι τὴν απαιτουμένην ὕλην, παρὰ μόνον διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ δημιουργία εἶναι ξένη πρὸς τὴν ἰδικήν του σοφίαν, (ὅπως ἔλεγαν οἱ μεταγενέστεροι, ποῦ ἠκολούθησαν τὴν πλάνην τοῦ Μαρκίωνος, διιστρέφοντες τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν), δι' αὐτὸ χρησιμοποιοῖ τὰ ἴδια τὰ δημιουργήματα ὡς θάσιν τῶν θαυμάτων του.

Ὅταν λοιπὸν ἀπλητίσθησαν καὶ οἱ δύο μαθηταί, τότε πλέον θαυματουργεῖ. Διότι ἔτσι ὠφελοῦντο περισσότερο, παραδεχόμενοι κατ' ἀρχάς τὴν δυσκολίαν τοῦ πράγματος, ὥστε, ὅταν πραγματοποιηθῇ νὰ μάθουν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ.

17. Πρὸς Δ' Βασίλ. 4, 38 - 44.

Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ τὸ θαῦμα, τὸ ὅποιον εἶχαν ἐπιτύχει καὶ οἱ προφῆται, ἔστο καὶ ὄχι ὁμοιον, (ἐπρόκειτο δὲ νὰ θαυματουργήσῃ, ἀφοῦ προσευχθῇ προηγουμένως), διὰ νὰ μὴ περιπέσουν εἰς κάποιον χαμηλὴν ὑποψίαν, κότταζε πῶς μὲ τὸν τρόπον τῆς θαυματουργίας ἐξώκασε τὴν διάνοιαν ὄλων καὶ πῶς ἐβείβε τὴν ὑπεροχὴν του. Πραγματικά, πρὶν νὰ φανοῦν ἀκόμη τὰ ψωμιά, κάνει τὸ θαῦμα, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι τὰ μὴ ὄπαρχοντα εἶναι ἐνώπιόν του ὡς ὄπαρχοντα, ὅπως λέγει καὶ ὁ Παῦλος· «Ὁ δμῖλὸν διὰ τὰ μὴ ὄπαρχοντα, ὡς νὰ ὄπηρχαν»¹⁸. Διότι ὡς νὰ ἦτο ἔτοιμον καὶ στραμμένον τὸ τραπέζι, ἔδωσεν ἐντολήν νὰ καθήσουν ἁμέσως. Ἔτσι καὶ μὲ τὴν ἐνέργειάν του αὐτὴν ἐξώκασε τὴν διάνοιαν τῶν μαθητῶν του.

Τὸ ὅτι δὲ ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν ἐρώτησιν ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἁμέσως ὄηκούσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ δὲν ἐθορυβήθησαν οὔτε εἶπαν· Τί σημαίνει αὐτὸ τέλος πάντων; Πῶς δίδει ἐντολήν νὰ καθήσουν, χωρὶς νὰ ἔχωμεν τίποτε νὰ προσφέρωμεν; Τοιοῦτοτρόπος καὶ πρὶν νὰ φανῇ τὸ θαῦμα ἤρχισαν νὰ πιστεύουν, οὗτοι ποῦ τὴν πίστιν ἀπιστίαν ἐδείξαν κατ' ἀρχάς, ὥστε νὰ εἴπουν· «Ἀπὸ ποῦ θὰ ἀγοράσωμεν ἄρτους;»¹⁹. Δι' αὐτὸ καὶ μὲ προθυμίαν ἔβαλαν τοὺς ἀνθρώπους νὰ καθήσουν.

Ἄλλὰ διὰ ποῖον λόγον δὲν προσέχεται, ὅταν πρόκειται νὰ θεραπεύσῃ τὸν παραλυτικόν, ὅτε ὅταν ἀνασταίνῃ τὸν νεκρόν, ὅτε ὅταν χαλιναγωγῇ τὴν θάλασσαν, ἐνῶ εἰς τὸ θαῦμα τῶν ἄρτων τὸ κάνει; Διὰ νὰ δείξῃ ὅτι πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν, ὅταν ἀρχίζωμεν νὰ τρώγωμεν. Καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις ὅμως

18. Ρωμ. 4, 17.

19. Ἰωάν. 6, 5.

καί εἰς μᾶλλον ἀσήμαντα γεγονότα προσέχεται, διὰ τὴν καταλάβειν ὅτι δὲν τὸ κάνει ἀπὸ ἀνάγκης. Διότι ἐάν τὸ ἔκανε ἀπὸ ἀνάγκης, ἀσφαλῶς θὰ προσήχεται πολὺ περισσότερον εἰς τὰ σημαντικώτερα γεγονότα. Ἄλλ' αὐτὸς ποῦ ἐπραγματοποίησεν ἐκεῖνα ὡς ἀπόλυτος κύριος, εἶναι φανερόν ὅτι κατὰ συγκριτάσασιν προέβαιεν εἰς τὴν πράξιν αὐτήν.

γ'. Ἀκόμη προσέχεται διότι ἦσαν παρόντες πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ ἔπρεπε νὰ πεισοῦν ὅτι ἔχει ἔλθει ὁ Ἰησοῦς σύμφωνα μετὰ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ, ἦσαν πραγματοποιηθῆναι κάποια θαύματα καὶ εἶναι μόνος του, δὲν κάνει τίποτε παρόμοιον, ἐνῶ, ὅταν θαυματουργῆ ἑνώπιον πολλῶν ἄλλων ἀνθρώπων, προσέχεται, ὥστε νὰ πιστεύσουν αὐτοὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν οὔτε ἐνεργεῖ ἐνάντια πρὸς τὸν γεννήσαντα. Μετὰ τὴν προσευχὴν ἐξαφανίζεται μίαν τοιαύτην ὑπόψιν.

«Καὶ ἔδωκεν εἰς τοὺς καθημένους καὶ ἐχόρτασεν»²⁰. Εἶδες πόσον μεγάλη εἶναι ἡ διαφορά μετὰ τοῦ δούλου καὶ τοῦ Κυρίου; Διότι ἐκεῖνοι²¹ ἔχοντες τὴν χάριν μετὰ μέτρον ἔκαναν καὶ ἀνάλογα θαύματα, ἐνῶ ὁ Θεὸς θαυματουργεῖ μετὰ ἀπόλυτον δύναμιν καὶ πράττει τὰ πάντα μετὰ μεγάλῃ ἐνκόλῃαν.

«Καὶ εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς· Μαζεύσατε τὰ κάρματα ποῦ ἐπερίσσευσαν. Αὐτοὶ τὰ ἐμάζευσαν καὶ ἐγένευσαν δώδεκα κοφίνια»²².

Δὲν ἦτο περιττὴ ἐπιβειξίς ἢ ἐνέργεια αὐτῆ, ἀλλὰ ἐχρησίμευε νὰ μὴ θεωρηθῆ ὡς φαντασία τὸ γεγονός. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ δημιουργεῖ ἀπὸ ὑπάρχουσας ἀπεραιήτητον ὕλην.

20. Ἰωάν. 6, 11-12. Τὸ ἐδάφιν δίδεται συντημημένον.

21. Οἱ προφῆται.

22. Ἰωάν. 6, 12-13.

Διὰ τὴν ὁμῶς δὲν ἔδωκε νὰ βαστάσουν τὰ κοφίνια μετὰ τὰ περισσεύματα οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, παρὰ τὰ ἄφρονες εἰς τοὺς μαθητάς; Διότι πρὸ πάντων αὐτοὺς ἤθελε νὰ διδάξῃ, τοὺς μελλοντικούς διδασκάλους τῆς οἰκουμένης. Διότι τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ἐλάχιστα ἐμείλε νὰ ἀφελῆθῃ ἀπὸ τὰ θαύματα τότε, (ἐπειδὴ ἀμέσως τὰ ἐλημονοῦσαν καὶ ἐζητοῦσαν ἄλλο θαῦμα), ἐνῶ οἱ ἀπόστολοι δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἀποκομίσουν τυχεῖαν καὶ ἀσήμαντον ὠφέλειαν. Ἐπίσης τὸ γεγονός αὐτὸ ἀπετέλει θαρεῖαν καταδικὴν τοῦ Ἰούδα, ὁ ὁποῖος ἐβαστοῦσε τὸ κοφίνι.

Τὸ ὅτι θέβαια ἐγίνον αὐτὰ διὰ τὴν διαπαιδαγωγηθῆναι καὶ διδοθῆναι οἱ μαθηταὶ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ λεχθῆν ἀργότερον, ὅταν τοὺς τὸ ὑπενθύμιο καὶ τοὺς εἶπεν· «Δὲν καταλαβαίνετε ἀκόμη πόσα κοφίνια ἐπήρατε;»²³. Ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὰ κοφίνια μετὰ τὰ περισσεύματα ἦσαν ἰσάριθμα πρὸς τοὺς μαθητάς ὀφείλεται εἰς τὴν ἴδιαν αἰτίαν. Ὑστερα ὁμῶς, ἐπειδὴ ἐδιδάχθησαν, δὲν ἐπερίσσευσαν πλέον τόσα κοφίνια ἀλλὰ ἑπτὰ²⁴.

Ἐγὼ ὁμῶς δὲν θαυμάζω τὸ πλῆθος τῶν παραχθέντων ἄρτων μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ πλῆθος θαυμάζω καὶ τὴν ἀκρίθειαν τῶν περισσευμάτων, διότι δὲν ἔκανε νὰ περισσεύσουν οὔτε περισσότερα οὔτε ὀλιγώτερα, ἀλλὰ τόσα, ὅσα ἤθελεν, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων πόσα θὰ καταναλώσων, πράγμα ποῦ εἶναι ἀπόδειξις ἀνεκφράστου δυνάμεως.

Τὰ περισσεύματα λοιπὸν ἐθεβαίοναν τὸ γεγονός; καὶ ἀπεδείκνυαν καὶ τὰ δύο, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι τὰ γενόμενα δὲν ἦσαν φανταστικά, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι προήρχον

23. Ματθ. 16, 9.

24. Πρβλ. Ματθ. 15, 37.

το από τὰ ψαμίδια ποῦ ἐτρέφθησαν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ψαμίδια εἰς τὴν παρούσαν περίπτωσιν ἐπολλαπλασιάσθησαν ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα δύο, ἀργότερα ὅμως, μετὰ τὴν ἀνάστασιν, παρήχθησαν ἀπὸ μὴ ὑπάρχουσας ὄλην. Διὰ ποῖον λόγον; Διὰ νὰ μάθῃς ὅτι καὶ τώρα ἐχρησιμοποιοῖ τὴν ὄλην ὄχι ἀπὸ ἐνδειαν αὐτῆ διότι ἐχρειάζεται κάποιο ὑπόθεστρον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐμψύξῃ τὰ στόματα τῶν αἰρετικῶν.

Τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ἔλεγεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι πραγματικῶς ὁ προφήτης.²⁵

Ἡ ὑπερβολικὴ γαστριμαργία, ἡμέτρητα θαύματα περισσότερον θαυμαστά ἀπὸ αὐτὰ ἐπραγματοποιήσε καὶ εἰς καμμίαν περίπτωσιν δὲν ὁμολόγησαν αὐτὰ, παρὰ ὅταν ἐχόρτασαν. Συνεπῶς ἐξ αὐτοῦ εἶναι φανερόν ὅτι ἐπερίμεναν κάποιον ἐξαιρετον προφήτην. Διότι καὶ ἐκεῖνοι ἔλεγον· «Σὺ εἶσαι ὁ προφήτης»²⁶ καὶ αὐτοὶ· «Αὐτὸς εἶναι ὁ προφήτης».

Ὁ Ἰησοῦς λοιπόν, ἐπειθὴ ἀνετήφηθη, ὅτι σκοπεῖν οὐκ ἐθέλων καὶ νὰ τὸν ἀρπάξουν διὰ νὰ τὸν κάνουν βασιλεῦσα, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος²⁷.

Πόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῆς γαστριμαργίας. Πόσον ἐσκόλα μεταβάλλεται ἡ γνώμη. Δὲν ἐνδιαφέρουν πλέον διὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Σαθεῖσθαι, οὔτε φροντίζουν διὰ τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὰ πάντα παρημελήθησαν, ὅταν ἐγέμισεν ἡ κοιλία των. Καὶ προφήτην τὸν ἐθεώρουν καὶ βασιλεῦσα ἐσκόπευσαν νὰ τὸν ἀνακηρύξουν. Ὁ Χριστὸς ὅμως φεύγει.

Διατὶ τέλος πάντων; Διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ περιφρονῶμεν τὰ κοσμικὰ ἀξιώματα καὶ διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν χρειάζεται τίποτε ἀπὸ τὰ ἐπίγεια. Πραγματικᾶ,

25. Ἰωάν. 6, 14.

26. Ἰωάν. 1, 21.

27. Ἰωάν. 6, 15.

αὐτὸς ποῦ ἐπροτίμησε τὰ πάντα αὐτέλη, μητέρα, οἰκίαν, πόλιν, ἀνατροφήν καὶ ἐνδυμασίαν, δὲν ἐσκόπευε ὕστερα νὰ ἀναβειχθῇ ἀπὸ τὰ πράγματα τῆς γῆς. Διότι τὰ οὐράνια ἦσαν λαμπρὰ καὶ μεγάλα, οἱ ἄγγελοι, ὁ ἄσπῆρ, ὁ Πατήρ ποῦ ὁμίλει, τὸ Πνεῦμα ποῦ ἐμαρτύρει καὶ οἱ προφήται ποῦ πρὸ πολλοῦ τὸν διεκήρυσσαν, ἐνῶ τὰ ἐπίγεια ὅλα ἦσαν ἀσήμαντα. Ὡστε ἔτσι φαίνεται μεγάλη ἡ δύναμις του.

Ἦλθε θέσασα διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ περιφρονῶμεν τὰ πράγματα τῆς γῆς καὶ ποτὲ νὰ μὴ θαυμάζωμεθα οὔτε νὰ ἐκπληττώμεθα ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τῆς ζωῆς, ἀλλὰ νὰ καταγελῶμεν ὅλα αὐτὰ καὶ νὰ ποθῶμεν τὰ μέλλοντα. Διότι ὁποῖος θαυμάζει τὰ ἐδῶ, δὲν θὰ θαυμάσῃ τὰ οὐράνια. Δι' αὐτὸ καὶ εἰς τὸν Πιλάτον ἔλεγεν· «Ἡ βασιλεία μου δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν»²⁸, διὰ νὰ μὴ δῶσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι χρησιμοποιοῖ ἀνθρώπινον φόβον καὶ δύναμιν διὰ νὰ πείσῃ τοὺς ἀκούοντας.

Τότε, πῶς εἶπεν ὁ προφήτης· «Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται πρὸς εἰς σὲ καὶ καθισμένος ἐπάνω εἰς ὄπιόν σου»²⁹; Διότι ἀναφέρεται εἰς ἐκεῖνην τὴν βασιλείαν τὴν οὐράνιον καὶ ὄχι τὴν ἐπίγειον. Δι' αὐτὸ πάλιν ἔλεγεν· «Δὲν ἐπιδιώκω νὰ λάβω δόξαν ἀπὸ ἀνθρώπων»³⁰.

δ'. Ἄς μάθωμεν λοιπόν, ἀγαπητοί, νὰ περιφρονῶμεν τὴν τιμὴν ποῦ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ μὴ ἐνδιαφερόμεθα δι' αὐτήν, διότι ἔχομεν τιμηθῆ μετὰ τὴν ἐπίγειον τιμὴν, πρὸς τὴν ὁποῖαν συγκρινόμενη ἡ τιμὴ τῶν ἀνθρώπων ἰσοδυναμεῖ ὄντως πρὸς ὄθριον καὶ γέλωτα καὶ κωμῳδίαν. Πραγματικᾶ, ὅπως καὶ ὁ πλοῦτος ὁ ἐπίγειος συγκρινόμενος πρὸς τὸν οὐράνιον εἶναι πωλὶα

28. Ἰωάν. 18, 36.

29. Ζαχ. 9, 9. Ματθ. 21, 5.

30. Ἰωάν. 5, 41.

καὶ ἡ ζωὴ ἢ ἐδῶ χωρὶς ἐκείνου εἶναι νεκρώσις, («ἀφησ», λέγει, «τοὺς νεκροὺς· νὰ θάψουν τοὺς νεκροὺς τῶν»³¹), καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡ δόξα ποὺ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἐντροπὴ καὶ γέλωσ.

Κατὰ συνέπειαν ἄς μὴ ἐνδιαφερόμεθα δι' αὐτήν. Διότι ἐὰν ἐκείνοι ποὺ τὴν παρέχουν εἶναι εὐτελέστεροι ἀπὸ τὴν σκιάν καὶ τὰ δνεῖρα πολὺ περισσότερον θὰ εἶναι εὐτελέστερα ἢ δόξα αὐτῆ. «Διότι ἡ δόξα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὡς τὸ ἄνθος τοῦ γόρτου»³². Καὶ τί ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ εὐτελέστερον ἀπὸ τὸ ἄνθος τοῦ γόρτου³³; Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἦτο μόνιμος, τί θὰ ἡμπαροῦσε νὰ ὠφελήσῃ τὴν ψυχὴν; Τίποτα. Ἀντίθετα μᾶς θλάπτει ὑπερβολικὰ, ἐπειδὴ μᾶς καθιστᾷ δούλους, δούλους κατωτέρους ἀπὸ τοὺς ἀγοραζομένους καὶ μάλιστα δούλους, οἱ ὅποιοι ὁπακοῦν ὄχι εἰς ἓνα κύριον, ἀλλὰ εἰς δύο καὶ τρεῖς καὶ εἰς πολλούς, ποὺ δίδουν διαφόρους προσταγὰς.

Πόσον καλύτερον εἶναι νὰ εἶναι κανεὶς ἐλεύθερος παρὰ δούλος, ἐλεύθερος μὲν ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν ἀνθρώπων, δούλος δὲ εἰς τὴν δεσποτείαν τοῦ Θεοῦ;

Γενικῶς, ἐὰν θέλῃς νὰ ἀγαπᾷς τὴν δόξαν, ἀγάπα τὴν δόξαν, ἀλλὰ τὴν ἀθάνατον. Διότι τὸ θέαμα αὐτῆς εἶναι λαμπρότερον καὶ τὸ κέρδος μεγαλύτερον. Οἱ ἀνθρώποι θέθαια σὲ προτρέπουν νὰ δαπανᾷσαι διὰ νὰ ἀρέσκῃς εἰς αὐτούς, ἐνῶ ὁ Χριστὸς κάνει τὸ τελείως ἀντίθετον. Διότι καὶ σοῦ δίδει ἑκατονταπλασία ἐκείνων, ποὺ ἐσὺ προσφέρεις, καὶ προσθέτει εἰς αὐτὰ καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν.

Ποῦ εἶναι λοιπὸν καλύτερα, εἰς τὴν γῆν ἢ εἰς τὸν οὐρανόν; Νὰ θαυμάζεσαι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἢ ἀπὸ

31. Ματθ. 8, 22.

32. Ἦο. 40, 6.

33. Πρῶλ. Α' Πέτρ. 1, 24.

τὸν Θεόν; Ὁ θαυμασμός αὐτὸς νὰ εἶναι πρὸς ζημίαν σου ἢ πρὸς ὠφέλειάν σου; Νὰ στεφανώνεσαι ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἢ ἐπὶ ἀπειροὺς αἰῶνας;

Δώσε εἰς τὸν πτωχὸν καὶ μὴ δίδῃς εἰς τὸν ἠθοποιόν, διὰ νὰ καταστρέψῃς μαζὶ μὲ τὰ χρήματά σου καὶ τὴν ψυχὴν ἐκείνου. Διότι σὺ γίνεσαι αἰτίος τῆς ἀπωλείας ἐκείνου μὲ τὴν ἀκαίρον μεγαλοδωρίαν σου. Ἐπειδὴ, ἐὰν οἱ ἀνθρώποι τοῦ θεάτρου ἐγνώριζαν ὅτι τὸ ἐπάγι γελμά των ἐπρόκειτο νὰ μὴ τοὺς δώσῃ κέρδη, ἀσφαλῶς πρὸ πολλοῦ θὰ εἶχαν παύσει νὰ ἀσχολοῦνται μὲ αὐτὸ.

Ὅταν ὁμως θὰ ἴδουν ἐσὲ νὰ χειροκροτῆς, νὰ τρέχῃς νὰ τοὺς παρακολουθῆς, νὰ ἐξοδεύῃς καὶ νὰ δαπανᾷς δόκλον τὴν περιουσίαν σου, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν θέλουν νὰ ἀσκήσουν τὴν ἐργασίαν αὐτὴν, τοὺς κάνει νὰ τὴν ἀσκοῦν ἢ ἐπιθυμία τοῦ κέρδους. Ἐὰν ὁμως ἤξεραν ὅτι κανεὶς δὲν θὰ ἐπαινοῦσε τὰς παραστάσεις τῶν, ἀμέσως θὰ ἐγκατέλειπαν τὴν προσπάθειάν των ὡς ἀσύμφορον. Ὅταν ὁμως θλάπουν ὅτι τὸ ἔργον των θαυμάζεται ἀπὸ πολλούς, ὁ ἔπαινος τῶν ἄλλων γίνεται δέλεαρ δι' αὐτούς.

Ἄς ἀφήσωμεν λοιπὸν τὴν ἀνωφελῆ δαπάνην. Ἄς μάθωμεν νὰ ἐξοδεύωμεν δι' ὅ,τι πρέπει καὶ ὅποτε πρέπει. Ἄς μὴ ἐξοργίζωμεν διπλᾶ τὸν Θεόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὸ νὰ συναθροίζωμεν πλοῦτη ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται, ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὸ νὰ τὰ διασκορπίζωμεν ὅπου δὲν ἀρμόζει. Διότι ποίας ὀργῆς δὲν εἶσαι ἀξίος, ὅταν δίδῃς εἰς τὴν πόρνην καὶ παράθλητος τὸν πένητα; Καὶ ἂν ἀκόμη εἶδες ἀπὸ χρήματα, ποὺ εἶχαν συναχθῆ μὲ δίκαιον τρόπον, δὲν θὰ ἦτο καὶ πάλιν ἀξιοκατάκριτος ἢ πράξις σου, ὅταν προσφέρῃς μισθὸν εἰς τὴν κακίαν καὶ ἀποδίδῃς τιμὴν εἰς πράξεις, τὰς ὁποίας ἐπρῆσι νὰ τιμωρῆς: Ὅταν ὁμως ἀπογυμνώνης τὰ ὄρθρα καὶ ἀδικῆς τὰς χήρας καὶ τρέφῃς τὴν ἀσέλγισιαν, σκέψου ποῖαν κόλασιν θὰ εὑρουν, ὅσοι τοιμοῦν αὐτὰ. Ἄκουσε

τί λέγει ὁ Παῦλος: «ἔχει μόνον πράττειν αὐτά, ἀλλὰ καὶ ἐπιδοκιμάζουσι ἐκείνους ποὺ τὰ πράττουσι»³⁴.

Πιστῶν νὰ σὰς ἤλεγξα σφοδρά. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐγὼ δὲν σὰς ἤλεγξα, αἱ τιμωρίαι ποὺ ἐφαρμόζονται εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀμαρτάνουν χωρὶς νὰ μετανοοῦν, παραμένουσι. Ποία ἡ ἀφέλεια λοιπὸν νὰ σὰς λέγω εὐχάριστα λόγια, ὅταν μέλλετε νὰ τιμωρηθῆτε ἑμπρόκτως;

Ἐπιδοκιμάζεις τὸν ἠθσοῖόν καὶ τὸν ἰπαινεῖς καὶ τὸν θαυμάζεις; Λοιπὸν, ἔχεις γίνεαι χειρότερος ἀπὸ αὐτόν. Διότι ἡ πενία δίδει συγγνώμην εἰς ἐκεῖνον, ἔστω καὶ ἂν δὲν δικαιολογῆται, ἐνῶ σὺ ἔχεις στερηθῆ καὶ αὐτὴν τὴν ἀπολογία. Καὶ ἂν ἐρωτήσω ἐκεῖνον: Διὰ τί τέλος πάντων ἀφῆσες τὰς ἄλλας τέχνας καὶ ἐπροτίμησες αὐτὴν τὴν αἰσχρὰν καὶ μιαινὰν; θὰ μοῦ ἀπαντήσῃ ὅτι ἐπειδὴ κοπιᾷσαι ὀλίγον καὶ κερδίζει πολλά. Ἐάν δὲ μὴ ἐρωτήσω ἐσέ: Διὰ τί λοιπὸν θαυμάζεις ἐκεῖνον ποὺ ζῆ μέσα εἰς τὴν ἀσέλγειαν καὶ προκαλεῖ τὴν ἀπόλειαν εἰς πολλοὺς ἀνθρώπους; δὲν θὰ ἠμποροῦσες νὰ προσβάλλῃς τὴν ἴδιαν πρᾶψασιν. Ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην θὰ σκόψῃς τὸ κεφάλι σου καὶ θὰ νοιώσῃς ἐντροπὴν καὶ θὰ κινύσῃς.

Ἐάν λοιπὸν δὲν ἠμπορῆς νὰ δικαιολογηθῆς εἰς ἡμᾶς, ποὺ σοῦ ζητοῦμεν εὐθύνας, ὅταν θὰ στηθῇ τὸ φοβερὸν καὶ ὀποχρεωτικὸν ἐκεῖνο δικαστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ δώσωμεν λόγον τῶν σκέψεων, τῶν πράξεων καὶ ἄλλων τῶν ἐνεργειῶν μας, πῶς θὰ τὸ ἀντιμετωπίσωμεν; Μὲ ποῖα μάτια θὰ ἀντικρύσωμεν τὸν κριτὴν; Τί θὰ εἴπωμεν; Τί θὰ ἀπολογηθῶμεν; Ποῖαν εὐλογον ἢ παρῶλον πρᾶψασιν θὰ προσβάλλωμεν; Τὴν τῆς σκατάλης; Ἡ τὴν τῆς τέρψεως; Ἡ τὴν τῆς ἀπωλείας τῶν ἄλλων,

34. Ρωμ. 1, 32.

τοὺς ὁποίους ὠδηγήσαμεν εἰς τὴν ἀπόλειαν μὲ τὴν τέχνην τοῦ ἠθοποιοῦ; Δὲν ἠμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν τίποτε, ἀλλὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ὀφιστάμεθα τιμωρίαν, ποὺ δὲν τελειώνει ποτὲ, οὔτε γνωρίζει πέρας.

Συνεπῶς, διὰ νὰ μὴ συμθῇ αὐτό, ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν ἄς φυλάξωμεν ἄλλας τὰς ἐντολάς, ὥστε, ἀφοῦ ἀπέλωμεν μὲ χρηστάς ἐλπίδας, νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἶθε ἔλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΓ' (43)

(Ιωάν. σ', 16 - 25)

"Όταν βράδυασε, κατέβησαν οι μαθηταί του εις την θάλασσαν. Και άρσθ ανέβησαν εις τὸ πλοῖον ἐπιβάντων εις τὸ ἀπέναντι μέρος τῆς θαλάσσης εις τὴν Καπερναούμ. Καὶ εἶχε πλοῖον πάλιν τὸ σκαφῆ καὶ ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν εἶθι εἰς αὐτοῦς. Καὶ ἡ θάλασσα ἔν τῃ μεταξύ ἐσηκάνετο ἀγριωτέρα, ἐπειδὴ ἔπνεον ἀνοεῖς ἀνεμοί".

α'*. "Όχι μόνον ὅταν εἶναι παρὼν σωματικῶς ὁ Κύριος φροντίζει διὰ τὸ συμφέρον τῶν μαθητῶν του ἀλλὰ καὶ ὅταν εὐρίσκεται μακρὰν. Διότι γνωρίζει πολλοὺς τρόπους καὶ εἶναι ἐφευρετικὸς, ὥστε καὶ διὰ μέσου τῶν ἀντιθέτων πραγμάτων ἐπιτυγχάνει τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἀποτέλεσμα.

Πρόσεξε λοιπὸν τί κάνει εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Ἀφήνει τοὺς μαθητὰς καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος¹. Αὐτοί, ἀποχωρισθέντες τοῦ διδασκάλου, ὅταν ἐγίνεν ἀπόγευμα, κατέβησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐκεῖ ἐπεριμέναν τὸν Κύριον μέχρις ὅτου νὰ νυκτώσῃ, ἐπειδὴ ἤλπίζαν ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃ κοντὰ τῶν. "Όταν ὁμως ἐνό-

1. Ἰωάν. 6, 16 - 18.

* Ἡ παροῦσα σύντομος ὁμιλία ἀσχολεῖται κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος μὲ τὸ θαῦμα τῆς καταπαύσεως τῆς θυέλλης καὶ τῆς θαλάσσης τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ἔτσι οἱ μαθηταί εἶχαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ πιστώσωσιν τὰς λυπηρὰς συνετείας τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἀπὸ τῶν Ἰησοῦν καὶ νὰ τινάξωσιν τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην τῶν. Ἐν τέλει προτρέπεται ὁ ἀκούσας νὰ ζητοῦν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ὅχι τὰ πρόσκαιρα καὶ ὀλιγά φανθᾶ, ἀλλὰ τὰ πνευματικὰ καὶ αἰώνια.

2. Πρὸθ. Ἰωάν. 6, 15.

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΟΜΙΛΙΑ ΜΓ' (ΚΕΦ. 6) 133

κτωσεν, δὲν ἠμποροῦν πλέον νὰ σπεύσωσιν εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ. (Τόσον μεγάλη ἀγάπη τοὺς κατεῖχεν, ὥστε δὲν εἶπαν Ἐσπέρα εἶναι ἔπεσον ἡ νύκτα. Ποῦ νὰ ὑπάγωμεν; Ὁ τόπος εἶναι ἐπικίνδυνος καὶ ἡ ὄρα ἀνασφαλής). Ἀλλὰ φλογιζόμενοι ἀπὸ τὸν πόθον ἀνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον. Ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν ἀναφέρει ἀσκοπα τὴν ὄραν, ἀλλὰ τὸ κάνει διὰ νὰ δείξῃ τὴν θερμὴν ἀγάπην αὐτῶν.

Διὰ ποῖον λόγον ὁμως ἀφήνει τοὺς μαθητὰς καὶ ἀναχωρεῖ; Ἡ μᾶλλον πρὸς ποῖον σκοπὸν θαδίζει μόνος ἐπὶ τῆς θαλάσσης; Μὲ τὴν πρώτην του ἐνέργειαν τοὺς διδάσκει τί σημαίνει ἡ ἐγκατάλειψις καὶ καθιστᾷ μεγαλύτεραν τὴν ἀγάπην τῶν, ἐνῶ μὲ τὴν ἄλλην ἀποδεικνύει τὴν δύναμίν του. Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν διδασκαλίαν δὲν ἤκουαν τὰ πάντα μαζὶ μὲ τὸ πλῆθος τοῦ κόσμου, καθ' ὁμοιον-τρόπον καὶ τὰ θαύματα δὲν τὰ ἐβλεπαν μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἐπρέπε θέσθαι αὐτοί, πού-θα τοὺς ἐνεπιστάετο τὴν προστασίαν τῆς οἰκουμένης ὀλοκλήρου, νὰ γνωρίζουν κατὰ περισσότερον ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους.

Καὶ ποῖα θαύματα εἶδαν μόνου τῶν; ἔρωτᾷ κάποιος. Τὴν μεταμόρφωσιν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος, τὸ παρὼν θαῦμα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ τὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τὰ ὁποῖα ἦσαν καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα.

Ἐγὼ ὁμως σκέπτομαι καὶ ἄλλα μὲ ἀφορμὴν τὸ περιστατικὸν αὐτό. Ἦρχοντο εἰς τὴν Καπερναούμ, χωρὶς νὰ ἔχουν σαφὴ γνώσιν, ἀλλὰ ἤλπίζαν νὰ εἶδον ἑκεῖ τὸν Ἰησοῦν ἢ νὰ τὸν συναντήσωσιν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πλοῦ τῶν². Αὐτὸ ἄλλωστε ἄφησε νὰ ἐννοηθῇ καὶ ὁ

3. Πιθανὸν ὅι ἀποστολοὶ νὰ εἶδον κατ' ἀρχὰς κατὰ μὴκος τῆς ἁγίας διὰ νὰ συναντήσωσιν τὸν Ἰησοῦν εἰς σημείον προσδιορισθὲν ὅπ' αὐτοῦ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως, ἀλλὰ καταληθθέντες ὑπὸ τῆς τρικυμίας ἀθήθησαν πρὸς τὸ μέσον τῆς λίμνης.

Ἰωάννης, ὅταν εἶπεν· «Καὶ εἶχε πλέον πέσει τὸ σκοτάδι καὶ ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε ἔλθει εἰς αὐτούς. Καὶ ἡ θάλασσα ἐν τῷ μεταξύ ἐσηκώνετο ἀγριωτέρα, ἐπεὶδὴ ἔπνεεν σφοδρὸς ἄνεμος».

Τι κάνουν οἱ μαθηταὶ λοιπόν; Ταράσσονται. Ποιὰ ἦσαν θέβαια ἐκεῖνα, ποὺ τοὺς ἠνάγκαζαν νὰ πάθουν αὐτό, καὶ ἀπὸ πολλὰς πλευρὰς τοὺς ἐπίεζαν. Πραγματικά καὶ ἡ ὕρα (διότι ἦτο νύκτα), καὶ ἡ θέλλα, (διότι ἡ θάλασσα ἐσηκώνετο ἀγριωτέρα), καὶ ὁ τόπος, (διότι δὲν εὐρίσκοντο πλοῖον τῆς ξηρᾶς, ἀλλ' «εἶχαν προχωρήσει περίπου εἴκοσι πέντε στάδια»⁴), καὶ ἀπὸ τὸ τελευταῖον παράδοξον, (διότι «εἶδαν τὸν Ἰησοῦν νὰ περιπατῆ ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν»⁵), ἐταράχθησαν. Πρὸς αὐτούς λοιπόν ποὺ ἐνοιῶσαν μεγάλην ταραχὴν εἶπεν· «Ἐγὼ εἶμαι, μὴ φοβέσθε»⁶.

Διατί ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς μαθητάς λοιπόν; Διὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι αὐτὸς ἦτο ποὺ θὰ κατέπαυε τὴν θέλλαν. Καὶ τὸ ὑπεδήλωσεν ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅταν εἶπεν· «Ἦθέλουν νὰ τὸν κάρουν εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἀμέσως τὸ πλοῖον ἐφθασεν εἰς τὴν ξηράν»⁷. Ὅχι μόνον ἀσφαλῆ, ἀλλὰ καὶ εὐκόλου τοὺς ἔκανε τὸν πλοῦν.

Εἰς τὰ πλῆθη τοῦ κόσμου δὲν ἐδείξε τὸν ἑαυτὸν τοῦ νὰ περιπατῆ ἐπὶ τῆς θαλάσσης, (διότι τὸ θαῦμα αὐτὸ ἦτο ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ἰσικὴν τῶν πνευματικῶν ἀδυναμιῶν). Ἀλλ' οὕτε καὶ εἰς τοὺς μαθητάς ἐφάνη νὰ τὸ κάνη ἐπὶ κολῶν χρόνων. Ἀντίθετα, μόλις ἐνεφανίσθη, ἀπεμακρόνη ἀπὸ αὐτούς.

Ἐγὼ ἐπίσης ἔχω τὴν γνώμην ὅτι τὸ θαῦμα τοῦτο

4. Ἰωάν. 6, 19. Στάδιον εἶναι ἀπόστασις 185 μέτρων.

5. Ἰωάν. 6, 19.

6. Ἰωάν. 6, 20.

7. Ἰωάν. 6, 21.

εἶναι διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ ἀνάλογον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου⁸. Καὶ ὅτι εἶναι ἄλλο θαῦμα εἶναι φανερὸν ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις⁹. Πολλὰς φορές θέβαια ἐπραγματοποίει τὰ ἴδια θαῦματα, ὥστε νὰ προετοιμάσῃ τοὺς ὁρῶντας νὰ μὴ δοκιμάζουν μόνον κατὰπληξιν, ἀλλὰ νὰ τὰ δέχωνται μὲ μεγάλην πίστιν.

«Ἐγὼ εἶμαι, μὴ φοβείσθε». Μαζὶ μὲ τὸν λόγον ἔβιαξε καὶ τὸν φόβον ἀπὸ τὴν ψυχὴν των. Εἰς τὸ ἄλλο θαῦμα δὲν κάνει τὸ ἴδιον, δι' αὐτὸ καὶ ὁ Πέτρος ἔλεγεν· «Κύριε, ἐάν εἶσαι σὺ, διάταξέ με νὰ ἔλθω πρὸς σέ»¹⁰.

Διὰ ποῖον λόγον ἔβιασε τότε δὲν ἐδέχθησαν ἀμέσως τὸ θαῦμα, ἐνῶ τώρα τὸ ἐπίστευσαν; Διότι τότε ἡ θέλλα συνεχίζετο καὶ ἐτάρασσε τὸ πλοῖον, ἐνῶ εἰς τὸ παρὸν θαῦμα μαζὶ μὲ τὴν φωνὴν ἐπεκράτησε καὶ ἡ γαλήνη. Ἡ, ἐάν δὲν συμβαίη αὐτό, ἰσχύει ἐκεῖνο τὸ προηγούμενον, ποὺ προανέφερα, ὅτι δηλαδὴ πολλὰς φορές μὲ τὸ νὰ πραγματοποιηθῇ τὰ ἴδια θαῦματα, ἔκανε περισσότερο εὐπρόσδεκτα τὰ δεύτερα ἀπὸ τὰ πρῶτα θαῦματα μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου.

Διατί ἔβιασε δὲν ἀνέθηκεν εἰς τὸ πλοῖον; Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δεῖξῃ μεγαλύτερον τὸ θαῦμα καὶ συγχρόνως νὰ ἀπακαλύψῃ περισσότερο τὴν θεότητα καὶ ἀκόμη νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι τότε! προσηχηθῆ, ὅχι ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκην καὶ ἀδυναμίαν, ἀλλὰ τὸ ἔκανε ἀπὸ συγκρατῆσιν πρὸς αὐτούς.

Ἵσως, ἐπέτρεψε νὰ γίνῃ ἡ θέλλα, διὰ νὰ τὸν ἐπιζητοῦν συνεχῶς. Κατέπαυσε δὲ ἀμέσως πάλιν τὴν τρικυμίαν, διὰ νὰ καταστήσῃ γνωστὴν τὴν δύναμίν του.

8. Πρὸλ. Ματθ. 14, 22-33.

9. Καλὸν εἶναι νὰ ἀναγνωσθοῦν αἱ περιγραφαὶ τοῦ Ματθαίου καὶ Ἰωάννου.

10. Ματθ. 14, 28.

11. Κατὰ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν ἁρτων. Πρὸλ. Ἰωάν. 6, 11.

Ἐπίσης δὲν ἀνέθηκεν εἰς τὸ πλοῖον, διὰ νὰ κἀνῃ τὸ θαῦμα μεγαλύτερον.

Ἐτὴν ἄλλην ἡμέραν τὰ πλήθη τῶν ἀνθρώπων ποῦ ἐστέκογτο ἐκεῖ, ὅταν εἶδαν ὅτι δὲν ἦτο ἄλλο πλοῖάριον ἐκεῖ, παρὰ μόνον ἓνα, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχαν εἰσελθεῖ οἱ μαθηταί, καὶ ὅτι δὲν εἰσῆλθε μαζί με αὐτοὺς καὶ ὁ Ἰησοῦς»¹², ἀνέθηκεν καὶ αὐτοὶ εἰς ἄλλα πλοῖάρια, τὰ ὁποῖα ἦλθαν ἀπὸ τὴν Τιβεριάδα.

Ἄλλὰ διὰ ποῖαν αἰτίαν παρέχει τόσας λεπτομερείας ὁ Ἰωάννης; Διατί δὲν εἶπεν Ὅτι δὲ ἀνθρώποι τὴν ἐπισημάνῃ ἡμέραν ἐπέρασαν τὴν λίμνην καὶ ἔφυγαν;

Κατὰ ἄλλο θέλει νὰ μᾶς διδάξῃ. Ποῖον εἶναι αὐτό; Ὅτι καὶ εἰς τὸ πλήθος, ἔστω καὶ ὅχι τόσο φανερά, ἔδωκε ἀφορμὴν λαοθρονῶντος νὰ ἀντιληφθοῦν τὸ αὐθιγόν. «Διότι εἶδαν», λέγει, «ὅτι δὲν ὄπηρχεν ἄλλο πλοῖάριον ἐκεῖ, παρὰ μόνον ἓνα, καὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἰσῆλθε μαζί με τοὺς μαθητὰς του εἰς αὐτό», δι' αὐτὸ ἀνέθηκεν εἰς τὰ πλοῖάρια, ποῦ ἔφθασαν ἀπὸ τὴν Τιβεριάδα¹³, καὶ ἦλθαν εἰς τὴν Καπερναοῦμ καὶ ἐζήτησαν νὰ εἰδῶν τὸν Ἰησοῦν»¹⁴.

Πραγματικὰ τί ἄλλο ἠμποροῦσαν νὰ σκεφθοῦν, παρὰ ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν Καπερναοῦμ, θαδίζων ἐπὶ τῆς θαλάσσης; Διότι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶπουν, ὅτι ἐπέρασε μετ' ἄλλο πλοῖον («ἐπειδὴ ἓνα μόνον ὄπηρχεν», λέγει, «εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέθηκεν οἱ μαθηταί του»). Καὶ ὅμως, ὅταν ἦλθαν ὕστερα ἀπὸ ἓνα τόσον μεγάλο θαῦμα, δὲν τὸν ἠρώτησαν πῶς διέπλευσε τὴν λίμνην, πῶς ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν, οὔτε ἐζήτησαν νὰ μάθουν τὸ μεγάλο θαῦμα. Ἄλλὰ τί λέγουσιν; «Διδάσκαλε, πότε ἔφθαστες ἐ-

12. Ἰωάν. 6, 22.

13. Πρὸς Ἰωάν. 6, 23.

14. Ἰωάν. 6, 24.

δῶ;»¹⁵. Ἐκτὸς θέθαια, ἐὰν τὸ «πότε» τὸ θεωρήσῃ κανεὶς ὅτι ἐλέγχῃ ἀπὸ αὐτοὺς μετ' ἡννοια τοῦ «πῶς».

8. Ἄξιζει ὅμως καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ γεγονότα νὰ γνωρίσωμεν τὴν εὐμετάβλητον γνώμην αὐτῶν. Διότι αὐτοὶ ποῦ ἔλεγαν, «Αὐτὸς εἶναι ὁ προφήτης»¹⁶, αὐτοὶ ποῦ ἐθαύμαζον νὰ τὸν ἀρπάσῃ καὶ νὰ τὸν κάνουν βασιλέα, ὅταν τὸν ἤθραν, δὲν σκέπτονται τίποτε παρόμοιον, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐληγομένησαν τὸ θαῦμα, ὅπως νομίζω ἐγώ, δὲν θαυμάζουν πλέον διὰ τὰ προηγούμενα θαύματα. Συνεπῶς δι' ἓνα μόνον τὸν ζητοῦν, ἐπειδὴ θέλουσιν νὰ ἀπολαύσῃ καὶ πάλιν τράπεζαν, ὅπως καὶ προηγουμένως.

Διέθσαν θέθαια τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μωϋσέως, ἀλλὰ ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξύ τῶν δύο γεγονότων. Διότι ὁ Μωϋσῆς ἔπραττε τὰ πάντα προσευχόμενος ὡς νὰ ἦτο δοῦλος, ἐνῶ ὁ Κύριος ἐνεργοῦσε μετ' ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Καὶ ἐκεῖ μὲν ὑπεχώρησε τὸ νερὸ, ἀφοῦ ἐπνευσε ὁ νότος, διὰ νὰ περάσῃν θαδίζοντας ἐπὶ τῆς ἐρηδς, ἐδῶ ὅμως τὸ θαῦμα ἐγένετο μεγαλύτερον. Δηλαδὴ ἡ θάλασσα παρέμεινε εἰς τὴν φυσικὴν μορφήν καὶ ἐσκόπευε τὸν Κύριον ἐπὶ τῶν νῶτων τῆς, ἀποδεικνύουσα τὴν ῥῆσιν ἐκείνην ποῦ ἔλεγεν «Ὁ περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης ὡς νὰ εἶναι ἐρηδ»¹⁷.

Δικαιολογημένα θέθαια, ἀφοῦ ἐσκόπευε νὰ εἰσελθῇ εἰς τὴν σιληρὰν καὶ ἀπιστον Καπερναοῦμ, ἐπραγματοποίησε τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων, ἐπειδὴ ἠθέλεε νὰ μαλάξῃ τὴν ἀπίστιαν αὐτῶν, ὅχι μόνον μετ' ἔπραττε ἐντὸς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ μετ' ἔπραττε ἐξω τῆς πόλεως. Πραγματικὰ, τὸ γεγο-

15. Ἰωάν. 6, 25.

16. Ἰωάν. 6, 14.

17. Ἰωὴ 9, 8.

νός ότι έφθασε εις την πόλιν εκείνην τόσον μεγάλο πλήθος ανθρώπων, πού κατείχοντο από μεγάλου ζήλου, ποίον λίθον δέν ήτο ίκανόν νά μαλάξει; 'Αλλ' εκείνοι δέν έδοκίμασαν κανένα παρόμοιον συναίσθημα, παρά έπιθυμοῦσαν πάλιν τροφήν σωματικήν. Δι' αυτό και τούδς δυνείβιζεν ο Χριστός.

"Έχοντες λοιπόν αυτά δι' όμην μας, αγαπητοί, άς ευχαριστώμεν τόν Θεόν και διά τά υλικά αγαθά, αλλά πολύ περισσότερο νά τόν ευχαριστώμεν διά τά πνευματικά. Διότι αυτό θέλει: και ο ίδιος και δι' αυτών τόν λόγον δίδει και τά υλικά πράγματα, διά νά κατευθύνη και προπαιδεύσθ με αυτά τούδς άτελεσετέρους πνευματικώς, έπειδή άκόμη είναι προσκεκολλημένοι εις τόν κόσμον. "Όταν όμως λάθουν αυτά και προσηλώσουν τό ενδιαφέρον των εις την γην μόνον, τότε κατηγορούνται και κατακρίνονται. Διότι και κατά την θεραπείαν του παραλύτου αυτό ήθελε νά δώση πρώτον, αλλά οι παρόντες δέν τό ήνέχθησαν. Πραγματικά, όταν ειπεν, εσού έχου συγχωρηθή αι άμαρτίαι σου"¹⁸, έλεγαν «Αυτός θλασφημεί»¹⁹.

Λοιπόν, άς παρακαλώ, άς μή πάθωμεν και ήμειδς τό ίδιον, άλλ' άς δείξωμεν μεγαλύτερον ενδιαφέρον διά τά πνευματικά αγαθά.

Διατί;

Διότι, όταν έχωμεν τά πνευματικά, δέν θά όποστώμεν καμμίαν θλάσθην από την άπουσίαν τών υλικών αγαθών. "Όταν όμως μάς λείπουν τά πνευματικά, ποία έλπίς μάς μένει πλέον; Ποία παρηγορία;

Διά τόν λόγον αυτόν πρέπει νά παρακαλώμεν συνεχώς τόν Θεόν δι' αυτά και αυτά νά ζητώμεν. Διότι

18. Ματθ. 9,2.

19. Ματθ. 9,3.

και ο Χριστός αυτού του είδους την προσευχήν μάς έδίδασκεν. Και άν έρμηνεύσωμεν την προσευχήν εκείνην, δέν θά εύρωμεν τίποτε τό υλικόν εις αυτήν, άλλ' όλα τά αίτήματα είναι πνευματικά. Και αυτό δέ τό μικρόν υλικόν αίτημα, καθίσταται πνευματικόν από τόν τρόπον πού διατυπώνεται. Διότι, όταν μάς προτρέπη νά μη ζητώμεν τίποτε περισσότερο από τόν άρτον τόν επιούσιον²⁰, δηλαδή τόν καθημερινόν, είναι απόδειξις πνευματικής και φιλοσοφημένης διανοίας.

Πρόσεξε όμως τά δσα προηγοῦνται αυτού: «'Ας άγισθή τό δνομά σου, άς έλθη ή βασιλεία σου, άς γίνη τό θέλημά σου και επί της γής, όπως γίνεται εις τόν ούρανόν»²¹. Εις την συνέχισιν, αφού παρενέβαλε τό υλικόν εκείνο αίτημα, γρήγορα άπηλλάγη δι' αυτό, και ήλθεν εις την πνευματικήν διδασκαλίαν πάλιν: «Και συγχώρησέ μάς τά άμαρτήματά μας», λέγει, «καθώς και ήμειδς συγχωρούμεν τούδς όφειλέτασ μας»²².

Πουθενά έξουσίαν; πουθενά πλούτον, δόξαν, πουθενά δύναμιν, αλλά περιέλασθεν εις την προσευχήν δσα συντελοῦν εις την όφέλειαν της ψυχής. Τίποτε τό γήινον, αλλά τά πάντα ούράνια.

Εάν λοιπόν προτρεπόμεθα νά απέχωμεν από τά βιοτικά και τά παρόντα αγαθά, κατά ποίαν λογικήν δέν θά είμεθα θάλιοι και ταλαίπωροι, όταν ζητώμεν αυτά από τόν Θεόν, τά όποία μάς διέταξε νά τά άπαρνηθώμεν, και όταν τά έχωμεν, διά νά μάς άπαλλάξη από κάθε φροντίδα, ενώ παραλλήλως δέν έχωμεν κανένα ενδιαφέρον, δι' όσα μάς προέτρεψε νά φροντίζωμεν, ή μάλλον ούτε τά έχωμεν ούτε τά έπιθυμούμεν; Αυτό είναι ή σαττολογία εις την προσευχήν. Δι' αυτό, άν και

20. Πρβλ. Ματθ. 6,11.

21. Ματθ. 6,9-10.

22. Ματθ. 6,12.

προσευχάμεθα, δὲν ἐπιτυγχάνομεν τίποτε.

Πῶς λοιπὸν, ἔρωτᾷ κάποιος, ἀπακτοῦν πλοῦτη οἱ πονηροί; Πῶς οἱ ἄδικοι καὶ οἱ μιαινοὶ μὲ τὴν ἀρπαγὴν εὐημεροῦν; Δὲν τὰ εἶδει ὁ Θεός; Ἄκουε. Καὶ πῶς τὰ συγχωρεῖ ὁ Θεός; Διότι καὶ εἰς τὸν πλοῦσιον τότε ἔκανε τὴν παραχώρησιν αὐτῆν, ἐπειδὴ τοῦ ἐπεφύλασσε μεγαλύτεραν κόλασιν. Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγει πρὸς αὐτὸν «Παῖδι μου, ἔλασθε τὰ ἀγαθὰ σου καὶ ὁ Λάζαρος τὰ κακὰ. Τώρα ὁμοίως ὁ Λάζαρος παρηγορεῖται, σὺ δὲ πονεῖς»²³.

Συνεπῶς, διὰ τὴν μὴ ἀκούσαμεν καὶ ἡμεῖς τὴν φωνὴν αὐτῆν τρυφῶντες ἄσκοπα καὶ ἀνόητα καὶ συνασθροίζοντες πολλὰ ἁμαρτήματα, ἅς προτιμήσωμεν τὸν ἀληθινὸν πλοῦτον καὶ τὴν πραγματικὴν εὐσέβειαν, ὥστε νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ ὀπνευμένα ἀγαθὰ, εἰς τὰ ὁποῖα εἶθε ὅλοι μίαι νὰ συμμετάσχωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μαζί με τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

23. Λουκ. 16,28.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΔ' (44)

(Ἰωάν. σ', 26 - 27)

«Τοῦτε ἀπεκρίθη πρὸς ὁ Ἰησοῦς καὶ τοὺς εἶπεν Ἄληθινὰ σὰς λέγω, οὐ ζητεῖτε νὰ μὲ ἀφῆτε, οὐκ εἰδὸν εἴδατε θεώματα, ἀλλὰ εἰδὸν ἐψάγατε ἀπὸ τοῦς ἔργου καὶ ἐχορτάσατε. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἐργάζεσθε διὰ τὴν τροφὴν τὴν φθαρτῆν, ἀλλὰ διὰ τὴν τροφὴν, ποὺ μένει εἰς ζωὴν αἰώνιον»¹.

α'*. Ἡ ἐπιεικεία καὶ ἡ πραότης δὲν ὠφελοῦν εἰς κάθε περίπτωσιν, ἀλλὰ μερικὰς φορές ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι αὐστηρότερος ὁ διδάσκαλος. Διότι ὅταν ὁ μαθητὴς εἶναι καθῆρως καὶ εὐρίσκειται εἰς χαμηλὴν πνευματικὴν κατάστασιν, τότε πρέπει νὰ χρησιμοποιήσωμεν ἀχρημῶν ἀντικείμενον, ὥστε νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ πληξώμεν τὴν μεγάλην του καθρότητα.

Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ πολλὰς φορές εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ παρὸν περιστατικόν. Ὅταν δηλαδὴ ἦλθαν τὰ πλήθη τοῦ κό-

1. Ἰωάν. 6,26-27.

* Ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου, τοῦζει ὁ ἱερός Χριστόςτομος εἰς τὴν παρουσίαν ὁμιλίαν του, δὲν πρέπει νὰ φέρεται πάντοτε μὲ πραότητα πρὸς τὸν μαθητὴν του, ἀλλὰ νὰ τὸν ἐλέγχει καὶ νὰ τὸν ἐπιπλήττει, ὅταν αὐτὸς ἀσυνεπῶς. Ἐπίσης ὁ χριστιανὸς ὀφείλει νὰ μὴ κατέχεται ἀπὸ ἀγωνιώδη μέριμναν διὰ τὰ ἐπιγεια ἀγαθὰ, οὐτε πάλιν νὰ κάθεται ἀργός, ἀλλὰ νὰ ἐργάζεται διὰ τὰ νὰ τρέφῃ καὶ τὸν ἑαυτὸν του καὶ εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην νὰ προσφέρῃ.

Τέλος ὁ Χρυσόστομος συμβουλεύει τοὺς ἀκροατὰς του νὰ μὴ ἐπιδιώκουν τὴν ἀνεσιν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν εἰς τὴν παρουσίαν ζωῆν, ἀλλὰ εἰς τὴν μέλλουσαν, διότι ἡ ἐδοῦ εἶναι πρόσκαιρος καὶ ἀνάμεικτος μὲ πικρίας καὶ λύπην, ἐνθὶ ἡ ἐκεῖ εἶναι αἰώνιος καὶ πλήρης ἀνεκφράστου χαρὰς.

σμου και εὐρήκαν τὸν Ἰησοῦν και τὸν ἐκολάκευαν και τοῦ ἔλεγον· «Διδάσκαλε, ποτε ἦλθες ἐδῶ;»², διὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἐπιθυμῆν τὴν τιμὴν, ποῦ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ δι' ἑνα μόνον φροντίζει, διὰ τὴν σωτηρίαν των, τοὺς ἀπαντᾷ εἰς τόνον αὐστηρὸν και ἀλεγκτικόν, ὅχι μόνον ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐπιτόχη τὴν σωτηρίαν των, ἀλλὰ και διὰ νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν διανοίαν των και νὰ φανερώσῃ εἰς ὅλους τὰς σκέψεις των. Διότι τί τοὺς λέγει; «Ἀληθινὰ σὰς λέγω», (ὁμιλεῖ μὲ σαφήνεια και θεσπιστότητα), «ὅτι μὲ ζητεῖτε νὰ μὲ εὑρετε, ὅχι διότι εἶδατε θαύματα³, ἀλλὰ διότι ἐφάγατε ἀπὸ τοὺς ἄρτους και ἐχορτάσατε».

Βέβαια, μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοὺς ἐπιπλήττει και τοὺς ἐλέγχει, δὲν τὸ κάνει ὁμοῦ μὲ τρόπον σκληρὸν και ἀπότομον, ἀλλὰ ἀσκεῖ τὸν ἔλεγχον αὐτὸν μετὰ μεγάλης προσοχῆς. Πραγματικά, δὲν τοὺς εἶπεν Ὁ λαίμαργοι και κοιλιόδουλοι, τόσα πολλὰ και μεγάλα θαύματα ἔχω ἐπιτελέσει και ποτὲ δὲν μὲ ἠκολούθησατε, οὐτε ἐδείξατε θαυμασμὸν διὰ τὰ συμβαίνοντα. Ἀντίθετα τοὺς ὁμιλεῖ μὲ συγκρατάσθαι και κατὰ κάποιον τρόπον μὲ ἡρεμίαν. «Ζητεῖτε νὰ μὲ εὑρετε, ὅχι διότι εἶδατε θαύματα, ἀλλὰ διότι ἐφάγατε ἀπὸ τοὺς ἄρτους και ἐχορτάσατε». Δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς τὰ προηγούμενα θαύματα, ἀλλὰ και εἰς τὸ παρόν. Δηλαδή μὲ ὅσα λέγει πρὸς αὐτοὺς τὸ ἔξης τονίζει: Δὲν σὰς κατέπληξε τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων, ἀλλὰ τὸ γεγονός ὅτι ἐχορτάσατε.

Και ὅτι τὰ λεγόμενα δὲν ἀπατέλουν σκέψεις τοῦ

2. Ἰωάν. 6,25.

3. Ἡ ἀναζήτησις τοῦ Ἰησοῦ δὲν ὀφείλετο εἰς τὸ ὅτι εἶδαν θαύματα και ἐπισήσαν διὰ τὴν θέλῃν ἀποστολῆν του και τὴν αὐτηριώδη ἀλήθειαν τῆς διδασκαλίας του, ἀλλὰ εἰς τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ ὀλιγοῦ συμφέροντος.

Ἰησοῦ εἰς θῆρος αὐτῶν τὸ ἀπέβειξαν ἁμέσως οἱ ἴδιοι. Διότι δι' αὐτὸ ἦλθαν πάλιν κοντὰ του, ἐπειδὴ ἠλπίζαν ὅτι θὰ ἀπολαύσουν τὰ ἴδια. Διὸ και ἔλεγον· «Οἱ πατέρες μας ἔφαγαν τὸ μᾶννα εἰς τὴν ἔρημον», ἔλκοντες τὸν Ἰησοῦν πάλιν πρὸς τὴν σαρκικὴν τροφήν, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ μεγάλο ἔγκλημα και κατηγορίαν.

Ὁ Ἰησοῦς ὁμοῦ δὲν σταματᾷ εἰς τὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ προσθέτει και τὴν διδασκαλίαν εἰς αὐτοὺς και τοὺς λέγει· «Δὲν πρέπει νὰ ἐργάζεσθε ὁμοῦ διὰ τὴν τροφήν τὴν φθαρτὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν τροφήν, ποῦ μένει εἰς ζωὴν αἰώνιον, τὴν ὁποῖαν σὰς δίδει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, διότι αὐτὸν ὁ Πατὴρ, ὁ Θεὸς δηλαδή, ἐσφράγισεν»⁴.

Ὅτι λέγει, ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Νὰ μὴ ἐνδιαφέρεσθε καθόλου διὰ τὴν τροφήν αὐτὴν, ἀλλὰ δι' ἐκείνην, τὴν πνευματικὴν.

Ἐπειδὴ ὁμοῦ μερικοὶ, ποῦ θέλουν νὰ τρέφονται χωρὶς νὰ ἐργάζονται, χρησιμοποιοῦν ὡς ἐπιχείρημα αὐτοὺς τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ και ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Κύριος ἀπηγόρευσε τὴν ἐργασίαν, εἶναι ἀδικαίρια νὰ εἰπωμεν και πρὸς αὐτοὺς, διότι ὅπωςδήποτε εὐκαφαντοῦν εἰς τὸ σύνολόν του τὸν Χριστιανισμὸν και προσαυμάζου τὸ ἔδαφος διὰ νὰ κατηγορηθῇ ὅτι κηρύσσει και ὑποβάλλει τὴν ὀκνηρίαν.

Κατὰ πρότον εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπενοθυμίσωμεν τὸ τοῦ Παύλου. Τί λέγει λοιπὸν ἐκεῖνος; «Νὰ ἐνοθυμίσθε τί εἶπεν ὁ Κύριος· Εἶναι μακαριώτερον νὰ διῆ κανεὶς

4. Ἰωάν. 6,31.

5. Ἡ ἔννοια τῆς φράσεως εἶναι· Διότι αὐτὸν ὁ Πατὴρ, δηλαδή αὐτὸς ὁ Θεὸς, ἀπέβειξε και ἐφανέρωσε διὰ τῆς σφραγίδος και τῆς μαρτυρίας τῶν θαυμάτων του ὡς τὸν μόνον χορηγὸν τῆς τροφῆς και τῆς ζωῆς αὐτῆς.

6. Ἰωάν. 6,27.

παρά να παίρνει»⁷. Ἀλλὰ πῶς θά ἠμπορέσει νά διδῆ, ὁποῖος δέν ἔχει;

Πῶς λοιπὸν εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὴν Μάρθαν, «μεριμνῆς καὶ ἀνησυχεῖς διὰ πολλὰ πράγματα, ἀλλ' ἵνα πράγμα εἶναι ἀναγκαῖον. Ἡ Μαρία ὁμως ἐδιόλεξε τὴν καλὴν μερίδα»⁸. Καὶ πάλιν «Μὴ μεριμνᾶτε διὰ τὴν αἰσῆσιν»⁹. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νά δώσωμεν λύσιν εἰς ἅλα αὐτὰ τάχα, ὅχι μόνον διὰ νά παύσωμεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἀργίαν, ἐάν τὸ θελήσουν, ἀλλὰ διὰ νά ἀποδείξωμεν ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ δέν εἰσάγουσιν καμμίαν διαμάχην.

Διότι καὶ ὁ Παῦλος εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει· «Σας προτρέπομεν νά τὸ κάνετε αὐτὸ ἀκόμη περισσότερο νά φιλοδοξῆτε νά ἔχετε ἡσυχὴν ζωὴν, νά φροντίζετε διὰ τὰς ἰδικὰς σας ὑποθέσεις, διὰ νά συμπεριφέρεσθε ἀξιοπρεπῶς πρὸς τοὺς ἕξω»¹⁰. Καὶ πάλιν «Εκεῖνος ποῦ κλέπτει, ὅς μὴ κλέπτῃ πλέον. Ἄς κοπιᾷζῃ δὲ περισσότερο καὶ ὡς ἐργάζεται μὲ τὰ χέρια του, διὰ νά ἔχῃ νά μεταδῆ καὶ εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀνάγκην»¹¹. Ἐβῶ ὁ Παῦλος δέν ἔδωκεν ἐντολὴν ἀπλῶς νά ἐργαζώμεθα, ἀλλὰ νά ἐργαζώμεθα τὸσον ἐπιπλέον, ὥστε νά ἔχωμεν νά δίδωμεν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους.

Ἐπίσης, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος λέγει πάλιν ὁ ἴδιος «Τὰς ἀνάγκας τὰς ἰδικὰς μου καὶ τῶν συντρόφων μου ἐξυμνήρησαν τὰ χέρια μου αὐτά»¹². Καὶ πρὸς τοὺς Κορινθίους γράφων τοὺς συνεθοῦλευν «Ποῖος εἶναι λοιπὸν ὁ μισθὸς μου; Τὸ νά κάνω ἀδάπανον τὸ Εὐαγγέλιον

7. Πράξ. 20,35.

8. Λουκ. 10,41-42.

9. Ματθ. 6,34.

10. Α' Θεσα. 4,10-11. — «Ἐξῶ» εἶναι οἱ ἔκτος τῆς Ἐκκλησίας ἄπιστοι.

11. Ἐφεσ. 4,28.

12. Πράξ. 20,34.

λιον, ἐταν τὸ κηρύττω»¹³. Ὅταν πάλιν ἐπήγειν εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν¹⁴, «ἔμενε κοντὰ εἰς τὸν Ἀκόλαν»¹⁵ καὶ τὴν Πρίσκιλλαν¹⁶ καὶ ἐργάζετο, διότι ἦσαν σκηνοποῖοι¹⁷.

Ἀλλὰ τὰ ἀνωτέρω ἐδάφια δεικνύουσιν μεγαλυτέραν τὴν διαμάχην γιὰ τὸ λεχθῆν. Εἶναι ἀνάγκη συνεπῶς νά βῶσωμεν τὴν λύσιν.

Τί θά ἀπαντήσωμεν λοιπὸν πρὸς αὐτά; Ὅτι τὸ νά μὴ μεριμνᾷ κανεὶς δέν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ νά μὴ ἐργάζεται, ἀλλὰ πρὸς τὸ νά μὴ προσκαλλᾶται εἰς τὰ βίσιτικά πράγματα. Δηλαδῆ νά μὴ φροντίζῃ κανεὶς ὑπερβολικὰ διὰ τὴν αἰσιανὴν καλοπέρασίν του, ἀλλὰ νά τὴν θεωρῇ ὡς κάτι ἐντελῶς δευτερεύον. Διότι δέν εἶναι τὸ ἴδιον ἡ μερίμα καὶ ἡ ἐργασία. Ὅτε θέθειαι ἐργάζεται κανεὶς, ἐπειδὴ στηρίζει τὰς ἐπιβὰς του ἕλας εἰς τὸ ἔργον, ἀλλὰ διὰ νά ἔχῃ τὴν δυνατότητα νά διδῆ εἰς τὸν μὴ ἔχοντα. Καὶ τὸ λεχθῆν πρὸς τὴν Μάρθαν¹⁸

13. Α' Κορινθ. 9,18. — Τὸ χωρίον εἰς ἐρμηνευτικὴν παράφρασιν ἔχει ὡς ἑξῆς· «Ποῖον λοιπὸν ἔργον μένει εἰς ἐμέ, διὰ νά μοῦ ἀνήκει δι' αὐτὸ μισθὸς καὶ δικαίωμα νά καυχῶμαι; Μοῦ μένει τοῦτο· Ὅταν κηρύττω τὸ χαρμόσυνον μήνυμα τῆς σωτηρίας, νά ἐναποθέσω ὡς πολῦτιμον θησαυρὸν εἰς τὰς καρδίαις τῶν ἀφροσῶν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ἀνέροδον».

14. Τὴν Κόρινθον δηλαδῆ.

15. Ἀκόλας· Ἰουδαῖος προσήλυτος καταγόμενος ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ Πόντου. Ἦτο σκηνοποῖος τὸ ἐπάγγελμα καὶ ὁ Παῦλος τὸν συνήτηρεν εἰς τὴν Κόρινθον, ἐταν ἀπὸ τὴν Ἀθήναι ἐπήγειν ἐκεῖ. Ὁ Ἀκόλας μὲ τὴν σύζυγόν του Πρίσκιλλαν ἔχον ἐλθεῖ ἀπὸ τὴν Ρώμην εἰς τὴν Κόρινθον καὶ ἔγινον χριστιανὸν ἀπὸ τὸν Παῦλον, ἀναδειχθέντες ἐκ τῶν πλέον προσφιλῶν βοηθῶν του. Ὁ Ἀκόλας ἀκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Κόρινθον, Ἐφεσσον καὶ τὴν Ρώμην, πιθανὸν δὲ καὶ εἰς Κρήτην.

16. Πρίσκιλλα· Σόζουρος τοῦ Ἀκύλα καὶ σπουδαῖον στέλεχος τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Πρὸλ. Πράξ. 18,2-18. Ρωμ. 16,3. Β' Τιμόθ. 4,19. Α' Κορινθ. 16,9.

17. Πράξ. 18,3.

18. Πρὸλ. Λουκ. 10,41-42.

δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸ συγκεκριμένον ἔργον καὶ τὴν ἐργασίαν ἐν γένει, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς διακρίσεως τῆς καταλλήλου στιγμῆς δι' ἕκαστον καὶ νὰ μὴ σπαταλῶμεν τὸν χρόνον τῆς ἀκρόασης τῶν θεῶν λόγων διὰ τὰ ὀλιχώτερα ζητήματα. Συνεπῶς δὲν τὰ ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς διὰ νὰ τὴν προτρέψῃ εἰς ἀργίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὴν προσηλώσῃ εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς διδασκαλίας του.

Ἐχω ἔλθει, λέγει ὁ Κύριος, διὰ νὰ σὰς διδάξω τὰ δέοντα. Σὺ ὅμως ἔχεις ἀφουσιῶθῃ εἰς τὴν προετοιμασίαν τοῦ γεύματος. Ἐπιθυμεῖς νὰ μὲ ὑποδεχθῆς καὶ νὰ μοῦ ἐτοιμάσῃς πολυτελεῆς τραπέζι; Ἐτοίμασε τότε ἀλλοῦ εἶδους φιλοξενίαν, προσφέρουσα εἰς ἐμὲ τὴν μετὰ προθυμίας ἀκρόασιν τῶν λόγων μου καὶ μιμουμένη τὸν πόθον τῆς ἀδελφῆς σου.

Ὅτε πάλιν ἔλεγεν αὐτὰ διὰ νὰ ἀποκλείσῃ τὴν φιλοξενίαν. Μὴ σκέπτεσθε κατὰ παρόμοιον, (διότι πῶς εἶναι νοητὸν αὐτὰ;), ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποβείη ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀκρόασης τοῦ κηρύγματος νὰ ἀσχολοῦμεθα μὲ τίποτε ἄλλο.

Ὅταν λοιπὸν λέγῃ, «νὰ μὴ ἐργάζεσθε διὰ τὴν τροφήν τὴν φθαρτὴν», δὲν εἶχε τὴν πρόθεσιν νὰ ὑπαινιχθῇ κατὰ παρόμοιον, ὥστε νὰ τὸ ἐκλάβωμεν ὅτι πρέπει νὰ μὴ ἐργαζώμεθα, (διότι αὐτὸ πρὸ πάντων εἶναι ἡ τροφή ἢ φθαρτὴ, «ἐπειδὴ ἡ ἀργία ἐδίδαξε κάθε λογῆς κακίαν»¹⁹), ἀλλ' ἤθελε νὰ ἐργαζώμεθα, διὰ νὰ δίδωμεν εἰς τοὺς ἔνδεεις. Διότι αὐτὴ ἡ προσφορὰ εἶναι ἡ τροφή πού δὲν φθείρεται πλεόν.

Ἐάν λοιπὸν κάποιος δὲν ἐργάζεται καὶ τρέφῃ τὴν κοιλίαν του καὶ φροντίζῃ κυρίως διὰ τὴν ἀπόλαυσιν, αὐτὸς δουλεύει διὰ τὴν τροφήν τὴν φθαρτὴν. Ὅπως πάλιν, ἐάν κάποιος ἐργάζεται καὶ τρέφῃ καὶ ποτίζῃ

19. Σοφ. Σειρ. 33,28.

καὶ ἐνδύῃ τὸν Χριστόν, κανεὶς δὲν θὰ εἶναι τόσοσ ἀναίσθητος καὶ ἀμαθής, ὥστε νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι αὐτὸς ἐργάζεται διὰ τὴν τροφήν τὴν φθαρτὴν, ὅταν δι' αὐτὴν ἐχη ἐπαγγελίῃ ἡ μέλλουσα βασιλεία καὶ τὰ οὐράνια εἶκεῖνα ἀγαθὰ. Διότι αὐτὴ ἡ τροφή παραμένει αἰώνως.

Ἄλλωστε θέσια, καὶ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τότε, ἐπειδὴ δὲν ἐνδιεφέροντο καθόλου διὰ τὴν πίστιν, αὐτὲ ἐφρόντιζαν νὰ μάθουν ποῖος ἦτο αὐτός, πού ἐπραγματοποιεῖ τὰ ἔργα αὐτά, ὅτε μὲ ποῖαν δύναμιν ἐγίνοντο, ἔνα μόνον τοὺς ἀπησχόλει, τὸ πῶς νὰ χορταῖον τὴν κοιλίαν των χωρὶς νὰ ἐργάζονται, δι' αὐτὸ διακαυλογημένως ὠνόμασε τὴν τροφήν αὐτὴν φθαρτὴν.

Σὰς ἔθρεψε τὰ σώματά σας, λέγει ὁ Κύριος, διὰ νὰ λάβετε ἀφορμὴν νὰ ζητήσετε τὴν ἄλλην τροφήν, ἡ ὅποια παραμένει καὶ τρέφει τὴν ψυχὴν σας, οἷς ὅμως τρέχετε πάλιν πρὸς τὴν γῆνιν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ἠμπορεῖτε νὰ καταλάβετε ὅτι δὲν σὰς κατεθύνη πρὸς αὐτὴν τὴν χωρὶς δυνάμεις τροφήν, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνην, πού δὲν παρέχει πρόσκαιρον ζωὴν, ἀλλὰ αἰώνιον, πού δὲν τρέφει τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν.

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἐπειδὴ εἶπε κατὰ τόσοσ μεγάλο διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ὑπεστήριξεν ὅτι αὐτὸς θὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἀφθαρτον τροφήν, διὰ νὰ μὴ τοὺς σταθῇ ὡς ἐμπόδιον ὁ λόγος του αὐτός, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν καταστήσῃ ἀξιόπιστον, ἀποδίδει τὴν χορηγίαν τῆς τροφῆς εἰς τὸν Πατέρα.

Πραγματικά, ὅταν εἶπεν, «τὴν ὅποιαν (ἀφθαρτον τροφήν) θὰ σὰς δώσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου», ἐπρόσθεσεν· «διότι αὐτὸν ὁ Πατὴρ, ὁ θεὸς θελαδῆ, ἐσφράγισεν», δηλαδὴ τὸν ἔστειλε διὰ νὰ φέρῃ εἰς σὰς τὴν τροφήν αὐτὴν²⁰.

20. Πρβλ. σημείωσιν 5 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

Ἡ λέξις ὅμως «εὐφράγισεν» ἔχει καὶ ἄλλην ἑρμηνείαν. Διότι εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει ὁ Χριστός· «Ἐκεῖνον ποῦ ἀκούει τοὺς λόγους μου, αὐτὸν τὸν εὐφράγισεν ὁ Πατήρ, διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀληθής»²¹. Δηλαδή ἀπέδειξε κατὰ τρόπον μὴ ἐπιβεβημένον ἀντίρρησην.

Τὴν ἀνωτέρω ἔννοιαν, νομίζω, ἔχει καὶ εἰς τὸ προκείμενον χωρίον ἡ λέξις. Διότι τὸ «εὐφράγισεν ὁ Πατήρ» δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο, παρά ὅτι ἀπέδειξεν, ἀπεκόλυψε διὰ τῆς μαρτυρίας του. Ἐφανερώσθαι θέθειαι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς τὸν ἑαυτοῦ του, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπευθύνεται πρὸς Ἰουδαίους φέρει εἰς τὸ μέσον τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πατρὸς.

6'. "Ας μάθωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοί μου, νὰ ζητῶμεν ἐκεῖνα ἀπὸ τὸν Θεόν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀξια νὰ ζητῶμεν ἀπὸ αὐτόν. Διότι ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ, ἐννοῶ τὰ γήϊνα, ὅπως καὶ ἂν ἔλθουν, δὲν μᾶς θλάπτουν καθόλου. (Διότι καὶ ἂν πλουτίσωμεν, ἐδῶ μόνον θὰ ἀπολαύσωμεν αὐτὰ ἐὰν πόλιν καταπέσωμεν εἰς τὴν πενίαν, δὲν θὰ πάθωμεν τίποτε κακόν. Πραγματικά, οὔτε αἱ δόξαι τῆς παρουσίας ζωῆς οὔτε τὰ λυπηρὰ ἔχουν τὴν ἰκανότητά νὰ προκαλέσουν λύπην καὶ χαράν, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο εὐκόλως περιφρονοῦνται καὶ μὲ μεγάλην ταχύτητα καταρρέουν. Δι' αὐτὸ δικαιολογημένα ὀνομάζονται ὀδοί²², ἐπειδὴ παρέρχονται καὶ δὲν ἔχουν ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν γεννηθῆ διὰ νὰ παραμένουν). Ἀντίθετα τὰ μελλοντικά πάντα παραμένουν ἀθάνατα, τὸσον ἢ κόλασις, ὄσον καὶ ἡ θραυσιεῖα.

Δι' αὐτὰ λοιπὸν ὡς ἔχωμεν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, ὥστε τὰ μὲν κοικὰ νὰ ἀποφύγωμεν, τὰ δὲ ἀγαθὰ νὰ ἀ-

21. Τὸ ἐδάφιον παρέχεται ἐδῶ ἄλλοιον παραποιημένον κατὰ τὴν στίξιν καὶ τὸ περιεχόμενον. Πρῶτ. ὁμιλίαν 30, σελ. 187, ὑποσημ. 11, τόμ. 72 τῆς παρουσίας σειράς.

22. Πρῶτ. Ματθ. 7, 13-14.

ποκτήσωμεν. Διότι κοικὰ ἢ ἀφέλεια ἀπὸ τὴν ἐδῶ τρυφῆν· Σήμερα ὑπάρχει καὶ αἴριον δὲν ὑπάρχει. Σήμερα εἶναι ἄνθος ὄραϊόν καὶ αἴριον μεταβάλλεται εἰς διεσκορπισμένην σκόνην. Σήμερα πῦρ φλογερὸν καὶ αἴριο σθημένη στάχτη.

Τὰ πνευματικά ὅμως ἀγαθὰ δὲν εἶναι παρόμοια, ἀλλὰ πάντοτε λάμπουν καὶ ἀκτινοβολοῦν καὶ κάθε ἡμέραν γίνονται ὄραϊότερα. Ὁ πνευματικὸς πλοῦτος δὲν χάνεται ποτέ, οὔτε ἀλλάσσει κύριον, οὔτε τελειώνει, οὔτε προκαλεῖ ἀνήσυχον φροντίδα καὶ φθόνον καὶ κατηγορίας, οὔτε τὸ σῶμα καταστρέφει, οὔτε τὴν ψυχὴν διαφθείρει, οὔτε ἔχει φθόνον, οὔτε ἐπισωρεύει ζηλοτυπίαν, τὰ ὁποῖα ὅλα αὐτὰ προστίθενται εἰς τὸν ὀλικὸν πλοῦτον.

Ἡ δόξα ἢ πνευματικὴ δὲν ὀδηγεῖ εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν, δὲν καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον εὐερέθιστον, οὔτε τελειώνει ποτέ, οὔτε καὶ σκιάζεται ἀπὸ τίποτε.

Ἐπίσης ἡ πνευματικὴ ἀνεσις καὶ ἡ τρυφή παραμένει καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ εἶναι διαρκής, διότι εἶναι ἀμετακίνητος καὶ ἀθάνατος. Δὲν εἶναι δὲ δυνατὸν νὰ εὕρη κανεὶς τὸ ἄκρον καὶ τὸ τέλος αὐτῆς.

Αὐτὴν τὴν ζωὴν, ὡς παρακαλῶ, ὡς ποθήσωμεν, διότι ἐὰν ποθήσωμεν αὐτήν, δὲν θὰ ἐνδιαφερόμεθα καθόλου διὰ τὰ παρόντα ἐπίγεια πράγματα, ἀλλὰ θὰ τὰ περιφρονήσωμεν ὅλα αὐτὰ καὶ θὰ τὰ καταγελάσωμεν καὶ, ἐὰν κανεὶς μᾶς προτρέπη νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὰς βασιλικὰς αὐλάς, δὲν θὰ τὰς προτιμήσωμεν, ὅταν ἔχωμεν τὴν ἐλπίδα μας εἰς τοὺς οὐρανοὺς, (μολοντί τίποτε δὲν φαίνεται μακαριώτερον ἀπὸ τὴν εἰσοδὸν εἰς τὰ ἀνάκτορα). Δι' ὅσους ὅμως κατέχονται ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῶν οὐρανῶν καὶ αὐτὸ εἶναι μικρὸν καὶ ἀσήμαντον καὶ ἀνάξιον λόγου. Διότι κάθε τι, ποῦ τελειώνει κάποτε, δὲν ἀξίζει τὸ ἐνδιαφέρον μας. Κάθε τι, ποῦ σταματοῦ κάποτε καὶ σήμερα ὑπάρχει καὶ αἴριον δὲν ὑπάρχει,

και αν ακόμη είναι μεγάλο, φαίνεται πολύ μικρόν και βξιον καταφρονήσεως.

Συνεπώς ως μη προσκολλόμεθα εις τὰ φεύγοντα, ούτε εις τὰ φθειρόμενα και απερχόμενα, αλλά εις τὰ παραμένοντα και άμετακίνητα, διά να ήμπορέσωμεν να τὰ άποκτήσωμεν με την χάριν και την φιλανθρωπίαν του Κυρίου ήμων Ιησού Χριστού, διά του όποιου και μαζί με τόν όποιον εις τόν Πατέρα άνηκει ή δόξα και εις τό "Άγιον Πνεύμα συγχρόνως τώρα και πάντοτε και εις τούς αιώνας τών αιώνων. Αμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΕ' (45)

('Ιωάν. ε', 28 . 40)

«Έβαν λοιπόν εις τόν Κύριον' Τι πρέπει να πράττω-
μεν διά να έργαζόμεθα τά έργα του θελου ά Θεού'; 'Ο δέ
'Ιησους τούς άπεκρίθη' Τότε εβαν: τά έργον', ποδ ό Θεός
θέλει, τό να πιστεύετε εις αυτόν ποδ έστειλεν' έμενος. Τότε
του έβαν' Ποιον θαυμα' κένεις λοιπόν, διά να τό έβαν;

1. Τά έργα θελοδή, τά όποια άρέσουν εις τόν Θεόν, τά έπι-
δοκιμάζει και μετ ενώνουν με αυτόν και άκόμη θεωρούνται άπ'
αυτού ως όρος άπαραίτητος διά την ποροχήν της τροφής ποδ
παραμένει εις τόν αιώνα.

2. Έμφαντικώς προτάσσει ό Κύριος τό «τόυτο» και τόν ένυ-
κόν «έργον» πρds αντίδιαστολήν του πληθυντικου «έργων» εκεί-
νων. Όχι ή προσκόλλησις εις την λατρείαν και τούς τύπους του
νόμου είναι άρεστά εις τόν Θεόν, αλλά ή πίστις εις τόν Υιόν
αυτού.

3. Πρβλ. 'Ιωάν. 3,17.

4. Τό γεγονός ότι άμέσως μετά τό θαύμα της διατροφής
των πεντακισχιλιών ζητούν τον θαύμα έξηγήθη διαφόρος από
τους έρμηνευτές. Ούτως, άλλοι μεταθέτουν τόν διάλογον αυτόν
εις χρόνον άπέχοντα πολύ του θαύματος της διατροφής, ενώ ό
Μεγαλειοθεωρεϊ ότι ό φυσικός και μη αναγεννηθεος άνθρωπος
παρουσιάζετο πάντοτε άνικανοποίητος άπάντη των πρd αυτό
ένεργουμένων θαυμάτων. Έτερος έρμηνευτής εκλαμβάνει την
μεταστροφήν αυτήν των 'Ιουδαίων ως εκδήλωσις δυσπιστίας
και άπογοστησίας, την όποιαν έδοκίμασαν οι έπιμένοντες να
ανακηρέρουν τον 'Ιησούν βασίλεια εκ της άρήςσεως αυτού. Ένε-
ρίμενον από αυτόν να διαχθή την άνοήρωξι και τό θαύμα της
διατροφής να γίνη άρετηρία νέας σειράς θαυμάτων, διά της ό-
ποίας θα παρουσιάζετο ό Μεσσίας των 'Ιουδαϊκών προδοκιών.
'Ο 'Ιησους ήρήθη, αλλά παραλλήλως διακηρύσσει ότι είναι ό
άπειτολόμενος του Θεού. Δι' αυτό και άπευθύνουν την έρώτησι.
Τέλος όρθότερα παρουσιάζεται ή έρμηνεία του Κυρούλου, κατά
την όποια οι 'Ιουδαίοι εζήτουν από τον 'Ιησούν, όχι ένα άπλοδν
θαύμα, αλλά κάτι άνάλογον πρds τό του Μωυσεως, ό όποιος

καὶ νὰ πιστεύωμεν εἰς σέ; Ποῖον εἶναι τὸ ἔργον ποῦ κά-
νεις;»⁶.

α*· Τίποτε δὲν εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν γαστρι-
μαργία, τίποτε αἰσχρότερον. Αὐτὴ καθιστᾷ ἀναίσθη-
τον τὴν διάνοιαν, αὐτὴ κάνει σαρκικὴν τὴν ψυχὴν, αὐ-
τὴ τυφλώνει καὶ δὲν ἀφήνει νὰ θλέπῃ κανεὶς καθαρά.

Κύτταξε λοιπὸν ποῦ καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους συμ-
βαίνει τὸ ἴδιον. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶχαν ἀπορροφηθῆ ἀπὸ
τὴν γαστριμαργίαν καὶ εἶχαν στρέψει ἕλκον τῶν τὸ ἐν-
διαφέρον καὶ τὴν προσοχὴν πρὸς τὰ θιστικά καὶ ἐπί-
γεια πράγματα καὶ δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ σκεφθοῦν τί-
ποτε τὸ πνευματικόν, δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰησοῦς τοὺς κα-
τευθύνει μὲ πολλοὺς λόγους, οἱ ὅποιοι περιέχουν καὶ

διέθρεψε τὸν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐξελθόντα λαόν, ὅχι ἐπὶ μίαν ἡμέ-
ραν, ἀλλὰ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη.

5. Ἰωάν. 6,28-30.

* Ποικίλα θέματα ἐξετάζονται εἰς τὴν παραῖσιν ὀμιλίαν.
Ἐν πρώτοις ἡ προσπάθεια τῶν Ἰουδαίων νὰ παρασύρουν τὸν
Κύριον νὰ πραγματοποιήσῃ θαῦμα, διὰ τοῦ ὁποῦ θὰ ἐτρέφον-
το σαρκικῶς. Κάτι ἀνάλογον δηλαδὴ πρὸς ἐπὶ μόνον ἐν τῇ
ἐρήμῳ, Ἐπειτα ὁ ἱερός πατὴρ διευκρινίζει διὰ τὴν φράσιν τοῦ
Ἰησοῦ, «θὰ τὸν ἀναστήσω κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν», σημαίνει
ὅχι τυχαίαν καὶ ἄνευ σκοποῦ ἀνάστασιν, ἀλλὰ ἀνάστασιν πρὸς
ἀπόλαυσιν τῶν οὐρανίων αγαθῶν. Ἐπίσης, τὸ «κἀνε τι ποῦ μοῦ
εἶδες ὁ Πατὴρ, θὰ εἴθῃ πρὸς ἐμέ», δέον νὰ ἐξηγηθῆ διὰ τὴν πρὸς
τὸν Χριστὸν πίστιν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐξ οὐρανοῦ βοηθείας,
ἣτις δίδεται εἰς τὸν ἔχοντα ἀγαθὴν προαίρεσιν. Ὁ Κύριος συνεχ-
ῶς ὀμιλεῖ διὰ τὴν ἀνάστασιν, διὰ νὰ μὴ ἀποθαρρύνονται οἱ
ἀγαθοὶ, ὅταν ὀψοφῶσιν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἀλλὰ νὰ ἀκέ-
πτωνται διὰ τὰ λάθουν τὴν ἀμοιβὴν κατὰ τὴν κοινὴν ἀνάστα-
σιν. Τέλος, ὁ κάθε Χριστιανὸς πρέπει νὰ ἔχη πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν
ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν καὶ τὴν λογοδοσίαν ἐνώπιον τοῦ φρικτοῦ
ἐκείνου δικαστηρίου, διὰ νὰ προετοιμάσῃ τὸν ἑαυτόν του διὰ τὸ
ἐναρέτου καὶ θεοφιλοῦς θίου.

ἔλεγχον καὶ φροντίδα δι' αὐτοῦς. Καὶ διμῶς οὕτε καὶ
ἔτσι ἀνυφούνται πνευματικῶς ἀλλὰ παραμένουν ἀκόμη
προσκεκολλημένοι εἰς τὴν γῆν.

Πρόσεξε λοιπὸν. Τοὺς εἶπεν· «Ζητεῖτε νὰ μὲ εὑρετε,
ὅχι διότι εἶδατε θαύματα, ἀλλὰ διότι ἐφάγατε ἀπὸ τοὺς
ἄρτους καὶ ἐχορτάσατε»⁶. Τοὺς ἐπλήξε μὲ τὸν ἔλεγχον.
Τοὺς ὑπέδειξε ποῖαν τροφὴν πρέπει νὰ ζητοῦν, ὅταν
τοὺς εἶπεν· «Δὲν πρέπει νὰ ἐργάζεσθε διὰ τὴν φθαρτὴν
τροφὴν»⁷. Τοὺς παρουσίασε τὸ ἔπαυλον, ὅταν τοὺς εἶπεν
«Ἀλλὰ ἐργάζεσθε διὰ τὴν τροφὴν, ποῦ μένει εἰς ζωὴν
αἰώνιον»⁸. Ἐπειτα ἠφάνισεν ἐκεῖνο ποῦ τοὺς ἠμύδιζε
νὰ πιστεύσουν, ὅταν τοὺς ἐδήλωσεν ὅτι ἔχει ἀποσταλῆ
ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Τὶ ἔκαναν λοιπὸν ἐκεῖνοι; Ὡς νὰ μὴ εἶχαν ἀκούσει
τίποτε, λέγουσιν· «Τὶ πρέπει νὰ πράττωμεν διὰ νὰ ἐργα-
ζώμεθα τὰ ἔργα ποῦ θέλει ὁ Θεός;».

Αὐτὰ τὰ ἔλεγον, ὅχι διὰ νὰ διδαχθοῦν καὶ νὰ ἐ-
φαρμόσουν εἰς τὴν πράξιν τὴν διδασκαλίαν, (καὶ αὐτὸ
τὸ ἀποδεικνύει ἡ συνέχεια), ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν ὀδηγή-
σουν πάλιν εἰς τὴν χαρήγησιν τροφῆς καὶ ἐπειδὴ ἤθε-
λαν νὰ τὸν κάνουν νὰ χορτάσῃ τὴν κοιλίαν τῶν.

Καὶ ὁ Χριστὸς τί ἀπήνησεν; «Τοῦτο εἶναι τὸ ἔργον,
ποῦ ὁ Θεός θέλει, τὸ νὰ πιστεύετε εἰς αὐτὸν ποῦ ἀπέ-
στειλεν ἐκεῖνος».

Καὶ ἐκεῖνοι ἠρώτησαν· «Ποῖον θαῦμα κάνεις, διὰ νὰ
ἴδωμεν καὶ νὰ πιστεύσωμεν εἰς σέ; Οἱ πατέρες μας ἔ-
φαγον τὸ μᾶννα εἰς τὴν ἐρήμῳ»⁹.

Δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερα ἀνασθησία ἀπὸ αὐτὸ οὐ-
τε μεγαλύτερος παραλογισμός. Ἐνῷ τὸ θαῦμα ἦτο ἐ-

6. Ἰωάν. 6,26

7. Ἰωάν. 6,27.

8. Ἰωάν. 6,27.

9. Ἰωάν. 6,30-31.

κόμη πρό τῶν ὀφθαλμῶν των, ὡς νά μή εἶχε συμβῆ τίποτε, ὠμίλου ἔτσι καί ἔλεγαν· «Ποῖον θαῦμα κάνεις;».

Καί ἀφοῦ ἔκαναν τήν ἐρώτησιν αὐτήν, δέν τόν ἀφήνουν νά ἐπιλέξῃ μόνος του τό θαῦμα, ἀλλά ἔχουν τήν ἐντύπωσιν ὅτι θά τόν φέρουν εἰς μεγάλην δυσκολίαν, ὅταν τοῦ καθορίζουν νά μή πραγματοποιήσῃ κανένα ἄλλο θαῦμα, παρά κάτι παρόμοιον πρός ἐκεῖνο πού ἔγινεν εἰς τήν ἐποχὴν τῶν προγόνων των.

Δι' αὐτό καί ἔλεγαν· «Οἱ πατέρες μας ἔφαγαν τό μάννα εἰς τήν ἔρημον», διότι ἐνόμιζαν ὅτι μέ τοὺς λόγους αὐτοῦ θά ἐρεθίσουν αὐτόν νά ἐπιτελέσῃ τοιοῦτον θαῦμα, τό ὁποῖον θά ἤδύνατο νά τοῦς θρέψῃ σαρκικῶς. Πραγματικά, διὰ τὴν ἀνέφεραν κανένα ἄλλο ἀπὸ τὰ προηγούμενα θαῦματα, (μολονότι πολλὰ θαυμαστά συνέβησαν τότε καί εἰς τήν Αἴγυπτον καί εἰς τήν Ἐρυθρὰν θάλασσαν καί εἰς τήν ἔρημον), παρά τό μάννα μόνον; Ἐὰν γάρ δέν τό ἔκαναν, ἐπειδὴ ἐπεθύμουν ὑπερβολικά αὐτό ἐξ αἰτίας τῆς τυραννίας τῆς κοιλίας;

Κατὰ ποῖαν λογικὴν ἔμφω σέως, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζαντε αὐτὸν προφήτην καί ἐπεχειρήσατε νά τὸν ἀνακηρύξετε βασιλεῖα, ὅταν εἶδατε τό θαῦμα, τώρα, ὡς νά μή εἶχε συμβῆ τίποτε, ἄγινετε ἀχάριστοι καί ἀγνώμονες καί ζητεῖτε ἄλλο θαῦμα καί ἀφήνετε νά ἀκουσθοῦν λόγοι πού ταιριάζουν εἰς τοὺς παρασιτικῶς ζῶντας καί εἰς τοὺς πεινασμένους σκύλους; Τώρα σὰς κινεῖ τὸν θαυμασμόν τό μάννα, ὅταν ἡ ψυχὴ σας εἶναι κατάξηρος πνευματικῶς;

Καί πρόσεξε τὴν εἰρωνείαν. Δέν τοῦ εἶπαν, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἔκανε αὐτό τό θαῦμα, σὺ τί κάνεις; ἐπειδὴ ἐνόμιζαν ὅτι θά τόν προσβάλλουν. Ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦ ὁμιλοῦν μέ σεβασμόν, ἐπειδὴ ἐλπίζουν νά λάθουν τροφήν.

Ἐξ ἄλλου οὐτε τοῦ λέγουν, ὁ Θεὸς ἔκανε ἐκεῖνο τό θαῦμα, σὺ ποῖον θά κάνης; διὰ νά μή φανοῦν ὅτι τὸν

ἐξισῶνουν πρός τὸν Θεόν. Οὕτε τὸν παραβάλλουν πρός τὸν Μωϋσῆν, διὰ νά μή θεωρηθοῦν ὅτι τὸν ταπεινῶνουν, ἀλλὰ τὸν τοποθετοῦν εἰς κάποια ἐνδιάμεσον θέσιν, ὅταν τοῦ λέγουν· «Οἱ πατέρες μας ἔφαγαν τό μάννα εἰς τὴν ἔρημον».

Καί ἠμποροῦσαν, θέβαια, νά τοὺς ἀπαντήσῃ ὁ Ἰησοῦς ὅτι τώρα ἐτετέλεσα θαῦματα μεγαλύτερα ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν, διότι αὐτεὶ ῥάβδον ἐχρειάσθηκα, οὕτε εἶχα ἀνάγκην νά προσευχηθῶ, ἀλλὰ τὰ πάντα τὰ ἐπραγματοποίησα μέ τὴν βύναμίν μου. Ἐάν πάλιν ἐπιθυμῆθε τό μάννα, ἰδοὺ σὰς ἔδωσα καί ἄρτον. Τώρα ἡμῶς δέν ἦτο καιρὸς διὰ παρομοίους λόγους, ἀλλὰ δι' ἓνα μόνον ἐφρόντιζεν ὁ Κύριος, διὰ τὸ πῶς θά τοὺς κατευθῶνῃ πρός τὴν πνευματικὴν τροφήν.

Πρόσεξε λοιπὸν τὴν ἀπειρον σῦνσιν, πῶς τοὺς ἀπαντᾷ· «Δέν σὰς ἔδωσεν ὁ Μωϋσῆς τὸν ἄρτον ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου σὰς δίνει τὸν ἄρτον τὸν ἀληθινόν ἀπὸ τὸν οὐρανόν»¹⁰.

Διὰ τὴν ἔμφω δέν τοὺς εἶπεν, δέν σὰς ἔδωσεν ὁ Μωϋσῆς τὸν ἄρτον, παρά ἐγώ, καί ἔβασεν ἀντὶ τοῦ Μωϋσεῖος τὸν Θεόν καί ἀντὶ τοῦ μάννα τὸν ἑαυτὸν του; Διότι ἡ πνευματικὴ ἀβυσσοπλοκία τῶν ἀκρατῶν του ἦτο μεγάλη, καί αὐτό ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα. Πραγματικά, ἂν καί ὠμίλησεν ἔτσι, δέν τοὺς συνεκράτησε πάλιν, μολονότι εἰς τὴν ἀρχὴν ἔλεγεν· «Ζητεῖτε νά μὲ εὐρετε, ὅχι ἐπειδὴ εἶδατε τὰ θαῦματα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐθέλατε ἀπὸ τοὺς ἄρτους αὐτοῦ καί ἐχορτάσασθε»¹¹. Ἐπειδὴ λοιπὸν ζητοῦν αὐτὰ καί μέ τὰ ἐπόμενα ἠθέλησε νά τοὺς κατευθῶνῃ σωστά, ἀλλὰ οὐτε καί ἔτσι παραιτοῦνται.

10. Ἰωάν. 6,32.

11. Ἰωάν. 6,26.

Όταν όμως ύπεσχέθη εἰς τὴν Σαμαρείτιν ὅτι θὰ τῆς δώσῃ τὸ ὕδωρ, δὲν ἐμνημόνευσε τὸν Πατέρα, ἀλλ' εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ἐάν ἐγνώριζες ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποῦ σοῦ λέγει τώρα, Δός μου νὰ πῶ, οὐ θὰ τοῦ ἐζητοῦσες καὶ θὰ σοῦ ἔδιδε τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν»¹². Καὶ πάλιν «Τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον θὰ δώσω ἐγώ»¹³, καὶ δὲν παραπέμπει εἰς τὸν Πατέρα. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἀναφέρει τὸν Πατέρα διὰ τὴν πληροφορηθῆς πόση ἦτο ἡ πίστις τῆς Σαμαρείτιδος καὶ πόση ἡ πνευματικὴ ἀδυναμία τῶν Ἰουδαίων.

Τὸ μᾶνιν όμως δὲν ἦτο ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Διατί λοιπὸν λέγεται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ; Ὅπως λέγει ἡ Γραφή, «τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ»¹⁴, καὶ ἄλλοι, «καὶ ἐβρόντησε Κύριος ἐξ οὐρανοῦ»¹⁵.

Ὀνομάζει δὲ ἄρτον ἀληθινόν ἐκεῖνον¹⁶, ὄχι ἐπειδὴ ἦτο φευδὲς τὸ θαῦμα τοῦ μάνινα, ἀλλὰ διότι αὐτὸ ἦτο τύπος καὶ ὄχι ἡ αὐτοαλήθεια.

Όταν πάλιν ἔκανε μνηστὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ Μωϋσέως, δὲν ἀντιπαρέταξε τὸν ἑαυτὸν τοῦ πρὸς ἐκεῖνον, (διότι δὲν ἐπρωτιμοῦσαν ἀκόμη αὐτὸν ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν), ἀλλὰ ἐξηκολούθησαν νὰ ἔχουν μεγαλύτεραν ἰδέαν δι' ἐκεῖνον. Δι' αὐτὸ δταν εἶπεν, «δὲν σὰς ἔδωσεν ὁ Μωϋσῆς», δὲν ἐπρόσθεσεν, «δὲν σὰς δίδω ἐγώ, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου λέγει ὅτι δίδει ὁ Πατήρ.

Ἐκεῖνοι, ὅταν ἤκουσαν αὐτά, τοῦ λέγουσιν πάλιν «Δός μας τὸν ἄρτον αὐτὸν»¹⁷ νὰ τὸν φάγωμεν. Διότι εἶχαν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι πρόκειται δι' ὄλικόν ἄρτον καὶ

12. Ἰωάν. 4,10.

13. Ἰωάν. 4,14.

14. Ψαλμ. 89.

15. Ψαλμ. 17,14.

16. Πρὸς Ἰωάν. 6,32.

17. Ἰωάν. 6,34.

ὅτι θὰ χορτάσουν τὴν κοιλίαν τῶν. Δι' αὐτὸ καὶ ἔτρεξαν ἀμέσως κοντὰ εἰς τὸν Χριστόν.

Τὶ κάνει όμως ὁ Χριστός;

Τοὺς ἀνυψώνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον πνευματικῶς καὶ προσθέτει: «Ὁ ἄρτος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκεῖνος ποῦ καταβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανόν καὶ δίδει ζωὴν εἰς τὸν κόσμον»¹⁸. Δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς Ἰουδαίους μόνον, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκουμένην διόκληρον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν εἶπεν ἀπλῶς τροφήν, ἀλλὰ ζωὴν, διὰ νὰ δηλώσῃ ἕνα διαφορετικὸν εἶδος ζωῆς, ἐπειδὴ ὅλοι τῶν γενικῶς ἦσαν νεκρῶ μένοι πνευματικῶς.

Αὐτοὶ όμως εἶναι προσηλωμένοι ἀκόμη εἰς τὰ γῆιν καὶ λέγουσιν «Δός μας τὸν ἄρτον αὐτὸν».

Διὰ νὰ τοὺς ἐλέγξῃ λοιπὸν, ἐπειδὴ ἔτρεχαν κοντὰ του, δταν ἐνόμιζαν ὅτι ἡ τράπεζα ἦτο ὀλική, ἐνῶ, δταν ἐπληροφορήθησαν ὅτι πρόκειται διὰ πνευματικὴν τράπεζαν, δὲν τὸν ἀκολουθοῦν πλέον, τοὺς λέγει πάλιν «Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. Ἐκεῖνος ποῦ ἐρχεται πρὸς ἐμὲ δὲν θὰ πεινάσῃ καὶ ἐκεῖνος ποῦ πιστεύει εἰς ἐμὲ δὲν θὰ διψήσῃ ποτέ. Ἄλλὰ σὰς εἶπα, ἂν καὶ με εἶδατε, όμως δὲν με πιστεύετε»¹⁹.

6'. Καθ' ὅμοιον τρόπον ὁμιλεῖ καὶ ὁ Ἰωάννης προφητικῶς πρὸ τοῦ Ἰησοῦ: «Κηρύττει ὅτι οἶδε καὶ δίδει μαρτυρίαν δι' ὅτι ἔχει ἰδεῖ. Κανείς όμως δὲν δέχεται τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ»²⁰. Καὶ ὁ Χριστὸς λέγει ἐπίσης: «Ἐκεῖνο ποῦ γνωρίζομεν καλὰ, αὐτὸ λέγομεν καὶ δι' ἐκεῖνο ποῦ ἔχομεν ἰδεῖ δίδομεν μαρτυρίαν. Καὶ όμως δὲν δέχεσθε τὴν μαρτυρίαν μας»²¹.

Καὶ αὐτὸ τὸ κάνει διὰ νὰ τοὺς προλάβῃ καὶ νὰ τοὺς

18. Ἰωάν. 6,33.

19. Ἰωάν. 6,35-36.

20. Ἰωάν. 3,32. — Τὸ χωρίον παρατίθεται ελαφρῶς παραλλαγμένον.

21. Ἰωάν. 3,11.

ἀποδείξει ὅτι τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν τὸν ταρασσεί, ὅτε ἐπιθυμεί νὰ δοξασθῆ, ὅτε ἀγνοεῖ τὰ ἀπόρητα τῆς ψυχῆς των, τὸσον τὰ παρόντα, ὅσον καὶ τὰ μέλλοντα.

«Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς».

Σκοπεῖται λοιπὸν νὰ τοὺς μῆσῃ εἰς τὴν παράδοσιν τῶν μυστηρίων. Καὶ κατὰ πρῶτον κάνει λόγον διὰ τὴν θεότητά του καὶ λέγει· «Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς». Αὐτὸ θέθαινα δὲν ἐλέγχῃ διὰ τὸ σῶμά του, (διότι περὶ αὐτοῦ εἰς τὸ τέλος σχεδὸν τοῦ κεφαλαίου λέγει· «Καὶ ὁ ἄρτος τὸν ὁποῖον ἐγὼ θὰ δώσω, εἶναι ἡ σὰρξ μου»²²), ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀναφέρεται εἰς τὴν θεότητά του. Διότι καὶ ἐκεῖνη διὰ τὸν Θεὸν λόγον εἶναι ἄρτος, ὅπως πάλιν καὶ αὐτὸς ὁ ἄρτος διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γίνεται ἄρτος οὐράνιος.

Εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν δὲν ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν κανενός, ὅπως ἔκανεν εἰς τὴν προηγουμένη ὁμιλίαν του πρὸς τοὺς Ἰουδαίους²³, διότι εἶχεν ὡς μάρτυρα τῆς θεότητός του τὸ θαῦμα τῶν ἄρτων καὶ τὸ γεγονός ὅτι πρὸς στιγμήν οἱ Ἰουδαῖοι ὑπεκρίνοντο ὅτι τὸν ἐπίστευαν. Τότε ὁμοῦς ἔφεραν ἀντιρρήσεις καὶ τὸν κατηγοροῦσαν, δι' αὐτὸ καὶ ἔφερεν ἐκεῖ ἀποδείξεις. Αὐτοὶ ἐδῶ, ἐπεθεῖ εἶχαν τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀπολαύσουν ὀλικὸν φαγητόν, περιμένουσιν καὶ δὲν ταρασσονται ἀπὸ τὰ λεγόμενα τοῦ Ἰησοῦ, μέχρις ἂν εἰς τὴν συνέχειαν ἔχασαν τὴν ἐλπίδα αὐτήν.

Πλὴν ὁμοῦς οὔτε καὶ τότε εἰώπησεν ὁ Χριστός, ἀλλὰ τοὺς εἶπε πολλά καὶ ἀνατρεπτικὰ τῶν ἀποφεῶν των. Αὐτοὶ ὁμοῦς, πού τὸν ἀνόμαζαν προφήτην²⁴, τώρα σκανδαλίζονται καὶ τὸν ἀποκαλοῦν υἱὸν τοῦ τέκτονος. Δὲν ἔκαναν ὁμοῦς τὸ ἴδιον, ὅταν ἔτρωγαν τοὺς ἄρτους, ἀλλ'

22. Ἰωάν. 6, 51.

23. Πρῶτ. Ἰωάν. 5, 31 ἔξ.

24. Πρῶτ. Ἰωάν. 6, 14.

ἔλεγαν· «Αὐτὸς εἶναι ὁ προφήτης», καὶ ἤθελαν νὰ τὸν ἀνακηρύξουν βασιλέα.

Ἔβιδαν λοιπὸν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τοὺς ἐκυρίευν ἢ ἀγανάκτησις, ἐπειδὴ ἔλεγεν ὅτι κατέθηκεν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὁμοῦς δὲν ἦτο αὐτὴ ἡ αἰτία τῆς ἀγανάκτησός των, ἀλλὰ τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἠλπίζαν πλέον νὰ ἀπολαύσουν ὀλικὴν τράπεζαν. Διότι, ἐὰν ἀγανακτοῦσαν πραγματικὰ, ἔπρεπε νὰ ἐρωτήσουν καὶ νὰ διατυπώσουν ἀπορία· Πῶς εἶναι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, πῶς κατέθηκεν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν; Τώρα ὁμοῦς δὲν κάνουν αὐτὰ, παρὰ γαγγύζουσι μόνον.

Ἄλλ' ὅτι δὲν τοὺς ἐκανθάλιζεν αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ἔξης· Ὅταν δηλαδὴ τοὺς εἶπεν, «ὁ Πατὴρ μου ὅσας δίδει τὸν ἄρτον αὐτόν», δὲν τοὺς εἶπαν, παρακάλεσε αὐτὸν νὰ μᾶς τὸν δώσῃ, ἀλλὰ εἶπαν, «Ἐδός μας τὸν ἄρτον», μολοντοὶ δὲν τοὺς εἶπεν, ὅτι ἐγὼ ὅσας τὸν δίδω, ἀλλ' ὅτι, «ὁ Πατὴρ μου ὅσας τὸν δίδει». Αὐτοὶ ὁμοῦς ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν των διὰ τὴν τροφήν ἐνόμισαν ὅτι καὶ ὁ Ἰησοῦς ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ χορηγῇ τὸν ἄρτον. Ὅσοι λοιπὸν ἐσχημάτισαν τὴν γνώμην ὅτι ὁ Κύριος ἔχει τὴν δικαιοδοσίαν νὰ δώσῃ τὸν ἄρτον, πῶς ἐπρόκειτο νὰ σκανδαλισθοῦν εἰς τὴν συνέχειαν καὶ μάλιστα ὅταν ἤκουσαν ὅτι «ὁ Πατὴρ δίδει τὸν ἄρτον»;

Ποῖα εἶναι λοιπὸν ἡ αἰτία τοῦ σκανδαλισμοῦ των;

Ὅταν ἐπληροφορήθησαν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐνδεχόμενον νὰ φάγουν, πάλιν εἰδείξαν ἀπιστίαν καὶ προβάλλουν ὡς δικαιολογίαν θῆθεν τῆς ἀπιστίας των τὸ ὅτι ὁ λόγος ἦτο ὑψηλοῦ περιεχομένου.

Δι' αὐτὸ τοὺς λέγει· «καὶ μὲ ἔχετε ἴδει, ἀλλὰ δὲν μὲ ἐπίστεύσατε». Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὑπανίσταται ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ θαύματά του, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν μαρτυρίαν ἀπὸ τὰς Γραφῶν. «Διότι ἐκεῖναι δίδουν μαρτυρίαν

δι' ἐμέ²⁵, λέγει, καὶ ἀκόμη, «ὅτι ἦλθα ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατρὸς μου, καὶ ὁμῶς δὲν με δέχεσθε»²⁶, καὶ, «ὡς εἶναι δυνατόν νὰ πιστεύετε, σεις, οἱ ὅποιοι ἐπιδιώκετε νὰ λαμβάνετε θόξαν ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον»²⁷.

«Κάθε τι ποῦ μοῦ δίδει ὁ Πατὴρ, θά ἔλθῃ εἰς ἐμέ καὶ ἐκεῖνον ποῦ ἔρχεται πρὸς ἐμέ δὲν θά τὸν θγάλω ἔξω»²⁸.

Κύτταξε ὅτι κάνει τὰ πάντα διὰ τοὺς σαζομένους. Δι' αὐτὸ καὶ εἶπεν αὐτὰ, διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντόπωσιν ὅτι ἐξετάζει τὰς λεπτομερείας καὶ ὅτι ὁμιλεῖ ἀσκοπα.

Γι' σημαῖουον ὁμῶς αὐτὰ ποῦ λέγει: «Κάθε τι ποῦ μοῦ δίδει ὁ Πατὴρ, θά ἔλθῃ εἰς ἐμέ καὶ θά τὸ ἀναστήσω κατὰ τὴν ἑσχάτην ἡμέραν»²⁹.

Διὰ ποῖον λόγον ἀνέφερε τὴν κοινὴν ἀνάστασιν, εἰς τὴν ὅποιαν θά συμπεριληφθοῦν καὶ οἱ ἀσεθεῖς, ὡς ἐξαιρετοῦν δῶρον τῶν ὄσων πιστεύουν εἰς αὐτόν; Διότι δὲν ἀνέφερν ἀπλῶς τὴν ἀνάστασιν, ἀλλ' εἰδικῶς τὴν ἀνάστασιν αὐτῆν³⁰. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπε προηγουμένως, «δὲν θά θγάλω ἔξω αὐτόν» καὶ «νὰ μὴ χάσω οὐδὲ ἐλάχιστον μέρος ἐξ αὐτοῦ»³¹, τότε ᾤμιλησε διὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι κατὰ τὴν ἀνάστασιν, ἄλλοι μὲν ἐκδικῶνται, ὅπως ἡμποροῦμεν νὰ καταλάβωμεν ἀπὸ τὴν προσαγῆν, «σηκῶστέ τον καὶ ριψατέ τον εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον»³², ἄλλοι δὲ χάνονται, ὅπως ἀποδεικνύεται καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὴν διαθεθεῖαωσιν τοῦ Κυρίου, «νὰ φοβῆσθε μάλ-

25. Ἰωάν. 5,39.

26. Ἰωάν. 5,43.

27. Ἰωάν. 5,44.

28. Ἰωάν. 6,37.

29. Ἰωάν. 6,37, 39.

30. Τὴν κοινὴν ἀνάστασιν κατὰ τὴν ἑσχάτην ἡμέραν τῆς κρῖσεωσ.

31. Ἰωάν. 6,39.

32. Ματθ. 22,13.

λον ἐκεῖνον, ποῦ ἡμπορεῖ νὰ κἀνῃ καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα νὰ χαθοῦν εἰς τὴν γέενναν»³³.

Ὡστε ἡ φράσις, «ζωὴν αἰώνιον εἶδω»³⁴, ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν: «Καὶ θά θγαῶν ἔξω ἀπὸ τὰ μνηματα καὶ ὄσοι μὲν ἔπραξαν τὸ καλὸν θά ἀναστηθοῦν διὰ νὰ ἀπολαύσουν ζωὴν αἰώνιον, ὄσοι δὲ ἔπραξαν τὸ κακὸν θά ἀναστηθοῦν διὰ νὰ καταδικασθοῦν»³⁵. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἀνάστασιν ἀνέφερεν ἐδῶ, δηλαδὴ τὴν ἀνάστασιν διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν.

Τί θέλει ὁμῶς νὰ υποδείξῃ ὁ Κύριος στὰν λέγῃ «Κάθε τι ποῦ μοῦ δίδει ὁ Πατὴρ θά ἔλθῃ πρὸς ἐμέ»;

Ἐλέγχει τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ τοὺς καθιστῶ φα νερόν ὅτι ἐκεῖνος, ποῦ δὲν πιστεύει εἰς αὐτόν, παραθαῖνει τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς. Καὶ δὲν τὸ λέγει θέθεαῖ αὐτὸ καθαρά, ἀλλὰ κάπως κεκαλυμμένως. Καὶ εἰς κάθε περίπτωσιν θά ἰδῆς νὰ κἀνῃ τὸ ἴδιον ὁ Κύριος, ἐπειδὴ θέλει νὰ δείξῃ ὅτι οἱ ἀπιστοῦντες δὲν παρακοῦουν εἰς αὐτόν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Πατέρα. Διότι ἐὰν τὸ θέλημα αὐτοῦ εἶναι αὐτὸ καὶ διὰ τοῦτο ἦλθεν, διὰ νὰ σώσῃ ὅλον τὸν κόσμον, ὄσοι δὲν πιστεύουν, παραθαῖνουν τὸ θέλημα αὐτοῦ.

Ὅταν λοιπὸν ὁ Πατὴρ ὁδηγῇ κάποιον, λέγει, δὲν ὄπαρχει τίποτε ἱκανὸν νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ. Τὸ ἴδιον λέγει καὶ παρακῶτω «Κανεῖς δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς ἐμέ, ἐὰν δὲν τὸν ἐλκύσῃ ὁ Πατὴρ»³⁶.

Ὁ δὲ ἀπόστολος Παῦλος εἶπεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς παραδίδει αὐτοὺς εἰς τὸν Πατέρα: «Ὅταν θά παραδώσῃ τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα»³⁷. Ὅπως ἀκριβῶς

33. Ματθ. 10,28.

34. Ἰωάν. 10,28.

35. Ἰωάν. 5,29.

36. Ἰωάν. 6,44.

37. Α' Κορινθ. 15,24.

λοιπόν και όταν δίδη ο Πατήρ, δεν το κάνει αφαιρών από τον εαυτόν του, καθ' ὅμοιον τρόπον και ὁ Υἱός, ὅταν παραδίδη τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Πατέρα, δεν το κάνει ἐκβάλλον τὸν εαυτόν του. Ὀνομάζεται δὲ παράδοσις διότι διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἤλθαμεν κοντά εἰς τὸν Πατέρα.

γ'. Τὸ «δὲ» οὐδ' ἔχει λεχθῆ και διὰ τὸν Πατέρα, ὡς πως ὅταν λέγῃ: «Διὰ τοῦ ὁποίου εἰσαθε καλεσμένοι νὰ ἔχετε κοινωνίαν με τὸν Υἱὸν αὐτοῦ»³⁸, (δηλαδὴ διὰ τοῦ θελήματος τοῦ Πατρός). Και πάλιν λέγει: «Μακάριος εἶσαι, Σίμων, υἱὸς τοῦ Ἰωάνη, διότι ἄνθρωπος δεν σοῦ τὸ ἀπεκάλυψεν αὐτό»³⁹.

Ὅ,τι θέλει νὰ ὑποβλώσῃ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσηιν εἶναι σχεδὸν τὸ ἀκόλουθον. Δεν εἶναι τυχαῖον πρᾶγμα ἢ εἰς ἐμὲ πίστις, ἀλλὰ χρειάζεται τὴν ἀνωθεν βοήθειαν. Καὶ αὐτὸ τὸ προετοιμάζει με ὅσα λέγει, δεικνύων ὅτι πραγματικὰ ἢ πίστις αὐτῆ απαιτεῖ γενναίαν ψυχὴν, τὴν ὁποίαν συγχρόνως προσελκύει και ὁ Θεός.

Ἄλλὰ πῶς νὰ ἐρωτήσῃ κάποιος: Ἐάν κάθε τι τὸ ὁποῖον δίδει ὁ Πατήρ, ἔρχεται πρὸς σέ, και ἐκείνοι πού θὰ προσελκύσῃ ὁ Πατήρ, και κανεὶς δεν ἠμπορεῖ νὰ ἐλθῇ εἰς σέ, ἐάν δεν τοῦ ἔχη βοθῆ ἀνωθεν, τότε ἐκείνοι, εἰς τοὺς ὁποίους δεν δίδει ὁ Πατήρ, εἶναι ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ κάθε ἐνοχῆν και κατηγορίαν.

Αὐτὰ εἶναι λόγια κενὰ περιεχομένου και προφάσεις. Χρειαζόμεθα θέσθαι και τὴν ἰδικὴν μας ἀγαθὴν διάθεσιν. Διότι ἢ ἀποδοχὴ τῆς διδασκαλίας και ἢ πίστις προϋποθέτουν τὴν προαίρεσιν.

Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν λοιπὸν τίποτε ἄλλο δεν διδάσκει με τὴν φράσιν, «κάθε τι πού μοῦ δίδει

ὁ Πατήρ», παρὰ ὅτι: δεν εἶναι τυχαῖον πρᾶγμα ἢ εἰς ἐμὲ πίστις, αὐτε εἶναι προῖον ἀνθρώπινων διαλογισμῶν, ἀλλὰ χρειάζεται και ἢ ἐξ οὐρανοῦ ἀποκάλυψις και ἢ εὐγνώμων ψυχὴ πού θὰ δεχθῆ τὴν ἀποκάλυψιν.

Ἐπίσης, και ἢ διαθεθαίωσις, «ὁ ἐρχόμενος πρὸς ἐμὲ θὰ σωθῆ», τὸ ἴδιον φανερώνει. Δηλαδὴ, θὰ εὕρῃ μεγάλην φροντίδα, διότι χάριν αὐτῶν, λέγει, ἤλθα εἰς τὴν γῆν και ἐνεβύθην σάρκα και ἐπέρα τὴν μορφήν τοῦ δούλου.

Εἰς τὴν συνέχειαν ἐπρόσθεσεν: «Κατέλθα ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ὅχι διὰ νὰ κάνω τὸ θέλημα τὸ ἰδικόν μου, ἀλλὰ τὸ θέλημα ἐκείνου πού με ἀπέστειλεν»⁴¹.

Τί λέγεις; Ἄλλο εἶναι τὸ ἰδικόν σου θέλημα και ἄλλο ἐκείνου;

Διὰ νὰ μὴ ὀκπευθῆ λοιπὸν κανεὶς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, διορθώνει τὸ θέμα με τὴν προσθήκην, ὅταν λέγῃ: «Διότι τοῦτο εἶναι τὸ θέλημα ἐκείνου πού με ἀπέστειλεν, καθέννας, πού θέλει τὸν Υἱὸν και πιστεύει εἰς αὐτόν, νὰ ἔχη ζωὴν αἰώνιον»⁴². Αὐτὸ λοιπὸν δεν εἶναι και ἰδικόν σου θέλημα; Και πῶς εἰς ἄλλο σημεῖον λέγεις, «ἤλθα νὰ θάλω φωτιὰ εἰς τὴν γῆν και τί ἄλλο θέλω, ἐάν τώρα πλέον ἦναι φανερὸν»⁴³; Ἐάν ὅμως και σὺ θέλῃς τὸ ἴδιον, εἶναι φανερόν ὅτι ἕνα θέλημα ὑπάρχει. Διότι ἄλλο λέγει: «Διότι καθὼς ὁ Πατήρ ἀνασταίνει τοὺς νεκρούς και δίδει ζωὴν εἰς αὐτούς, ἔτσι και ὁ Υἱός ἐκείνους πού θέλει τοὺς ζωοποιεῖ»⁴⁴.

Πῶς εἶναι λοιπὸν τὸ θέλημα τοῦ Πατρός; Μήπως δεν εἶναι νὰ μὴ χαθῆ κανεὶς ἐξ αὐτῶν; Τὸ ἴδιον ὅμως θέλεις

38. Ρωμ. 5,2.

39. Α' Κορινθ. 1,9.

40. Ματθ. 16,17.

41. Ἰωάν. 6,38.

42. Ἰωάν. 6,40.

43. Λουκ. 12,49.

44. Ἰωάν. 5,21.

καὶ αὐτὸ. Κατὰ συνέχειαν δὲν εἶναι ἄλλο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλο τὸ τοῦ Υἱοῦ.

Ἔτσι, καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον φαίνεται ὅτι παρουσιάζει τὴν πρὸς τὸν Πατέρα ἰσότητά ἀκόμη θεοσιτέραν, ὅταν λέγῃ «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ θὰ ἔλθωμεν πρὸς αὐτὸν καὶ θὰ κατοικήσωμεν μονίμως μαζί του»⁴⁵. Οἱ λόγοι αὗτοι ἔχουν τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Δὲν ἦλθα εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ κάνω τίποτε ἄλλο, παρὰ αὐτὸ πού καὶ ὁ Πατὴρ θέλει, δὲν ἔχω θέσια ἰδικόν μου θέλημα ἀντίθετον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Πατρός, διότι ὅλα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν Πατέρα εἶναι ἰδικά μου καὶ τὰ ἰδικά μου εἶναι ἰδικά του⁴⁶.

Ἐάν λοιπὸν εἶναι κοινὰ τὰ πάντα μεταξύ τοῦ Πατρός καὶ τοῦ Υἱοῦ, δικαιολογημένα λέγει, «ὄχι διὰ νὰ κάνω τὸ ἰδικόν μου θέλημα». Ἄλλ' ἐδῶ δὲν ὁμίλησε μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, παρὰ τὸ φυλάσσει νὰ τὸ εἴπῃ πρὸς τὸ τέλος. Διότι τὰ ὑψηλὰ νοήματα, ὅπως εἶπα, ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ ἐγκρύπτει καὶ τὰ συσκοτίζει καὶ ἐπιθυμῶ νὰ δείξῃ ὅτι, ἐάν ἔλεγεν ὅτι, «τὸ θέλημα τὸ ἰδικόν μου εἶναι αὐτό», θὰ τὸν περιεφρόνουν.

Τοὺς λέγει λοιπὸν ὅτι, καὶ ἐγὼ συμφωνῶ καὶ συμπίπτω μὲ τὸ θέλημα ἐκείνου, ἐπειδὴ θέλει νὰ τοὺς ἐλέγξῃ καὶ νὰ τοὺς ἐπιπλήξῃ περισσότερο. Δηλαδή ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν· Τί νομίζετε; Μήπως ὅτι ἐξοργίζετε ἐμὲ μὲ τὴν ἀπιστίαν σας; Τὸν Πατέρα θέσια τὸν ἰδικόν μου ἐξοργίζετε. «Διότι τοῦτο εἶναι τὸ θέλημα ἐκείνου πού με ἀπέστειλεν, νὰ μὴ χάσω τίποτε ἀπὸ ὅτι μοῦ ἔχει δώσει»⁴⁷.

Ἐδῶ ἀποδεικνύει ὅτι δὲν χρειάζεται ὁ Κύριος τὴν ἰδικὴν τῶν φροντίδα, ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν γῆν διὰ ἰδικήν

45. Ἰωάν. 14,23.

46. Πρῶτ. Ἰωάν. 17,10.

47. Ἰωάν. 6,39.

του ἀνάγκην, παρὰ διὰ τὴν ἰδικὴν τῶν σωτηρίαν καὶ ὄχι διὰ νὰ τιμηθῇ ὑπ' αὐτῶν.

Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐφανερώσε καὶ εἰς τὴν προηγουμένη ὁμιλίαν τοῦ πρὸς αὐτοὺς, ὅταν εἶπεν «Δὲν ἐπιδικῶ νὰ λάθω δόξαν ἀπὸ ἀνθρώπων»⁴⁸. Καὶ πάλιν «Τὰ λέγω αὐτά, διὰ νὰ σωθῆτε αἰεὶς»⁴⁹. Πραγματικὰ μὲ καθετὸν τρόπον προσπαθεῖ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν γῆν διὰ τὴν σωτηρίαν ἐκείνων.

Λέγει ἐπίσης ὅτι ἐτοιμάζει δόξαν διὰ τὸν Πατέρα, διὰ νὰ μὴ προκαλῆ ὀποφία. Καὶ ὅτι ὁμίλησε σκοπίμως μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, τὸ κατέστησε σαφέστερον μὲ ὅσα εἶπεν εἰς τὴν συνέχειαν· «Διότι ἐκεῖνος πού ζητεῖ νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ θέλημά του», λέγει, «ζητεῖ τὴν ἰδικὴν του δόξαν. Ἐκεῖνος ὅμως πού ζητεῖ τὴν δόξαν ἐκείνου πού τὸν ἀπέστειλεν, αὐτὸς εἶναι ἀληθὴς καὶ δὲν ὑπάρχει ἀδικία εἰς αὐτόν»⁵⁰.

«Τοῦτο δὲ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Πατρός, ὁ καθένας, πού βλέπει τὸν Υἱὸν καὶ πιστεύει εἰς αὐτόν, νὰ ἔχη ζωὴν αἰώνιον καὶ ἐγὼ θὰ τὸν ἀναστήσω κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς κρίσεως»⁵¹.

Διατί τέλος πάντων συνεχῶς πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν προβάλλει τὴν ἀνάστασιν; Διὰ νὰ μὴ κρίνουν τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ μόνον ἐπὶ τῇ θάσει τῶν ἐπιγείων πραγμάτων καὶ, ἐάν ἐδῶ δὲν ἀπολαμβάνουν, νὰ μὴ καταπίπτῃ περισσότερο ἢ πνευματικότης τῶν, ἀλλὰ νὰ ἔχουν τὴν ἐλπίδα τῶν εἰς τὰ μέλλοντα καὶ, ἀκόμη, νὰ μὴ περιφρονοῦν αὐτόν, ἐπειδὴ δὲν τιμωροῦνται εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ νὰ προσβοκοῦν ἄλλην ζωὴν.

δ'. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐκεῖνοι δὲν ὠφελήθησαν καθόλου,

48. Ἰωάν. 5,41.

49. Ἰωάν. 5,34.

50. Ἰωάν. 7,18.

51. Ἰωάν. 6,40.

ἡμεῖς ὡς προσπαθήσωμεν νὰ κερδίσωμεν πνευματικῶς ἀπὸ τὸ γεγονός· ὅτι γίνεται συνεχῶς λόγος διὰ τὴν ἀνάστασιν ἐκείνην. Καὶ εἴτε θελήσωμεν νὰ φερθῶμεν μὲ πλεονεκτικὰ διαθέσεις, εἴτε νὰ ἀρπάξωμεν κάτι, εἴτε νὰ κάρωμεν κάτι ἄτοπον, ἀμέσως ὡς φέρωμεν εἰς τὸν νοῦν μας τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ὡς φανταζόμεθα τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο, καὶ τότε ἡ σκέψις αὐτὴ θὰ συγκρατήσῃ ἰσχυρότερα ἀπὸ κάθε ἄλλο χαλινὸν τὴν ἄτοπον ὀρμὴν. Ἐπίσης, ὡς λέγωμεν συνεχῶς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας: Ὑπάρχει ἀνάστασις καὶ μᾶς περιμένει τὸ φοβερὸν δικαστήριον. Καὶ ἂν ἴδωμεν κάποιον νὰ καυχᾶται καὶ νὰ ἐπαίρεται διὰ τὰ παρόντα ἀγαθὰ, ὡς τοῦ λέγωμεν τὸ ἴδιον, ἀποδεικνύοντες ὅτι τὰ πάντα παραμένουν ἐβῶ. Καὶ ἂν ἴδωμεν κάποιον ἄλλον νὰ ὑποφέρῃ καὶ νὰ ἀπογοητεύεται καὶ πρὸς αὐτὸν ὡς λέγωμεν τὸ ἴδιον, καθιστώντες γνωστὸν ὅτι οἱ στενοχωρία θὰ τελειώσουν. Καὶ ἂν κάποιος ραθυμῇ καὶ κατέχεται ἀπὸ ἀδιαφορίαν, τὸ ἴδιον ὡς τοῦ ἐπαναλαμβάνωμεν συνεχῶς, διὰ νὰ τοῦ δείξωμεν ὅτι ὑποχρεωτικὰ θὰ δώσῃ λόγον διὰ τὴν ραθυμίαν του.

Αἱ λέξεις αὐταὶ εἶναι ἱκαναὶ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο φάρμακον διὰ νὰ θεραπεύσουν τὴν ψυχὴν μας. Διότι πραγματικὰ ὑπάρχει ἀνάστασις, ἀνάστασις πολὺ κοντὰ μας εὐρισκομένη καὶ ὄχι μακρὰν μας καὶ στὸ ἀπώτερον μέλλον τοποθετημένη. «Διότι γρήγορα», λέγει ὁ Παῦλος, «θὰ ἔλθῃ ὁ ἐρχόμενος καὶ δὲν θὰ θραδύνη»⁵², καὶ πάλιν «Ὅλοι μας πρέπει νὰ ἐμφανισθῶμεν ἔμπρὸς εἰς τὸ ἔθνος τοῦ Χριστοῦ»⁵³. Δηλαδή καὶ οἱ πονηροὶ καὶ οἱ ἀγαθοὶ, ὥστε καὶ οἱ πρῶτοι νὰ νοιώσουν τὴν ἀσχύνην ἐνώπιον θλων καὶ οἱ ἀγαθοὶ νὰ δοξασθοῦν ἔμπροσθεν θλων. Διότι ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἐπίγειοι δικασταὶ τι-

52. Ἐβρ. 10,37.

53. Β' Κορινθ. 5,10.

μωροῦν τοὺς πονηροὺς καὶ τιμοῦν τοὺς ἀγαθοὺς δημοσίως, καθ' ὅμοιον τρόπον λοιπὸν γίνεται καὶ ἐκεῖ, ὥστε εἰς τοὺς μὲν νὰ καταστῇ μεγαλυτέρα ἡ ἀσχύνη καὶ εἰς τοὺς δὲ λαμπρότερα ἡ δόξα.

Αὐτὰ λοιπὸν ὡς παρουσιάζωμεν κατὰ τρόπον παραστατικὸν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας κάθε ἡμέραν. Ἐν αὐτὰ σκεπτόμεθα συνεχῶς, κανένα ἀπὸ τὰ παρόντα καὶ πρόσκαιρα πράγματα δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ μᾶς ἀχμαλωτίσῃ. «Διότι ἐκεῖνα ποῦ βλέπονται εἶναι πρόσκαιρα, ἐνῶ ἐκεῖνα ποῦ δὲν βλέπονται, εἶναι αἰώνια»⁵⁴.

Συνεπῶς ὡς ἐπαναλαμβάνωμεν ἀδικόπως καὶ πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους: Ὑπάρχει ἀνάστασις καὶ κρίσις καὶ εὐθὺναι διὰ τὰς πράξεις μας.

Καὶ ἔτσι πιστεύουν ὅτι ὑπάρχει εἰμαρμένη, ὡς λέγουν τοὺς ἀνωτέρω λόγους καὶ γρήγορα θὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τὴν φθορὰν τοῦ νοσήματος αὐτοῦ. Διότι ἐὰν ὑπάρχῃ ἀνάστασις καὶ κρίσις, δὲν ὑπάρχει εἰμαρμένη, ὅσον καὶ ἂν προσπαθοῦν καὶ ἀγωνίζονται νὰ ὑποστηρίξουν τὰς ἀπόψεις των. Ἄλλ' ὅμως αἰσθανόμεαι ἐντροπὴν νὰ διδάσκω τοὺς Χριστιανοὺς διὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι ἐκεῖνος ποῦ χρειάζεται νὰ διδαχθῇ ὅτι ὑπάρχει ἀνάστασις καὶ δὲν ἔχει πείσει ἀπολύτως τὸν ἑαυτὸν του ὅτι τὰ πράγματα δὲν γίνονται ἀναγκαστικὰ καὶ δοκίμα καὶ τυχαῖα, δὲν ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ Χριστιανός.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν σὰς παρακαλῶ καὶ σὰς ἐκτενῶς νὰ καθαρῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ θλα τὰ κακά καὶ ὡς κάνωμεν τὸ πᾶν, ὥστε νὰ εὕρωμεν συγγνώμην καὶ ἀπολογίαν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἄλλὰ πῶς ἀνὴν κάποιος νὰ ἐρωτήσῃ; Καὶ πότε θὰ ἔλθῃ τὸ τέλος; Πότε θὰ γίνῃ ἡ ἀνάστασις; Ἰδοὺ, τόσα χρόνια ἐπέρασαν καὶ δὲν ἔγινε τίποτε παρόμοιον.

54. Β' Κορινθ. 4,18.

Και ὁμοίως θά γίνη. Νά τό πιστεύετε. Διότι καί οἱ ἄνθρωποι πρὶν ἀπὸ τὸν κατακλισθῆναι ἔλεγαν τὰ ἴδια καὶ περιέπειζαν τὸν Νῶε, ἀλλ' ἦλθεν ὁ κατακλισμός καὶ κατέκρινεν ὅλους τοὺς ἀπιστοῦντας καὶ διέσωσε μόνον τὸν πιστευόντα. Ἐπίσης καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς τοῦ Λωὲ δὲν ἐπερίμεναν τὴν ἐξ οὐρανοῦ καταστροφήν ἐκείνην, μέχρις ὅτου κατέπεσεν ἡ φωτιά καὶ οἱ κερρανοὶ καὶ ἠφάνισαν τοὺς πάντας. Καὶ οὕτως εἰς αὐτοὺς οὕτως εἰς τοὺς συγχρόνους τοῦ Νῶε ὑπῆρξε κανὲν προοίμιον τῶν ὧσων ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν, ἀλλὰ τὰ ἀφόρητα ἐκεῖνα κακὰ ἦλθαν, ἐνῶ αὐτοὶ ὅλοι ἐπρωγαν, ἐμεθοῦσαν καὶ ἀπελάμβαναν τὸν οἶνον.

Καθ' ὅμοιον τρόπον θά γίνη καὶ ἡ ἀνάστασις, χωρὶς καθόλου προοίμια, ἀλλὰ ἐνῶ θά εὐρισκώμεθα εἰς ἀπόλυτον εὐημερίαν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος λέγει «Ὅταν λέγουν, ἔχομεν τώρα εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, τότε ἐπέρχεται αἰφνιδία καταστροφή κατ' αὐτῶν, καθὼς ὁ πόνος τοῦ τοκετοῦ εἰς τὴν ἔγκυον. Καὶ ἔτσι δὲν θά διαφύγουν τὴν καταστροφήν αὐτῆν»⁵⁵. Καὶ αὐτὸ τὸ ἔτακτοποίησεν ἔτσι ὁ Θεός, ὥστε νὰ εὐρισκώμεθα εἰς διαρκῆ ἀγωνίαν καὶ νὰ μὴ παρῶμεν θάρρος ἀπὸ τὴν φαινομενικὴν ἀσφάλειαν.

Τί λέγεις; Δὲν πιστεύεις ὅτι θά γίνη ἀνάστασις καὶ κρίσις; Οἱ βασιμονες τὰ ὁμολογοῦν αὐτὰ καὶ δὲν τὰ δέχονται. «Ἡλιθιοί, λέγουσιν, «Ἐβῶ διὰ νὰ μᾶς θασανίσῃς προῶτως»⁵⁶. Ὅσοι ὁμοίως λέγουσιν ὅτι θά ὑπάρξῃ θάσσανος γνωρίζουν καὶ κρίσιν καὶ εὐθύνας καὶ τιμωρίας.

Συνεπῶς ἄς μὴ ἐξοργίζωμεν τὸν Θεὸν μὲ τὸ νὰ φαινώμεθα τολμηροὶ πρὸς τὸ κακὸν καὶ νὰ ἀπιστοῦμεν εἰς τὸ κήρυγμα τῆς ἀναστάσεως. Διότι ὅπως εἰς τὰ ἄλλα ζητήματα ἔκανε τὴν ἀρχὴν ὁ Χριστός, ἔτσι καὶ εἰς αὐ-

55. Α' Θεσο. 5,3.

56. Ματθ. 8,29.

τό, ἄλλωστε δι' αὐτὸ λέγεται «πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν»⁵⁷.

Ἐάν ὁμοίως δὲν ὑπῆρχεν ἀνάστασις, πῶς θά ἐγένετο πρωτότοκος; ὅταν δὲν θά τὸν ἠκολούθει κανεὶς ἀπὸ τοὺς νεκρούς; Ἐάν δὲν ὑπῆρχεν ἀνάστασις, πῶς θά διασωθῆ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, ὅταν τόσο μεγάλο πλῆθος πονηρῶν ἀνθρώπων εὐημερή, ἐνῶ ἀπειράριθμοι ἀγαθοὶ ἄνθρωποι ταλαπυροῦνται καὶ τελειώσουν τὴν ζωὴν τῶν μέσων εἰς τὴν θλίψιν; Ποῦ λοιπὸν θά λάθῃ ὁ καθένας ἐξ αὐτῶν ὅτι τοῦ ἀείζει, ἐάν θέσθαια δὲν ὑπάρχῃ ἀνάστασις;

Κανεὶς, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ζοῦν ἐνάρετα, δὲν ἀμφισβητεῖ τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ καθημερινῶς προσεύχεται καὶ ἐπαναλαμβάνει τὴν ἁγίαν ἐκείνην ρῆσιν «Ἐλθέτω ἡ βασίλεια σου»⁵⁸.

Ποῖοι λοιπὸν δὲν πιστεύουν εἰς τὴν ἀνάστασιν; Ὅσοι ἀκολουθοῦν ἀμαρτωλῶν δρόμον καὶ ἔχουν ἀκάθαρτον βίον. Ὅπως λέγει καὶ ὁ Προφήτης «Αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ θεθλοῦνται κάθε στιγμῇ. Ἡ δικαιοσύνη σου ἐξαφανίζεται ἀπὸ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ»⁵⁹. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, κατ' οὐδένα λόγον εἶναι δυνατόν, ἄνθρωπος μὲ καθαρὸν βίον νὰ μὴ πιστεῖ εἰς τὴν ἀνάστασιν. Πραγματικὰ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν καταλογίζουσι τίποτε τὸ πονηρὸν εἰς ἴσθρον τῶν καὶ λέγουσιν καὶ θέλουσιν καὶ πιστεύουσιν ὅτι θά λάθουν τὴν ἀνταπόδοσιν.

Δι' αὐτὸ ἄς μὴ παροργίζωμεν τὸν Κύριον, ἀλλ' ἄς τὸν ἀκούσωμεν ποὺ λέγει «Νὰ φοβηθῆτε ἀπὸ τὸν ἔχοντα τὴν δύναμιν νὰ καταστρέψῃ καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα εἰς τὴν γέενναν»⁶⁰, διὰ νὰ γίνωμεν μὲ τὸν φόβον μάλ-

57. Κολοσσ. 1,18.

58. Ματθ. 6,10.

59. Ψαλμ. 9,26.

60. Ματθ. 10,28.

λον ενάρητοι και λυτρωθῶμεν ἀπὸ τῆν φτώλειαν αὐτῆν και καταστῶμεν ἀξιοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Αὐτῆν εἶθε δλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν μὲ τῆν χάριν και τῆν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου και μαζί μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα και συγχρόνως εἰς τὸ προσκυνητὸν και πανάγιον και ζωοποιὸν αὐτοῦ Πνεῦμα, τώρα και πάντοτε και εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Σ' (46)

(Ἰωάν. γ', 41-52)

«Ἐγγύτρων' λοιπὸν ἐναντίον τοῦ οἱ Ἰουδαῖοι, διότι εἶπεν· Ἐγὼ εἶμι ὁ ἄρτος, ποὺ κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανόν'. Καὶ εἶπεν· Δὲν εἶμι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ ὁποῖου ἡμεῖς γινώσκωμεν τὸν πατέρα και τὴν μητέρα⁵; Πῶς λοιπὸν λέγει· ὅτι ἔχει κατεβῆ ἀπὸ τὸν οὐρανόν»⁶.

α'ο. «Αὐτοὶ ποὺ ἔχουν ὡς Θεὸν τὴν κοιλίαν του και

1. Ἐκείνην δηλοῦν μετὰ τὸν δυσμενῆ κρίσιν διὰ τὸν Ἰησοῦν, χωρὶς νὰ ἐκδηλώνονται.

2. Δὲν φαίνεται νὰ ἐκκεφαλαιώθησαν ἐκ τῆς ἰδέας τοῦ ἐξ οὐρανοῦ καταβαίνοντος ἄρτου, ὡς ἐμφαίνεται και ἐκ τοῦ στίχου 34, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι ἀνεκίρτηται τὸν αὐτὸν τοῦ ἄρτου καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, πρῶτον τὸ ὁποῖον ὑπενόει ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ὁμοιάζε κατά τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους.

3. Τὸ αὐτὸς προτάσσεται κατά τρόπον περιφρονητικόν.

4. Πράκεται μὲλλον διὰ Γαλιλαίους. (Πρὸς Γαλιλαίους, 6,3' Ματθ. 13,55. Λουκ. 4,22).

5. Ὁ Ἰωάννης παραθέτει τοὺς λόγους τῶν Ἰουδαίων χωρὶς νὰ θεωρήσῃ ἀναγκαῖον νὰ κἀν κάποιαν παρατήρησιν ἐπαρθωτικὴν τῆς τοιαύτης πλάνης. Ἦτο τελείως περιττὸν αὐτὸ διὰ τοὺς Χριστιανοὺς ἀναγνώστας τοῦ Εὐαγγελίου, εἰ ὅσοι ἦσαν ἐπαρκῶς πληροφορημένοι ἐκ τοῦ προφορικοῦ κηρύγματος τῶν ἀποστόλων.

6. Ἰωάν. 6, 41-42.

ο Κατὰ πρῶτον, εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν ὁ ἱερός Χριστός-στομος ἐρμηνεύει τὴν φράσιν, «καὶ εἰσονται πάντες διδασκτοὶ Θεοῦ» και πᾶν τῶν ἄλλων λέγει ὅτι τὸ ἐπάντα δὲν σημαίνει δλους γενικῶς, καρὰ ἢ τοὺς πλείστους ἢ δλους ἔχουν τὴν θε-

θεωρούν δόξαν των πράξεις που φέρουν έντροπήν⁷, ελεγεν διά μερικούς ο Παύλος γράφων προς τους Φιλιππησίους. "Οτι βέ και οι 'Ιουδαίοι ησαν παρόμοιοι, αποδεικνύεται και από τα προηγούμενα γεγονότα και ακόμη καταφαίνεται και από τα βρα βλεπαν προς τον Χριστόν, βταν έπηγαν κοντά του.

Πραγματικά, βταν τους έδωσαν άρθρους και έχόρτασε την κοιλιαν των, τον άνωμάζαν προφήτην και ήθελαν να τον άνακηρύξουν βασιλέα. "Όταν όμως τους έδιδασκε διά την πνευματικήν τροφήν, διά την αλώνιον ζωήν, βταν τους άπεμάκρυνεν από τα αισθητά πράγματα, βταν τους έκανε λόγον διά την άνάστασιν και τους άνώμωνε τον νούν, βταν έπρεπε να τον βαυμάζουσαν περισσότερο από κάθε άλλην φοράν, τότε γογγύζουσαν και έξαγριώνονται.

Και όμως, εάν είναι αυτός ο προφήτης, πως έπρόφθασαν και ειπαν «Αυτός είναι εκείνος διά τον οποίον λέγει ο Μωϋσής, ότι θα έγείρη διά σας προφήτην Κύριος ο Θεός από τους άδελφούς σας όμοιον με έμέ. Αδτόν να ύπακούσετε»⁸, έπρεπε να τον ύπακούσουσαν, βταν τους έλεγεν, «έχω κατεθή από τον ούρανόν».

Άλλά βέν έπίστευαν, παρὰ έγόγγυζαν. Διότι έν-

λησιν προς τοϋτο. Εις την συνέχαιαν προβάλλονται οι άπόστολοι ως τύπος του πιστου μαθητου του Χριστου, διότι, αν και ηκουσαν ότι έπρεπε να φάγουν την σάρκα του 'Ιησου, διά να έχουν ζωην μέσα των, βέν έσκανδαλίσθησαν, βπως οι λοιποι 'Ιουδαίοι, άλλ' έτέγθησαν τον λόγον αυτόν. Τέλος γίνεται εκτενης λόγος διά την ιερότητα, την πολιτιμότητα και την άφελειαν των άρχόντων μυστηρίων και προτρέπονται οι πιστοι να προσέρχονται εις την μετάληψιν τούτων με καθαράν συνείδησιν προς άγιασισιν και σωτηρίαν της ψυχής των.

7. Φιλίππ. 3,19.

8. Δευτερ. 18,18. Πράξ. 3,22.

9. 'Ιωάνν. 6,36.

τρέποντο άκόμη, έπειδή το θαύμα του πολλαπλασιασμου των άρθρων ητο πρόσφατον. Δι' αυτό βέν άπέλεγαν μόν φανερά⁹, από τους φιβήρους βμως έφαινετο ότι άγανακτούσαν, έπειδή βέν τους παρέβασε τράπεζαν, την οποίαν ήθελαν πολύ.

Γογγύζοντες λοιπόν έλεγαν: «Αυτός βέν είναι ο υιός του 'Ιωσήφ»¹¹.

Είναι συνεπώς φανερόν ότι βέν έγνώριζαν άκόμη την θαυμαστήν και παρόδοξον γέννησιν του 'Ιησου¹². Δι' αυτό άλλώστε όνομάζουσαν αυτόν υιόν του 'Ιωσήφ¹³. Και ο Κύριος βέν τους έπιτιμᾶ, οϋτε τους λέγει, βέν είμαι υιός του 'Ιωσήφ, οχι έπειδή ητο υιός του 'Ιωσήφ, άλλ' έπειδή βέν ήδύναντο άκόμη να πληροφορηθηούν την θαυμαστήν έκείνην γέννησιν. Διότι έφ' βσον βέν ησαν εις θέσιν να μάθουσαν καθαρά την σαρκικήν γέννησιν, πολύ περισσότερο βέν ήμπορούσαν να πληροφορηθηούν την άρρητον, την ούράνιον. Έάν βέν τους άπεκόλυψε το ταπεινόν, κατὰ μείζονα λόγον βέν τους ένεπιστεύθη τα ύψηλά. Άν και αυτό τους έσκανδάλιζε πολύ, το ότι δηλαδή ενόμιζαν ότι κατάγεται από άσημαντον και τυχαίον πατέρα, έν τούτοις βέν τους το άπεκόλυψε, διά να μη προκαλέση άλλην αίτιαν σκανδαλισμου εις την προσπάθειάν του να θεραπεύση άλλον σκανδαλισμόν.

Τι τους άπαντέ λοιπόν ένφ αυτοι γογγύζουσαν;

«Κανεις βέν ήμπορεί να έλθη προς έμέ, εάν ο Πα-

10. Πρβλ. σημ. 1 της παρούσης όμιλίας.

11. 'Ιωάνν. 6,42.

12. Δέν είναι παρόδοξον, εάν αυτοι παρουσιάζονται να άγνωσουσαν την ύπερφυσικήν αύληψιν του Κυριου, διότι βέν έπρόκειτο μόνον διά γεγονός πρό τριακοντα έτών, σημειωθέν κατ' ίδιαν άλλά και περί μυστηρίων, το όποιον η Παρθένος άπέκρυπτεν έπιμελώς και από τον ίδιον τον μνηστήρα και το όποιον ασφαλώς βέν διεκνήρυχθη δημοσίως.

13. Πρβλ. σημ. 5 της παρούσης όμιλίας.

τήρ, πού μὲ ἔστειλεν εἰς τὸν κόσμον, δὲν τὸν προσελκύσῃ»¹⁴.

Ἀπὸ τὰς λέξεις αὐτὰς ἀρπάζονται οἱ Μανιχαῖοι καὶ ὑποστηρίζουν ὅτι δὲν ἐξαρτῶνται τίποτε ἀπὸ ἡμᾶς. Αὐτὸ πρὸ πάντων ἕως πιστοποιεῖ ὅτι εἴμεθα κύριοι τῶν ἀποφάσεών μας. Λέγουν λοιπὸν ὅτι, ἐάν κανεὶς ἔρχεται μόνος τοῦ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, τότε τί χρειάζεται ἡ ἑλπίς; Καὶ αὐτὸ ἕως δὲν ἀναρεῖ τὸ αὐτεξουσίαν μας, ἀλλὰ ἀποδεικνύει μᾶλλον ὅτι χρειαζόμεθα τὴν βοήθειαν, διότι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν παρουσιάζει νὰ ἔρχεται πρὸς τὸν Χριστὸν τὸν συνήθη ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐκεῖνον πού ἀπολαμβάνει ἄφθονον τὴν συμπράξασιν τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τὴν συνέχειαν φανερώνει καὶ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον προσελκύει ὁ Θεός. Διὰ νὰ μὴ φαντασθοῦν δηλαδὴ τίποτε τὸ αἰσθητὸν διὰ τὸν Θεόν, ἐπρόσθεσεν «Ὅχι ὅτι ἔχει ἴθει καὶ ἄλλος κανεὶς τὸν Πατέρα, ἐκτός μόνον ἐκεῖνου πού εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐκεῖνος ἔχει ἴθει τὸν Πατέρα»¹⁵.

Πῶς προσελκύει, λοιπὸν; ἑρωτᾷ κάποιος. Αὐτὸ τὸ εἶδειν ἀπὸ παλαιὰ ὁ προφήτης, ὅταν προεκήρυσσε καὶ ἔλεγεν «Καὶ¹⁶ ἔλοι θά εἶναι διδαγμένοι ἀπὸ τὸν Θεόν»¹⁷.

Εἶδες τὴν ἀξίαν τῆς πίστεως καὶ ὅτι ὄχι ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, οὔτε διὰ μέσου ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ προεῖπεν ὅτι πρόκειται νὰ διδαχθοῦν; Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ἐπιθυμῶν νὰ

14. Ἰωάν. 6,44.

15. Ἰωάν. 6,46.

16. Τὸ χωρίον παροτίθεται ἐλευθέρως ἀπὸ τὸν Ἰωάν. 94, 13 κατὰ τοῦς Ο'. Ἡ ἴδια ἰδέα ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἄλλους προφήτας, Ἰερεμ. 38,33-34. Ἰωήλ 2,28.

17. Ἰωάν. 6,45. — Πρβλ. Α' Θεσο. 4,9. Φιλιπ. 3,15.

καταστήσῃ τὸν λόγον τοῦ ἀξιώσιμον, τοὺς παρέπεμψεν εἰς τοὺς προφήτας.

Καὶ ἀφοῦ ἔχει λεχθῆ, ἀπορεῖ κάποιος, ὅτι «θά εἶναι ἔλοι διδαγμένοι ἀπὸ τὸν Θεόν», διὰτὶ μερικοὶ δὲν πιστεύουσιν; Διότι οἱ λόγοι αὐτοὶ ἐλέγχθησαν διὰ τοὺς πολλούς¹⁸. Ἐκτός αὐτοῦ, ἡ προφητικὴ ρῆσις δὲν φανερώνει ἔλους γενικά, ἀλλὰ ἔλους ὅσους θέλουν. Διότι πραγματικὰ ὁ διδάσκαλος εὐρίσκειται ἔμπροσθεν ἔλους, ἔτοιμος καὶ πρόθυμος νὰ προσφέρῃ εἰς πάντας τὰ ἰδικά του, νὰ δώσῃ εἰς ἔλους πλουσίαν τὴν διδασκαλίαν του.

«Καὶ ἐγὼ θά τὸν ἀναστήσω κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς κρίσεως»¹⁹.

Δὲν εἶναι μικρὸν ἐδῶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Υἱοῦ, ἐάν θεῖται ὁ Πατὴρ προσελκύνῃ καὶ αὐτὸς ἀνασταίνῃ. Δὲν ξεχωρίζει τὰ ἔργα τοῦ ἀπὸ τὸν Πατέρα, (πῶς ἔμπορεῖ νὰ συμῆ αὐτό;), ἀλλὰ ἀποδεικνύει τὸ ἰσότημον τῆς δυνάμεως.

Ὅπως ἐκεῖ λοιπὸν, ὅταν εἶπεν, «καὶ ὁ Πατὴρ, πού μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, αὐτὸς εἶδει μαρτυρίαν δι' ἐμέ»²⁰, ἔπειτα τοὺς παρέπεμψεν εἰς τοὺς προφήτας διὰ νὰ μὴ τὸν ἐρωτοῦν ἀπὸ περιέργειαν, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐδῶ, διὰ νὰ μὴ τοὺς γεννηθῆ ἡ ἴδια ὕπαρξις, τοὺς παραπέμψει εἰς τοὺς προφήτας, ἀναφέρων καὶ προβάλλων αὐτοὺς πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, διὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Πατέρα.

Καὶ τί συνέθη μὲ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἀνθρώπους; (ἑρωτᾷ κάποιος). Δὲν τοὺς ἐδίδαξεν ὁ Θεός, λοιπὸν; Τί τέλος πάντων τὸ ἐξαιρετικὸν ὑπάρχει ἐδῶ; Διότι τότε

18. Τονίζεται διὰ τοῦ ἐπ'αὐτῶν ἡ ἔννοια τοῦ πολλοῦ καὶ δὲν σημαίνει ἔλοι ἀνεξαιρέτως.

19. Ἰωάν. 6,44.

20. Ἰωάν. 5,37.

μὲν ἐδιδάσκοντο διὰ τὸν Θεὸν διὰ μέσου ἀνθρώπων, ἐνῶ τῶρα διδάσκονται διὰ τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἐπειτα προσθέτει· «Ὅχι ὅτι ἔχει ἴδιος κανεῖς τὸν Πατέρα, ἐκτός μόνου ἐκείνου ποῦ εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν». Ἐδῶ δὲν χρησιμοποιεῖ ὀυλλογισμὸν αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ, ἀλλὰ ἀναφέρεται εἰς τὸν τρόπον τῆς οὐσίας. Διότι, ἐὰν ἔλεγεν αὐτό, ποῖον ἦτο τὸ ἐξαιρετικὸν καὶ διακεκριμένον τοῦ Υἱοῦ, ἀφοῦ ὅλοι καταγόμεθα ἀπὸ τὸν Θεόν;

Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν τὸ εἶπε καθαρώτερα αὐτό; ἔρωτᾷ κάποιος. Ἐνεκα τῆς πνευματικῆς δυνάμεως αὐτῶν. Διότι ἐὰν, ὅταν εἶπεν, «ἔχω κατεβῆ ἀπὸ τὸν οὐρανόν»²¹, ἐσκανδαλίσθησαν, τί δὲν θά ἐπάθαιναν, ἐὰν προσέθετέ καὶ αὐτό;

Ὀνομάζει δὲ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἄρτου τῆς ζωῆς, διότι συντηρεῖ τὴν ζωὴν μας καὶ τὴν ἐδῶ καὶ τὴν μέλλουσαν. Δι' αὐτὸ καὶ προσέθεσεν· «Ὅποιος θά φάγη ἀπὸ τὸν ἄρτον αὐτὸν θά ζῆσθαι αἰώνως»²².

Ἄρτον εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὀνομάζει τὰ σωτήρια δόγματα καὶ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν ἢ τὸ σῶμά του, διότι καὶ τὰ δύο ἐνδυναμῶνουν τὴν ψυχὴν. Μολονότι εἰς ἄλλο σημεῖον τοὺς εἶπεν, «ἐὰν κανεῖς ἀκούσῃ τὸν λόγον μου, δὲν θά ἀποθῶνῃ ποτέ»²³ καὶ ἐσκανδαλίσθησαν, ἐδῶ δὲν ἔπαθαν τίποτε παρόμοιον, διότι ἴσως ἐνοιῶσαν κάποιον σεβασμὸν δι' αὐτὸν ἀπὸ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων.

θ'. Πρόσεξε δὲ με ποῖον τρόπον δεικνύει τὴν διαφορὰν πρὸς τὸ μάννα. Δηλαδή, με τὸ νὰ τοὺς πληροφο-

21. Ἰωάν. 6,38.

22. Ἰωάν. 6,51.

23. Ἰωάν. 8,52.

ρῆσιν ποῖον ἦτο τὸ τέλος τῆς κάθε μιᾶς τροφῆς. Πραγματικὰ, διὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι ἡ τροφή ἐκείνη δὲν περιεχε καμμίαν παράδοξον ἰδιότητα, ἐπρόσθεσεν· «Οἱ πατέρες σας ἔφαγαν τὸ μάννα εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἀπέθαναν»²⁴. Ἐπειτα παρουσιάζει ἐκείνο ποῦ τοὺς πείθει περισσότερον, ὅτι δηλαδὴ αὐτοὶ ἀπῆλθουσιν πολὺ ἀνώτερα ἀπὸ τοὺς πατέρας των, ἀναφερόμενος εἰς τοὺς θαυμαστοὺς ἀνδρας τῶν χρόνων τοῦ Μωυσέως. Δι' αὐτό, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι ἀπέθαναν ὅσοι ἔφαγαν τὸ μάννα, ἐπρόσθεσεν· «Ὅποιος τρώγει ἀπὸ τὸν ἄρτον αὐτὸν θά ζῆσθαι αἰώνως».

Καὶ τὴν φράσιν, «εἰς τὴν ἔρημον», δὲν τὴν εἶπε τυχαίως, ἀλλ' ἤθελε νὰ ἐννοηθῇ ὅτι δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἡ χορήγησις τοῦ μάννα, οὔτε τοὺς ἠκολούθησεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

Ὁ ἄρτος ὅμως αὐτὸς δὲν ὀμοιάζει με τὸ μάννα. «Καὶ ὁ ἄρτος, τὸν ὅποιον ἐγὼ θά βῶσω, εἶναι τὸ σῶμά μου, τὸ ὅποιον θά βῶσω ἐγὼ διὰ νὰ ζῶσθαι ὁ κόσμος»²⁵.

Δικαιολογημένα θά ἀναρωτηθῇ κάποιος, κατεχόμενος ἀπὸ ἀπορίαν, τί ἐχρηιάζοντο εἰς τὴν παρούσαν στιγμήν οἱ λόγοι αὐτοί, οἱ ὅποιοι δὲν οἰκοδομοῦν τίποτε, οὔτε καὶ χρησιμεύουν, ἀλλὰ μᾶλλον κατακρημνίζουσι καὶ τοὺς οἰκοδομηθέντας. «Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ», λέγει, «πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς ἀπεχώρησαν καὶ ἔλεγον· Βαρὺς εἶναι ὁ λόγος αὐτός. Πῶς ἡμπορεῖ νὰ τὸν ἀκούσῃ;»²⁶. Διότι ἦτο δυνατόν νὰ παραδοθοῦν αὐτὰ μόνον εἰς τοὺς μαθητὰς, ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Μάρκος, ὅτι «ἰδιαιτέρως τὰ ἐξηγοῦσεν εἰς αὐτούς»²⁷.

24. Ἰωάν. 6, 31.

25. Ἰωάν. 6,51.

26. Ἰωάν. 6,66. 61.

27. Μάρκ. 4,34.

Ποίαν ἀπάντησιν θά δώσωμεν λοιπόν εἰς τὰς ἐρατήσεις αὐτάς;

Ὅτι καί τῶρα οἱ λόγοι αὐτοὶ ἦσαν καί πολύ χρήσιμοι καί ἀναγκαῖοι. Πραγματικά, ἐπειδή ἦσαν συγκεντρωμένοι γύρω ἀπό τόν Ἰησοῦν καί ἐζητοῦσαν τροφήν, ἀλλά τροφήν σωματικήν, καί ὑπενοήθισαν εἰς αὐτόν τήν τροφήν πού ἐδόθη εἰς τούς προγόνους των, θεωροῦντες τό μάννα ὡς σπουδαῖον, διά νά τούς ὑποδείξῃ ὅτι βλα ἐκεῖνα ἦτο τύπος καί οκιά, ἐνώ ἡ πραγματική ἀλήθεια εἶναι τὰ παρόντα. Δι' αὐτό καί ἔκανε λόγον διά τήν πνευματικήν τροφήν.

Ἄλλ' ἔπρεπε, ἀντιλέγει κάποιος, νά τούς εἰπῇ Ὁι πατέρες σας ἔφαγαν τό μάννα εἰς τήν ἔρημον καί ἐγώ σᾶς ἔδωκα ἄρτον.

Ἐπῆρχεν ὁμοῦ μεγάλη διαφορά μεταξύ τῶν δύο θεμάτων. Καί ἀκόμη θά εἶδτε τήν ἐντύπωσιν ὅτι τό θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων ἦτο κατώτερον τοῦ θαύματος τοῦ μάννα, διότι αὐτό μὲν ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οἱ δέ ἄρτοι ἐπλήθουν εἰς τήν γῆν κάτω. Ἐπειδή λοιπόν ἐζητοῦσαν τροφήν προερχομένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, δι' αὐτό τούς ἔλεγε συνεχῶς «Ἐχω καταθέσθαι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ»²⁸.

Ἐάν κανεῖς ἀπορῆ καί ἐξετάξῃ, διατί τέλος πάντων ἀνεφέρθη καί εἰς τὰ μυστήρια; τό ἐξῆς θά ἡμπορούσαμεν νά τοῦ ἀπαντήσωμεν Ὅτι ὁ λόγος περὶ τῶν μυστηρίων ἦτο πάρα πολύ ἐπίκαιρος. Διότι ἡ ἀσάφεια τῶν λεγομένων συνεχῶς κεντρίζει τό ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκροατοῦ καί τόν καθιστᾷ προσεκτικώτερον. Συνεπῶς δέν ἔπρεπε νά σκανδαλισθοῦν, ἀλλά μάλλον νά ἐρωτοῦν διά νά τούς βοθοῦν περισσώτερα ἐξηγήσεις.

Τώρα ὁμοῦ ἀπομακρύνονται ἀπό κοντά του. Ἐάν

28. Ἰωάνν. 6,38.

ὁμοῦ ἐπίστευαν ὅτι εἶναι προφήτης, ἔπρεπε νά πιστεύουν εἰς τὰ λεγόμενα ὅπ' αὐτοῦ. Ὡστε τό σκάνδαλον προήλθεν ἀπό τήν ἀνοησίαν ἐκείνων καί ὄχι ἀπό τήν δυσκολίαν τῶν βῶων ἐλέχθησαν.

Σύ λοιπόν κύτταξε πόσον συνέδεσε τούς μαθητάς μαζί του. Διότι αὐτοὶ εἶναι πού λέγουν «Σὺ ἔχεις λόγια πού μεταδίδουν ζωὴν αἰώνιον. Πρὸς ποῖον νά ἀπέλωμεν»;²⁹. Ἄλλ' ἐδῶ παρουσιάζει τόν ἑαυτόν του νά διδῇ τόν ἄρτον καί ὄχι τόν Πατέρα. «Ὁ ἄρτος», λέγει, «τόν ὁποῖον θά σᾶς δώσω ἐγώ, εἶναι τό σῶμά μου». Τά πλήθη τοῦ κόσμου ὁμοῦ δέν φέρονται ὅπως οἱ μαθηταί, ἀλλά κατὰ τρόπον τελείως ἀντίθετον «Σκληρός εἶναι ὁ λόγος αὐτός»³⁰. Δι' αὐτό καί φεύγουν ἀπό κοντά του, μολοντί ἡ διδασκαλία δέν ἦτο ἀγνωστος καί ἀκατανόητος. Διότι ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος πρὸ πολλοῦ ἔκανε ὁπαινεγμῶν περὶ αὐτοῦ, ὅταν ὠνόμασεν αὐτόν ἀμνό³¹.

Ναί ἀλλά δέν τό ἐγνώριζαν αὐτό, ἀντιλέγει κάποιος. Τό ἔξερω καί ἐγώ, ἀλλ' οὔτε καί οἱ μαθηταί τό ἔξεραν. Διότι, ἐάν διά τήν ἀνάστασιν δέν ἐγνώριζαν ἀκόμη τίποτε τό σαφές, δι' αὐτό καί δέν ἀτελήθησαν τήν σημασίαν τῶν λόγων, «κρημνίσαστε τόν ναόν τούτον καί εἰς τρεῖς ἡμέρας θά τόν ἀνεγείρω»³², πάλυ περισσώτερον δέν ἐγνώριζαν τίποτε διά τὰ λεχθέντα τώρα. Διότι αὐτά ἦσαν ἀσαφέστερα τῶν προηγουμένων. Ἦξεραν θέβαια ὅτι οἱ προφῆται εἶχον ἀναστήσει νεκροῦς, ἔστω καί ἂν δέν τό ἔλεγαν τόσον σαφῶς αἱ Γραφαί, τό ὅτι ὁμοῦ ἔφαγε κάποιος σάρκα, κανεῖς ἀπό ἐκείνους δέν τό εἶπε ποτέ.

29. Ἰωάνν. 6,68.

30. Ἰωάνν. 6,60.

31. Πρὸθ. Ἰωάνν. 1,29.

32. Ἰωάνν. 2,19.

Καί ὁμως ἐπίστευαν οἱ μαθηταί καί ἠκολούθουν τόν Ἰησοῦν καί διεκήρυσσαν ὅτι ἔχει ρήματα ζωῆς αἰωνίου. Διότι αὐτό εἶναι τὸ χαρακτηριστικόν τοῦ μαθητοῦ, νά μὴ περιεργάζεται θελοφθὴ τὰ ὅσα λέγει ὁ διδάσκαλος, ἀλλὰ νά ὑπακούῃ καί νά πιστεύῃ καί νά περιμένῃ τὸν κατάλληλον χρόνον διὰ τὴν λύσιν τῶν ἀποριῶν του.

Καί ποία ἡ ὠφέλεια λοιπὸν τώρα πού συνέβη τὸ ἀντίθετον καί ἔφυγαν ἀπὸ κοντά του; ἔρωτᾷ κάποιος. Αὐτὸ προήλθεν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τῶν ἀνοησιῶν, διότι ὅταν εἰσέλθῃ ἡ ἀναζήτησις τοῦ πῶς γίνεται κάτι, εἰσέρχεται τότε μαζί καί ἡ ἀπιστία. Τὴν ἴδιαν σύγχυσιν ἔπαθε καί ὁ Νικόδημος, ὅταν ἔλεγε· «Πῶς δύναται νά εἰσέλθῃ πάλιν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς του;»³³. Καθ' ὅμοιον τρόπον παρὰσσονται καί αὐτοὶ καί λέγουν· «Πῶς ἤμπορεῖ αὐτός νά μᾶς δώσῃ νά φάγωμεν τὴν σάρκα του;»³⁴.

Ἐάν λοιπὸν ζητᾷς τὸ πῶς γίνεται αὐτό, διατί δὲν εἶπες τὸ ἴδιον καί εἰς τὸ θαῦμα τῶν ἄρτων, πῶς τοὺς πέντε τοὺς ἔκανε τόσον πολλοὺς; Διότι τότε ἤθελαν νά χορτάσουν μόνον καὶ ἔξι νά ἴδουν τὸ θαῦμα.

Ἀλλὰ ἡ χειροποιιστὴ πραγματικότης, λέγει κάποιος, τοὺς εἰδίκαε τότε. Καί, ἀλλὰ ἡ ἐμπειρία αὐτὴ ἔπρεπε νά τοὺς κἀνῃ νά παραδεχθῶν καὶ αὐτά. Διότι δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐπρόφθασε καὶ ἐπραγματοποίησε τὸ παρὰδοξον ἐκεῖνο θαῦμα, ὥστε, ἀφοῦ διδάχθουν ἀπ' αὐτό, νά μὴ δυσπιστοῦν πλέον εἰς τὰ λεγόμενα ἐν συνεχείᾳ.

Ἐκεῖνοι λοιπὸν δὲν ὠφελήθησαν καθόλου τότε ἀπὸ τὰ λεγόμενα. Ἡμεῖς ὁμως ἔχομεν ἀπολαύσει τὰς εὐεργεσίας ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ ἔργα. Δι' αὐτὸ καί εἶναι ἀνάγκη νά μᾶλλον τὸ θαῦμα τῶν μυστηρίων, τί εἶναι, διατί ἔ-

33. Ἰωάν. 3,4.

34. Ἰωάν. 6,52.

δόθη καί ποία ἡ ὠφέλεια ἐξ αὐτοῦ. «Ἐνα σῶμα», λέγει, «γινόμεθα καί μέλη ἐκ τῆς σαρκὸς του καί ἐκ τῶν ὀστέων του»³⁵. Ὅσοι εἶναι μνημένοι εἰς τὴν πίστιν, οὗ παρακολουθήσουν τὰ λεγόμενα.

γ'. Διὰ νά μὴ γίνεται λοιπὸν αὐτὸ μόνον μετὰ τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ νά συμβαίη εἰς τὴν πραγματικότητά, ἅς ἀναμειχθῶμεν μετ' ἐκείνην τὴν σάρκα. Διότι αὐτὸ πραγματοποιεῖται μετὰ τὴν τροφήν, τὴν ὅποιαν μᾶς ἐχάρισεν, ἐπειδὴ ἤθελε νά ἀποδείξῃ τὴν ἀγάπην πού ἔχει δι' ἡμᾶς. Δι' αὐτὸ ἀνέμειξε τὸν ἑαυτὸν μετ' ἡμᾶς καί ἔφερεν εἰς ἑαυτὴν τὸ σῶμά του μετ' ἡμᾶς, διὰ νά ἀποτελέσωμεν μαζί ἕνα ὅλον, ὅπως τὸ σῶμα συνάπτεται μετὰ τὸ κεφάλι. Πραγματικὰ, αὐτὸ εἶναι γνώρισμα ἐκείνων πού ἀγαποῦν πολύ.

Τὸ ἴδιον λοιπὸν ὑπαινίσσεται καί ὁ Ἰώβ, ὅταν ἔλεγε διὰ τοὺς ὑπηρέτας του, οἱ ὅποιοι τὸν ἠγάπων ὑπερβολικὰ, ὅτι ἐπεθύμουν νά προσκολληθῶν εἰς τὸ σῶμά του. Καί ἐκεῖνοι πραγματικὰ, δεικνύοντες τὴν μεγάλην τὴν ἀγάπην δι' αὐτὸν, ἔλεγον· «Ποῖος θὰ μᾶς δώσῃ νά χορτάσωμεν ἀπὸ τὸ σῶμα αὐτοῦ;»³⁶.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καί ὁ Χριστὸς ἔκανε αὐτό, διὰ νά μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς μεγαλύτεραν φιλίαν καί διὰ νά ἀποδείξῃ τὴν ἀγάπην του δι' ἡμᾶς. Ἔτσι δὲν ἐπέτρεψε μόνον νά τὸν ἴδουν, ὅσοι εἶχαν τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν, ἀλλὰ καί νά τὸν ἐγγίσων, νά τὸν φάγων, νά θάλλων τὰ δόντια τοὺς εἰς τὴν σάρκα του, νά συμπλακοῦν μαζί του καί νά χορτάσουν κάθε πόθον τῶν δι' αὐτόν.

Ὡς λέοντες λοιπὸν πού ἐκφυσοῦν πῦρ ἀπομασκρυνόμεθα ἀπὸ τὴν τράπεζαν ἐκείνην³⁷, καθιστάμενοι φο-

35. Ἐφεσ. 5,30.

36. Ἰώβ 31,31.

37. Ἐννοεῖ τὸ μυστήριον τῆς Θεῆας Εὐχαριστίας.

θεροί εις τὸν διάβολον καὶ ἔχοντες ἐπιγνώσιν τῆς κεφαλῆς³⁸ τοῦ σώματός μας καὶ τῆς ἀγάπης ποῦ ἔδειξε δι' ἡμᾶς.

Πολλὰς φορές οἱ γονεῖς ἀναθέτουν εἰς ἄλλους τὴν ἀνατροφήν τῶν παιδιῶν των, ἐγὼ ὅμως, λέγει ὁ Ἰησοῦς, δὲν κάνω τὸ ἴδιον, ἀλλὰ σὰς τρέφω μὲ τὰς σάρκας μου, σὰς παραθέτω τὸν ἑαυτόν μου, ἐπειδὴ θέλω νὰ σὰς καταστήσω ἄλους εὐγενεῖς καὶ νὰ σὰς δώσω χρηστὰς ἐλπίδας διὰ τὰ μελλοντικά ἄγασθῶ. Διότι ἐκεῖνος ποῦ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν ἔβωσε τὸν ἑαυτόν του εἰς σὰς, θὰ κάνῃ πολὺ περισσότερον τὸ ἴδιον εἰς τὸ μέλλον. Ἦθέλησα νὰ γίνω ἀδελφός σας. Ἐλαῖθα σάρκα καὶ αἷμα πρὸς χάριν σας. Πάλιν σὰς ἀποδίδω αὐτὴν τὴν σάρκα καὶ τὸ αἷμα, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἔγινα συγγενής σας.

Αὐτὸ τὸ αἷμα καθιστᾷ ἀνθρώρην τὴν βασιλικὴν σας εἰκόνα. Αὐτὸ γινῶ τὸ κάλλος τὸ ἀνέκφραστον. Αὐτὸ δὲν ἀφήνει νὰ μαραινῆ ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς, διότι τὴν ἀρδεύει καὶ τὴν τρέφει συνεχῶς. (Διότι τὸ αἷμα ποῦ παράγεται ἀπὸ τὰς τροφάς, δὲν γίνεται ἀμέσως αἷμα, ἀλλὰ κάτι ἄλλο³⁹, ἐνῶ τοῦτο δὲν ἀκολουθεῖ τὴν διαδικασίαν αὐτὴν, ἀλλ' ἀμέσως ἀρδεύει τὴν ψυχὴν καὶ τῆς βίδει μεγάλην δύναμιν). Αὐτὸ τὸ αἷμα, ὅταν τὸ παίρῃ κανεὶς ἀξίως, ἐκδιώκει τοὺς δαίμονας καὶ τοὺς κρατεῖ μακριὰ μας, προσκαλεῖ δὲ τοὺς ἀγγέλους κοντὰ μας καὶ τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων. (Διότι ὅπου ἴδωμεν τὸ δεσποτικὸν αἷμα αἱ δαίμονες φεύγουν καὶ τρέχουν οἱ ἄγ-

38. Οὕτως ὀνομάζει τὸν Κύριον. Πρὸλ. Α' Κορινθ. 11,3 ἔξ. Ἔφεσ. 1,22-23.

39. Ἀναφέρεται εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς πέμψως, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ τροφαὶ ὀφίστανται ὀρισμένην διεργασίαν ὅπῃ τοῦ πεπτικοῦ συστήματος μέχρις ὅτου καταστῶν ἀφομοιώσῃσι ὅπῃ τοῦ ὄργανισμοῦ.

γελοί). Αὐτὸ τὸ αἷμα, ὅταν ἐχύθη, ἐκαθάρισεν δόκλῃραν τὴν οἰκουμένην. (Πολλὰ διὰ τὸ αἷμα αὐτὸ ἔγραφε μὲ φιλοσοφικὴν διάθεσιν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν του⁴⁰). Αὐτὸ τὸ αἷμα ἐκαθάρισεν τὰ ἄβυθα καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. (Διότι ἐάν ὁ τύπος τοῦ αἵματος αὐτοῦ εἶχε τὴν μεγάλην δύναμιν εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἑβραίων⁴¹ καὶ μέσα εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀλειφόμενον εἰς τὰ ἀνώφλια τῶν οἰκιδῶν⁴², ἀσφαλῶς θὰ εἶναι πολὺ ἰσχυροτέρα ἢ ἀλήθεια). Αὐτὸ τὸ αἷμα ἠγάσεν τὸ χρυσοῦν θυσιαστήριον καὶ χωρὶς αὐτοῦ δὲν ἐτόλμα νὰ εἰσελθῇ εἰς τὰ ἄβυθα τοῦ ναοῦ ὁ ἀρχιερεὺς. Αὐτὸ τὸ αἷμα ἐχειροτόνει ἱερεῖς, αὐτὸ ἀπέπλυνε τὰς ἀμαρτίας κατὰ τὰς θυσίας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀπλοῦς τύπος. (Καὶ ἐάν εἰς τοὺς τύπους εἶχε τὴν δύναμιν, ἐάν τὴν σκιάν ἐφόβηθῃ τὸσον ὁ θάνατος, εἰπέ μου, κατὰ ποῖαν λογικὴν δὲν θὰ φοβῆθῃ τὴν ἴδιαν τὴν ἀλήθειαν;). Αὐτὸ τὸ αἷμα εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν μας, μὲ αὐτὸ λούεται ἡ ψυχὴ, μὲ αὐτὸ καλλωπίζεται, μὲ αὐτὸ φλογίζεται. Αὐτὸ καθιστᾷ τὸν νοῦν μας λαμπρότερον καὶ ἀπὸ τὸ πῦρ, αὐτὸ τὴν ψυχὴν μας τὴν κάνει νὰ ἀκτινοβολῇ περισσότερο καὶ ἀπὸ τὸν χρυσοῦν. Αὐτὸ τὸ αἷμα ἐχύθη καὶ ἔκανε τὸν οὐρανὸν θοατόν.

δ'. Φρικτὰ ὄντως εἶναι τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, φρικτὸν ὄντως καὶ τὸ θυσιαστήριον. Εἰς τὸν παράδεισον ἀνέβλυζε πηγὴ, ἡ ὅποια ἐσχημάτιζεν ἀσθητοὺς ποταμούς. Ἀπὸ τὴν τράπεζαν ὅμως αὐτὴν ἀναπηδᾷ πηγὴ, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν γίνονται ποταμοὶ πνευματικοί. Πλησίον αὐτῆς τῆς πηγῆς δὲν εἶναι φυτευμένοι ἰτέα ἄκαρποι, ἀλλὰ δένδρα, τὰ ὁποῖα φθάνουν μέχρι τοῦ οὐ-

40. Πρὸλ. Ἑβρ. 2,14,9,7 ἔξ. 10,4. 19. 31,28. 12,4. 24. 13,11. 20.

41. Πρόκειται διὰ τὰς αἱματηρὰς θυσίας τῶν Ἑβραίων, αἱ ὁποῖαι ἔσαν προτύπων τῆς θυσίας τοῦ Κυρίου.

42. Πρὸλ. Ἑβρ. 12,21 ἔξ.

ρανού και έχανν συνεχώς καρπὸν ὄριμον και ἀμάραντον.

Ἐάν κανεὶς ὑποφέρῃ ἀπὸ τὴν ζέστην, ὡς ἔλθῃ εἰς αὐτὴν τὴν πηγὴν και ὡς δροσίση τὸν καύσωνα. Διότι αὐτὴ καταλύει τὰς ζηροσίας και δὶα τὰ διάπυρα ἀναφύχει, ὄχι τὰ κατακαιόμενα ἀπὸ τὸν ἥλιον, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ φλογερά θέλη τοῦ πονηροῦ. Ἡ πηγὴ αὐτὴ ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὸν οὐρανὸν και ἀπὸ ἐκεῖ ξεκινᾷ ἡ ρίζα τῆς, ἀπὸ οὗ και ἀρδύεται.

Πολλὰ εἶναι τὰ ρυάκια τῆς πηγῆς αὐτῆς, τὰ ὁποῖα ἀναθλύζει ὁ Παράκλητος. Καὶ μεσίτης γίνεται ὁ Υἱός, ὄχι κρατῶν τὴν ἀξίνην και ἐτοιμάζων τὴν ὁδόν, ἀλλὰ ἀνοίγων τὴν διέθεσιν μας πρὸς τὴν πηγὴν. Ἐπίσης, αὐτὴ ἡ πηγὴ εἶναι τοῦ φωτός πηγὴ και ἀναθλύζει ἀκτίνας τῆς ἀληθείας.

Πολλοὶ αὐτῆς τῆς πηγῆς ἴστανται και αἱ οὐράνιαι δυνάμεις και παρατηροῦν τὸ κάλλος τῶν ρευμάτων, ἐπειδὴ αὐτὰ φλέπουν καθαρότερα τὴν δυνάμιν τῶν προκειμένων μυστηρίων και τὰς ἀπροσίτους ἀκτινοβολίας αὐτῶν. Διότι ὅπως, ὅταν λειώνῃ ὁ χρυσὸς και βάλῃ κάποιος τὸ χέρι του εἰς αὐτόν, ἢ ἔάν ἦτο δυνατὸν και τὴν γλώσσάν του, θά τὴν ἔκανε χρυσὴν, ὁμοίαν λοιπὸν και πολὺ ἀνωτέραν καθιστοῦν τὴν ψυχὴν τὰ προκειμένα μυστήρια. Ἀναθράζει θέβαια ὁ ποταμὸς περισσότερο ἀπὸ τὸ πῦρ, ἀλλὰ δὲν καίει, παρὰ μόνον περιβρέχει, ὅτι ριφθῆ εἰς αὐτόν.

Αὐτὸ τὸ αἷμα προετυποῦτο ἀπὸ παλαιὰ συνεχῶς εἰς τὰ θυσιαστήρια και εἰς τὰς σφαγὰς τῶν δικαίων. Αὐτὸ ἦτο ἡ τιμὴ τῆς οἰκουμένης, με αὐτὸ ἠγόρασε τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Χριστός, με αὐτὸ ἐστόλισεν αὐτὴν. Διότι ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ποὺ ἀγοράζει δοῦλους, βιδεὶ χρυσόν, και, ἐπειδὴ θέλει νὰ τοὺς καλλωπίσῃ πάλιν αὐτούς, τὸ κάνει αὐτὸ με τὸν χρυσόν, καθ' ὅμοιον τρό-

πον και ὁ Χριστός και μᾶς ἐξηγόρασε με αἷμα και μᾶς ἐκόσμησε με αἷμα.

Ὅσοι μετέχουν εἰς τὸ αἷμα αὐτό, ἴστανται μαζί με τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ἀρχαγγέλους και τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις, ἐνδεδυμένοι με τὴν βασιλικὴν στολήν τοῦ Χριστοῦ και κρατοῦντες τὰ πνευματικὰ ὄπλα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι τίποτε τὸ σπουδαῖον με τὰ ἀνωτέρω, διότι ἔχουν ἐνδυθῆ τὸν ἴδιον τὸν βασιλέα.

Ἄλλ' ὅπως εἶναι μέγα και θαυμαστὸν τὸ αἷμα αὐτό, ἔτσι, ἔάν προσέλθῃς καθαρὸς, προσήλθῃς εἰς τὴν σωτηρίαν, ἔάν ὅμως προσέλθῃς με πονηρὰν συνείδησιν, προσήλθῃς εἰς τὴν κόλασιν και τὴν τιμωρίαν. «Διότι ἐκεῖνος», λέγει, ἐποὺ τρώγει και πίνει κατὰ τρόπον ἀνάξιον, τρώγει και πίνει τὴν τιμωρίαν τοῦ ἑαυτοῦ του»⁴³.

Πραγματικὰ, ἔάν ἐκεῖνοι ποὺ ρυπαίνουν τὴν βασιλικὴν πορφύραν τιμωροῦνται ὁμοῖα με ἐκεῖνους ποὺ τὴν σχίζου, τί τὸ παράδοξον, ἔάν ἐκεῖνοι, ποὺ δέχονται με ἀκάθαρτον διάνοισιν τὸ σῶμα ὑφίστανται τὴν ἴδιαν τιμωρίαν με ἐκεῖνους, ποὺ τὸ διετύρησαν με τὰ καρφιά;

Πρόσεξε λοιπὸν με ποῖον τρόπον ἀπέδειξεν ὁ Παῦλος φοβεράν τὴν κόλασιν, ὅταν εἶπεν «Ὅταν κανεὶς παρασθῆ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον και δεθαιώσων τὴν παράθεσιν αὐτὴν δύο ἢ τρεῖς μάρτυρες, αὐτὸς χωρὶς ἐπιείκειαν θανατάνεται. Πόσον χειροτέρας τιμωρίας νομίζετε, ὅτι θά κριθῆ ἄξιος ἐκεῖνος, ποὺ ἐποδοπάτησε τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ και ἐνόμισεν ὡς αἷμα συνήθους ἀνθρώπου τὸ αἷμα, με τὸ ὁποῖον ἐπεκυρώθη ἡ Νέα Διαθήκη, με τὸ ὁποῖον μάλιστα και αὐτὸς ὁ ἴδιος ἠγγιάσθη»⁴⁴.

Συνεπῶς ὡς προσέχωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀγαπητοί, ἐφ' ὅσον ἀπολαμβάνωμεν τόσον μεγάλα ἀγαθά. Καὶ ὅταν βελήσωμεν νὰ εἰπωμεν κάτι αἰσχρόν, ἢ ἀντι-

43. Α' Κορινθ. 11,29.

44. Ἐβρ. 10,28 - 29.

ληφθῶμεν ὅτι μᾶς συνεπαίρνει ἡ ὀργή ἢ κάποιο ἄλλο ἀνάλογο πάθος, ἄς συλλογισθῶμεν ποίων ἀγαθῶν ἠξιώθημεν, πόσῃ δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπηλάουσαμεν καὶ ὁ λογισμὸς αὐτὸς θὰ μᾶς συγκρατήσει ἀπὸ τὰ ἄλογα αὐτὰ πάθη.

Μέχρι πότε τέλος πάντων θὰ εἰμεθα προσηλωμένοι εἰς τὰ παρόντα ἐπίγεια πράγματα; Μέχρι πότε θὰ παραμεινώμεν εἰς πνευματικὴν ἀπραξίαν; Μέχρι πότε δὲν θὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν σωτηρίαν μας;

Ἄς κατανοήσωμεν ποίων ἀγαθῶν μᾶς ἔκρινεν ὁ Θεός, ἄς τὸν εὐχαριστήσωμεν, ἄς τὸν δοξάσωμεν, ὄχι μόνον διὰ τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἔργα μας, διὰ τὰ ἀποκτήσωμεν καὶ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὅποιον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀνήκει ἡ δόξα τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΖ' (47)

(Ἰωάν. ε', 58 - 71)

Ἐπὶ λέγων ὁ Ἰησοῦς Ἄληθός, ἀληθὸς ὡς λέγεις, ἐὰν δὲν φάγετε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐὰν πίνετε τὸ αἷμά του, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχετε ζωὴν μέσα σας. Ὅποιος πρῶγει τὴν σάρκα μου καὶ πίνει τὸ αἷμά μου, ἔχει ζωὴν μέσα του*.

α'*. Ὅταν κάνωμεν λόγον διὰ τὰ πνευματικὰ πράγματα, νὰ μὴ ὑπάρχη τίποτε τὸ θιοτικόν εἰς τὰς ψυχὰς μας, οὔτε τὸ γήινον, ἀλλὰ ἔλα νὰ ἀναχωροῦν, ἔλα νὰ ἐξορίζονται ἀπὸ μέσα μας καὶ νὰ ἀφιερωνώμεθα εἰς ὁλοκλήρου εἰς μόνην τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων λόγων.

1. Ἰωάν. 6, 53-54. — Τὸ χάριν εἰς ἐρμηνευτικὴν μετάφρασιν ἔχει ὡς ἑξῆς: «Ταὺς εἶπε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς Ἄληθός, ἀληθὸς ὡς λέγεις, ἐὰν δὲν ἐπιτεθεῖτε εἰς ὁλοκλήρου τὴν σωτηρίαν σας εἰς τὴν θύσαν τὴν ὅποιαν προσέφερα καὶ ἐὰν μὲ τὴν ἐπιτιμοσύνην καὶ πίστην ταύτην δὲν φάγετε διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐὰν πίνετε τὸ αἷμα του, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχετε μέσα σας ζωὴν. Ὅποιος πρῶγει τὴν σάρκα μου καὶ πίνει τὸ αἷμα μου καὶ διὰ μέσου τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας γίνεται κοινωνὸς καὶ συμμετοχὸς τῆς ζωῆς μου καὶ τῆς θύσης μου, ἔχει ἤδη ἀπὸ τοῦ παρόντος βίον ζωὴν αἰώνιον μέσα του.»

* Εἰς τὴν ἀρκούντως μακρὰν παραδοσὶν ὁμιλίαν ἀναπτύσσονται καὶ ἐρμηνεύονται τὰ ἀκόλουθα: Κατὰ πρῶτον διευκρινίζεται ὅτι ἡ φράσις τοῦ Ἰησοῦ, ἐγὼ ζωὴν εἶμι τὸν Πατέρα, ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἐγὼ ἐγεννήθην ἀπὸ τοῦ Πατέρα ἢ ἔχω ἀρχὴν καὶ οὐκ εἶμι τὸν Πατέρα. Ἐπειτα ἐπεξηγᾶται ὅτι ἡ ζωὴ, τὴν ὅποιαν δίδει ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς πρῶγοντας τὴν σάρκα του, δὲν εἶναι ἡ κοινὴ ζωὴ, ἀλλὰ ἡ μακαρία καὶ ἡ θεία ζωὴ. Ἐπίσης το-

Διότι εάν, όταν έρχεται ο βασιλεύς εις την πόλιν, κά-
θε θόρυβος καταπαύη, πολύ περισσότερο όταν μάς ό-
μιλή τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, πρέπει νὰ τὸ ἀκούωμεν μὲ με-
γάλην ησυχίαν καὶ πολλὴν φρίκην. Διότι τὰ λεγόμενα
σήμερον εἶναι ἄξια φρίκης.

Καὶ ἀκουσε τὸ πῶς Ἄληθῶς οὗς λέγω, λέγει, ὅτι εάν
κανεὶς δὲν φάγῃ τὴν σάρκα μου καὶ δὲν πῖνῃ τὸ αἷμά
μου, δὲν ἔχει ζωὴν μέσα του. Ἐπειδὴ προηγουμένως ἔ-
λεγαν ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον², τοὺς ὑποδεικνύει ὁ Κύ-
ριος ὅτι αὐτὸ ἔχει μόνον δὲν εἶναι ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ
τώρα πολὺ ἀνογκαῖον. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπρόσθεσεν· «Ὁ-
ποιος τρώγει τὴν σάρκα μου καὶ πίνει τὸ αἷμά μου, ἔ-
χει ζωὴν μέσα του καὶ ἐγὼ θὰ τὸν ἀναστήσω κατὰ τὴν
ἐσχάτην ἡμέραν τῆς κρίσεως»³.

Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἔλεγεν ὅτι, ἐκεῖνος ποὺ τρώγει ἀ-
πὸ τὸν ἄρτον αὐτὸν δὲν θὰ ἀποθάνῃ ποτὲ⁴, ἦτο φυσικὸν
ἢ ἰδέα αὐτῆ νὰ τοὺς σκανδαλίσῃ, ὅπως ἔλεγον εἰς ἀλ-
λην περίπτωσιν, «Ὁ Ἀβραάμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται

νίζηται ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς ἀπέβλε-
πεν εἰς τὸ νὰ προσελκύσῃ τοὺς ἐκεῖ συναθροισμένους ἀνθρώ-
πους καὶ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Πατέρα
του. Παρὰλλήλως γίνεται διάκρισις τῆς ἐπιπολαίου καὶ ἐπιφα-
νεϊκῆς ἀκροάσεως, ἥτις χαρακτηρίζεται σαρκική, καὶ τῆς προ-
σεκτικῆς καὶ εἰς βάθος χωρούσης, ἥτις καλεῖται πνευματικὴ καὶ
ὅπὸ τὸ πρῶτον αὐτὸ κατανοεῖται τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου,
«ἢ σὰρξ οὐκ ὀφείλει σὸδέν». Τέλος ἡ ὁμιλία κλείει μὲ τὴν ἀνα-
φορὰν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰουδα, εἰς τὸν ὁποῖον τόσας ἀφορ-
μὰς ἔδωκεν, ὁ Ἰησοῦς διὰ τὴν μετανοήσῃ, καὶ μὲ τὸν καυτηρια-
σμὸν τῆς φιλαργυρίας αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου καὶ
τὴν ἀνάλογον προτροπὴν πρὸς τοὺς ἀκροατὰς του νὰ καταφρα-
νοῦν τὰ χρήματα καὶ νὰ ἐπιθυμοῦν τὰ μελλοντικὰ ἀσφαρτα
ἀγαθὰ.

2. Πρὸλ. Ἰωάν. 6,52.

3. Ἰωάν. 6,54.

4. Πρὸλ. Ἰωάν. 6,51.

ἀπέθανον καὶ πῶς σὺ λέγεις ὅτι δὲν θὰ ἀποθάνῃ ποτὲ»⁵,
διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀνέφερε τὴν ἀνάστασιν καὶ ἔλυσε
τὴν ἀπορίαν, διευκρινίσας ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν
θὰ ἀποθάνῃ αἰωνίως.

Συνεχῶς δὲ φέρει τὸν λόγον γύρω ἀπὸ τὸ μυστή-
ριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, διὰ νὰ δείξῃ ἀφ' ἑνὸς μὲν
τὴν ἀναγκαιότητα αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ὁπωσδήποτε
πρέπει νὰ πραγματοποιηθῇ αὐτό. «Διότι ἡ σὰρξ μου
εἶναι ἡ ἀληθὴς τροφή καὶ τὸ αἷμά μου εἶναι τὸ ἀληθὲς
ποτόν»⁶.

Καὶ τί σημαίνουν οἱ λόγοι του αὐτοῦ; Ἡ τοῦτο θέ-
λει νὰ εἴπῃ, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀληθινὴ τροφή εἶναι ἐκεῖνη
ποὺ σώζει τὴν ψυχὴν, ἢ ἐπιθυμεῖ νὰ τοὺς διαθεσθαιώσῃ
διὰ τὴν πραγματικότητά των λεχθέντων, ὥστε νὰ μὴ
ἔχουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι πρόκειται δι' ἀνιγμῶν ἢ παρα-
βολῶν, ἀλλὰ νὰ γνωρίζουν καθαρὰ ὅτι ὁπωσδήποτε
πρέπει νὰ φάγουν τὸ σῶμά του.

Ἐπειτα λέγει· «Ἐκεῖνος ποὺ τρώγει τὴν σάρκα
μου μένει μαζί μου»⁷. Αὐτὸ τὸ ἔλεγε διὰ νὰ καταστή-
σῃ σαφές ὅτι ἀναμεγνύεται μαζί του.

Ἡ συνέχεια ὁμοῦ τῶν λεγομένων του φαίνεται κά-
πως ἀσυνάρτητος, εάν δὲν ἐξετάσωμεν τὸ πνεῦμα τῶν
λόγων του. Διότι ποία λογικὴ σύνδεσις ὑπάρχει, ἐρωτᾷ
κάποιος, ὅταν μετὰ τὸ «ἐκεῖνος ποὺ τρώγει τὴν σάρκα
μου μένει μαζί μου», εἴπῃ· «Καθὼς μὲ ἀπέστειλεν ὁ
ζῶν Πατήρ, ζῶ καὶ ἐγὼ διὰ τὸν Πατέρα»⁸;

Μεγάλην ἁρμονίαν καὶ σύνδεσμον ἔχουν τὰ λεγό-
μενα, Ἐπειδὴ δηλαδὴ συνεχῶς πρὸς πᾶσαν κατεύθυν-
σιν ἔκανε λόγον διὰ τὴν ἀνάστασιν, διὰ νὰ ἀποδείξῃ

5. Ἰωάν. 8,52.

6. Ἰωάν. 6,55.

7. Ἰωάν. 6,56.

8. Ἰωάν. 6,57.

αυτήν, ἐπρόθεσος τὸ, «μὲναι μαζί μου». Ἐάν ὅμως μὲνη μαζί μου, ἐγὼ δὲ ἔχω ζωὴν, εἶναι φανερόν ὅτι καὶ ἐκεῖνος θὰ ζήσῃ. Ἐπειτα λέγει: «Καθὼς μὲ ἀπέστειλεν ὁ ζῶν Πατήρ». Οἱ λόγοι αὗτοι ἔχουν συγκριτικὴν καὶ ὁμοιωματικὴν σημασίαν. Καὶ ὅτι λέγει ἔχει τὴν παρακάτω ἔννοιαν Ζῶ ἐγὼ ἔτσι, ὅπως καὶ ὁ Πατήρ. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ τὸν θεωρήσῃς ἀγέννητον ἐπρόθεσος ἀμέσως, «διὰ τὸν Πατέρα», χωρὶς νὰ φανερώνη μὲ αὐτὸ ὅτι ἔχει ἀνάγκη καί ποιας ἐνεργείας διὰ νὰ ζῆ. Διότι προηγουμένως διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ὑπόψιν αὐτὴν ἔλεγεν: «Καθὼς ὁ Πατήρ ἔχει ζωὴν μέσα του, ἔτσι ἔδωκε καὶ εἰς τὸν Υἱὸν νὰ ἔχη μέσα του ζωὴν»⁹. Ἐάν λοιπὸν χρειάζεται ὁ Υἱὸς κάποια ἐνεργείαν ἐξωτερικὴν διὰ νὰ ζῆ, θὰ ἀποδειχθῆ τότε, ἢ ὅτι ὁ Πατήρ δὲν τοῦ ἔδωκε ζωὴν κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον, ὅπότε εἶναι ψευδὴς ὁ λόγος αὐτός, ἢ, ἐάν τοῦ ἔδωκεν, ὅπως ἀνεφέρθη, δὲν χρειάζεται πλέον κανένα ἄλλον ὁ Κύριος διὰ νὰ τὸν συγκρατῆ εἰς τὴν ζωὴν.

Τί σημαίνει ὅμως ἡ φράσις, «διὰ τὸν Πατέρα»; Ἐδῶ ἀναφέρεται εἰς τὴν αἰτίαν μόνον¹⁰, καὶ ὅτι λέγει ἔχει τὴν ἐξῆς ἔννοιαν: Ὅπως ζῆ ὁ Πατήρ, ἔτσι ζῶ καὶ ἐγὼ.

«Καὶ ἐκεῖνος ποῦ μὲ τρώγει, θὰ ζήσῃ, διότι θὰ τοῦ δώσω ἐγὼ ζωὴν». Ζωὴ δὲν ἔννοεῖ τὴν ἀπλὴν φυσικὴν ζωὴν, ἀλλὰ τὴν ἐνάρετον. Καὶ ὅτι δὲν ὁμίλησε διὰ τὴν

9. Ἰωάν. 5,26.

10. Οἱ λόγοι αὗτοι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου καὶ ὄχι εἰς τὴν θεότητα αὐτοῦ. Ὁ Υἱὸς ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ (Ἰωάν. 5,26). Τὸ ὄλον ἐδάσιον 6,57 εἰς ἑρμηνευτικὴν μετὰφρασιν ἔχει ὡς ἀκολούθως: «Διότι καθὼς μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον ὁ Πατήρ, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸν ἑαυτοῦ του ἔχει τὴν ζωὴν, καὶ ἐγὼ ὡς ἄνθρωπος ἔχω ζωὴν ἀθάνατον λόγῳ τοῦ ὅτι ὁ Πατήρ μοῦ ἔδωκεν αὐτήν, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ τρώγει, θὰ ζήσῃ λόγῳ τοῦ ὅτι ἐγὼ θὰ τοῦ δώσω ζωὴν».

ἀπλὴν ζωὴν, ἀλλὰ δι' ἐκείνην τὴν ἐνδοξον καὶ ἀπόρητον, ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὄλοι, καὶ οἱ ἄπιστοι καὶ οἱ ἀμύητοι ζοῦν, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἔφαγαν ἀπὸ τὴν σάρκα ἐκείνην. Βλέπετε ὅτι ὁ λόγος ἐδῶ δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀπλὴν ζωὴν, ἀλλὰ εἰς ἐκείνην τὴν πνευματικὴν καὶ ἐνάρετον;

Τὰ ὅσα λέγει ἔχουν τὴν ἀκόλουθον σημασίαν: Ὅποιος τρώγει τὴν σάρκα μου, δὲν θὰ χαθῆ, ὅταν ἀποθά- νῃ, οὔτε θὰ καλοσθῆ.

Ἐπίσης δὲν ὁμιλεῖ διὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν, (διότι ὄλοι θὰ ἀναστηθοῦν ὁμοίως), ἀλλὰ διὰ τὴν ἐξαιρε- τὸν καὶ ἐνδοξον ἀνάστασιν ἐκείνην, ἢ ὅποια περιλαμβά- νει καὶ ἀμοιβὴν τῶν ἀγαθῶν.

«Αὐτὸς εἶναι ὁ ἄρτος ποῦ κατήλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Δὲν εἶναι ὅπως τὸ μάννα, τὸ ὅποιον ἔφαγαν οἱ πατέρες σας καὶ ἀπέθαναν. Ἐκεῖνος ποῦ τρώγει τὸν ἄρτον αὐτὸν θὰ ζήσῃ αἰωνίως»¹¹.

Συνεχῶς στρέφει τὸν λόγον γύρω ἀπὸ τὸ ἴδιον θέμα, ὥστε νὰ ἐντυπωσῆ αὐτὸ εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀκροατῶν του, (διότι ἡ διδασκαλία δι' αὐτὰ θὰ ἤμπορούσε νὰ γίνῃ εἰς τὸ τέλος), καὶ νὰ καταστήσῃ πιστευτὸν τὸ δόγμα διὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν. Δι' αὐτὸ προσθέτει καὶ τὴν ἀνάστασιν, ἐφ' ἑνὸς μὲν διότι εἶπεν, «αἰώνιον ζωὴν», ἐφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ δὲν εἶναι ἡ παρούσα, ἀλλὰ θὰ ἀρχίσῃ μετὰ τὴν ἀνάστασιν.

Καὶ ἀπὸ τοῦ ἀποδεικνύονται αὐτὰ; ἐρωτᾷ κάποιος. Ἀπὸ τὰς Γραφάς. Διότι εἰς κάθε περίπτωσιν εἰς αὐτὰς τοὺς παραπέμπει ὁ Κύριος καὶ τοὺς προτρέπει νὰ μάθουν αὐτὰ ἀπὸ ἐκεῖ.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν τοὺς εἶπεν, ὅτι ὁ ἄρτος αὐτός ἐστι

11. Ἰωάν. 6,59.

δει ζωήν, τοὺς παρωθεῖ νὰ ἀναπτύξουν τὸ ἐνδιαφέρον των, ὥστε, καὶ ἐὰν λυπηθοῦν, ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι ἀπολαμβάνουν τὴν δωρεάν, νὰ παραμείνουν αὐτοὶ ἔξω αὐτῆς.

Ἐπίσης, τοὺς φέρει εἰς τὴν μνήμην συνεχῶς τὸ μάννα, διὰ τὰς δειξίην καὶ τὴν διαφορὰν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ μάννα καὶ διὰ τὰς τοὺς προσελκύσῃ εἰς τὴν πίστιν. Διότι πραγματικά, ἐὰν κατέστη δυνατόν νὰ τοὺς συντηρήσῃ εἰς τὴν ζωὴν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη εἰς τὴν ἔρημον, χωρὶς συγκομιδῆν, οἶτον καὶ τὰ λοιπὰ εἶδη διατροφῆς, πολὺ περισσότερον θὰ τὸ ἐπιτύχῃ τῶρα αὐτό, ἐφ' ὅσον ἔχει ἔλθει διὰ σπουδαιότεραν ἀποστολῆν.

Ἄλλωστε, καὶ ἐὰν ἀκόμη τὰ γεγονότα ἐκεῖνα ἦσαν τύποι τῶν μελλόντων καὶ οἱ τότε Ἰουδαῖοι συνέκέντρωναν τὸ μάννα χωρὶς Ἰσραῆλ καὶ κόπους, κατὰ μείζονα λόγον θὰ συμῆθ' ἔτι τῶρα τὸ ἴδιον, διότι ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῶν γεγονόντων καὶ παρέχεται ἡ δυνατότης ἀποφυγῆς τοῦ αἰωνίου θανάτου καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Ὁρθῶς δὲ ἀναφέρει συνεχῶς τὴν ζωὴν, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ ποθητὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τίποτε δὲν εἶναι τόσον γλυκὺ, ὅσον ἡ ἀποφυγὴ τοῦ θανάτου. Διότι καὶ εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην αὐτὴ ἡ ὑπόσχεσις ἐδίδετο, δηλαδὴ τὸ μήκος τῆς ζωῆς καὶ αἱ πολλαὶ ἡμέραι. Τώρα ὁμοῦ δὲν εἶναι ἀπλῆ ἐπιμήκυνσις τῆς ζωῆς, ἀλλὰ πρόκειται διὰ ζωὴν μὴ ἔχουσαν τέλος. Συγχρόνως ὁμοῦ θέλει νὰ ὑποδείξῃ ὅτι ἀνοικαλεῖ τὴν τιμωρίαν ποῦ ἐπεβλήθη ἐκ τῆς ἁμαρτίας τῶν Πρωτοπλάστων, ὅτι ἀναιρεῖ τὴν θανατικὴν ἐκείνην ἀπόφασιν καὶ ὅτι δὲν εἰσάγει ἀπλῆν ζωὴν, ἀλλὰ ζωὴν αἰώνιον εἰς ἀντίθεσιν τῶν ὅσων συνέβαιναν προηγουμένως.

«Αὐτὰ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς διδάσκων εἰς τὴν συναγωγὴν εἰς τὴν Καπερναοῦμ»¹², ὅπου εἶχαν πραγματοποιη-

12. Ἰωάνν. 6,59.

θῆ τὰ περισσότερα θαύματα καὶ κατὰ συνέπειαν ἔπρεπε νὰ γίνῃ εὐκολώτερα πιστευτός.

θ'. Διατί ὁμοῦ ἐδίδασκεν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ εἰς τὸν ναόν; Ἄσφ' ἐνὸς μὲν διότι ἠθέλε νὰ προσελκύσῃ τὸ πλῆθος ποῦ ἐσόχναζεν εἰς αὐτὰ, ἀσφ' ἑτέρου δὲ ἐπειδὴ ἐπεθύμει νὰ δείξῃ ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Πατέρα.

«Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ¹³, ὅταν ἤκουσαν αὐτὰ¹⁴, εἶπαν Ἐκκληρὸς¹⁵ εἶναι ὁ λόγος αὐτός».

Τὶ σημαίνει ἡ φράσις, «ἐκκληρὸς ἐστὶ»; Τραχὺς, ἐπίπνοος, κοπιώδης¹⁶. Καὶ ὁμοῦ δὲν εἶπε τίποτε παρόμοιον. Ὅστε θέσθαι ἔκανε λόγον διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς, ἀλλὰ ἀνέπτυσε δόγματα, προσβάλλον πρὸς πᾶσαν κατεῦθυνσιν τὴν πρὸς τὸν ἑαυτὸν του πίστιν.

Τότε, ποῖα ἡ ἔννοια τοῦ, «ἐκκληρὸς ὁ λόγος αὐτός»; Μήπως ἐπειδὴ ὑπόσχεται αἰώνιον ζωὴν καὶ ἀνάστασιν; Ἡ ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι κατήλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανόν; Ἡ διότι εἶπεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ σώθῃ ὅποιος δὲν φάγῃ τὴν σάρκα του; Αὐτὰ λοιπόν, εἰπέ μου, εἶναι ἐκκληρὸς; Καὶ ποῖος δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὴν τὴν ἀποψιν; Τότε τί σημαίνει τέλος πάντων «ἐκκληρὸς»; Δυσπαράδεκτος λόγος, ποῦ εἶναι ἰσχυρότερος τῆς ἀδυναμίας τῶν καὶ προκαλεῖ μεγάλον φόβον. Διότι ἐνόμιζαν ὅτι ὁ Κύριος κηρύττει πράγματα ποῦ υπερβαίνουν καὶ τὰς ἰδίας τῶν δυνάμεις καὶ τὰς ἰδικὰς του.

Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγαν «Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ τὸν ἀ-

13. Ἡ ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐνδοξότερον κύκλον τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν καὶ ὅχι εἰς τοὺς δώδεκα, ἢ ὀρθότερον εἰς τοὺς ἀκολουθούσας αὐτῶν καθὼς εὐρὴν πέραν τῶν μαθητῶν.

14. Τὰ ἐν στίχῳ 58 διαλαμβανόμενα.

15. Ὅχι βυζαντινός, διότι τότε οἱ σκαβαλιζόμενοι θὰ ἦσαν ἀνεύθυντοι, ἀλλὰ δόσκαλος εἰς τὸ νὰ γίνῃ παραδεκτός.

16. Πρὸβλ. σημ. 15 τῆς παραοῦσης ὁμιλίας.

κούη;»¹⁷, δικαιολογούντες τὸν ἑαυτὸν των, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ φύγουν ἀπὸ κοντὰ του.

«Ὁ Ἰησοῦς ἄνωγ ἀντελήφθη ὅτι ἐγόγγυζαν δι' αὐτὸ οἱ μαθηταί»¹⁸, (διότι αὐτὸ ἦτο χαρακτηριστικὸν τῆς θεότητός του, τὸ ὅτι ἀπεκάλυπτε τὰ ἀπόρητα), καὶ λέγει· «Αὐτὸ σὰς σκανδαλίζει; Ἄν λοιπὸν ἴδῃτε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀναβαίη ἔπου ἦτο προηγουμένως;»¹⁹.

Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ εἰς τὸν Ναθανασὴλ, ὅταν τοῦ εἶπεν· «Ἐπειδὴ σοῦ εἶπα ὅτι σὲ εἶδα κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν, πιστεύεις; Θὰ ἴδῃς μεγαλύτερα πράγματα ἀπὸ αὐτά»²⁰. Καὶ εἰς τὸν Νικόδημον ἐπίσης εἶπεν· «Κανεὶς δὲν ἀνέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, παρὰ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν»²¹.

Τί συμβαίνει λοιπὸν; Εἰς τὰς ἀπορίας προσθέτει νέας ἀπορίας; Ὅχι, εἴθεοι, ἀλλὰ μὲ τὸ μέγεθος καὶ τὸ πλῆθος τῶν δογμάτων ἐπιθυμεῖ νὰ τοὺς προσελκύσῃ κοντὰ του. Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ἔλεγεν ἀπλῶς ὅτι, «κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανόν»²², χωρὶς νὰ προσθήσῃ τίποτε ἄλλο, θὰ ἐσκανδαλίζετο περισσότερο. Ἐνῶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶπεν, «τὸ σῶμά μου εἶναι ζωὴ τοῦ κόσμου»²³, καὶ «καθὼς με ἀπέστειλεν ὁ Πατήρ, ζῶ καὶ ἐγὼ διὰ τὸν Πατέρα»²⁴, καὶ «κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανόν»²⁵, αὐτὸς λήγει τὴν ἀπορίαν. Πραγματικὰ, ὅποιος λέγει ἕνα μόνον μεγάλο διὰ τὸν ἑαυτὸν του, εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ κινήσῃ τὴν ὑπομίαν, ὅτι εἶναι μυθοπλαστής, ἐνῶ ὅποιος συν-

17. Ἰωάνν. 6,60.

18. Ἰωάνν. 6,61.

19. Ἰωάνν. 6,61-62.

20. Ἰωάνν. 1,50.

21. Ἰωάνν. 3,13.

22. Ἰωάνν. 6,38.

23. Ἰωάνν. 6,33.

24. Ἰωάνν. 6,57.

25. Ἰωάνν. 6,38.

δέει τόσα μεγάλα εἰς τὴν σειράν, ἀφανίζει κάθε ὑποψίαν.

Πράττει δὲ καὶ λέγει τὰ πάντα μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι πατήρ αὐτοῦ εἶναι ὁ Ἰωσήφ. Δὲν τὰ λέγει αὐτὰ θέθαια, ἐπειδὴ θέλει νὰ ἐκπαύσῃ τὸ σκάνδαλον, ἀλλ' ἐπειδὴ θέλει νὰ τὸ ξεδιαλύῃ περισσότερο. Πραγματικὰ, ἐκεῖνος, πᾶς θὰ εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ὁ Ἰησοῦς κατάγεται ἀπὸ τὸν Ἰωσήφ, δὲν θὰ παρεδέχετο τὰ λεγόμενα, ἐνῶ ἐκεῖνος, πᾶς θὰ ἐπίστευεν ὅτι κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανόν καὶ ἐκεῖ θὰ ἀνέβῃ πάλιν, εὐκολώτερον θὰ ἐπρόσεχεν εἰς τὰ λεγόμενα.

Ἐπιπλέον ἀπὸ αὐτὰ προσθέτει καὶ ἄλλην λύσιν τῶν ἀποριῶν, ὅταν λέγῃ· «Τὸ Πνεῦμα εἶναι ἐκεῖνο ποῦ δίδει ζωὴν, ἡ σὰρξ δὲν ὀφείλει εἰς τίποτε»²⁶. Ὅτι λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Τὰ ἀναφερόμενα εἰς ἐμὲ πρέπει νὰ ἀκούετε πνευματικῶς. Διότι, ὅποιος τὰ ἴκουσιν σαρκικῶς, δὲν ἀπεκόμισεν καμμίαν ὀφέλειαν, ὅτε ἀπήλαυσε κάτι τὸ ἀγαθόν. Σαρκικὸν δὲ εἶναι τὸ νὰ ἀμφισβητῇ κανεὶς ὅτι κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανόν ὁ Κύριος καὶ νὰ τὸν νομίζῃ ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ καὶ ἀκόμη νὰ ἀπορῇ διὰ τὸ «πᾶς δύναται νὰ μᾶς δώσῃ νὰ φάγωμεν τὴν σάρκα του;»²⁷. Ὅλοι αἱ ἀνωτέρω σκέψεις εἶναι σαρκικαί. Ἐπρεπεν ἡμῶν νὰ τὰ ἐνοήσῃ κανεὶς κατὰ τὸν τρόπον πνευματικόν.

Καὶ ἀπὸ ποῦ ἠμποροῦσαν, ἐρωτᾷ κάποιος, νὰ καταλάβουν ἐκεῖνοι τί ἐσήμαινε τέλος πάντων νὰ φάγουν τὴν σάρκα του; Ἐπρεπε, θέθαια, νὰ περιμένουν τὸν κατάλληλον καιρὸν καὶ νὰ ἐρωτήσουν νὰ μάθουν καὶ οὐχὶ νὰ τὸ ἀποκλείουν.

Ἐὰν λόγια, τὰ ὅποια ἐγὼ σὰς ὁμιλῶ εἶναι πνεύμα

26. Ἰωάνν. 6,63.

27. Ἰωάνν. 6,52.

καὶ ζωῆ»²⁸. Δηλαδή, εἶναι βίαια καὶ πνευματικά καὶ δὲν ἔχουν τίποτε τὸ σαρκικόν, ὅστε ἀκολουθοῦν τὴν φυσικὴν τάξιν, ἀλλ' εἶναι ἀπὸ πλάγμενα ἀπὸ κάθε φυσικὴν ἀναγκαιότητα καὶ εὐρίσκονται ὑπεράνω τῶν φυσικῶν νόμων καὶ ἔχουν τελείως διαφορετικὴν σημασίαν.

Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν εἰς τὴν προκειμένην περιπτώσιν εἶπε πνεῦμα ἀντὶ νὰ εἴπῃ τὰ πνευματικά, καθ' ὅμοιον τρόπον, ὅταν εἶπε σάρκα, δὲν ἀναφέρετο εἰς τὴν σάρκα, ἀλλὰ εἰς τὸ ὅτι ἦκουσαν κατὰ τρόπον σαρκικόν, καὶ συγχρόνως ἀνεφέρετο εἰς αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι διαρκῶς ἐπιθυμοῦν τὰ σαρκικά, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ κατέχωνται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν διὰ τὰ πνευματικά. Διότι, ἐὰν κανεῖς τὸ ἐκλόθη αὐτὸ σαρκικῶς, δὲν ὠφελεῖται καθόλου.

Τί συμβαίνει, λοιπὸν; Δὲν εἶναι σάρκα ἢ σὰρξ αὐτοῦ;

Εἶναι καὶ πάρα πολὺ μάλιστα.

Καὶ πῶς εἶπε τότε, «ἢ σὰρξ δὲν ὠφελεῖ εἰς τίποτε»²⁹;

Δὲν ἀναφέρετο εἰς τὴν ἰδικὴν του σάρκα, ὅχι θεάσια, ἀλλὰ εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἀντελαμβάνοντο τὰ λεγόμενα κατὰ τρόπον σαρκικόν.

Καὶ τί σημαίνει, νὰ ἀντιλαμβάνεσαι σαρκικῶς; Τὸ νὰ θλέπῃ κανεῖς μόνον εἰς ὅτι εὐρίσκεται ἐμπροσθέν του καὶ νὰ μὴ φαντάζεται τίποτε περισσώτερον. Αὐτὸ εἶναι λοιπὸν ἡ σαρκικὴ ἀντίληψις τῶν πραγμάτων. Δὲν πρέπει ὁμῶς νὰ κρίνωμεν κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐπὶ τῇ θάσει τῶν ὄσων θλέπομεν, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐσωτερικῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς νὰ παρατηροῦμεν διὰ τὰ μυστήρια. Αὐτὸ εἶναι ἡ πνευματικὴ ἀντίληψις τῶν πραγμάτων.

Συνεπῶς, ὅποιος δὲν τρώγει τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου

28. Ἰωάν. 6,63.

29. Ἰωάν. 6,63.

καὶ δὲν πίνει τὸ αἷμα του, δὲν ἔχει ζωὴν μέσα του. Πῶς λοιπὸν δὲν ὠφελεῖ ἡ σὰρξ, ἀφοῦ χωρὶς αὐτὴν δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ζωὴ;

Βλέπεις ὅτι τὸ, «ἢ σὰρξ δὲν ὠφελεῖ εἰς τίποτε», δὲν τὸ εἶπε διὰ τὴν σάρκα του, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀκούοντας αὐτὸν κατὰ τρόπον σαρκικόν;

Ἄλλ' εἶναι μερικοὶ ἀπὸ σὰς, οἱ ὅποιοι δὲν πιστεύουν εἰς ὅσα λέγω»³⁰. Πάλιν κατὰ τὴν συνήθειάν του προσθέτει εἰς τοὺς λόγους του καὶ μίαν κρίσιν, διὰ τῆς ὁποίας ἀφ' ἑνὸς μὲν προλέγει τὰ μέλλοντα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑποδεικνύει ὅτι τὰ ὅσα ἔλεγε δὲν ἀπέθλεπον εἰς τὸ νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ τὸν δοξάσουν, ἀλλὰ τὰ ἔλεγε ἀπὸ ἐνδιαφέρον πρὸς αὐτοὺς.

Ὅταν εἶπεν, «μερικοὶ», ἐξήρσε τοὺς μαθητάς. Διότι εἰς τὴν ἀρχὴν ἔλεγε, «καὶ μολοντοὶ μὲν ἔχετε ἔβει, δὲν μὲ πιστεύετε»³¹, ἐνῶ ἐδῶ λέγει: «Εἶναι μερικοὶ ἀπὸ σὰς, οἱ ὅποιοι δὲν πιστεύουν εἰς ὅσα λέγω. Διότι ἤρσε ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὁ Ἰησοῦς ποῖος εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ δὲν πιστεύουν καὶ ποῖος εἶναι ἐκείνος ποῦ θὰ τὸν προδώσῃ. Καὶ ἔλεγε: Δι' αὐτὸ σὰς εἶπα ὅτι κανεῖς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ, ἐὰν δὲν ἔχῃ βοθῆ τοῦτο εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸν Πατέρα μου»³².

Μὲ ὅσα λέγει ἐδῶ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔκοῦσιον τῆς θείας σαρκώσεως καὶ τὴν ἀνεξικακίαν τοῦ Ἰησοῦ³³.

Τὸ ἔξ ἀρχῆς» δὲν ὑπάρχει τυχαῖα ἐδῶ, ἀλλὰ ἐ-

30. Ἰωάν. 6,64.

31. Ἰωάν. 6,36.

32. Ἰωάν. 6,64-65.

33. Μολοντοὶ ἐγνώριζεν ὁ Κύριος ὅτι μερικοὶ δὲν τὸν πιστεύουν καὶ ὅτι ἔνας θὰ τὸν προδώσῃ. ἐν τοῦτοις ἐσαρκώθη μὲ τὴν ἐλήθειάν του καὶ ἐκάλεσε τοὺς πάντας κοντὰ του μὴδὲ τοῦ Ἰουδα ἐξαιρουμένου.

λέγθη διά να μάθης τήν ἀπό παλαιά πρόγνωσιν τοῦ Κυρίου καί ὅτι πρὶν ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοῦς ἐγνώριζε τὸν προδότην καί δὲν τὸν ἔμαθεν ὕστερα ἀπὸ τὸν γογγυσμὸν καί τὸν σκανδαλισμὸν αὐτῶν, πρᾶγμα ποῦ ἦτο γνώρισμα καί χαρακτηριστικὸν τῆς θεότητος.

"Ἐπειτα ἐπρόσθεσεν: «Ἐάν δὲν ἔχη δοθῆ τοῦτο εἰς αὐτὸν ἀνωθεν ἀπὸ τὸν Πατέρα μου», διὰ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ θεωροῦν Πατέρα του τὸν Θεὸν καί ὄχι τὸν Ἰωσήφ καί ἀκόμη νὰ τοὺς ὑποδείξῃ ὅτι δὲν εἶναι τίποτε τὸ τυχαῖον καί ἀσήμαντον ἢ εἰς αὐτὸν πίστις. Δηλαδή, λέγει περίπου τὰ ἑξῆς: Δὲν με φοβίζουσι οὔτε με ταράσσουσι οὔτε καί με ἐκπλήττουσι ὅσοι δὲν πιστεύουσι. Τὸ ἐγνώριζα καλᾶ αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀρχήν, προτοῦ νὰ σιμῆθῃ. Γνωρίζω εἰς πόλους ἔβωσε τὴν πίστιν ὁ Πατήρ.

γ'. "Ὅταν ἀκούσης τὸ, ὁ Πατήρ ἔχει δώσει τὴν πίστιν, νὰ μὴ νομίζῃς ὅτι πρόκειται διὰ προορισμὸν διὰ κλήρου, ἀλλὰ τὸ ἔβης νὰ πιστεύῃς, ὅτι ὅποιος προσέφερε τὸν αὐτὸν του εἶσον, αὐτὸς καί ἔλαθε τὴν δωρεάν τοῦ Πατρὸς.

«Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐγύρισαν ὀπίσω καί δὲν ἐπήγαιναν πλέον μαζί του»³⁴.

Πολλὸ ὀρθῶς καί ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν εἶπεν, ἀνεχώρησαν, ἀλλ' «εγύρισαν ὀπίσω», διὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι ἔπαυσαν νὰ προοδεύουσι εἰς τὴν ἀρετὴν καί ὅτι ἔχασαν τὴν πίστιν, τὴν ὅποιαν εἶχαν, μὲ τὸ νὰ ἀποσχίσουσι τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν.

"Ἀλλὰ οἱ δώδεκα μαθηταὶ δὲν ἔπαθαν τὸ ἴδιον. Δι' αὐτὸ καί λέγει πρὸς αὐτούς: «Μήπως καί σεῖς θέλετε νὰ φύγετε;»³⁵. "Ἔσται τοὺς ὑποδεικνύει πάλιν ὅτι δὲν

34. Ἰωάνν. 6,66.

35. Ἰωάνν. 6,67.

χρειαίεται τὴν δοκονίαν καί τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν καί ὅτι δὲν τοὺς περιέφερε μαζί του διὰ νὰ κἀνῃ ἐπιβείν.

Διατί ὅμως τοὺς λέγει αὐτά; Διατί δὲν τοὺς ἐπήγεσεν; Διατί δὲν τοὺς ἔθαύμασεν;

"Ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι διατηρεῖ τὴν πρόπουσαν εἰς τὸν διδάσκαλον θεῖον, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἤθελε νὰ δείξῃ ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἔπρεπε νὰ τοὺς προσελκύσῃ περισσότερο κοντὰ του. Διότι ἐάν τοὺς ἐπαινοῦσεν, θὰ ἐσχημάτιζαν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τοῦ προσφέρουσι ὑπηρεσίας καί ἀσφαλῶς θὰ ἐνοιωθοῦν κάποιον ἐγωισμὸν ὡς ἄνθρωποι, ἐνῶ μὲ τὸ νὰ τοὺς ὑποδείξῃ ὅτι δὲν χρειάζεται ὁ ἴδιος νὰ τὸν ἀκολουθοῦν, τοὺς συνεκράτει περισσότερο.

Καί πρόσεξε μὲ πόσῃ σύνεσιν τοὺς ὠμίλησεν. Δὲν εἶπε δηλαδή, φύγετε ἀπὸ κοντὰ μου, (διότι αὐτὸ θὰ ἦτο ὡς νὰ τοὺς ἀπεμάκρυνεν), ἀλλὰ τοὺς ἐρωτᾷ ὡς ἐξῆς: «Μήπως καί σεῖς θέλετε νὰ φύγετε;». Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἀρμόζουσι εἰς ἐκεῖνον ποῦ δὲν χρησιμοποιοῖ κανενὸς εἴδους θίσαν καί καταναγκασμὸν καί ποῦ δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ προσελκύῃ ἀπὸ ἕνα εἶδος σεβασμοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ εὐγνωμοσύνην. Ἐπίσης τὸ γεγονός ὅτι δὲν κατηγορήσῃ κατ' εὐθείαν τοὺς ἀπομακρυνθέντας, ἀλλὰ μὲ ἡρεμὸν τρόπον ἔμειξε τὴν συμπεριφορὰν των, μᾶς ἐδείξε τὸ πὼς πρέπει νὰ φιλοσοφῶμεν εἰς τὰς παρομοίας περιπτώσεις.

"Ἡμεῖς ὅμως παθαίνομεν τὰ τελειῶς ἀντίθετα. Καί εἶναι φυσικὸν αὐτό, διότι πράττομεν τὰ πάντα ἀποθλεπόντες εἰς τὴν ἰδικὴν μας δόξαν. Δι' αὐτὸ καί νομίζομεν ὅτι ὑψίσταται ἐλαττώσιον ἢ προσωπικότης μας, ἔταν μᾶς ἐγκαταλείπουσι οἱ ἄνθρωποι τοῦ περιβάλλοντός μας.

Ὁ Ἰησοῦς ὅμως οὔτε ἐκολάκυσεν οὔτε καί ἀπεμάκρυνεν, ἀλλ' ἠρώτησεν. Συνεπῶς οἱ λόγοι του δὲν ἐφανερώσαν περιφρόνησιν, ἀλλὰ ἦσαν προῖον τῆς θελήσεώς του νὰ μὴ κρατᾷ κανένα κοντὰ του θιαῶς καί ἀ-

ναγκαστικῶς. Διότι τὸ νὰ μένη κανεὶς ὑπὸ τὰς συνθη-
κὰς αὐτῶς ἰσοδυναμεῖ μὲ ἀναχώρησιν.

Τὶ εἶπεν ὁμοῦς ὁ Πέτρος; «Πρὸς ποῖον νὰ ὑπάγω-
μεν; Ἐχεις λόγια ποῦ μεταδίδουν ζωὴν αἰώνιον. Καὶ
ἡμεῖς ἔχομεν πιστεύσει καὶ ἔχομεν γνωρίσει πλέον ὅτι
σύ εἶσαι ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»³⁶.

Βλέπεις ὅτι δὲν ἐσκανδαλίσθη τὸν ἀπομακρυνθέν-
τας τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ἡ ἀπροσεξία, ἡ ροθυμία
καὶ ἡ ἀγνωμοσύνη, μὲ τὴν ὁποῖαν ἤκουαν τὸν Κύριον;
Διότι καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἔλεγεν αὐτὰ³⁷, θὰ ἐσκανδαλί-
ζόντο καὶ δὲν θὰ ἔπαιαν νὰ ἔχουν ἐστραμμένην τὴν προ-
σοχὴν τῶν εἰς τὴν σωματικὴν τροφὴν καὶ νὰ εἶναι προ-
κεκολλημένοι εἰς τὴν γῆν. Ἄλλωστε καὶ οἱ μαθηταὶ μα-
ζὶ μὲ αὐτοὺς ἤκουαν, ἀλλ' ἀπεφάσιον τελείως διαφο-
ρετικὰ καὶ εἶπαν «Πρὸς ποῖον νὰ ὑπάγωμεν».

Οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι γεμάτοι ἀγάπην καὶ ἀποει-
κνύουν ὅτι ὁ Διδάσκαλος εἶναι δι' αὐτοὺς τιμιώτερος
ἀπὸ κάθε τι ἄλλο, ἀπὸ τοὺς πατέρας, τὰς μητέρας καὶ
ἅλα τὰ ὑπάρχοντά τους καὶ ὅτι, ἐὰν φύγουν ἀπὸ κοντὰ
του, δὲν ἔχουν πλέον ποῦ νὰ καταφύγουν.

Εἰς τὴν συνέξειαν, διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν
ὁ Πέτρος ὅτι τὸ «πρὸς ποῖον νὰ ὑπάγωμεν»; τὸ εἶπε
δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν ὑπῆρχαν ἐκεῖ-
νοι ποῦ θὰ τοὺς ἐδέχοντο, ἐπρόσθεσεν ἀμέσως «Ἐχεις
λόγια ποῦ μεταδίδουν ζωὴν αἰώνιον».

Συνεπῶς, οἱ μὲν ἄλλοι ἤκουαν τὸν Ἰησοῦν κατὰ τρό-
πον σαρκικὸν καὶ μὲ ἀνθρωπίνους διαλογισμοὺς, ἐνῶ
οἱ μαθηταὶ τὸν ἤκουαν πνευματικῶς καὶ ἐναπέθεταν
τὰ πάντα εἰς τὴν πίστιν.

Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν «Οἱ λόγοι ποῦ σὰς

36. Ἰωάν. 6,68 - 69.

37. Πρὸλ. Ἰωάν. 6,48 - 58.

λέγω εἶναι πνεῦμα»³⁸. Δηλαδὴ, νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι ἡ δι-
δασκαλία μου ὑπόκειται εἰς τὴν τάξιν τῶν φυσικῶν πραγ-
μάτων καὶ εἰς τὴν ἀναγκαιότητα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς συμ-
βαινόντων. Δὲν εἶναι παρόμοια τὰ πνευματικὰ. Δὲν ἀ-
νέχονται αὐτὰ νὰ δουλεύουν εἰς τοὺς νόμους τῆς γῆς.

Τὸ ἴδιον δηλώνει καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν λέγῃ: «Νὰ μὴ
εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν καρδίαν σου ὁ διαλογισμὸς: Ποῖος
θὰ ἀναστῇ εἰς τὸν οὐρανόν; διὰ νὰ κατεθάσῃ δηλαδὴ τὸν
Χριστόν. Ἡ ποῖος θὰ κατεθῇ εἰς τὴν χώραν τῶν νεκρῶν;
διὰ νὰ ἀνεθάσῃ δηλαδὴ τὸν Χριστόν ἀπὸ τοῦ νεκροῦς»³⁹.

«Ἐχεις λόγους ποῦ μεταδίδουν ζωὴν αἰώνιον».

Ἦδη ἐπίστευσαν εἰς τὴν ἀνάστασιν οἱ μαθηταὶ καὶ
ἐλόκληρον τὴν ἐκεῖ κληρονομίαν.

Πρόσεξε ὁμοῦς καὶ τὸν φιλάδελφον καὶ φιλόστορ-
γον Πέτρον, ὁ ὁποῖος ἀπολογεῖται ἐξ ὀνόματος ἑλθῆς
τῆς ὁμηγύρεως τῶν ἀποστόλων, (διότι δὲν εἶπεν ἔγω
γνωρίσει, ἀλλὰ «ἔχομεν γνωρίσει») ⁴⁰, μᾶλλον δὲ πρό-
σεξε ὅτι ἐργεταὶ εἰς τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ καὶ δὲν
λέγει ὅτι ἔλεγαν οἱ Ἰουδαῖοι. Πραγματικὰ, ἐκεῖνοι μὲν
ἔλεγαν, «αὐτὸς εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ»⁴¹, ὁ δὲ Πέτρος,
«σύ εἶσαι ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»⁴² καὶ
«ἔχεις λόγια ποῦ μεταδίδουν ζωὴν αἰώνιον»⁴³, ἴσως διό-
τι πολλὰς φορές ἤκουσε τὸν Κύριον νὰ λέγῃ: «Ὅποιος
πίστεύει εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον»⁴⁴. (Ἀπέδειξε λοι-
πὸν ὅτι ἐνθυμεῖται ἅλα τὰ λεχθέντα, ἀφοῦ ἀνέφερε τὰς
ἰδίας τὰς λέξεις τοῦ Ἰησοῦ).

38. Ἰωάν. 6,63.

39. Ρωμ. 10,6 - 7.

40. Ἰωάν. 6,69.

41. Ἰωάν. 6,42.

42. Ἰωάν. 6,69.

43. Ἰωάν. 6,68.

44. Ἰωάν. 6,47.

Και τί ἔκανεν ὁ Χριστὸς λοιπὸν; Δὲν ἐπήνεσεν οὐτε θαυμάσει τὸν Πέτρον, (ἀν καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν τὸ ἔκανε καὶ αὐτό⁴⁵), ἀλλὰ τί λέγει; «Δὲν ἐδιόλεξα ἐγὼ ἑσᾶς τοὺς δώδεκα; Καὶ ὅμως ἓνας ἀπὸ σᾶς εἶναι διάβολος»⁴⁶. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶπεν ὁ Πέτρος, «καὶ ἡμεῖς ἔχομεν πιστεύσει», ὁ Κύριος ξεχωρίζει ἀπὸ τὸν ὄμιλον τὸν Ἰούδαν. Εἰς τὸ ἄλλο ἀνάλογον γεγονός δὲν εἶπε τίποτε διὰ τοὺς μαθητὰς ὁ Πέτρος, ἀλλὰ, ὅταν ὁ Χριστὸς ἠρώτησεν, «σεῖς ποῖος λέγετε ὅτι εἶμαι;»⁴⁷ λέγει «Σὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»⁴⁸. Ἐδῶ ὅμως, ἐπειδὴ εἶπεν, «καὶ ἡμεῖς ἔχομεν πιστεύσει», δικαιολογημένα δὲν συμπεριλαμβανέται τὸν Ἰούδαν εἰς τὸν ὄμιλον ἐκείνων. Αὐτὸ τὸ ἔκανε, διὰ τὴν συγκράτησιν τὴν κακίαν τοῦ προδότου ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἀν καὶ ἐγνώριζε καλὰ, ὅτι δὲν θὰ τὸν ὠφελήσῃ καθόλου, ἀλλ' ἔκανε δ,τι ἐξηρτάτο ἀπὸ αὐτὸν.

δ'. Καὶ πρόσεξε τὴν σοφίαν τοῦ Κυρίου. Ὅτε τὸν προδότην ἀπεκάλυψεν, ἀλλ' οὐτε καὶ τὸν ἄφησε τελείως νὰ διαφύγῃ. Δὲν τὸν ἀπεκάλυψεν, διὰ τὴν μὴ προσβληθῆ καὶ γίνῃ ἔτσι περισσώτερον ἔριστικός, ἀλλὰ καὶ δὲν τὸν ἄφησεν εἰς τελείαν ἀφάνειαν, διὰ τὴν μὴ νομίση ὅτι ἔχει διαφύγει τὴν γῆνιν δῶλον καὶ ἔτσι φέρεται εἰς πέρας ἀφῶτα τὸ τάλμημά του.

Δι' αὐτὸ καὶ παρακάτω ἐλέγχει φανερότερον. Πραγματικὰ, προηγουμένως συμπεριέλαβε καὶ αὐτὸν εἰς τὴν ἀριθμῶν τῶν ἄλλων μαθητῶν, ὅταν εἶπεν ὅτι «εἶναι μερικοὶ ἀπὸ σᾶς, οἱ ὅποιοι δὲν πιστεύουν εἰς ἡσὰ λέγω». «Τὸ ὅτι θέθεαι ἠρίθμησε καὶ τὸν προδότην, τὸ ἐδήλωσεν ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅταν εἶπεν «Διότι ἐγνώριζε

πλέον ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ποῖοι εἶναι ἐκείνοι τοῦ δὲν πιστεύουν καὶ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποῦ θὰ τὸν ἐπρόβιδεν». Ἐπειδὴ ὅμως ἐπέμεινε εἰς τὴν προδοσίαν, ἀσκεῖ σφοδρότερον ἐλεγχόν «Ἐνας ἀπὸ σᾶς εἶναι διάβολος». Ἔτσι καθιστᾷ τὸν φόβον κοινόν εἰς δλους, ἐπειδὴ θέλει νὰ συσκίασῃ ἐκείνους.

Ἄρξει ὅμως εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ νὰ διατυκώσῃ κανεὶς τὴν ἀπορίαν, διατὶ τέλος πάντων δὲν λέγουν τίποτε οἱ μαθηταί, ἐνῶ ἀργότερον κατελήφθησαν ἀπὸ φόβου καὶ θάλεποντες ὁ ἓνας τὸν ἄλλον ἀποροῦν καὶ ἐρωτοῦν νὰ μάθουν «Μήπως εἶμαι ἐγὼ, Κύριε;»⁴⁹. Ἐπίσης ὁ Πέτρος νεύει πρὸς τὸν Ἰωάννην νὰ μάθῃ τὸν προδότην καὶ νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Κύριον ποῖος εἶναι.

Ποῖον εἶναι τὸ αἶτιον λοιπὸν τῆς σωπῆς; Δὲν εἶχεν ἀκούσει ἀκόμη ὁ Πέτρος, «ὑπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ»⁵⁰, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν εἶχε καὶ καθόλου φόβον. Ὁταν ὅμως ἐπετιμήθη καὶ, μοιουνοῖ ὠμίλησεν ἀπὸ ἀγαθὴν διάθεσιν, δὲν ἐπέτυχεν εἰς τὸν σκοπὸν του, ἀλλὰ ἠκούσε νὰ ὀνομάζεται σατανᾶς, ἐνῶ ἀκούων τὸ, «ἓνας ἀπὸ σᾶς θὰ μὲ προδώσῃ»⁵¹, δικαιολογημένα λοιπὸν ἐφοθῆθη.

Ἄλλωστε εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν λέγει ὁ Κύριος, «ἓνας ἀπὸ σᾶς θὰ μὲ προδώσῃ», ἀλλὰ, «ἓνας ἀπὸ σᾶς εἶναι διάβολος. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἀντελήφθησαν τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ ἐνόμισαν ὅτι ἠλέγχοντο μόνον διὰ τὴν πονηρίαν.

Ἄλλὰ διὰ ποῖον λόγον εἶπεν, «δὲν ἐδιόλεξα ἐγὼ ἑσᾶς τοὺς δώδεκα; Καὶ ὅμως ἓνας ἀπὸ σᾶς εἶναι διάβολος»; Δεικνύει ὅτι ἡ διδασκαλία του εἶναι ἀπληλαγμένη ἀπὸ κάθε κολακείαν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ, ἐνῶ ὄλοι οἱ

45. Πρῶτ. Ματθ. 16,17-19.

46. Ἰωάν. 6,70.

47. Ματθ. 16,15.

48. Ματθ. 16,16.

49. Ματθ. 26,22.

50. Ματθ. 16,23.

51. Ματθ. 16,21.

ἄλλοι ἐγκατέλειψαν τὸν Ἰησοῦν, αὐτοὶ μόνοι παρέμειναν κοντά του καὶ διὰ μέσου τοῦ Πέτρου ἐδέχοντο ὅτι εἶναι ὁ Χριστός, διὰ τὴν μὴ νομίσειον ὅτι ἐπρόκειτο δι' αὐτό τὸ νὰ τοὺς καλακεύσῃ, δι' αὐτὸ τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ὁποίαν αὐτῆν.

Καὶ ὅτι λέγει ἔχει τὴν ἐξῆς περίπου σημασίαν· Τίποτε δὲν με ἐμποδίζει νὰ μὴ ἐλέγχω τοὺς κακοὺς. Νὰ μὴ νομίσετε ὅτι θὰ προτιμήσω νὰ σὰς καλακεύσω, ἐπειδὴ ἐμείνατε κοντά μου, ἢ ὅτι δὲν ἐλέγχω τοὺς πονηροὺς, ἐπειδὴ μὴ ἠκολουθήσατε. Διότι ἐκεῖνο ποὺ εἶναι κατὰ πολὺ ἰσχυρότερον εἰς τὸ νὰ καταπραῖνῃ τὸν διδάσκαλον, ὅτε αὐτὸ με καθιστᾷ ἀνεκτικόν. Πραγματικά, ὅποιος μένει, παρέχει ἀπόδειξιν τῆς φιλοσοργίας του, ἐνῶ ἐκεῖνος, ποὺ ἐξελέγη ἀπὸ τὸν διδάσκαλον καὶ ῥίπτει τὸν ἑαυτὸν του εἰς τοὺς ἀνοήτους, προσάπτει κακὴν φήμην εἰς τὸν διδάσκαλον. Καὶ ὅμως ὅτε αὐτὸ δὲν με ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν ἐλεγχον.

Ἀυτὴν λοιπὸν τὴν κατηγορίαν ἀποδίδουν εἰς τὸν Χριστὸν εἰς τὰς ἡμέρας μας αἱ ἰδωλολάτραι κατὰ τὸν τρόπον μάταιον καὶ ἀνόητον. Διότι ὁ Θεὸς δὲν συνηθίζει νὰ καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους ἀγαθοὺς ἀναγκαστικά καὶ βίαια, ὅτε ἡ ἐκλογία καὶ ἡ προτιμῆσις του ἦτο θιαστική εἰς τοὺς καλουμένους, ἀλλὰ προαιρετική. Καὶ διὰ τὴν μάθησιν ὅτι ἡ κλήσις δὲν ἀσκεῖ βίαν, κότταζε πόσοι ἀπὸ τοὺς κληθέντας συνέπεσε νὰ χαθοῦν. Ὅθεν εἶναι φανερόν ὅτι ἐξαρτᾶται καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας θέλησιν ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἀπόλεια.

ε'. Ἀκοῦντες αὐτὰ λοιπὸν, ἅς εὐρισκόμεθα εἰς διαρκῆ πνευματικὴν ἐτοιμότητα καὶ ἐγρήγορσιν. Διότι ἐάν ἐκεῖνος, ποὺ εὐρίσκετο εἰς τὸν ἅγιον ἐκεῖνον ὄμιλον, ποὺ ἀπήλασε τόσον μεγάλην δωρεάν, ποὺ ἔκανε θαύματα, (διότι καὶ αὐτὸς ἦτο μαζὶ) με τοὺς ἄλλους, αἱ ὅσοι ἀπεστῆλθον διὰ νὰ ἀναστήσουν τοὺς νεκροὺς

καὶ νὰ θεραπεύσουν τοὺς λεπροῦς), ἐπειδὴ ἐκυριεύθη ἀπὸ κακὴν νόσον, ἀπὸ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας δηλαδὴ, καὶ τὸν Κύριόν του ἐπρόδωσε καὶ δὲν τὸν ἀφέλησαν ὅτε αἱ εὐεργεσίαι, ὅτε αἱ δωρεαί, ὅτε τὸ ὅτι ἦτο κοντὰ εἰς τὸν Κύριον ὅτε αἱ θεραπείαι ὅτε ἡ νίκη τῶν ποδῶν ὅτε ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν τράπεζαν ὅτε ἡ διαχείρισις τῶν χρημάτων, ἀλλὰ αὐτὰ τοῦ ἔγιναν ἐφόδια διὰ τὴν κόλασιν, δι' αὐτὸ ἅς φοβηθῶμεν καὶ ἡμεῖς μήπως με τὴν φιλαργυρίαν μιμηθῶμεν τὸν Ἰούδαν.

Δὲν προβίδεις τὸν Χριστὸν; Ἄλλ' ὅταν ἀδιαφορῆς διὰ τὸν πῶχόν, ποὺ λειώνει ἀπὸ τὴν πείναν ἢ βασανίζεται ἀπὸ τὸ ψῆχος, τὴν ἴδιαν καταδίκην ὀφίστασαι καὶ σὺ. Καὶ ὅταν μετέχωμεν ἀναξίως εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, καλαζόμεθα ὅμοια με τοὺς Χριστοκτόνους. Ὅταν ἀρπάζωμεν, ὅταν καταπιέζωμεν τοὺς ἀδυνάτους, θὰ ὀπισθῶμεν μεγάλην τιμωρίαν.

Καὶ πολὺ δικαιολογημένα. Διότι μέχρι πότε θὰ μᾶς καταδυναστεύῃ τὸσον ὁ ἔρανος διὰ τὰ παρόντα περιττὰ καὶ ἀνωφελῆ πράγματα; (Διότι ὁ πλοῦτος σπαταλεῖται εἰς τὰ περιττὰ, ἀπὸ τὰ ὅποια κανένα ὄφελος δὲν προέρχεται). Μέχρι πότε θὰ προσκολλώμεθα εἰς τὰ μάταια; Μέχρι πότε δὲν στρέφομεν τὰ μάτια μας πρὸς τὸν οὐρανόν, δὲν ἀγρυπνοῦμεν, δὲν χορταίνομεν ἀπὸ τὰ γήινα καὶ παροδικὰ αὐτὰ πράγματα; Δὲν γνωρίζομεν τὴν εὐτέλειαν αὐτῶν ἀπὸ τὴν πείραν ποὺ ἔχομεν ἀποκτήσει;

Ἄς συλλογισθῶμεν τοὺς πλουσίους πρὶν ἀπὸ ἡμᾶς. Μήπως δὲν ἦτο δυνεῖρον δια ἐκεῖνα; Δὲν ἦτο σκιά καὶ ἀνθος, δὲν ἦτο ρεῦμα ποὺ τρέχει καὶ χάνεται; Δὲν ἦτο μία διήγησις καὶ ἕνας μῦθος πλεόν;

Ὁ τάδε ἔχει ἀποκτήσει πλοῦτη. Καὶ ποῦ εἶναι τῶρα τὰ πλοῦτη του; Ἐχάθησαν καὶ ἠφανίσθησαν, ἀλλὰ τὰ ἁμαρτήματα, ποὺ ἔγιναν διὰ νὰ ἀποκτηθοῦν τὰ πλοῦτη, παραμένουν, ὅπως παραμένει καὶ ἡ κόλασις διὰ τὰ ἁμαρτήματα.

Ἄλλὰ καὶ ἐν ἀκόμῃ δὲν ὑπῆρχεν ἡ κόλασις, οὕτε μᾶς ἀνέμενεν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἔπρεπε καὶ πάλιν νὰ σφασθῶμεν τοὺς ὁμοφύλους καὶ ὁμογενεῖς συνανθρώπους μας καὶ νὰ συγκινηθῶμεν ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὅλοι μας εἴμεθα ὁμοιοπαθεῖς.

Τώρα ὁμοῦ τρέφωμεν σκύλους, (πολλοὶ δὲ τρέφουν ἀγρίους ὄνους, ἄρκτους καὶ διάφορα θηρία), καὶ ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὸν ἄνθρωπον ποὺ φθείρεται ἀπὸ τὴν πείναν καὶ θεωροῦμεν τιμιώτερον τὸ ξένον κατὰ φύσιν ἀπὸ τὸ συγγενικὸν καὶ ἀτιμιότερον, τὸ ὅμοιον μὲ ἡμᾶς ἀπὸ τὸ ἄμυχον καὶ τελείως ξένον πρὸς ἡμᾶς⁵².

Ἄλλὰ θεωρεῖται καλὸν ἡ ἀνοικοδόμησις λαμπρῶν οἰκιῶν καὶ ἡ ἀπόκτησις πολλῶν ὑπηρετῶν καὶ τὸ νὰ μᾶς βλέπουν νὰ κατοικοῦμεν δωμάτια μὲ χρυσοῦν ὄροφῆν; Καὶ ὁμοῦ εἶναι περιττὸν καὶ ἀνόφελον. Ὑπάρχουν ἄλλα οἰκοδομήματα, πολὺ λαμπρότερα καὶ ὀρασιώτερα ἀπὸ αὐτά. Εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ εὐφραίνωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς μας καὶ κανεὶς δὲν θὰ μᾶς ἐμποδίσῃ.

Θέλεις νὰ ἰδῆς ὀρασιώτατην ὄροφῆν; Ὅταν πέσῃ ἡ νύκτα, κότταζε τὸν στολισμένον μὲ ἄστρα οὐρανόν.

Ναί, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἰδική μου ὄροφῆ, λέγει κάποιος. Καὶ ὁμοῦ αὐτὴ ἡ ὄροφῆ εἶναι περισσότερον ἰδική σου παρὰ ἡ ἄλλη. Διότι αὐτὴ ἔχει φτεισχθῆ δι' ἐσέ καὶ τὴν ἔχεις καινὴ μὲ τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς. Ἐνῶ ἡ ὄροφῆ τῆς οἰκίας σου δὲν εἶναι ἰδική σου, ἀλλὰ ἐκείνων ποὺ θὰ σὲ κληρονομήσουν μετὰ τὸν θάνατόν σου.

Καὶ ἡ μὲν ὄροφῆ τοῦ οὐρανοῦ θὰ ἡμκορέσῃ νὰ σοῦ προσφέρῃ τὴν μεγαλυτέραν ὠφέλειαν, διότι μὲ τὴν ὠ-

52. Ἡ φυσικὴ τάξις καὶ ἡ λογικὴ ὑπαγορεύουσα νὰ δεκτικώμεν ἀισθήματα συμπαιθείας καὶ ἀγάπης πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας καὶ ὅχι νὰ ἀδιαφορῶμεν δι' αὐτούς καὶ νὰ ριπτάμεν ἔξω τὸ ἐνδισφέρον μας εἰς τὰ ζῷα, ποὺ δὲν ἔχουν καμμίαν συγγένειαν μὲ ἡμᾶς.

ραϊότητά του σὲ κατευθύνει πρὸς τὸν Δημιουργόν, ἐνῶ ἡ ὄροφῆ τῆς οἰκίας σου θὰ σοῦ προκαλέσῃ μεγάλην ζημίαν, ἐπειδὴ θὰ εὐρεθῇ βασικὸς κατηγορὸς σου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ὅταν σὺ θὰ εἶσαι ἐνδεδυμένος μὲ χρυσόν, χωρὶς νὰ ἔχῃ ὁ Χριστὸς οὕτε τὰ ἀναγκαῖα ἐνδύματα.

Ἄς μὴ φαινώμεθα λοιπὸν τόσο ἀπερίσκεπτοι, οὕτε νὰ ἐπιδιώκωμεν τὰ ὅσα χάνονται καὶ νὰ ἀποφεύγωμεν τὰ ὅσα μένουσιν σταθερά. Οὕτε νὰ προδώσωμεν τὴν σωτηρίαν μας, ἀλλ' ἄς προσκολληθῶμεν σταθερῶς εἰς τὴν μέλλουσαν ἐλπίδα μας, οἱ μὲν γέροντες, ἐπειδὴ ἔχομεν καθαρὰν γνῶσιν ὅτι ὀλίγος εἶναι ὁ χρόνος τῆς ζωῆς ποὺ μᾶς ὑπολείπεται, οἱ δὲ νέοι, ἐπειδὴ ἔχομεν πεισθῆ ἀπολύτως ὅτι δὲν εἶναι πολὺ τὸ διάστημα ποὺ μᾶς ἀπομένει. «Διότι ὅπως ὁ κλέπτης τὴν νύκτα, ἔτσι ἔρχεται ἡ ἡμέρα ἐκείνη»⁵³.

Αὐτὰ λοιπὸν ἔχοντας ὅκ' ὄμην, οἱ γυναῖκες ἄς προτρέπωμεν τοὺς ἄνδρας, οἱ ἄνδρες ἄς συμβουλευώμεν τὰς γυναῖκας καὶ ἄς διδάσκαωμεν τοὺς νέους καὶ τὰς νέας καὶ ὁ ἕνας ἄς καθοδηγῇ τὸν ἄλλον νὰ περιφρονῶμεν τὰ παρόντα καὶ νὰ ποθῶμεν τὰ μέλλοντα, ὥστε νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ τὰ ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοanthρώπιαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μαζί μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνῆκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχερόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

53. Α' Θεοσ. 5,2.

Ο ΜΙΛΙΑ ΜΗ' (48)

(Ἰωάν. ζ' 1-8)

«Υστερα ἀπὸ αὐτὰ περιώδευεν² ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Διότι δὲν ἤθελε νὰ κἀν τὰς περιοδείας του εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἐζητοῦσαν νὰ τὸν φονεύσου³. Ἐπιληψίαξε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, ἡ λεγομένη⁴ Σκηνοπηγία⁵.

α'*. Τίποτε δὲν ὑπάρχει χειρότερον ἀπὸ τὸν φθό-

1. Παραλείπει μεγάλο χρονικὸν διάστημα ὁ Ἰωάννης. Περὶ τοῦ ἐξάμηνου, ποῦ ἐπέρασαν ἀπὸ τὸ εἰς τὸν στίχον Ἰωάν. 6,4 ἀναφερόμενον Πάσχα μέχρι τῆς ἐδῶ μνημονευομένης ἑορτῆς τῆς Σκηνοπηγίας. Κατ' αὐτὸ συνέδεσθαι τὰ ὅπο τοῦ Ματθαίου 14,13 ἐξ. καὶ Μάρκου 6,30 ἐξ. ἐξιστοροῦμεθα.

2. Ἀναφέρεται εἰς τὰς περιοδείας τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰς κόμας τῆς Γαλιλαίας, ὅπως τὰς περιγράφουσι οἱ συνοπτικοί.

3. Δὲν πρόκειται διὰ βουλῆν τοῦ Ἰησοῦ. Ἀπλῶς ἔπρεπε νὰ μὴ ὑποστῇ προάφως τὸν ὕπερ ἄλλων σταυρὸν, ἀλλὰ εἰς τὸν ἀνάλογον καιρὸν.

4. Ἡ τελευταία κατὰ σειράν ἀπὸ τὰς τρεῖς μεγάλας ἑορτῆς τῶν Ἰουδαίων (Πάσχα, Πεντηκοστή, Σκηνοπηγία), ἡ ὅποια κατὰ τὸ Δευτερονόμιον ἔπρεπε νὰ διαρκῇ ἐπὶ πέντε ἡμέρας (Δευτ. 16,15). Κατ' αὐτὴν ὄλοι οἱ Ἰσραηλίται ἔμεναν εἰς τὰς σκηνάς εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ διαμονῆς των (Λευιτ. 23,42-43). Ἐορτάζετο εἰς τὰς 15 τοῦ μηνὸς Τισρί, δηλαδὴ περὶ τὸ τέλος Σεπτεμβρίου καὶ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου. *Ἦτο ἑορτὴ «σφόδρα μεγαλῆ καὶ ἀγιωτάτη παρὰ τοῖς Ἑβραίοις» κατὰ τὸν Ἰωάν. (Ἰωάν. Ἀρχ. VIII, 4,1). Αἱ κυριώτεραι τελεταὶ ταύτης ἀναφέρονται εἰς τὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ θαύματα.

5. Ἰωάν. 7,1-2.

* Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὴν παροῦσαν ἡμιλίαν ἐζηγεί-

νον καὶ τὴν ζήλειον. Μὰ αὐτὰ εἰσῆλθεν ὁ θάνατός εἰς τὸν κόσμον. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶδεν ὁ διάβολος ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐτιμᾶτο, δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἀνεχθῇ τὴν εὐημερίαν καὶ ἔκανε τὸ πᾶν, διὰ νὰ τὸν θλώσῃ. Καὶ εἰς κάθε περίπτωσιν εἶναι δυνατόν νὰ ἰδῇ ὁ καθέ τις νὰ παράγεται ὁ καρπὸς αὐτῆς τῆς ρίζης. Ἔτσι ἐσφάγη καὶ ὁ Ἀβελ, ἔτσι ἐπρόκειτο νὰ σφαγῇ καὶ ὁ Δαυὶδ, ἔτσι καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς δικαίους⁶ καὶ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἔγιναν χριστοκτόνοι.

Καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς λοιπὸν διὰ νὰ ὑποδηλώσῃ αὐτὸ ἔλεγεν «Καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ περιώδευεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Διότι δὲν ἤθελε νὰ κἀν περιοδείας εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἐζητοῦσαν νὰ τὸν φονεύσου³».

Τί λέγεις, μακάριε Ἰωάννη; Δὲν εἶχεν ἐξουσίαν⁷, αὐτὸς ποῦ ἐπραγματοποίησεν ὅλα, ὅσα ἠθέλησεν; Ποῦ εἶπαν, «ποῖον ζητεῖτε»⁸, καὶ τοὺς ἔκανε νὰ ἀπισθοχωρήσουσιν; Ποῦ εἶναι παρὼν, καὶ δὲν φαίνεται, αὐτὸς δὲν εἶχεν ἐξουσίαν; Καὶ πῶς ἔπειτα, ὅταν ὁμίλει φανερά, μέσαι εἰς τὸν ναὸν καὶ ἐνῶ εἶχαν περάσει αἱ περισσότεραὶ ἡμέραι τῆς ἑορτῆς καὶ εἶχε συγκεντρωθῆ παλὺς κόσμος καὶ ἦσαν παρόντες οἱ φονεῖς, ἔλεγεν αὐτὰ, ποῦ ἔκαναν

ὅτι ὁ Χριστὸς ἀποφεύγων τοὺς ζητοῦντας νὰ τὸν φονεύσουσιν ἀπεδείκνυε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του, ἐνῶ ὁμιλῶν εἰς τὸν ναὸν ἐνόησον τῶν ἐχθρῶν του ἀπεδείκνυε τὴν θεοειδέτητά του. Ἐπίσης τονίζει ὅτι ἡ προτροπὴ τῶν ἀθεοφῶν τοῦ Ἰησοῦ νὰ μεταβῇ εἰς τὰ ἱεροσόλυμα κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Σκηνοπηγίας πρόβχεται ἀπὸ φθόνου διὰ τὴν δόξαν ποῦ εἶχεν ἀποκτήσει ὁ Κύριος. Τέλος ἀπευθύνει συμβουλὰς πρὸς τοὺς ἀκροατὰς του νὰ ἀνέχωνται μὲ πραΰτητα τὰς κακολογίας, χωρὶς νὰ ἀργίζωνται, διότι ἔτσι τιμωροῦν καὶ θλάττουν τοὺς ἑαυτοὺς των.

6. Πρὸλ. Σοφ. Σολ. 2,24.

7. Ὅρα τὸ ἀρχαῖον κείμενον τοῦ Ἰωάν. 7,1.

8. Ἰωάν. 18,4.

μεγαλύτερον τὸν θυμὸν των⁹;

Αὐτὸ ἄλλωστε ἐθαύμαζε καὶ τὸ πλῆθος καὶ ἔλεγεν «Δὲν εἶναι αὐτός, τὸν ὁποῖον ζητοῦν οἱ ἄρχοντες νὰ φονεύσουν; Καὶ ὅμως ἰδοῦ, ὁμιλεῖ ἐλεύθερα καὶ δὲν τοῦ λέγουν τίποτε»¹⁰.

Καὶ τότε εἰ σημαίνουν τὰ αἰνίγματα αὐτά; Ἄπαγε. Δὲν τὰ εἶπε μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ὁ Εὐαγγελιστὴς διὰ νὰ θεωρηθῆ ὅτι λέγει αἰνίγματα, ἀλλὰ διὰ νὰ καταστήσῃ φανερὸν ὅτι ἔφερετο καὶ ὡς Θεὸς καὶ ὡς ἄνθρωπος ὁ Ἰησοῦς. Πραγματικά, ὅταν λέγῃ ὅτι «δὲν εἶχεν ἐξουσίαν», ὁμιλεῖ ὡς νὰ πρόκειται περὶ ἀπλοῦ ἀνθρώπου, διότι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε πολλὰ κατὰ τρόπον ἀνθρώπινον, ἐνῶ ὅταν λέγῃ ὅτι ἴστατο εἰς τὸ μέσον αὐτῶν καὶ δὲν τὸν συνελάμβανον, φανεράναι τὴν δύναμιν τῆς θεότητος. Διότι ἐφευγεν ὡς ἄνθρωπος καὶ ἐφαίνετο ὡς Θεός, διὰ νὰ ἐπαληθεύσῃ καὶ τὰς δύο φύσεις του.

Τὸ ὅτι θέβαια εὕρισκετο εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν του καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τὸν συλλάβουν, ἀποδεικνύει τὸ ἀκαταγώνιστον καὶ ἀκαταμάχητον αὐτοῦ, ἐνῶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀπεσύρετο καὶ ἀπέφευγε τὴν πρόκλησιν, θεοαἰώνει καὶ πιστοποιεῖ τὴν θείαν οἰκονομίαν, ὥστε οὔτε ὁ Παῦλος ὁ Σαμασατεύς οὔτε ὁ Μαρκίαν καὶ οἱ ὄπαδοί των νὰ ἠμποροῦν νὰ λέγουν τίποτε.

«Ἐπιπλέον ἀπὸ αὐτὰ ἦτο ἡ ἔορτὴ τῶν Ἰουδαίων, ἡ λεγομένη Σκηνοπηγία.

Τὸ «ἔπιπλέον ἀπὸ αὐτὰ», τίποτε ἄλλο δὲν φανεράναι, παρὰ ὅτι παρέλειπε πολὺν χρόνον¹¹. Καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον Ὅταν ἐκάθητο εἰς τὸ θρόνον, λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς, ἦτο ἡ ἔορτὴ τοῦ Πάσχα, ἐνῶ ἐβῶ

9. Ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρειται εἰς τὰ λεγόμενα εἰς τὸ αὐτὸ κεφάλαιον ὅπρὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ εἰς τοὺς στίχους 14-24.

10. Ἰωάν. 7,25-26.

11. Πρῶτ. σμ. 1 τῆς παρούσης ὁμιλίας

ἀναφέρει τὴν ἔορτὴν τῆς Σκηνοπηγίας καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πέντε αὐτῶν μηνῶν δὲν μᾶς διηγῆθη τίποτε ἄλλο, οὔτε μᾶς ἐδίδαξεν, παρὰ τὸ θαῦμα τοῦ πολυλαλοῦσασίμου τῶν ἄρτων καὶ τὴν ὁμιλίαν τοῦ Ἰησοῦ πρὸς ἐκεῖνους ποὺ ἔφαγαν. Καὶ ὅμως ὁ Κύριος δὲν παρέλειπε νὰ θαυματουργῇ καὶ νὰ κηρύττῃ καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὸ θρόνον καὶ πολλὰς φορές καὶ κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα.

Εἰς τοὺς μαθητὰς του λοιπὸν εἶται ἐνεφανίζετο ὁ Κύριος, ὅπως τὸ λέγουν ὅλοι οἱ Εὐαγγελισταί. Διὰ τοῦτον λόγον ὅμως παρέλειψαν τὸ διάστημα αὐτό; Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ καταγράψουν τὰ πάντα, θέβαια. Ἐξ ἄλλου ἐκεῖνα ἐφρόντισαν νὰ περιλάβουν εἰς τὰς συγγραφάς των, διὰ τὰ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ ὑπάρξῃ κάποια κατηγορία ἢ ἀναλογία ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων. Διὰ τοὺς μαθητὰς πολλὰ ἦσαν ὅμοια, (διότι πολλὰς φορές ἀνέγραψαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐθεράπευσε τοὺς ἀσθενεῖς, ἀνέστησε τοὺς νεκροὺς καὶ ἔγινεν ἀντικείμενον θαυμασμοῦ), ὅταν ὅμως ἔχουν νὰ εἰπουν κάτι νέον ἢ νὰ ἀφηγηθῶν κάποιαν κατηγορίαν, ποῦ φαίνεται ὅτι προκαλεῖται κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, τότε ἐκβέτουν τὰ γεγονότα αὐτά.

Παρομοία λοιπὸν εἶναι καὶ ἡ παρούσα περίπτωσις, ποῦ φαίνεται ὅτι οὔτε οἱ ἀδελφοὶ του δὲν ἐπίστευαν εἰς αὐτόν. Διότι ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ δὲν ἐπροκαλοῦσε μικράν καὶ τυχαίαν διαβολὴν ἐναντίον του. Καὶ ἀξίζει νὰ θαυμάσωμεν τὸν φιλολήθη χαρακτῆρα τῶν μαθητῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἐντρέπονται νὰ ἀφηγοῦνται αὐτά, ποῦ θεωροῦνται ὅτι εἶναι προσβλητικά διὰ τὸν διδάσκαλον, ἀλλ' αὐτὰ πρὸ πάντων περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐφρόντισαν νὰ διηγηθῶν.

Καὶ τώρα λοιπὸν ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἀφοῦ παρέλειψε πολλὰ σημεῖα καὶ θαύματα καὶ ὁμιλίαι, ἔ-

σπευσε άμέσως πρὸς αὐτό. «Διότι οἱ ἀδελφοὶ τοῦ»¹², λέγει ὁ Εὐαγγελιστής, «τοῦ εἶπαν Φύγε¹³ ἀπὸ ἐδῶ καὶ πήγαινε εἰς τὴν Ἰουδαίαν¹⁴ διὰ τὸ Ἰσοῦν καὶ οἱ μαθηταὶ σου¹⁵ τὰ ἔργα¹⁶ ποῦ κάνεις. Διότι¹⁷ κανεὶς δὲν κάνει τίποτε εἰς τὰ κρυφά, ὅταν ζητῆ νὰ γίνῃ γνωστός. Φανερώσε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν κόσμον¹⁸. Διότι¹⁹ οὐ-

12. Δὲν ἦσαν φυσικὰ τέκνα τῆς Θεοτόκου, ἀλλὰ παιδιὰ τοῦ Ἰωσήφ ἐκ γυναικός, τὴν ὅποιαν εἶχεν ὁσως συζευχθῆ πρὶν ἢ μυστηθεῖ τὴν Μαρίαν. Ἐπειδὴ ἦσαν πρεσβύτεροι τοῦ Κυρίου, ἀποπειρῶνται νὰ ἀσκήσουν ἕνα εἶδος κηδεμονίας ἐπ' αὐτοῦ. Οἱ συγγενεῖς τοῦ Ἰησοῦ συμμερίζονται τὰς παχιλάς περὶ Μεσοῦ ἀντιλήψεις τοῦ κολλοῦ ὄχλου καὶ πολὺ φυσικῶς εὐρίσκουσι ὅτι τὸ πεδίον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ διεξεδίκε ὁ Ἰησοῦς τὸ Μεσοικόν ἀζύγιον, ἦτο οὐχὶ ἡ Γαλιλαία, ἀλλὰ τὰ Ἰεροσόλυμα.

13. Ἡ ἔκφρασις εἶναι κάπως ἀπώτατος, ἀλλ' ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴν ἀνυπομονήσαν ὑπὸ τῆς ὁποίας κατεῖχοντο οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου.

14. Ὅπου διαμένουν οἱ πρόκριτοι καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ ἔθνους καὶ ὅπου πρόκειται νὰ ἐμφανισθῆ, ἀνογνωρισθῆ καὶ ἐγκαθιδρυθῆ ὁ Μεσοικὸν ἀζύγιον τῶν Ἰουδαίων.

15. Ἡ ἀνομοσία περὶλαμβάνει τὸν εὐρύτερον ἐκείνον κύκλον τῶν μαθητῶν, διὰ τὸν ὅποιον ὁμιλεῖ ὁ Ἰησοῦς ὁ Ἰωάννης εἰς 2,23 καὶ 4,1. Ἀκριβῶς δὲ ἔνεκα τοῦ πλήθους τῶν μαθητῶν τούτων προσελήθη τὸ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μῖσος καὶ φθόνος τῶν Φαρισαίων καὶ εἶχεν ἐγκαταλείπει ὁ Κύριος τὴν Ἰουδαίαν (Πρβλ. Ἰωάνν. 4,3).

16. Ἡ φράσις αὐτὴ δὲν ὀφθαλμοδοτεῖται μόνον τὰ εἰς Ἰωάνν. 2,1 καὶ ἔξῃς, 4, 46 καὶ 6, 2 μνημονευόμενα θαύματα, ἀλλὰ καὶ σπειρὰν ἄλλην θαυματῶν προσφάτως πραγματοποιηθέντων, τὰ ὅποια εὐρισκομέναι εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν συνοπτικῶν.

17. Δικαιολογοῦν τὴν συμβουλήν, τὴν ὅποιαν δίδουσι εἰς αὐτὸν δι' ἄρχῃς καινῶν ἀνεγνωρισμένης καὶ πράγματι ὀρθῆς.

18. Δηλαδῆ, ζήτησε εὐρύτερον πεδίον δράσεως. Τὰ πλήθη, τὰ ὅποια θὰ συνθροίζοντο κατὰ τὴν ἐσπερὴν τῆς Σκηνοπηγίας, ἦσαν μία θαυμασία εὐκαιρία.

19. Μὲ τὸν στίχον αὐτὸν ἀποκαλύπτει ὁ Εὐαγγελιστής τὰ ἐλαττήρια, τὰ ὅποια ἐκίνησαν τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Ἰησοῦ νὰ ἀμείλιχον μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν.

τε καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ²⁰ δὲν ἐπίστευαν εἰς αὐτόν»²¹.

Καὶ ποία ἀπιστία ὑπάρχει ἐδῶ; ἐρωτᾷ κάποιος. (Ἀπλῶς τὸν παρακαλοῦν νὰ θαυματουργήσῃ).

Ἐπὶ τῆς ἀπιστίας καὶ μάλιστα πολὺ μεγάλης. Διότι καὶ οἱ λόγοι τῶν καὶ ἡ θρασυότης καὶ τὸ ἀκυρον θάρρος τῶν προέρχονται ἀπὸ ἀπιστίας. Ἐπειδὴ εἶχαν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἔνεκα τῆς συγγενείας τῶν πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἠμποροῦσαν νὰ τοῦ ὁμιλοῦν ἐλεύθερα.

Καὶ ἐκ πρώτης ὕψεως ἡ ἀξίωσις τῶν φαίνεται νὰ γίνεταί ἀπὸ φίλους, ἀλλὰ τὰ λεχθέντα εἶναι πλήρη πικρίας. Διότι ἐδῶ τοῦ ἀποδίδουσι δειλίαν καὶ φιλοδοξίαν. Πραγματικῶς, ὅταν εἶπαν, «κανεὶς δὲν κάνει τίποτε εἰς τὰ κρυφά», εἶναι φανερόν ὅτι τὸν κατηγοροῦν διὰ δειλίαν καὶ συγχρόνως ὑποπτέουσι τὰ ὅσα πράττει, ἐνῶ μὲ τὴν προσθήκην, «ζητεῖ νὰ γίνῃ γνωστός», τὸν δνομάζουσι φιλόδοξον.

Θ'. Σὺ ἄρα πρὸς τὴν δύνανσιν τοῦ Χριστοῦ, Διότι ἀπὸ αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι ἔλεγον αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἔγινεν ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῶν Ἰεροσολύμων, ὁ μακάριος Ἰάκωβος²², διὰ τὸν ὅποιον λέγει ὁ Παῦλος: «Ἄλ-

20. Καταφαίνεται ἡ πλήρης ελλείπεισι τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Ἰωάννου, ὁ ὅποιος ἐκθέτει καὶ τὴν λεπτομέρειαν αὐτῆν, ἃν καὶ δὲν ἦτο τιμητικὴ διὰ τὸν Ἰησοῦν. Ἐπίσης τὰ λεγόμενα ἐδῶ διὰ τὴν ἀπιστίαν τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου συμφωνοῦν πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν συνοπτικῶν ἱστοροῦμενα (Πρβλ. Ματθ. 12, 46. 13, 57. Μάρκ. 3, 21).

21. Ἰωάνν. 7, 3-5.

22. Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφός ὅπως ἀποκαλεῖται. Εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Κυρίου. Ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἐνεφανίσθη ἰδιαιτέρως εἰς αὐτόν (Α' Κορινθ. 15, 7). Ἐκείνη ἐκ κορυφαίας καὶ ἡγετικῆς μορφῆς τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἰεροσολύμων, καὶ μὲ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην (Πρβλ. Πράξ. 15, 13, 21, 18. Γαλ. 1, 19). Τὸ τέλος τοῦ ὁπῆρξε μαρτυρικὸν τὸ 62 μ.Χ. Εἰς τὰ βιβλία τῆς Καινῆ Διαθήκης περιέχεται καὶ ἡ ἐπι-

λον δὲ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων δὲν εἶβα παρὰ μόνον τῶν Ἰακώβων τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου²³. Λέγεται ἐπίσης ὅτι καὶ ὁ Ἰούδας²⁴ ἔγινεν ἀξίος θουμασμοῦ.

Μολοντί παρευρέθησαν οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου εἰς τὸ θαῦμα τῆς Κανά, ὅταν τὸ ὕδωρ ἔγινεν οἶνος, ἐν τούτοις τότε δὲν ὠφελήθησαν καθόλου.

Ποῦ ὀφείλεται ἄλλως ἢ τῶσον μεγάλη ἀπιστία των; Προέρχεται ἀπὸ κτηνῶν διόψων καὶ φθόνων. Διότι ἡ συγγένεια προκαλεῖ συνήθως φθόνον διὰ τὸ πρόσωπον ποῦ ὑπερῆχει εἰς τοὺς συγγενεῖς, οἱ ὅποιοι ὄστερον αὐτοῦ.

Ποίους μαθητὰς ἔγνωσεν ἔδω²⁵; Ἀναφέρονται εἰς τὸ πλῆθος, τὸ ὅποιον ἠκολούθει τὸν Ἰησοῦν, καὶ ὅχι εἰς τοὺς δώδεκα μαθητὰς²⁶.

Καὶ τί ἔκανεν ὁ Χριστὸς λοιπὸν; Κύτταξέ με πῶσιν καλωσύνην τοὺς ἀπιστητῶν. Διότι δὲν τοὺς εἶπεν Ἱερεῖς ποι-

στολή τοῦ Ἰακώβου, τὴν ὅποιαν ἀπειθῶναι ὅχι εἰς τοπικὴν ἔκκλησιαν, ἀλλὰ πρὸς χριστιανούς ἐξ Ἰουδαίων προερχομένους γενικά. Δικροῦται εἰς πέντε κεφάλαια καὶ εἶναι γραμμένη εἰς ὕψος ὄρνυ. Σηλητεύει τὰς διαφόρους ἀμαρτίας καὶ ἐξαιρεῖ τὴν ἀληθινὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν ἐμφανίζεται καὶ τὸ μυστήριον τοῦ Εὐαγγελίου.

23. Γαλ. 1, 19.

24. Πρόκειται δι' ἕτερον ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου, (πρὸς Ματθ. 13, 55. Μάρκ. 6, 3. Ἰωῦ. στ. 1), υἱὸν τοῦ μνηστοροῦ Ἰωσήφ ἐξ ἄλλης γυνακὸς (πρὸς σημειώσιν 12 τῆς παραούσης ὁμιλίας). Εἶναι ἄγνωστον ἂν πρόκειται διὰ τὸν ἀπὸστολον Ἰούδα, (πρὸς Λουκ. 6, 16. Ἰωάν. 14, 22. Πράξ. 1, 13), διότι ὁ τελευταῖος ἀναφέρεται ὡς υἱὸς Ἰακώβου. Ὑπὸ τῆς παραδόσεως θεωρεῖται ὡς συγγραφεὺς τῆς ὁμωνύμου μικρῆς ἐπιστολῆς, ἡ ὁποία περιέχεται εἰς τὸν κανὸν τῆς Κωνίης Διαθήκης καὶ ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς κεφαλαίου. Χαρακτηριστικὸν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης εἶναι ὁ πόλεμος κατὰ τῶν αἱρέσεων.

25. Πρὸς Ἰωάν. 7, 3.

26. Πρὸς σημειώσιν 19 τῆς παραούσης ὁμιλίας.

οὶ εἰσθε, ποῦ μοῦ δίδετε αὐτὰς τὰς συμβουλὰς καὶ μὲ διδάσκετε; Ἀλλὰ τί ἀπήνησεν; Ἐὐ ἰδικὸς μου καιρός²⁷ δὲν ἦλθεν ἀκόμη²⁸.

Ἐδὼ νομίζω ὅτι καὶ κάτι ἄλλο ὀφθαλμίσεται ὁ Ἰησοῦς. Ὅτι, δηλαδὴ, πειθανὸν νὰ ἤθελαν νὰ παραδώσουν αὐτὸν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ φθόνον. Ὅθεν διὰ νὰ φανερώσῃ καὶ αὐτὸ λέγει: Ἐὐ ἰδικὸς μου καιρός δὲν ἦλθεν ἀκόμη. Δηλαδὴ ὁ καιρὸς τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου²⁹. Διατί λοιπὸν διάξασθε νὰ μὲ φονεύετε πρὶν ἔλθῃ ἡ ὥρα μου:

Ἐὐ ἰδικὸς σας ἔμωσ καιρός³⁰ εἶναι πάντοτε ἔτομος³¹. Ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν Ἱερεῖς, καὶ ἂν ἀκόμη εὐρίσκεσθε συνεχῶς κοντὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, δὲν κινδυνεύετε νὰ σᾶς φονεύσουν, διότι ἔχετε τὰς Ἰβίας ἀπόψεις μὲ αὐτοῦς. Ἐμὲ ἔμωσ ἀμέσως θὰ θελήσουν νὰ μὲ φονεύσουν. Συνεπῶς διὰ σᾶς πάντοτε εἶναι κατάλληλος ἡ στιγμή νὰ μεταβάινετε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐφ' ὅσον δὲν κινδυνεύετε. Δι' ἐμὲ τότε θὰ εἶναι ἡ κατάλληλος ὥρα, ὅταν θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ σταυροῦ, ὅταν θὰ πρέπει νὰ ἀποθῶν.

27. Ὁ Ἰωάννης μόνον ἐδὼ χρησιμοποιεῖ τὴν λέξιν αὐτήν. Ἡ σημασία τῆς εἶναι ὁ κατάλληλος χρόνος. Διὰ τὸν Ἰησοῦν ἔμωσ ἰδικὸς πρέπει νὰ νοηθῇ ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὴν ὥραν τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου. Τὸ ἔδωμον δηλαδὴ δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς ἐλευθέρου ἐρημητικὴν μεταφάσιν ἀπὸ τὸν Πατέρα μου ὡς καιρὸς μου ὅπως ὁ προκαθορισμένος ἀπὸ τὸν Πατέρα μου ὡς κατάλληλος διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν λαόν μου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὡς Μεσσίαν, ὅποτε καὶ θὰ σταυρωθῶ, δὲν ἦλθεν ἀκόμη.

28. Ἰωάν. 7, 6.

29. Πρὸς σημειώσιν 27 τῆς παραούσης ὁμιλίας.

30. Ὁ καιρὸς δηλαδὴ νὰ ὀπάσῃν ὡς προσκυνητὰ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα εἶναι πάντοτε ἔτομος, διότι δι' αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει κανὲν ἐμπόδιον ἢ κίνδυνος.

31. Ἰωάν. 7, 6.

Τὸ ὅτι θέβαια αὐτὰ ἔνοιε, ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τῆν συνέχειαν τῶν λόγων του· «Ὁ κόσμος δὲν ἔμπορεῖ νὰ μισῇ ἐσᾶς», (διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ συμψῆ αὐτό, ἀφοῦ ἔχετε τὴν ἴδιαν θέλησιν μὲ αὐτὸν καὶ ἐνδιαφέρεσθε διὰ τὰ ἴδια πράγματα;). «Ἐμὲ δὲμως μὲ μισεῖ, διότι μαρτυρῶ ὅτι τὰ ἔργα του εἶναι πονηρά»³². Δηλαδή, ἐπειδὴ καυτηριάζω καὶ ἐλέγχω, δι' αὐτὸ μισοῦμαι.

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω διδασκόμεθα νὰ συγκρατῶμεν τὴν ὀργὴν μας καὶ νὰ μὴ κυριευώμεθα ἀπὸ πάθος χωρὶς λόγον, ἔστω καὶ ἐν ἐκείνῳ πρὸς μᾶς συμβουλευθῶν εἶναι ἀσήμαντοι. Διότι ἐάν ὁ Χριστὸς ἠνεύχετο μὲ πραότητα τοὺς ἀπίστους, πρὸ τοῦ ἐδίδον συμβουλὰς, καὶ μάλιστα συμβουλὰς ἄχι ὀρθὰς καὶ προερχομένας ἀπὸ κακῆν διάθεσιν, ποῖαν συγγνώμην θὰ εὐρωμεν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι εἴμεθα χῶμα καὶ σπᾶκη καὶ ἐξοργιζόμεθα πρὸς τοὺς συμβουλευόντας ἡμᾶς, ἐάν εἶναι ἔστω καὶ ὀλίγον κατώτεροί μας, ὅσοι κάνουν αὐτὸ, ἐπειδὴ θεωροῦμεν ὅτι μᾶς ὀπιτιμᾶ ἢ ἐνεργεῖα τῶν αὐτῶν;

Πρόσθετε λοιπὸν μὲ πόσην πραότητα ἀποκρούει τὴν κατηγορίαν. Ὅταν τοῦ εἶπαν δηλαδή, «φανέρωσε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν κόσμον», ἀπήντησεν· «Ὁ κόσμος δὲν ἔμπορεῖ νὰ μισῇ ἐσᾶς. Ἐμὲ δὲμως μὲ μισεῖ». Ἔτσι ἀναιρεῖ τὴν κατηγορίαν.

Πραγματικὰ, τόσον ἀπέχω, λέγει, ἀπὸ τοῦ νὰ ζητῶ τὴν δόξαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε δὲν παραλείπω νὰ τοὺς ἐλέγχω συνεχῶς, ἐν καὶ γνωρίζω ὅτι ἀπὸ τὸν ἔλεγχον αὐτὸν γεννᾶται μῖσος καὶ προετοιμάζεται ὁ θάνατος.

Καὶ πρὸς τοὺς ἠλεγξεν; ἐρωτᾷ κάποιος. Καὶ πότε ἔπαυσε νὰ ἀσκή τὸν ἔλεγχον; Μήπως δὲν ἔλεγεν, «μὴ φαντάζεσθε ὅτι ἐγὼ θὰ εἶμαι κατηγορησὼς εἰς τὸν Πατέρα

32. Ἰωάν. 7, 7.

ρα, ὑπάρχει ὁ κατηγορὸς σας, ὁ Μωϋσῆς»³³; Καὶ ἀκόμη· «Ἐγὼ οὐκ ἐγνώρισα καλὰ ὅτι δὲν ἔχετε τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ»³⁴; Καὶ, «πῶς ἔμπορεῖτε νὰ πιστεύετε σεῖς, οἱ ὅποιοι ἐπιδιώκετε νὰ λάθετε δόξαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν ζητεῖτε τὴν δόξαν, πρὸς τὴν ἰσχυρὰ ἀπὸ τὸν Θεόν»³⁵;

Εἶδες μὲ ποῖον τρόπον ἀπέδειξεν ὅτι τὸ μῖσος τῶν Ἰουδαίων ἐναντίον του ὄφειλετο εἰς τὸν θαρραλῆν ἔλεγχον καὶ ἄχι εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς ἑορτῆς τοῦ Σαββάτου;

Διατί δὲμως ἀποπέλλει αὐτοὺς εἰς τὴν ἑορτὴν, δὲν τοὺς εἶπεν, «σεῖς ἀνεθῆτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα διὰ νὰ λάθετε μέρος εἰς τὴν ἑορτὴν, ἐγὼ δὲν ἀναβαίνω ἐκὼς ἀκόμη»³⁶; Διὰ νὰ τοὺς δείξῃ ὅτι αὐτὰ τὰ εἶπεν, ἄχι ἐπειδὴ εἶχε τὴν ἀνάγκην αὐτῶν, ὅστε διὰ νὰ τοὺς κολασθεῖ, ἀλλὰ ὅτι τοὺς ἐπέτρεπε νὰ συμμετέχουν εἰς τὰς Ἱουδαϊκὰς ἑορτάς.

Διατί λοιπὸν, ἐρωτᾷ κάποιος, ἐπήγγεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀφοῦ εἶπεν, «δὲν ἀναβαίνω»; Δὲν εἶπεν ὅτι ἐδὲν ἀναβαίνω» πατέ, ἀλλὰ δὲν ἀναβαίνω τώρα, δηλαδή μαζὶ μὲ σᾶς, «διότι ὁ καιρὸς»³⁷ ὁ ἰδικὸς μου δὲν ἔχει συμπληρωθῆ ἀκόμη»³⁸. Καὶ πραγματικὰ κατὰ τὸ προσεχὲς Πάσχα ἐπρόκειτο νὰ σταυρωθῆ.

Διατί δὲμως δὲν ἐπήγγεν καὶ ὁ Ἰῶβ; Διότι ἐάν δὲν ἐπήγγεν, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ὁ καιρὸς του, ἔπρεπε καθόλου νὰ μὴ ἀνεθῆ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Δὲν ἀνέβαινε διὰ νὰ πάθῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ.

33. Ἰωάν. 5, 45.

34. Ἰωάν. 5, 42.

35. Ἰωάν. 5, 44.

36. Ἰωάν. 7, 8.

37. Ὁ καιρὸς ἠλθοῦν κατὰ τὸν ὅποιον θὰ εἶχε περτωθεῖ τὸ ἔργον του καὶ θὰ ἔσταυρωθεῖ.

38. Ἰωάν. 7, 8.

Και διά ποιον λόγον δὲν ἀνέβαινε φανερά; Διότι εἶχε τὴν δύναμιν, νὰ ἀνεβῆ φανερά καὶ νὰ εὑρίσκειται ἀνάμεσά τους καὶ νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἄτακτον ὀρμὴν των, πρῶτα μὲν ποὺ τὸ ἔκανε πολλὰς φορές. Δὲν ἤθελεν ὁμοῦ νὰ γίνεταὶ συνεχῶς τὸ ἴδιον. Διότι ἐὰν ἀνέβαινε φανερά, πάλιν θὰ τοὺς ἐτύφλωνεν, ἀλλ' αὐτὸ θὰ ἔκανε νὰ διαλάβῃ ἡ θεότης του περισσότερο καὶ νὰ ἀποκαλυφθῆ ἡ θεία του ἰδιότης εἰς μεγαλύτερον βαθμόν, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἐνόμιζον ἐκεῖνοι ὅτι παρέμενον εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἀπὸ θαύμα, τοὺς ἀποδεικνύει ὁ Κύριος ἀντιθέτως ὅτι ἡ ἐνέργειά του αὐτὴ εἶναι δεῦμα ἁγίων καὶ σύμφωνος πρὸς τὴν θεῖαν οἰκονομίαν. Ἐπίσης ὅτι, ἐπειδὴ γνωρίζει καλὰ ἐκ τῶν προτέρων τὸν καιρὸν τοῦ πάθους, ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς αὐτός, τότε πλεον θὰ θελήσῃ νὰ ἀνεβῆ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλην φοράν.

Ἐγὼ ἔχω ἀκόμη τὴν γνώμην, ὅτι ὅταν τοὺς εἶπεν, «ἀνεβῆτε σεις», τὸ εἶπε ἡθελε νὰ τοὺς τολήσῃ. Μὴ νομίζετε ὅτι οἱ ἀνογκάζω νὰ μένετε μαζί μου, χωρὶς νὰ τὸ θέλετε οἱ ἴδιοι. Καὶ ὅταν ἐπρόσθεσεν, «δὲν ἔχει συμπληρωθῆ ἀκόμη ὁ καιρὸς μου» ἔκανε φανερόν ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνουσι καὶ θαύματα καὶ νὰ λεχθῶσι πολλὰ ὁμιλία, ὥστε νὰ πιστεύουσιν περισσότεροι ἄνθρωποι καὶ οἱ μαθηταὶ νὰ σταθεροποιηθῶσι εἰς τὴν πίστιν ἐλέποντες τὴν πᾶρρησίαν καὶ τὰ πάθη τοῦ διδασκάλου.

γ'. Ἄς γνωρίσωμεν λοιπὸν ἀπὸ τοὺς λόγους του τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν πραότητα τοῦ Κυρίου, («μάθετε ἀπὸ ἐμέ ὅτι εἰμὶν πραῶς καὶ ταπεινὸς εἰς τὴν καρδίαν»³⁹), καὶ ὡς ἀπαλλαγόμεν ἀπὸ κάθε πικρίας. Καὶ εἴτε κάποιος φέρεται μὲ ἐγωισμόν πρὸς ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ

39. Ματθ. 11, 29.

γνωμέθα ταπεινοί, ἐὰν δείχνῃ θρασύτητα, ἡμεῖς δὲ τὴν ὑποστῶμεν, ἐὰν μὲς δογκῶνῃ καὶ μὲς κατατρώγῃ, περιπαίξωμεν καὶ διακωμῶδῶμεν ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ μὴ νικώμεθα ἀπὸ τὸ κακόν, οὔτε, ὑπερασπίζοντες τοὺς ἑαυτοὺς μας, νὰ ἀφρονίσωμεν ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, διότι ὁ θυμὸς εἶναι θηρίον, καὶ μάλιστα θηρίον ἀγρίου καὶ ἀθέστακτον.

Δι' αὐτὸ δὲ ἐπαναλαμβάνωμεν συνεχῶς εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ὡς λέγωμεν ὅτι «εἶσα χῶμα καὶ στάκτη»⁴⁰ καὶ εἰαὶ ὀπερηφανεύεται τὸ χῶμα καὶ ἡ στάκτη»⁴¹ καὶ ὅτι, «ἡ ὀρμὴ τοῦ θυμοῦ του, ἀποθαίνει εἰς ἄβυσσόν του»⁴² καὶ ἀκόμη ὅτι, «ὁ θυμὸς ἀνὴρ δὲν εἶναι εὐπρεπής»⁴³. Διότι τίποτε δὲν εἶναι χειρότερον καὶ ἀσχημότερον ἀπὸ τὴν ἀγριεμένην θυμὸν. Πραγματικά, ὅπως ἀκριβῶς, ὅταν ἀναμοχλεύεται ὁ θόρυβος, θγαίνει συνήθως δυσωδία, εἶτα καὶ ἀπὸ τὴν ψυχὴν ποὺ ταράσσεται ἀπὸ θυμὸν, θὰ προέλθῃ μεγάλη ἀσχημία καὶ ἀηδία.

Ἀλλὰ δὲν ἔμπορῶ νὰ ὑποφέρω, ἀντιτέλει κάποιος, τὴν προσβολὴν ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν.

Διὰ τὸ δὲν ἔμπορῶ; εἰπέ μου. Ἐὰν μὲν ἡ προσβολὴ στηρίζεται εἰς ἀληθινὴν αἰτίαν, ἔχεις τὴν ὑποχρέωσιν νὰ νουώσης τὴν καὶ νὰ εὐνομήσῃς αὐτὸν διὰ τοὺς ἐλέγχους του. Ἄν πάλιν εἶναι ψευδής, νὰ τὸν περιφρονήσῃς.

Σὲ εἶπε πτωχόν; Νὰ γέλῃς δι' αὐτό. Σὲ εἶπε ἀσήμαντον κατὰ τὴν καταγωγὴν ἢ ἀνάστητον; Νὰ θρηνησῇς δι' αὐτὸν πλεον «Διότι ἐκεῖνος ποὺ θὰ εἴπῃ τὸν ἀ-

40. Γεν. 3, 19, 18, 27.

41. Σοφ. Σειρ. 10, 9.

42. Σοφ. Σειρ. 1, 22.

43. Παροιμ. 11, 23.

δελφόν του, θλάκα, θά είναι Ένοχος εις την γένναν του πυρός»⁴⁴.

Όταν λοιπόν σέ ὄβριση, σκέφου τήν κόλασιν πού ὑφίσταται καί ὄχι μόνον δέν θά ὀργισθῆς, ἀλλά καί θά δακρύσῃς. Διότι ποτέ δέν ὀργίζεται κανείς ἐναντίον ἐκείνου πού ὑποφέρει ἀπό πυρετόν ἢ θασανίζεται ἀπό φλεγμονήν, ἀλλά ἔλαις τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἶδους ὁ καθένας τοὺς εὐσιπλαχνίζεται καί κλαίει δι' αὐτούς. Διότι μία ψυχὴ πού ὀργίζεται εἶναι ὅμοια μὲ τοὺς παραπάνω.

Ἄλλ' ἐάν θέλῃς νά ἀμυνθῆς εις τὰς ὕβρεις, νά σωπῆς καί τότε θά τοῦ καταφέρῃς καίριον κτύπημα. Ἄν ὅμως εις τήν λοιδορίαν ἀνταποδώσῃς λοιδορίαν, τότε θά ἀνάψῃς τήν φωτιάν.

Ναί, ἀλλά οἱ παρειαρισκόμενοι μᾶς κατηγοροῦν δι' ἀδυναμίαν, ἐάν σωπῆσωμεν, ἀντιλέγουσιν μερικοί. Δέν θά σοῦ ἀποδώσουν ἀδυναμίαν, ἀλλά θά σέ θαυμάσουν διὰ τήν φιλοσοφίαν καί τήν εὐσέθειάν σου.

Ἐάν ὅμως σέ ὄβρισουν καί προσβληθῆς, ὄβρισες καί σύ. Προσβάλλόμενος ὅμως, ἀναγκάζεις τοὺς ἄλλους νά θεωρήσουν ἀληθῆ τὰ λεγόμενα.

Πές μου ὅμως, διατί ὁ πλούσιος γελᾷ, ὅταν τόν λέγουν πτωχόν; Μήπως διὰ τὸ γεγονός ὅτι γνωρίζει καλά ὅτι δέν εἶναι πτωχός;

Καθ' ὅμοιον τρόπον καί ἡμεῖς, ἐν γελᾶσωμεν διὰ τὰς ὕβρεις, θά δώσωμεν μεγάλην ἀπόδειξιν ὅτι δέν εἴχομεν ἰδέαν διὰ τὰ λεγόμενα εις ἄραρ μας.

Ἄλλωστε μέχρι πότε θά νοιώθωμεν φόβον διὰ τὰς εὐθύναις πού μᾶς ἀποδίδουν οἱ ἄνθρωποι; Μέχρι πότε θά περιφρονοῦμεν τόν καινόν Κύριόν μας καί θά εἰμεθα προσκεκολλημένοι εις τὰ σαρκικά; «Διότι ἐφ' ὅσον με-

44. Ματθ. 5, 22.

ταξὺ σας ὑπάρχουν φόβος καί φιλοεικία καί διακρίσεις, δέν εἰσθε ἄνθρωποι σαρκικοί»⁴⁵.

Ἄς γίνωμεν λοιπόν πνευματικοί καί ἄς χαλινώσωμεν τὸ φοβερόν αὐτὸ θηρίον. Διότι μεταξὺ τῆς ὀργῆς καί τῆς μανίας δέν ὑπάρχει καμμία διαφορά. Ἀλλά ἡ ὀργὴ εἶναι πρόσκαιρος θαίμων, μᾶλλον ὅμως ὁ ὀργιζόμενος εἶναι χειρότερος καί ἀπὸ τὸν δαιμονιζόμενον. Διότι ὁ δαιμονιζόμενος εἶναι ἄξιος ἀνγχωρήσεως, ἐνῶ ὁ ὀργιζόμενος εἶναι ἄξιος ἀπείρων κολάσεων, ἐπειδὴ μὲ τήν θέλησίν του ὀδηγεῖ τόν ἑαυτὸν του εἰς τὰ θάρατρα τῆς ἀπωλείας καί πρὸ τῆς μελλοντικῆς γέννησις τιμωρεῖται πλέον ἐδῶ εἰς τήν γῆν, διότι καθ' ἑλπὴν τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός καί τῆς ἡμέρας εἰσάγει εἰς τοὺς λογισμούς τῆς ψυχῆς του κάποιον θόρυθον ἀκατάπαυστον καί μίαν ζέλῃν ἀόγιαστον.

Διὰ νά ἀπαλλάξωμεν λοιπόν τοὺς ἑαυτοὺς μας καί ἀπὸ τὴν κόλασιν τῆς παρούσης ζωῆς καί ἀπὸ τὴν μελλοντικὴν τιμωρίαν, ἄς ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τὸ πάθος αὐτὸ καί ἄς δείξωμεν πραότητα καί ἐπιείκειαν, ὥστε καί ἐδῶ νά εὐρῆ ἀνάπαυσιν ἡ ψυχὴ μας καί εἰς τὴν θασαλίαν τῶν οὐρανῶν. Αὐτὴν τὴν θασαλίαν εἶθε ὅλοι νά ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καί τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ καί μαζὶ μὲ τὸν ὅποιον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καί εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καί πάντοτε καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

45. Α' Κορινθ. 3, 3.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΘ' (49)

(Ίωάν. Γ' 9 - 24)

Ἐφοῦ τοὺς εἶπεν αὐτὰ ἕμινον εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἄλλ' ὅταν ἐπῆγαν οἱ ἀδελφοὶ του εἰς τὴν ἑορτὴν τότε ἐπῆγαν καὶ αὐτοί, ἔχι φανερά! ἀλλὰ σχεδὸν κρυφά³.

α'. Τὰ ὅσα πράττει ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος δὲν γίνονται μόνον μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ θεωιωθῆ ἢ σάρκωσις αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μᾶς κατευθύνῃ καὶ μᾶς παιδεύσῃ εἰς τὴν ἀρετὴν. Διότι ἐὰν ἔκανε τὰ πάντα ὡς Θεός, ἀπὸ ποῦ θὰ ἐγνωρίζαμεν ἡμεῖς τί πρέπει νὰ πράξωμεν, ὅταν εὐρισκώμεθα πρὸ δυσσεύτων καὶ δυσκόλων καταστάσεων; Δηλαδὴ ἐνωθὲ τὸ ἔξῃς: Ἐνῶ εὐρίσκειτο ὁ Κύριος εἰς τὸν ἴδιον αὐτὸν γῆδρον καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἤθελαν νὰ φοβέσσουν τὴν μοιχαλιδα, παρουσιάσθηκεν εἰς

1. Δὲν ὄψαρε τίποτε τὸ κρυπτόν εἰς τὰς κινήσεις ἢ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ, ὅταν ἤρχετο εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα (πρὸβλ. Ἰωάνν. 7, 26, 28 καὶ 18, 20), ἀλλ' ἡ εἰσοδὸς του δὲν ἔγινε δημοσία καὶ φανερώς.

2. Ἰωάνν. 7, 9 - 10.

Ἐἰς τὴν ὁμιλίαν αὕτην ὁ ἱερός Χριστοστόμος ἀναφερόμενος εἰς τὴν πρῶτην τοῦ Κυρίου νὰ ἀνέλθῃ κρυφίως εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα παίρνει ἀφορμὴν νὰ διδάξῃ ὅτι δὲν πρέπει πάντοτε νὰ ριπταίμεν τοὺς ἑαυτοὺς μαζὶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἔχθρῶν μας, ἀλλὰ νὰ προφυλασσώμεθα διὰ τὰ κινδυνεύομενα εἰς ἄλλην ἀναιτέραν ἀνάγκην. Ἐπίσης ἀντικρούει τὴν ἴδιαν ὅτι ἐσφαλμένως οἱ Ἰουδαῖοι ἐνόμιζαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς κάνει τὸν ἑαυτόν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν, διότι ὁ Κύριος θὰ προΐστανεν εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῆς ψευδοῦς αὐτῆς ὀπιουσίας των. Τέλος σιμιασθὲ νὰ ἀκολουθεῖτε τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ μὴ κρίνομεν ἐκατ' ἑμῖν, ἀλλὰ θασιζόμενοι εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων.

τὸ μέσον καὶ συνεκράτησε τὴν ὁρμὴν των³. Ἐὰν λοιπὸν ἔκανε συνεχῶς τὸ ἴδιον, ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι δὲν ἤμποροῦμεν νὰ πράξωμεν τὸ ἴδιον, ἀλλὰ θὰ ἀντιμετωπίζωμεν παρομοίως καταστάσεις, πῶς θὰ ἐγνωρίζαμεν μετὰ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ συμπεριφερθῶμεν εἰς αὐτάς; Τί ἀπὸ τὰ δύο θὰ ἐκόναμεν, ἔπρεπεν ἢ ἀμέσως νὰ ἀποθάνωμεν ἢ νὰ προφυλαχθῶμεν, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ πρόδοσις τοῦ κηρύγματος;

Συνεπῶς, ἐπειδὴ δὲν θὰ ἠξέραμεν ἡμεῖς οἱ ἀδύνατοι τί πρέπει νὰ πράξωμεν, ὅταν θὰ εὐρισκώμεθα εἰς τὸ μέσον παρομοίων καταστάσεων, δι' αὐτὸ διδασκώμεθα καὶ αὐτὸ ἀπὸ τῶν Κυρίων.

Ἐφοῦ τοὺς εἶπεν αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς, λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς, ἔμεινε εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἄλλ' ὅταν ἐπῆγαν οἱ ἀδελφοὶ του εἰς τὴν ἑορτὴν τότε ἐπῆγε καὶ αὐτός, ἔχι φανερά ἀλλὰ σχεδὸν κρυφά.

Ὅταν λέγῃ ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι ἐπῆγαν οἱ ἀδελφοὶ του εἰς τὴν ἑορτὴν, θέλει νὰ δείξῃ ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἤθελε νὰ ἀνεθῆ μαζί των εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Δι' αὐτὸ καὶ παραμένει ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκειτο καὶ ἔτσι δὲν κατέστησι γνωστὸν τὸν ἑαυτόν του, πράγμα ποῦ ἐβιάζοντο νὰ κάνουν οἱ ἀδελφοὶ του.

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν, ἐνῶ πάντοτε ὀμιλεῖ μετὰ θάρρους καὶ φανερά, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἐνεργεῖ σχεδὸν κρυφίως;

Δὲν εἶπεν, κρυφίως, ἀλλὰ «σχεδὸν κρυφίως». Διότι ἔτσι ἔπρεπε νὰ ἐνεργήσῃ, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅπως εἶπα προηγουμένως, πῶς νὰ συμπεριφερώμεθα εἰς τὰς ἀνόλους περιπτώσεις. Πέραν αὐτοῦ, δὲν ἤτο τὸ ἴδιον

3. Πρὸβλ. Ἰωάνν. 8, 1 - 11.

4. Πρὸβλ. Ἰωάνν. 7, 6 - 8.

5. Τὸ «ἔχι» τοῦ ἀρχαίου κειμένου μετριάξει τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἐν κρυπτῷ».

νά πέση εις τὰς χείρας αὐτῶν τώρα, ποὺ ἦσαν ὀργισμένοι καὶ ἐξαγριωμένοι, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ τέλος τῆς ἑορτῆς.

«Οἱ Ἰουδαῖοι τὸν ἀνεζήτουν καὶ ἔλεγαν· Ποῦ εἶναι ἐκεῖνος;»⁶.

Εἶναι ἄλλωστε σπουδαία τὰ κατορθώματα αὐτῶν κατὰ τὰς ἑορτὰς. Ὁρμοῦν διὰ νὰ διαπράξουν φόνον καὶ σχεδιάζουν νὰ τὸν συλλάθουν κατὰ τὴν ἑορτὴν. Δι' αὐτὸ καὶ ἄλλοι λέγουν· «Τί φρονεῖτε, δὲν θὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτὴν;»⁷. Καὶ ἐδῶ ἐρωτοῦν· «Ποῦ εἶναι ἐκεῖνος;». Ἀπὸ τὸ μεγάλο μῖσος καὶ τὴν ἐμπάθειάν των, ὅστε τὸ ὄνομά του δὲν θέλουν νὰ ἀναφέρουν. Μεγάλος εἶναι ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ εὐλάβειά τους πρὸς τὴν ἑορτὴν, ὥστε μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἑορτῆς αὐτῆς θέλουν νὰ τὸν συλλάθουν.

«Καὶ ἐγίνετο μεγάλη φιλονεικία δι' αὐτὸν μεταξὺ τοῦ λαοῦ»⁸.

Ἔχω τὴν γνώμην ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ὀργίζονται καὶ ἀπὸ τὸν τόπον, ὅπου ἔγινε τὸ θαῦμα, καὶ συγχρόνως ἐξαγριώνονται καὶ φοβοῦνται, ὅχι τόσο ἀπὸ ὀργὴν διὰ τὰ περασμένα, ὅσον ἀπὸ φόβον μήπως καὶ πάλιν ἐπιτελέσῃ κάποιο παρόμοιον θαῦμα. Τοιοῦτοτρόπως τὰ πράγματα ἤρχοντο τελείως διαφορετικὰ καὶ, χωρὶς νὰ τὸ θέλουν, ἀπεκάλυπταν τὸν Ἰησοῦν.

«Καὶ ἄλλοι μὲν ἔλεγαν ὅτι εἶναι καλός, ἄλλοι δὲ ὅχι, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν λαόν»⁹.

Νομίζω, ὁρθοῦσα, ὅτι ἡ πρώτη εἶναι ἡ γνώμη τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ ἡ δευτέρα ἀπομνημονεύει εἰς τοὺς ἀρχόντας καὶ τοὺς ἱερεῖς, διότι ἡ διαβολὴ εἶναι

6. Ἰωάν. 7, 11.

7. Ἰωάν. 11, 56.

8. Ἰωάν. 7, 12.

9. Ἰωάν. 7, 12.

γνώρισμα τοῦ φθόνου καὶ τῆς πονηρίας αὐτῶν.

«Πλανᾷ τὸν λαόν», λέγουν.

Τί κάνει; εἰπέ μου. Ἐὰν γὰρ μήπως τὰ θαύματά του εἶναι φανταστικά καὶ ὄχι πραγματικά; Καὶ ὅμως ἡ πεῖρα μαρτυρεῖ τὸ ἀντίθετον. «Κανείς ὅμως δὲν ὀμνῶει φανερά δι' αὐτόν, ἐπειδὴ φοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους»¹⁰.

Βλέπεις εἰς κάθε περίπτωσιν ὅτι οἱ μὲν ἀρχόντες εἶναι διεφθαρμένοι, οἱ δὲ ἀρχόμενοι ἔχουν ὀρθὴν κρίσιν, ἀλλὰ δὲν διαβέτουν τὴν ἀπαιτουμένην ἀνδρεία, τὴν ὅποιαν πρὸ πάντων χρειάζεται τὰ πλήθη;

«Ἄλλ' ὅταν πλέον ἡ ἑορτὴ ἦτο εἰς τὸ μέσον, ἀνέστη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν ναὸν καὶ ἐδίδασκεν»¹¹.

Μὲ τὴν ἀναβολὴν τοῦ κατέστησε περισσότερο προσεκτικούς. Πραγματικά, ὅσοι τὸν ἀνεζήτησαν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἑορτῆς καὶ ἔλεγαν, «ποῦ εἶναι ἐκεῖνος;», ὅταν τὸν εἶδαν ἐξαφνα ἐνώπιόν των, κύτταξε πῶς συνεκεντρώθησαν γύρω του καὶ ἐσκόπευαν νὰ τὸν παρακολουθήσουν ὀμιλοῦντα καὶ αὐτοὶ ποῦ τὸν ἐθεώρουν ἀγαθὸν καὶ ἐκεῖνοι ποῦ τὸν ἀπεκάλουν κακόν. Οἱ πρῶτοι ὅμως μὲ σκοπὸν νὰ ὠφεληθοῦν καὶ νὰ τὸν θαυμάσουν, ἐνῶ οἱ ἄλλοι διὰ νὰ τὸν συλλάθουν νὰ τὸν φυλάκισουν. Τὸ μὲν «πλανᾷ τὰ πλήθη» τὸ ἔλεγαν ἐξ αἰτίας τῆς διδασκαλίας τῶν δογμάτων, ἐπειδὴ δὲν ἀντιλαμβάνοντο τὰ λεγόμενα, τὸ δὲ «ὅτι εἶναι ἀγαθός» τὸ ἔλεγαν ὀρμώμενοι ἀπὸ τὰ θαύματα.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐμαλάκωσε τὸν θυμὸν των, τότε πλέον ἐμφανίζεται, ὥστε νὰ τὸν ἀκούσουν ἀπερίσπαστοι, χωρὶς νὰ τοὺς φράσῃ τὰ αὐτιά ἢ ὀργή.

Καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν ἀνέγραψε τί εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ἀλλὰ τοῦτο μόνον λέγει, ὅτι δηλαδὴ ὀμίλησε κατὰ τὸν τρόπον θαυμαστὸν καὶ ἀκόμη ὅτι τοὺς ἐμαγνήτισε

10. Ἰωάν. 7, 13.

11. Ἰωάν. 7, 14.

μέ τὸν λόγον του καὶ ὅτι τοὺς ἕκαστα νὰ ἀλλάξουν ἀντίληψιν. Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ δύναμις τῶν λόγων του.

Ἔτσι λοιπὸν ἔλεγαν ὅτι «πλανῆ τὰ πλήθη», ἤλλαξαν καὶ τὸν θαυμάζαν. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγαν «Πῶς αὐτὸς γνωρίζει γράμματα¹²; ἀφοῦ δὲν¹³ ἔσπουδασεν»¹⁴.

Βλέπεις ἄρα μὲ ποῖον τρόπον ὑποδεικνύει καὶ ἐδῶ ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅτι ὁ θαυμασμὸς τῶν αὐτῶς εἶναι πλήρης πονηρίας; Διότι δὲν εἶπεν, ὅτι θαυμάζαν τὴν διδασκαλίαν του, ἢ ὅτι ἔδεχοντο τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀπλῶς «θαυμάζαν». Δηλαδή, ἐδοκίμαζαν κατὰπληξιν καὶ εὐρίσκοντο εἰς ἀπορίαν καὶ ἔλεγαν Πῶς τὰ γνωρίζει αὐτὸς; Ὁφείλαν ἀπὸ τὴν ἀπορίαν αὐτὴν νὰ καταλάβουν ὅτι δὲν εἶχε τίποτε τὸ ἀνθρώπινον ὁ Κύριος.

Ἐπειδὴ ἄρα αὐτοὶ δὲν ἤθελαν νὰ τὸ παραδεχθοῦν αὐτὸ, ἀλλὰ ἴσταντο μόνον εἰς τὸν θαυμασμόν, ἀκούσε τί τοὺς λέγει ὁ ἴδιος: «Ἡ διδασκαλία μου δὲν εἶναι ἰδική μου»¹⁵. Πάλιν ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἀπορίαν αὐτῶν, διὰ νὰ τοὺς κατευθύνῃ πρὸς τὸν Πατέρα, διότι ἀπὸ ἐκεῖ θέλει νὰ τοὺς ἀποστομώσῃ.

«Ἐάν θέλῃ κανεὶς νὰ πράττῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, δὲ γνωρίσῃ, ἐάν ἡ διδασκαλία μου προέρχεται ἀπ' αὐτὸν ἢ ἀν ἐγὼ ὁμιλῶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου»¹⁶.

12. Ὅχι μόνον τὰ ἱερά γράμματα, αἱ γραφαὶ, ἀλλὰ γενικότερον αἱ σπουδαί. Ἐδῶ θεθαύως πρωτίτως ἀναφέρεται εἰς τὴν γῶσφον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

13. Ἦτο γενικῶς γνωστὸν ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εὐχε ραββινικῆς παιδείσεως. Ὅλοι ἐγνωρίζον ποῦ ἐγεννήθη, ποῦ ἀνετράφη· δὲν τὸν εἶχαν ἴδει ποτὲ νὰ μαθαίνῃ γράμματα. Διὰ τοὺς ἐπισήμους Ἰουδαίους ὁ Ἰησοῦς ἀνῆκεν εἰς τὸν ἀμαθῆ ὄχλον ἐτὸν μὴ εἰδὸτα τὸν νόμον καὶ δι' αὐτὸ ἡ ἀξίωσις του νὰ ἐρμηνεύσῃ δημοσίᾳ τὸν νόμον ἀπέτειλε κατ' αὐτοὺς θλάσθημον αὐθάδεια.

14. Ἰωάνν. 7, 15.

15. Ἰωάνν. 7, 16.

16. Ἰωάνν. 7, 17.

Ὅτι λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Βγάλετε τὴν πονηρίαν ἀπὸ μέσα σας καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὸν φθόνον καὶ τὸ μῖσος, ποῦ ἀδίκως ἔχετε ἐναντίον μου, καὶ τίποτε δὲν θὰ σὰς ἐμποδίσῃ νὰ γνωρίσετε ὅτι πράγματι οἱ λόγοι μου προέρχονται ἀπὸ τὸν Θεόν. Τώρα ἄρα μὴ τὰ πάθη αὐτὰ σὰς σκοτιζοῦν τὸ μυαλὸ καὶ τὴν ὀρθὴν κρίσιν ποῦ λάμπει ἀδυνατίζου, ἐνφ, ἀν τὰ θγάλετε ἀπὸ μέσα σας, δὲν θὰ πάθετε πλέον τὸ ἴδιον.

Δὲν ὁμιλήσεν, θέβαια, τοιοῦτοτρόπως, (διότι θὰ τοὺς προσέβαλε ὑπερφωλικά), ἀλλὰ ἔκανε ὑπαινυγμὸν δι' ὅλα αὐτὰ, ὅταν εἶπεν «Ὅποιος πράττει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θὰ γνωρίσῃ, ἐάν ἡ διδασκαλία μου προέρχεται ἀπ' αὐτὸν ἢ ἀν ἐγὼ ὁμιλῶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου», δηλαδή ἢ ἐγὼ λέγω κάτι ἀλλότριον καὶ ξένον καὶ ἀντιθετον. Διότι τὸ «ἀπ' ἑμαυτοῦ» πάντοτε μὲ αὐτῆς τὴν σημασίαν χρησιμοποιεῖται, ὅτι δὲν λέγω τίποτε τὸ διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὅλα, ὅσα θέλει ὁ Πατήρ, τὰ ἴδια θέλω καὶ ἐγὼ.

Ἐάν κανεὶς πράττῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θὰ γνωρίσῃ τὴν διδασκαλίαν μου.

Τὶ σημαίνει, «ἐάν κανεὶς πράττῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ»; Ἐάν κανεὶς εἶναι ἐραστὴς τοῦ ἐναρέτου θίου, θὰ γνωρίσῃ καλὰ τὴν δύναμιν τῶν λόγων μου. Ἐάν κανεὶς ἔχη τὴν θέλησιν νὰ προσέχη εἰς τὰς προφητείας, θὰ διαπιστώσῃ, ἐάν ὁμιλῶ σύμφωνα μὲ αὐτάς ἢ ἄχι.

Ἔ. Καὶ κατὰ ποῖαν ἔννοιαν ἡ διδασκαλία του εἶναι ἰδική του καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος δὲν εἶναι;

Δὲν εἶπεν, θέβαια, ἡ διδασκαλία αὐτὴ δὲν εἶναι ἰδική μου, ἀλλ' ἀφοῦ προηγουμένως εἶπεν, ὅτι «εἶναι ἰδική μου», καὶ τὴν οἰκειοποιήθηκεν, τότε ἐπρόσθεσεν «Δὲν εἶναι ἰδική μου».

Πῶς λοιπὸν τὸ ἴδιον πράγμα ἡμπορεῖ νὰ ἀνήκῃ σὲ κάποιον καὶ συγχρόνως νὰ μὴ εἶναι ἰδικὸν του; Εἶναι

Ιδική του ή διδασκαλία, διότι ἐκήρυττε χωρίς να ἔχη τὴν ἀνάγκη νὰ τὴν διδαχθῆ, καὶ δὲν ἀνήκει εἰς αὐτόν, διότι ἡ διδασκαλία ἦτο τοῦ Πατρὸς.

Τότε ὁμοίως πῶς λέγει: «Ὅλα ὅσα ἀνήκουν εἰς τὸν Πατέρα εἶναι ἰδικά μου, καὶ τὰ ἰδικά μου εἶναι τοῦ Πατρὸς»¹⁷; Διότι ἐάν, ἐπειδὴ ἡ διδασκαλία ἀνήκει εἰς τὸν Πατέρα, δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν εἶναι ἰδική σου, τότε εἶναι ψευδὴ τὰ ἀνωτέρω λεγόμενα. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἔπρεπε νὰ εἶναι ἰδική σου.

Καὶ ὁμοίως ἡ φράσις «δὲν εἶναι ἰδική μου», ἀποδεικνύει πολὺ καθαρά, ὅτι ἡ διδασκαλία καὶ τοῦ Ἰθίου καὶ τοῦ Πατρὸς εἶναι ἡ ἴδια. Ὡς νὰ εἴλεγε δηλαδὴ: Δὲν ἔχει καμμίαν ἀλλαγὴν ἡ διδασκαλία μου, ὡς νὰ προέρχεται ἀπὸ ἄλλον. Διότι, μολονότι ἡ ὑπόστασις εἶναι ἄλλη, ἐν τούτοις ὁμιλῶ καὶ ἐνεργῶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται ὅτι εἶναι κάτι τὸ διαφορετικὸν ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἀκριβῶς, τὸ ὅποιον θὰ εἴλεγεν ἡ θὰ ἔπραττεν ὁ Πατήρ.

Εἰς τὴν συνέχειαν προσθέτει καὶ κάποιον ἄλλον συλλογισμὸν με ἀναμφισβήτητον ἀποδεικτικὴν δύναμιν, ἐπικαλούμενος κάτι ποὺ συμβαίνει εἰς τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, καὶ διδάσκων με ὅσα συμβαίνουν συνήθως. Καὶ ποῖος εἶναι ὁ συλλογισμὸς αὐτός;

«Ἐκεῖνος ποὺ ὁμιλεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, ζητεῖ τὴν ἰδικὴν του δόξαν»¹⁸. Δηλαδὴ: Ὅποιος θέλει νὰ προβάλλῃ καὶ νὰ στηρίξῃ κάποιαν ἰδικὴν του διδασκαλίαν, διὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἐνδιαφέρεται, παρὰ διὰ νὰ δοξασθῆ ἀπὸ τὴν ἐνέργειάν του αὐτὴν. Ἐάν ὁμοίως ἐγὼ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ καρπωθῶ δόξαν, διὰ ποῖον λόγον νὰ προσπαθῶ νὰ παρουσιάσω ἰδικὴ μου διδασκαλίαν;

17. Ἰωάνν. 17, 10.
18. Ἰωάνν. 7, 18.

Ἐκεῖνος ποὺ ὁμιλεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του». Δηλαδὴ, ὅποιος διδάσκει κάτι ἰδικὸν του καὶ παρηλλαγμένον, τὸ κάνει ἀκριβῶς, ἐπειδὴ ἐπιδιώκει νὰ στηρίξῃ τὴν δόξαν του. Ἐάν ὁμοίως ἐγὼ ἐπιδιώκω νὰ δοξάσω ἐκεῖνον ποὺ με ἀπέστειλεν, διατί θὰ προτιμοῦσα νὰ διδάσκω διαφορετικὰ ἀπὸ ὅ,τι αὐτὸς διδάσκει;

Βλέπεις ὅτι ὑπῆρχε κάποια αἰτία καὶ δι' αὐτὸ εἰς ἄλλην περίπτωσιν εἴλεγεν ὅτι δὲν κάνει τίποτε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του; Καὶ ποῖα ἦτο αὕτη; Διὰ νὰ πιστεῦσουν ὅτι δὲν ἐπιθυμεῖ σφόδρα νὰ δοξασθῆ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων.

Δι' αὐτὸ, ὅταν ὁμιλῆ με ταπεινότητα καὶ λέγῃ, «ἐγὼ ζητῶ τὴν δόξαν τοῦ Πατρὸς», ἐπιθυμεῖ νὰ πείσῃ τοὺς ἀκροατὰς του ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὅτι δὲν ἐπιδιώκει τὴν δόξαν.

Πολλὰ αἰτία ὑπάρχουν βέβαια διὰ νὰ ὁμιλῆ με τρόπον ταπεινόν, (ὅπως ἐπὶ παραδειγματι διὰ νὰ μὴ θεωρηθῆ ἀγέννητος, ἢ ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, τὸ ὅτι ἔχει περιβληθῆ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἢ ἀδυναμία τῶν ἀκουσάντων, ἢ πρόθεσις του νὰ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ φέρωνται με μετριοφροσύνην καὶ νὰ μὴ λέγουν τίποτε τὸ σπουδαῖον διὰ τοὺς ἑαυτοὺς των), ἐνῶ μίαν αἰτίαν ἡμπορεῖ νὰ εὕρῃ κανεὶς διὰ τὸ ὅτι ὁμιλεῖ με τρόπον ὑψηλόν καὶ αὕτη εἶναι τὸ μέγεθος τῆς φώσεώς του. Διότι, πραγματικὰ, ἐάν ἐσκανδολισθῆσαν, ὅταν εἴπεν, «πρὶν νὰ γεννηθῆ ὁ Ἀβραάμ ἐγὼ ὑπάρχω»¹⁹, εἰ δὲν θὰ ἐπάθαιναν, ἐάν ἤκουον συνεχῶς λόγους με ὑψηλὸν περιεχόμενον;

«Δὲν σὰς ἐδωσαν ὁ Μωϋσῆς τὸν νόμον καὶ ὁμοίως κανεὶς ἀπὸ σὰς δὲν τὸν ἐφαρμόζει; Διατί ζητεῖτε νὰ με φονεύσετε;»²⁰.

19. Ἰωάνν. 8, 58.
20. Ἰωάνν. 7, 19.

Και ποίαν λογικὴν ἀκολουθίαν, ἐρωτᾷ κάποιος, ἔχουν αὐτά, ἢ εἰ κοινὸν παρουσιάζουν πρὸς ὅσα ἐλέχθησαν προηγουμένως;

Δύο κατηγορίας διετύπωσαν ἐναντίον του. Ἡ μία εἶναι ὅτι καταλύει τὴν ἀργίαν τοῦ Σαθεδάτου καὶ ἡ ἄλλη ὅτι ὠνόμαζε τὸν Θεὸν Πατέρα καὶ ἔτσι ἔκανε τὸν ἑαυτὸν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν.

Τὸ ὅτι θέσθαι αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ ὑπόνοιαν τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ ἐκφράζει τὴν γνώμην τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐκὼς τὸ ὅτι δὲν ἔλεγε τὸν Θεὸν Πατέρα ὅπως κάνουν οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ κατὰ τρόπον τελείως διαφορετικὸν καὶ ἰδιάζοντα, ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα. Πολλοὶ πολλὰς φορές εἶπαν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἰδικὸς των, (ὅπως παραδείγματος χάριν ὅτι «ἕνας Θεὸς μᾶς ἐδημιούργησε καὶ αὐτὸς εἶναι Πατὴρ ὅλων μας»²¹), ἀλλ' ὅμως δὲν σημαίνει αὐτὸ ὅτι ὁ λαὸς ἦτο ἴσος πρὸς τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐσκανδαλίζοντο, ὅταν τὸ ἤκουον.

Ὅπως ἀκριθῶς λοιπὸν, ὅταν ἔλεγαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι ὁ Ἰησοῦς «δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεόν»²² καὶ ἐν τούτοις πολλὰς θεραπείας ἔκανε ἐν τῷ λαῷ καὶ ἐδικαιολόγησε τὴν κατάλυσιν τῆς ἀργίας τοῦ Σαθεδάτου, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἐάν ἢ ἀποφῆς αὐτῆς²³ ἦτο ἰδική των ὑπόνοια καὶ δὲν ἀπετέλει ἰδικὴν του γνώμην, ἀσφαλῶς θὰ τοὺς διώρθωνε καὶ θὰ τοὺς ἔλεγεν· Διατί μὲ νομίζετε ἴσον πρὸς τὸν Θεόν; Δὲν εἶμαι ἴσος.

Δὲν εἶπε ὅμως τίποτα παρόμοιον, ἀλλ' ἀντιθέτως ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι ἴσος πρὸς τὸν Θεόν μὲ τὰ ἑξῆς· Πραγματικά, τὸ «ὅπως ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς

21. Ματθ. 2, 10. — Τὸ χωρίον ἐλαφρῶς παρελλογιζόμενον.

22. Ἰωάνν. 9, 16.

23. Ὅτι εἶναι ἴσος πρὸς τὸν Θεόν.

καὶ δίδει ζωὴν, καθ' ὅμοιον τρόπον ἐνεργεῖ καὶ ὁ Υἱός»²⁴, καὶ τὸ «διὰ τὰς τιμὰς τοῦ Υἱοῦ, ὅπως τιμοῦν τὸν Πατέρα»²⁵, καὶ ἀκόμη τὸ «τὰ ἔργα ποῦ πράττει ὁ Πατὴρ, τὰ ἴδια πράττει ὁμοίως καὶ ὁ Υἱός»²⁶, ὅλα αὐτὰ εἶναι συστατικὰ τῆς ἰσότητος.

Καὶ διὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον λέγει· «Μὴ νομίζετε ὅτι ἦλθα νὰ καταλύσω τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας»²⁷. Διότι ἤξερε νὰ ἀφαιρῇ καὶ τὰς ποιηρὰς ὑπομνήσας ἀπὸ τὴν διάνοιάν των. Ἐδῶ ὅμως τὴν ὑπόνοιάν των διὰ τὴν ἰσότητα πρὸς τὸν Θεόν, οὐ μόνον δὲν ἀντικροῖται, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιθεθαίωει.

Δι' αὐτὸ καὶ ἄλλοτε, ὅταν τοῦ εἶπαν, «κάνεις τὸν ἑαυτὸν σου Θεόν»²⁸, δὲν ἀφήρεσε τὴν ὑπόνοιάν των, ἀλλὰ τὴν ἐπιθεθαίωσεν, ὅταν εἶπεν· «Διὰ τὰς μάθετε ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐξουσίαν νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς, λέγει εἰς τὸν παραλυτικόν· Σήκωσε τὸ κρεβάτι σου καὶ ἄθιζε»²⁹. Οἱ λόγοι αὗτοι ἦσαν ἐπίτασις τῶν προηγουμένων³⁰. Καὶ ἔκανε τὸν ἑαυτὸν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν, δεικνύων ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' ὅτι λέγει τὰ ἴδια καὶ διδάσκει ὁμοίως μὲ ἐκεῖνον.

Συνεπῶς εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς ἀργίας τοῦ Σαθεδάτου ἀναφέρεται, ὅταν λέγῃ· «Δὲν σὰς ἔδωσεν ὁ Μωϋσῆς τὸν νόμον καὶ ὅμως κανεῖς σὰς δὲν τὸν ἐφαρμόζει;». Δηλαδὴ ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν· Ὁ νόμος ὤρισεν· Νὰ μὴ φονεύσῃς, σὰς ὅμως φονεύετε καὶ μὲ κατηγορεῖτε, ὅτι πα-

24. Ἰωάνν. 5, 21.

25. Ἰωάνν. 5, 22.

26. Ἰωάνν. 5, 19.

27. Ματθ. 5, 17.

28. Ἰωάνν. 10, 33.

29. Ματθ. 9, 6.

30. Πρὸς Ματθ. 9, 2.

ραβαίνω τὸν νόμον; Διὰ τί εἶπεν «καὶ εἰς αὐτοὺς»; Διότι ὁλοὶ ἐπεδίασαν νὰ τὸν φονεύσουσιν.

Ἐγὼ λοιπὸν, ἂν καὶ κατέλυσαι τὸν νόμον, λέγει ὁ Κύριος, τὸ ἔκανα διὰ νὰ σώσω ἄνθρωπον, ἐνῶ σεῖς τὸν παραβαίνετε διὰ νὰ πράξετε τὸ κακόν. Ἡ ἰδική μου πράξις, ἂν καὶ ἦτο παράθεσις, ἔγινε διὰ νὰ δώσῃ τὴν σωτηρίαν καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μὲ κρίνετε ἐσεῖς ποὺ διαπράττετε τὰς μεγάλας παρασβάσεις. Διότι ἡ συμπεριφορά σας ἀνατρέπει ὀλόκληρον τὸν νόμον.

Εἰς τὴν συνέχειαν τοὺς ἀναπτύσσει τὰ ἐπιχειρήματά του, μολοντὶ καὶ παλαιότερα πολλὰ τοὺς εἶχεν ἐκθέσει. Ἀλλὰ τότε τὸ ἔκανε ἐν ὀφλοτέρῃν στάθμῃ ἀνάλογον πρὸς τὴν ἀξίαν του, ἐνῶ τώρα τοὺς ὁμιλεῖ κατὰ ταπεινότερον τρόπον.

Διὰ τί τὸ κάνει αὐτό; Ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ τοὺς ἐξοργίσῃ συνεχῶς. Διότι τώρα ἡ ἄργη των εἶχε κορυφωθῆ καὶ ἐπροχώρουσιν εἰς τὸν φόνον.

Δι' αὐτὸ καὶ παραμένει καὶ με δύο τρόπους τοὺς καθησυχάζει. Ἀφ' ἑνὸς μὲν μετὰ τὸ ὅτι ἤλεγξε τὴν τόλμην των καὶ τοὺς εἶπεν· «Διὰ τί ζητεῖτε νὰ μὲ φονεύετε»³¹ καὶ μετὰ τὴν ἐπιεικῆ ἐρώτησιν ποὺ τοὺς ἀπήλυθεν «ἄνθρωπον ποὺ οὐδὲν εἶπα τὴν ἀλήθειαν»³², ἀφ' ἑτέρου μὲ τὸ ὅτι τοὺς ὁπέδειξεν ὅτι ἄνθρωποι ποὺ τοὺς κατέχει ἡ ἐπιθυμία τοῦ φόνου δὲν εἶναι ἀξιοὶ νὰ κρίνουν ἄλλων.

Σὺ ὅμως πρόσεξε καὶ τὴν ταπεινότητα τῆς ἐρωτήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν θρασύτητα τῆς ἀπαντήσεως αὐτῶν. «Δαιμόνιον ἔχεις. Ποῖος ζητεῖ νὰ σὲ φονεύσῃ;»³³. Οἱ λόγοι των εἶναι γεμάτοι ὄργην καὶ θυμὸν καὶ φανερόνως ψυχὴν ποὺ προβαίνει εἰς ἀναισχυντίας, ἐπειδὴ,

31. Ἰωάν. 7, 19.

32. Ἰωάν. 8, 40.

33. Ἰωάν. 7, 20.

ὅπως ἐνόμιζον, ὁπέστησαν παράδοξον ἔλεγχον καὶ κατεδικάσθησαν ἐκ τῶν προτέρων. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς οἱ λησταί, ἀφοῦ σχεδιάσασιν καὶ θριαμβολογήσασιν διὰ τὰ πονηρὰ των σχέδια, ἔπειτα, ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦν νὰ καταστήσασιν ἀνύποπτον τὸ θυμὸν των, ἐνεργοῦν τὰ πάντα σιωπηρῶς. Τὸ ἴδιον κάνουν καὶ αὐτοί.

Ὁ Κύριος ὅμως ἀφῆσε τὸν ἔλεγχον αὐτῶν, διὰ νὰ μὴ τοὺς ἀδείξῃ τὴν θρασύτητα, καὶ ἐπανέρχεται ἐκ νέου εἰς τὸ θέμα τῆς καταλύσεως τῆς ἀργίας τοῦ Σαθεῖάτου. Τὰ ἐπιχειρήματά του ἀναπτύσσονται ἐπὶ τῆ ἑσάσει τοῦ νόμου.

γ'. Καὶ κόπταζε μετὰ πόσῃ συνέσει τοὺς ἀντικρούει. Δὲν εἶναι, λέγει, καθόλου παράδοξον, ἂν δὲν με ἀκούετε, ὅταν παρακαλεῖται τὸν νόμον, εἰς τὸν ὁποῖον νομίζετε ὅτι ὑπακούετε καὶ πιστεύετε ὅτι οὐδὲν ἔχει βοηθῆ ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν. Συνεπῶς δὲν εἶναι τίποτε τὸ νέον, ἂν δὲν προσέχετε εἰς τὸ κήρυγμά μου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἔλεγαν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι «ὁ Θεὸς ἠμίλησεν εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἀλλὰ δι' αὐτὸν δὲν γνωρίζομεν οὔτε ἀπὸ ποῦ εἶναι»³⁴, τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι ὑβρίζαν καὶ τὸν Μωϋσῆν. Διότι ἐκεῖνος ἔδωκε τὸν νόμον, καὶ ὅμως δὲν τὸν ἤκουον. «Ἐνὰ μόνον ἔργον»³⁵ ἔκανα καὶ ὅλοι σας θαυμάζετε»³⁶.

Πρόσεξε πῶς εἰσάγει τὸ ἰδικόν του πρόσωπον καὶ δὲν ἀναφέρει τὸν Πατέρα, ὅταν πρέπει νὰ ἀπολογηθῆ καὶ νὰ δεχθῆ τὸ γεγονός ὡς κατηγορίαν.

«Ἐνὰ ἔργον ἔκανα». Θέλει νὰ τοὺς ὁπέδειξῃ ὅτι

34. Ἰωάν. 9, 29.

35. Ἀναφέρεται εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ παραλυτικοῦ. Πρβλ. Ἰωάν. 5, 1-16.

36. Ἰωάν. 7, 21.

ή μὴ πραγματοποιήσις τοῦ θαύματος ἐκείνου θὰ ἦτο ἰσοδύναμος μὲ τὴν κατάλυσιν τοῦ νόμου καὶ ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ πού εἶναι ἀνώτερα τοῦ νόμου. Ἀκόμη καὶ ἡ Μωϋσῆς ἠνέχθη νὰ δεχθῆ ἐντολήν, ἡ ὁποία ἦτο κατὰ τοῦ νόμου καὶ ἀνωτέρα τοῦ νόμου. Πραγματικά, ἡ περιτομὴ εἶναι ἀνωτέρα τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου, μολονότι δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν νόμον ἀλλὰ ἀπὸ τὴν παράδοσιν τῶν πατέρων τῶν³⁷. Ἐγὼ ἤμεις ἔκανα κάτι σπουδαιότερον καὶ ἀνώτερον τῆς περιτομῆς.

Εἰς τὴν συνέχειαν δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν νομικὴν ἐντολήν, (ὅπως ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸ ὅτι οἱ ἱερεῖς θεθλωμένοι τὸ Σάββατον, ὅπως ἀμίλησεν εἰς ἄλλην περίπτωση ἦδη), ἀλλὰ μὲ μεγαλύτερον κύρος τοὺς ἀντιμετωπίζει.

Τὸ δὲ «θαυμάζετε», τοῦτο σημαίνει Ἐταράττεσθε, δυσανασχετέϊτε.

Ἐάν λοιπὸν ἦτο ἀνάγκη νὰ παραμῆνῃ ἀμετακίνητος ὁ νόμος, ἡ περιτομὴ δὲν θὰ ἦτο σπουδαιότερα αὐτοῦ. Καὶ δὲν τοὺς εἶπεν ὅτι ἔκανα κάτι ἀνώτερον τῆς περιτομῆς, ἀλλὰ τοὺς ἐλέγχει μὲ ἀθηνίαν, ὅταν τοὺς λέγῃ: «Ἐάν ἕνας ἄνθρωπος περιτέμνεται»³⁸.

Βλέπεις ὅτι τότε στηρίζεται περισσότερο ὁ νόμος, ὅταν τὸν καταλύῃ; Βλέπεις ὅτι ἡ κατάλυσις τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου εἶναι τήρησις τοῦ νόμου; Διότι, ἐάν δὲν κατελύετο ἡ ἀργία τοῦ Σαββάτου, ἦτο ἀνάγκη νὰ καταλυθῆ ὁ νόμος. Συνεπῶς καὶ ἐγὼ τὸν ἐστήριξα.

Καὶ δὲν τοὺς εἶπεν: Ὁργίζεσθε ἐναντίον μου, ἔπειδὴ ἔπραξα κάτι ἀνώτερον τῆς περιτομῆς, ἀλλὰ τὸ γε-

37. Οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ ἔχουν ὡς ἐξῆς: «Ὁ Μωϋσῆς οὗτος ἔδωκε τὴν περιτομὴν, ὅχι ὅτι αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν ἀλλ' ἀπὸ τοὺς πατέρας, καὶ τὸ Σάββατον περιτέμνεται ἄνθρωπος». Ἰωάν. 7, 22.

38. Ἰωάν. 7, 22.

γονός μόνον ἀνέφερε καὶ ἔφησεν εἰς τοὺς ἰδίους νὰ κρίνουν, ἐάν ὀλόκληρος ἡ ὑγεία δὲν ἦτο ἀνωτέρα τῆς περιτομῆς. Διὰ νὰ λάθῃ ὁ ἄσθρακος, τοὺς λέγει, ἕνα σημάδι πού καθόλου δὲν συντελεῖ εἰς τὴν ὑγείαν, καταλύεται ὁ νόμος. Διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ λοιπὸν ἀπὸ τῶσιν θαραίαν ἀσθένειαν στενοχωρηθεῖτε καὶ ἀγανακτεῖτε;

«Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν»³⁹.

Τί σημαίνει, «κατ' ὄψιν»; Νὰ μὴ κρίνετε τὰς ἀποφάσεις σας θασιζόμενοι εἰς τὸ ἀξίωμα τῶν προσώπων, ἐπειδὴ ὁ Μωϋσῆς ἔχει μεγάλῃν δόξαν μεταξὺ σας, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Αὐτὴ εἶναι ἡ δικαία κρίσις. Διὰ τί κανεὶς δὲν κατηγορῆσε τὸν Μωϋσῆν; Διὰ τί κανεὶς δὲν τὸν παρήκουσεν, ὅταν ὤρισε νὰ καταλύεται τὸ Σάββατον ἀπὸ ἐντολῆν πού εἰσῆλθεν ἔξωθεν εἰς τὸν νόμον; Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν ἀνέχεται νὰ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ νόμου τοῦ ἐντολῆ, ἡ ὁποία δὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ νόμου, ἀλλὰ ἔξωθεν εἰσῆλθεν, (πράγμα πού εἶναι κατ' ἐξοχὴν θαυμαστόν), σεις δέ, οἱ ὁποιοὶ δὲν εἰσθε νομοθέται, φροντίζετε τὸν νόμον πέραν τοῦ μέτρου καὶ ὑπερασπίζεσθε αὐτόν. Ἄλλ' ὁ Μωϋσῆς εἶναι ἀξιωματικότερος ἀπὸ σας, ὁ ὁποῖος ὤρισε νὰ καταλύεται ὁ νόμος ἀπὸ ἐντολῆν μὴ νόμιμον.

Ὅταν εἶπεν, «ἴδου τὸν ἄνθρωπον»⁴⁰, δεικνύει ὅτι ὑπάρχει καὶ μερικὴ ὑγεία, ἡ περιτομὴ δηλαδὴ. Καὶ ποία ἡ ὑγεία τῆς περιτομῆς; «Κάθε ψυχὴ πού δὲν θὰ περιτμηθῆ θὰ ἐξολοθρευθῆ»⁴¹, λέγει. Ἐγὼ ἤμεις ἐθεράπευσαν τὸν παραλυτικόν, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε μερικὴν κάκωσιν, ἀλλὰ καθολικὴν ἀδυναμίαν.

Συνεπῶς, «νὰ μὴ κρίνετε μὲ θάσιν τὰ ἐξωτερικὰ φαινόμενα μόνον».

39. Ἰωάν. 7, 24.

40. Ἰωάν. 7, 23.

41. Γεν. 17, 14.

Ἄς ὑπακούωμεν εἰς τὴν ἐντολὴν αὐτὴν, διότι δὲν ἐλέγθη διὰ τοὺς τότε ἀνθρώπους μόνον ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, ὥστε νὰ μὴ φθείρωμεν μὲ κανένα πρᾶγμα τὸ δίκαιον, ἀλλὰ νὰ πράττωμεν τὰ πάντα ὑπὲρ αὐτοῦ. Εἴτε πτωχὸς εἴτε πλούσιος εἶναι κανεὶς, νὰ μὴ προσέχη τὰ πρόσωπα ἀλλὰ νὰ ἐξετάζη τὰ πράγματα. «Δὲν θὰ ἐλεησῆς τὸν πτωχὸν κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης»⁴² λέγει. Τί σημαίνουν οἱ λόγοι αὐτοί; Νὰ μὴ συγκινηθῆς οὔτε νὰ καμφοῆς, λέγει, ἐάν συμῶν νὰ εἶναι πτωχὸς αὐτὸς ποῦ ἔχει διαπράξει τὴν ἀδικίαν. Καὶ ἐάν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ χαριζώμεθα εἰς τὸν πτωχόν, πολὺ περισσότερο δὲν ἐπιτρέπεται αὐτὸ διὰ τὸν πλούσιον.

Αὐτὰ τὰ λέγω ὄχι μόνον πρὸς τοὺς δικαστάς, ἀλλὰ πρὸς ἄλλους τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε εἰς καμμίαν περίπτωση νὰ μὴ καταπατήται τὸ δίκαιον, ἀλλὰ πάντοτε νὰ φυλάσσεται ἀκέραιον.

«Ἄγαπᾶ», λέγει, «τὴν δικαιοσύνην ὁ Κύριος. Ὁ πόσιος ἀγαπᾷ τὴν ἀδικίαν μισεῖ τὴν ψυχὴν του»⁴³. Ἄς μὴ μισήσωμεν λοιπὸν τὰς ψυχὰς μας, οὔτε νὰ ἀγαπήσωμεν τὴν ἀδικίαν. Διότι ὁπωσδήποτε τὸ κέρδος αὐτῆς εἰς τὸ παρὸν εἶναι μικρὸν καὶ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ μηδέν, ἐνῶ εἰς τὸ μέλλον μᾶς προκαλεῖ μεγάλαν ζημίαν. Ἄλλὰ μάλλον οὔτε καὶ ἐδῶ θὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ἀδικίαν. Διότι ἔσταν μὲ πονηρὰν καὶ ἔνοχον συνείδησιν ἐπιδιδώμεθα εἰς τὴν τρυφήν, μήπως αὐτὸ δὲν εἶναι κόλασις καὶ τιμωρία;

Ἄς ἀγαπήσωμεν λοιπὸν τὸ δίκαιον καὶ ποτὲ εἰς καμμίαν περίπτωση ἄς μὴ θλάσωμεν τὸν νόμον αὐτόν. Διότι τί θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἐάν δὲν ἀπέλωμεν, ἀφοῦ πάρομεν μαζί

42. Ἐξέδ. 23, 3.
43. Ψαλμ. 10, 5, 7.

μας τὴν ἀρετὴν; Τί θὰ μᾶς συμπαρασταθῆ ἐκεῖ; Ἡ φιλία καὶ ἡ συγγένειο καὶ ἡ χάρις τοῦ οἰουδήποτε; Καὶ διατὶ λέγω ἡ χάρις τοῦ οἰουδήποτε; Διότι εἴτε τὸν Νδὲ εἴτε τὸν Ἰῶβ εἴτε τὸν Δανιὴλ ἔχομεν πατέρας, δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσῃ καθόλου αὐτό, ἐταν μᾶς ἔχουν προδώσει τὰ ἴδια τὰ ἔργα μας.

Ἄλλὰ ἓνα μόνον χρειάζομεθα, τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς θελαθῆ. Αὐτὴ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μᾶς διασώσῃ καὶ νὰ μᾶς ἀπολλάξῃ ἀπὸ τὸ αἰώνιον πῦρ. Αὐτὴ θὰ μᾶς κατευθύνῃ εἰς τὴν θαλασσίαν τῶν οὐρανῶν, τὴν ὁποίαν εἶθε ἄλλοι μᾶς νὰ ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμην.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ν' (50)

(Ίωάν. ζ' 25 - 86)

«Μερικοί ἀπὸ τοὺς Ἱεροσολυμίτας ἔλεγαν· Δὲν εἶναι αὐτὸς ποὺ ζητοῦν νὰ φονεύσῃ; Ἰβοὺ ὁμιλεῖ δημοσίᾳ καὶ δὲν τοῦ λέγουν τίποτε. Μήπως ἠνώθησαν πραγματικά οἱ ἄρχοντες ἐπὶ αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς; Ἀλλὰ δι' αὐτὸν ἔξερον ἀπὸ ποῦ εἶναι!».

α*. Τίποτε δὲν ὑπάρχει ἀσκόπως εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, (διότι ἔχει γραφῆ ὑπὸ τὴν φάτισιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος). Δι' αὐτὸ ἀς ἐξετάζωμεν τὰ πάντα μὲ ἀκρίθειαν. Διότι εἶναι δυνατὸν καὶ ἀπὸ μίαν λέξιν νὰ εἰρωμεν ὀλόκληρον διδασκαλίαν, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸ κείμενον ποῦ ἔχομεν ἔμπροσθέν μας.

Διότι «μερικοί ἀπὸ τοὺς Ἱεροσολυμίτας ἔλεγαν· Δὲν εἶναι αὐτὸς ποὺ ζητοῦν νὰ φονεύσῃ; Ἰβοὺ ὁμιλεῖ δημοσίᾳ καὶ δὲν τοῦ λέγουν τίποτε». Διὰ τοῦ λοιποῦ προσετέθη ἡ φράσις «μερικοί ἀπὸ τοὺς Ἱεροσολυμίτας»; Ἀποδεικνύει ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν ἀπολαύσει τὰ μεγαλύτερα θαύματα αὐτοὶ ἦσαν χειρότεροι ὄλων. Αὐτοὶ, ποὺ εἶδαν τὸ μεγαλύτερον σημεῖον τῆς

1. Ἰωάν. 7, 25 - 27.

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος θεωρεῖν εἰς τὴν παρούσαν ὁμιλίαν ὅτι ὁ Χριστὸς ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὅτι τὸν ἐγνώριζαν καὶ ὅτι δὲν τὸν ἐγνώριζαν, ὅχι ἀντιφάσκων, ἀλλὰ διὰ τὰ τοὺς εἰς τὴν ἐκείνην ἔργα εἶχαν μὲν κατὰ νοῦν τὴν γῆρα τῆς θεότητός του, ἀλλὰ τὸν ἠνόητον μὲ τὰ ἔργα των. Ἐπίσης ἡ φράσις ἐζητήσεται μὲ καὶ οὐκ εὐρήσεται ἐξεπληρώθη καὶ ἀμέσως ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἱεροσολύμων. Τέλος, οἱ Ἰουδαῖοι ἀνόμεζαν τὰ ἔθνη ἐκαστορὰν τῶν Ἑλλήνων, ἐπειθὴ ἦσαν διεσπαρμένα εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς, ἐν ἀντιθέσει μὲ αὐτοὺς ποὺ ἔμενον μόνον εἰς τὴν Παλαιστίνην.

θεότητός του, ἀνέβησαν τὸ πᾶν εἰς τὴν κρίσιν τῶν διεφθαρμένων ἀρχόντων.

Ἡ δὲν ἦτο μεγάλο θαῦμα τὸ γεγονός ὅτι ἐνῶ τοὺς εἶχε κυριεύσει μανία καὶ ἐπεδίωκων νὰ τὸν φονεύσῃ καὶ περιεφέροντο καὶ τὸν ἀνεζήτησαν διὰ νὰ τὸν ἀφανίσῃ, τῶρα, ποὺ τὸν εἶχαν εἰς τὰς χεῖράς των, νὰ ἡσυχάζουν ἑαφνικά; Ποῖος τὸ ἔκαμεν αὐτό; Ποῖος ἔσβυσε τὴν τόσην τῶν μανίαν;

Καὶ ὅμως, ὕστερα ἀπὸ τὸσαν μεγάλα θαύματα, κότεσε τὴν ἀνοησίαν καὶ τὴν μανίαν των. «Δὲν εἶναι αὐτὸς ποὺ ζητοῦν νὰ φονεύσῃ;». Πρόσεξε πῶς κατηγοροῦν τοὺς ἑαυτοὺς των. «Τὸν ὅποιον ζητοῦν», λέγει, «νὰ φονεύσῃ καὶ δὲν τοῦ λέγουν τίποτε». Καὶ ὅχι μόνον δὲν τοῦ λέγουν τίποτε, ἀλλὰ, καὶ ἐπὶ δημοσίᾳ ὁμιλεῖ, σιωποῦν. Διότι ὅποιος ὁμιλεῖ δημοσίᾳ καὶ μὲ κάθη ἐλευθερίαν, αὐτὸς τοὺς ἐξοργίζει περισσότερο. Ἀλλὰ δὲν ἔκαναν τίποτε.

«Μήπως ἠνώθησαν πραγματικά οἱ ἄρχοντες ἐπὶ αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς;».

Ἐσεῖς τί νομίζετε; Ποῖαν γνώμην ἔχετε δι' αὐτόν; Τὴν ἀντίθετον, λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς. Δι' αὐτὸ ἔλεγαν· «Ἀλλὰ δι' αὐτόν ἔξερον ἀπὸ ποῦ εἶναι».

Μεγάλη ἡ πονηρία καὶ ἡ ἐναντιολογία των. Δὲν ἀκολουθοῦν οὔτε τὰς ἀποφάσεις τῶν ἀρχόντων, ἀλλὰ παίρνουν ἄλλην διεφθαρμένην ἀπόφασιν, ἀνταξίαν τῆς ἀνοησίας των.

Ἐγνώριζομεν αὐτόν», λέγει, ἰσχυρὰ ποῦ εἶναι. Διὰ τὸν Χριστὸν ὅμως, ἐπὶ ἐκείνη, κανεὶς δὲν θά ἐξέρη ἀπὸ ποῦ εἶναι².

Καὶ ὅμως οἱ ἄρχοντες σας, ἐπὶ ἠρωτήθησαν, ἔλεγον ὅτι «γεννᾶται εἰς τὴν Βηθλεέμ»³. Ἐπίσης μερικοί

2. Ἰωάν. 7, 27.

3. Ματθ. 2, 5.

ἄλλοι ἔλεγαν· «Ἥμεῖς γνωρίζομεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀμιμη-
σεν εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἀλλὰ δι' αὐτὸν δὲν γνωρίζομεν
ἀπὸ ποῦ εἶναι»⁴. (Κύτταξε λόγους μεθυσμένων). Καὶ
πάλιν· «Μήπως ὁ Χριστὸς ἔρχεται ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν;
Δὲν κατάγεται ἀπὸ τὴν κοινόπολιν Βηθλεέμ;»⁵.

Εἶθες γνώμην ἀνθρώπων ποῦ κατέχονται ἀπὸ μα-
νίας; Γνωρίζομεν καὶ δὲν γνωρίζομεν. Ἀπὸ τὴν Βηθλεέμ
ἔρχεται ὁ Χριστὸς. «Διὰ τὸν Χριστὸν ὅμως, ὅταν ἔλθῃ,
κανεὶς δὲν θὰ ξέρῃ ἀπὸ ποῦ εἶναι». Τί σαφέστερον ὑ-
πάρχει ἀπὸ τὴν διαμάχην αὐτὴν; Διότι πρὸς ἓνα μόνον
ἀπέθλεσαν, νὰ μὴ πιστεύσουν δηλαδὴ.

Καὶ ὁ Χριστὸς τί ἀπαντᾷ εἰς αὐτά;

«Μὲ γνωρίζετε καὶ ξέρετε ἀπὸ ποῦ εἶμαι. Καὶ δὲν
ἔχω ἔλθει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου, ἀλλ' ἐκεῖνος ποῦ μὲ ἀ-
πέστειλεν εἶναι ἀληθινὸς καὶ σεῖς δὲν τὸν γνωρίζετε»⁶.
Καὶ πάλιν· «Ἐάν μὲ ἐγνωρίζετε, θὰ ἐγνωρίζετε καὶ τὸν
Πατέρα μου»⁷.

Κατὰ ποῖαν ἔννοιαν λοιπὸν τοὺς λέγει ὅτι καὶ τὸν
γνωρίζουν καὶ ξέρουν ἀπὸ ποῦ εἶναι καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο
μέρος τοὺς λέγει ὅτι οὐτε αὐτὸν γνωρίζουν οὐτε τὸν Πα-
τέρα του;

Δὲν ἀντιφάσκει, θέθαια. Μὴ σκέπτεσκα κάτι παρό-
μοιον. Ἀντιθέτως, ἔχουν συνοχὴν καὶ συνέπειαν οἱ λόγοι
του. Ἀλλὰ ἄλλου εἶδους γνώσιν ἐννοεῖ ὅταν λέγῃ, «δὲν
ξέρετε»⁸, ὅπως ὅταν λέγῃ· «Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἥλαι εἶναι υἱοὶ
κακοὶ καὶ δὲν γνωρίζουν τὸν Κύριον»⁹, καὶ πάλιν· «Ὁ

4. Ἰωάν. 9, 29.

5. Ἰωάν. 7, 41-42.

6. Ἰωάν. 7, 28.

7. Ἰωάν. 14, 7.

8. Ἰωάν. 7, 29.

9. Α' Βασίλ. 2, 12.

Ἰσραὴλ δὲν μὲ ἐγνωρίσεν»¹⁰. Ὅπως λέγει καὶ ὁ Παῦ-
λος· «Ὁμολογοῦν ὅτι γνωρίζουν τὸν Θεόν, ἀλλὰ μὲ τὰ
ἔργα των τὸν ἀρνοῦνται»¹¹.

Εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ μὴ γνωρίζῃ ἐκεῖνος ποῦ
νομίξει ὅτι γνωρίζει.

Τὸ ἐξῆς τοὺς λέγει δηλαδὴ· Ἐάν μὲ ἐγνωρίζετε,
θὰ ἤξερατε ὅτι εἶμαι υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Διότι τὰ «πῶθεν εἶ-
μί», δὲν ἀναφέρεται ἐδῶ εἰς τὸν τόπον καὶ αὐτὸ ἀπο-
δεικνύεται ἀπὸ τὴν συνέχειαν· «Δὲν ἔχω ἔλθει ἀπὸ τὸν
ἑαυτὸν μου, ἀλλ' ἐκεῖνος ποῦ μὲ ἔστειλεν εἶναι ἀληθι-
νὸς καὶ αὐτὸν σεῖς δὲν τὸν γνωρίζετε». Ἄγνοισαν ἐδῶ
ἐννοεῖ τὴν ἄγνοιαν ποῦ προκύπτει ἀπὸ τὰ ἔργα, ὅπως
καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Ὁμολογοῦν ὅτι γνωρίζουν τὸν Θε-
όν, ἀλλὰ μὲ τὰ ἔργα των τὸν ἀρνοῦνται. Διότι ἡ ἀμαρ-
τία δὲν προήρχετο ἀπὸ ἄγνοιαν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν κακίην
καὶ πονηρὰν διάθεσιν των. Καὶ ἀπειθῆ τὸ γνωρίζουν
αὐτὸ, ἐπιθυμοῦν νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν ἄγνοιαν.

Ἀλλὰ ποῖαν εἰρημὸν ἔχουν τὰ λεγόμενα; Διότι κα-
τὰ ποῖαν λογικὴν, ἐνῶ θέλει νὰ τοὺς ἐλέγξῃ, ἐπαναλαμ-
θάνει τοὺς ἰδικούς των λόγους;

Πραγματικὰ, ὅταν ἐκεῖνοι εἶπαν· «Δι' αὐτὸν γνω-
ρίζομεν ἀπὸ ποῦ εἶναι», ὁ Ἰησοῦς ἐπρόσθεσεν· «Καὶ μὲ
γνωρίζετε». Διατί, μήπως ἐκεῖνοι εἶπαν ὅτι «δὲν σὲ γνω-
ρίζομεν»; Καὶ αὐτοὶ λοιπὸν τὸ ἔβιον ἔλεγαν, ὅτι «σὲ
γνωρίζομεν», ἀλλὰ λέγοντες τὸ «γνωρίζομεν ἀπὸ ποῦ
εἶναι», τίποτε ἄλλο δὲν ἐννοοῦσαν, παρὰ ὅτι κατάγεται
ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ τέκτονος, ἐνῶ ὁ Κύ-
ριος τοὺς ἀνύμωπε πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅταν τοὺς ἔλεγεν·
«Γνωρίζετε ἀπὸ ποῦ εἶμαι». Δηλαδὴ, οὐκ ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ
ὑποπτεύεσθε, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ εἶναι ἐκεῖνος ποῦ μὲ
ἀπέστειλεν. Διότι ὅταν τοὺς εἶπεν ὅτι «ἐάν ἦλθα ἀπὸ

10. Ἦσ. 1, 3.

11. Τίτ. 1, 16.

τὸν ἑαυτὸν μου», αὐτὸ ὑπαινίσσεται, ὅτι δηλαδὴ ἤξεραν ὅτι τὸν ἀπέστειλεν ὁ Πατήρ, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὸ ἀπεκάλυπταν.

Συνεπῶς, τοὺς ἐλέγχει μὲ δύο τρόπους. Κατὰ πρῶτον διότι φέρει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἀποκαλύπτει ὅσα ἔλεγον μυστικῶς μεταξὺ τῶν καὶ δεύτερον διότι ἐφάνερωσε καὶ τὰς ἀποκρύφους σκέψεις τῶν. Δηλαδή ὡς νὰ τοὺς ἔλεγον· Δὲν εἶμαι κανεὶς ἀπὸ τοὺς περιφρονημένους, οὔτε κάποιος πού ἤλθε χωρὶς σκοπὸν.

«Ἄλλ' εἶναι ἀληθινὸς ἐκεῖνος πού μὲ ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν σεῖς δὲν τὸν γνωρίζετε». Τί σημαίνει, «εἶναι ἀληθινὸς ἐκεῖνος πού μὲ ἀπέστειλεν»; Ἐάν εἶναι ἀληθινός, ἄρα μὲ ἀπέστειλε διὰ τὴν ἀλήθειαν. Ἐάν εἶναι ἀληθινός, εἶναι φυσικὸν καὶ ὁ ἀπέσταλμένος του νὰ εἶναι ἀληθινός.

β'. Ἀλλὰ καὶ μὲ ἄλλον τρόπον τὸ ἐπιτυγχάνει αὐτὸ καὶ τοὺς ἀποστομῶνει μὲ τοὺς ἴδιους τοὺς λόγους τῶν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἔλεγον· «Διὰ τὸν Χριστὸν, ὅταν θὰ ἔλθῃ, κανεὶς δὲν γνωρίζει ἀπὸ ποῦ εἶναι», τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι καὶ μὲ θάσιν τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ ἴδιος εἶναι ὁ Χριστός. Διότι ἐκεῖνοι τὸ «κανεὶς δὲν γνωρίζει» τὸ ἔλεγον διὰ νὰ ἀντιδιασταλείουν κάθε τοπικὸν προσδιορισμὸν. Ὁ Κύριος ὁμῶς καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἀποδεικνύει ὅτι αὐτός εἶναι ὁ Χριστός, διότι προῆλθεν ἀπὸ τὸν Πατέρα. Καὶ σὲ κάθε περίπτωσιν τοῖζει ὅτι αὐτὸς μόνον γνωρίζει καλὰ τὸν Πατέρα. Ὅπως ὅταν λέγῃ· «Ὅχι ὅτι ἔχει ἴδιαι κανεὶς τὸν Πατέρα, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνος πού εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν»¹².

Τὰ ὅσα εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἐξώργισαν. Διότι μὲ τὸ νὰ τοὺς εἶπῃ ὅτι «δὲν γνωρίζετε αὐτὸν» καὶ τὸ ὅτι τοὺς ἠλεγξε ὅτι μολοντί ἔχουν γινῶσιν προσκαιοῦνται

12. Ἰωάν. 6, 46.

ὅτι ἀγνοοῦν, ἦσαν αὐτὰ ἀρκετὰ διὰ νὰ τοὺς προσβάλουν καὶ νὰ τοὺς ἐξοργίσουν.

Ἐζήτουν τότε νὰ τὸν πιάσουν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἤπλωσεν ἐπάνω του τὸ χερί του, διότι δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα του»¹³.

Βλέπεις ὅτι αὐτοὶ ἀοράτως συγκρατοῦνται καὶ ὅτι ὁ θυμὸς χαλινοῦται; Διατί ὁμῶς δὲν εἶπεν ὅτι τοὺς συνεκράτει ἀοράτως, ἀλλ' εἶπεν ὅτι «δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα του»; ἠθέλησεν ὁ Εὐαγγελιστὴς νὰ ἰσχυρῶς ἀμφωνῆται μὲ τὰ ἀνθρώπινα δεδομένα καὶ κατὰ τρόπον ταπεινότερον, ὥστε νὰ θεωρήσουν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι καὶ ἄνθρωπος. Ἐπειδὴ λοιπὸν λέγει πάντοτε τὰ ἀνώτερα δι' αὐτὸν, παρεμβάλλει καὶ αὐτὰ τὰ ταπεινότερα.

Ὅταν δὲ λέγῃ ὁ Κύριος «ὅτι εἶμαι ἀπὸ αὐτὸν», δὲν ἐννοεῖ ὅτι μοθαίνει ὅπως οἱ προφῆται, ἀλλ' ὅτι βλέπει τὸν Θεὸν καὶ εἶναι μαζί του. «Τὸν γνωρίζω», λέγει, «διότι ἐγὼ εἶμαι ἀπὸ αὐτὸν».

Βλέπεις ὅτι πρὸς κάθε κατεῦθυνα αὐτὸ ἐπιθυμεῖ νὰ τοῖσῃ, τὸ ὅτι «δὲν ἦλθα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου» καὶ ὅτι «ἐκεῖνος πού μὲ ἀπέστειλεν εἶναι ἀληθινός» καὶ ὅτι ἐκεῖνο καταπολεμεῖ κυρίως, τὸ νὰ μὴ θεωρηθῇ ξένος πρὸς τὸν Θεόν;

Καὶ πρόσεξε πῶσον μεγάλο εἶναι τὸ κέρδος τῶν ταπεινῶν λόγων. Διότι ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ πολλοί, γράφει ὁ Εὐαγγελιστὴς, ἔλεγον· «Ὅταν ἔλθῃ ὁ Χριστὸς μήπως θὰ κἀν περισσότερα θαύματα ἀπὸ ὅσα κάνει αὐτός;»¹⁴.

Πόσα θαύματα ἔκανεν; Διότι μέχρι τῶρα τρία θαύματα ἀνέφερον ὁ Εὐαγγελιστὴς, τὸ θαῦμα τοῦ οἴνου, τὴν

13. Ἰωάν. 7, 30.

14. Ἰωάν. 7, 31.

θεραπεία τοῦ παραλύτου καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θαλασικοῦ καὶ τίποτε περισσότερο δὲν διηγῆθη. Ὅθεν εἶναι φανερόν αὐτὸ πού, πολλὰκις εἶπα, ὅτι δηλαδὴ οἱ Εὐαγγελιστὰι παραλείπουσι τὰ περισσότερα γεγονότα καὶ δι' ἐκείνα μόνον κάνουν λόγον διὰ τὰ ὅποια οἱ ἄρχοντες ἐδείκνυαν κακὴν συμπεριφορὰν.

«Ἐξήτουν λοιπὸν νὰ τὸν πιάσουν» καὶ νὰ τὸν φωνεύσουν. Ποῖοι; Ὅχι βέβαια τὸ πλῆθος, τὸ ὅποιον δὲν ἐπεθόμει τὴν ἐξουσίαν, οὔτε καὶ γίνεται δοῦλον εἰς τὸν φθόνον, ἀλλὰ οἱ ἱερεῖς. Διότι οἱ ἄνωγοι τοῦ πλῆθους ἔλεγαν: «Ὅταν ἔλθῃ ὁ Χριστὸς μήπως θὰ κάνῃ περισσότερα θαύματα;».

Βέβαια, οὔτε ἡ ἀντίληψις αὐτῆ ἦτο ἡ ὀγιῆς πίστεως, ἀλλὰ ἦτο ἡ πίστις τοῦ χυδαίου ὄχλου. Διότι ἀφοῦ λέγουν, «ὅταν ἔλθῃ», ἀποδεικνύουν ὅτι δὲν ἐπίστευαν ἀπολύτως ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ Χριστὸς.

Ἡ μήπως ἠμποροῦμεν νὰ εἰπωμεν τὸ ἀκόλουθον, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀνωτέρα γνώμη διετυπώθη ὡς ὑπόθεσις ἀπὸ τὰ πλῆθη τοῦ λαοῦ. Διότι ὅπως οἱ ἄρχοντες ἐφρόντιζαν μὲ μεγάλον ζῆλον νὰ ἀποδείξουν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ὅτι δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστὸς, ἔτσι καὶ τὰ πλῆθη εἶπαν: Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστὸς. Μήπως ἐκεῖνος θὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ αὐτόν; Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς πού συνεχῶς ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ὅσοι ἔχουν χαμηλὴν θρησκευτικὴν πίστιν δὲν προσελκύονται οὔτε ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν οὔτε ἀπὸ τὰς διηγηγίας παρὰ μόνον ἀπὸ τὰ θαύματα.

«Οἱ Φαρισαῖοι ἤκουσαν τὸν κόσμον νὰ ψιθυρίζῃ καὶ ἔστειλαν ὑπηρέτας, διὰ νὰ τὸν πιάσουν»¹⁵.

Βλέπετε ὅτι ἡ κατάλυσις τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου ἦτο πρόσχημα; Ἐκεῖνο πού τοὺς ἀπασχόλει κυρίως ἦ-

15. Ἰωάν. 7, 32.

το αὐτό¹⁶: Ἐδῶ λοιπὸν ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τοῦ ἀποδώσουν καμίαν κατηγορίαν, οὔτε διὰ τοὺς λόγους του οὔτε διὰ τὰς πράξεις του, ἤθελαν νὰ τὸν συλλάβουν ἐξ αἰτίας τοῦ πλῆθους.

Καὶ οἱ ἴδιοι δὲν εἶχαν τὴν τόλμην, ἐπειδὴ ὀπώπεύοντο τὸν κίνδυνον, δι' αὐτὸ ἔστειλαν τοὺς ὑπηρέτας νὰ ἐκτεθοῦν. Πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀγάπη των διὰ τὴν ἐξουσίαν καὶ πόση ἡ μενία των. Ἡ μᾶλλον πόση μεγάλη εἶναι ἡ ἀνοησία των. Ἐπειδὴ οἱ ἴδιοι ἐπεχείρησαν πολλὰς φορές νὰ συλλάβουν τὸν Ἰησοῦν καὶ δὲν τὸ ἐπέτυχαν, δι' αὐτὸ ἀνέθεσαν τὴν ὑπόθεσιν εἰς τοὺς ὑπηρέτας, διὰ νὰ καταπραύουν ἀπλῶς τὸν θυμὸν των. Μολονοῦι πολλὰ τοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς καὶ κατὰ τὸ θαῦμα πού ἔκανε εἰς τὴν κολυμβήθραν¹⁷, δὲν ἔκαναν ὅμως παρομοίαν ἐνέργειαν. Ἐκαναν βέβαια λόγον διὰ σύλληψιν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐπεχείρησαν. Εἰς τὴν προκειμένην ὁμως περίπτωσιν δὲν ἠμποροῦν πλέον νὰ ὑποφέρουν ἄλλο, διότι ὁ κόσμος ἐπρόκειτο νὰ τρέξῃ κοντὰ του.

Καὶ ὁ Χριστὸς τί ἔκανε;

«Ὀλίγον χρόνον θὰ εἶμαι ἀκόμη μαζί σας»¹⁸. Ἐνθ' εἶχε τὴν δύναμιν νὰ καταπλήξῃ καὶ νὰ ἐκφοδῆσῃ τοὺς ἀκροατὰς του, λέγει λόγους πλήρεις ταπεινοφροσύνης. Δηλαδὴ, ὡς νὰ ἔλεγεν: Διατί φροντίζετε νὰ μὲ φονεύετε καὶ νὰ μὲ ἀφανίσετε; Κάνετε ὑπομονὴν ὀλίγον χρόνον καὶ δὲν θὰ ἀνεχθῶ νὰ μὲ κατέχετε ἔστω καὶ ἂν τὸ θέλετε.

Εἰς τὴν συνέχειαν διὰ νὰ μὴ νομίση κανεὶς ὅτι τὸ «ὀλίγον χρόνον θὰ εἶμαι ἀκόμη μαζί σας» σημαίνει τὸν κοινὸν θάνατον, (διότι αὐτὸ ἐνόμισαν), διὰ νὰ μὴ νομίση λοιπὸν κανεὶς αὐτὸ καὶ ὅτι μετὰ τὸν θάνατον δὲν ἔ-

16. Νὰ πιάσουν τὸν λαόν ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο ὁ Μεσσίας.

17. Πρὸβλ. Ἰωάν. 5, 1 ἔξ.

18. Ἰωάν. 7, 33.

κανε καμμίαν ἐνέργειαν, προσέθεσεν «Καί ὅπου εἶμαι ἐγώ, δὲν ἠμπορεῖτε σεις νὰ ἐλθετε»¹⁹. Ἐάν ὁμως ἐπρόκειτο νὰ παραμείνῃ νεκρός, τότε ἠμποροῦσαν νὰ ὑπάγουν, διότι ὅλοι ἐκεῖ ἀπερχόμεθα.

Τὰ ὅσα εἶπεν ὁ Ἰησοῦς συνεκίνησαν τοὺς πλῆθος ἀπλοῦς ἀπὸ τὸ πλῆθος, ἐνῶ τοὺς θρασεῖς τοὺς ἐφόβησαν. Ἀντίθετα, οἱ φιλαμαθέστεροι ἐσπευδαν νὰ τὸν ἀκροασθοῦν, ἐπειδὴ ἐνόμιζαν ὅτι ὀλίγος χρόνος ὑπολείπεται ἀκόμη καὶ δὲν ὑπῆρχε δυνατότης νὰ ἀπολαμβάνουν συνεχῶς αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν.

Καὶ δὲν εἶπεν ἀπλῶς, εἶμαι ἐδῶ, ἀλλὰ «εἶμαι μαζί σας». Δηλαδή, εἶτε μὲ διώκετε εἶτε μὲ ἐξορίζετε, διὰ μικρὸν χρονικὸν διάστημα δὲν θὰ παύσω νὰ τακτοποιῶ ὅ,τι εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον σας καὶ νὰ σᾶς λέγω τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν σωτηρίαν σας καὶ νὰ σᾶς συμβουλεύω.

«Καὶ θὰ ὑπάγω εἰς ἐκεῖνον ποῦ μὲ ἀπέστειλεν»²⁰. Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἦσαν ἱκανοὶ νὰ φοβήσουν καὶ νὰ προκαλέσουν ἀγωνίαν. Διότι φανεράνουν ὅτι θὰ τὸν χρειασθοῦν. «Θὰ μὲ ζητήσετε», λέγει, ὅχι μόνον δὲν θὰ μὲ λησμονήσετε, ἀλλὰ «θὰ μὲ ζητήσετε καὶ δὲν θὰ μὲ εὔρετε»²¹.

Καὶ τότε τὸν ἀνεζήτησαν οἱ Ἰουδαῖοι: Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς λέγει ὅτι καὶ γυναῖκες ἐκλείων δι' αὐτόν²². Εἶναι θε φυσικὸν καὶ ὅλοι πολλοὶ καὶ ἀμίως ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐκυριεύετο ἡ πόλις²³ νὰ ἐνθυμηθοῦν τὸν

19. Ἰωάν. 7, 34.

20. Ἰωάν. 7, 34.

21. Ἰωάν. 7, 34.

22. Πρὸβλ. Λουκ. 23, 27.

23. Πρόκειται διὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τὸν Τίτον τὸ 70 μ.Χ.

Ἰησοῦν καὶ τὰ θαύματά του καὶ νὰ ἀναζητοῦν τὴν παρουσίαν του.

Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν τὰ προσέθεσεν, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς προσελκύσῃ. Πραγματικά, τὸ ὅτι ὁ χρόνος ποῦ ὑπελείπετο ἦτο ὀλίγος καὶ τὸ ὅτι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν θὰ τὸν ἐπῆσθον καὶ ἀκόμη τὸ ὅτι δὲν θὰ ἠδύναντο πλεον νὰ τὸν εὑροῦν ἦσαν ἱκανὰ νὰ πείσουν τὸν καθένα νὰ ἐλθῇ πλησίον του. Ἐάν ὁμως δὲν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ποθητὴ ἡ παρουσία του, δὲν θὰ ἐφαίνετο ὅτι τοὺς εἶπε κάτι μεγάλο. Πάλιν ὁμως, ἐάν ἐπρόκειτο νὰ εἶναι ποθητὴ καὶ ἠμποροῦσαν νὰ τὸν εὑροῦν, ἀσφαλῶς δὲν θὰ τοὺς ἐτάρασαν τόσο.

γ'. Ἐπίσης, ἐάν ἐπρόκειτο νὰ εἶναι μαζί των διὰ μεγάλο χρονικὸν διάστημα, θὰ καθίσταντο ἀδιάφοροι. Τώρα ὁμως ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τοὺς παραθεῖ καὶ τοὺς φοβίζει.

Ἡ φράσις «θὰ ὑπάγω πρὸς ἐκεῖνον ποῦ μὲ ἀπέστειλεν» ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν ὅτι δὲν θὰ πάθῃ καμμίαν θλάθην ἀπὸ τὰς ἐπιθουλὰς των καὶ ἀκόμη ὅτι τὸ πάθος του εἶναι ἐκούσιον.

Δύο λοιπὸν προφητείας εἶπεν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι θὰ ἀπέλθῃ μετ' ὀλίγον χρόνον καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι αὐτοὶ δὲν θὰ ὑπάγουν πρὸς αὐτόν. Τὸ νὰ προλέγῃ κανεὶς τὸν θάνατόν του δὲν ἀνήκει εἰς τὰς δυνατότητας τοῦ ἀνθρώπου. Διότι κύτταξε τὸν Δαυὶδ ποῦ λέγει: «Γνώρισέ μου, Κύριε, τὸ τέλος μου καὶ ποῦς εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν μου, διὰ νὰ μάθω εἰς τί ὑστερῶ»²⁴. Κανεὶς ὁμως δὲν τὸ ἐμαθεῖν αὐτὸ ποτέ. Ἀπὸ τὸ εἶναι διαθεθαίῳναι τὸ ὄλο²⁵.

24. Ψαλμ. 38, 5.

25. Ἀπὸ τὴν πρόρρησιν τοῦ θανάτου ἐπαληθεῖται τὸ ὅτι δὲν θὰ ἠμπορέσων νὰ ὑπάγουν πλησίον του.

“Ἐχω τὴν γνώμην ὅτι κάνει κάποιον ὀπαικισμὸν καὶ πρὸς τοὺς ὑπηρέτας καὶ ὅτι καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀπειθῶναι τὸν λόγον, πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ τοὺς συνεκλόνησεν, ἐπειδὴ τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι ἐγνώριζε τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεώς των. Δηλαδή, ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν Περιμεινατὲ ὄλιγον καὶ θὰ φύγω.

“Ἐλεγαν λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι μεταξύ των Ποῦ πρόκειται νὰ ὑπάγῃ αὐτός;»²⁶.

Καὶ ὁμοῦ αὐτοὶ ποῦ εἶχαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὴν παρουσίαν του, ποῦ ἔκαναν τὸ πᾶν διὰ νὰ μὴ τὸν βλέπουν, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐρωτοῦν ποῦ θὰ ὑπάγῃ, ἀλλὰ νὰ ἀναφανήσουν· Ἰᾶς εὐχαριστεῖ ἡ εἰδησις αὐτὴ καὶ πότε θὰ πραγματοποιηθῇ; Ἄλλὰ συνεκινήθησαν κάπως ἀπὸ τὰ λεχθέντα καὶ συζητοῦν μεταξύ των καὶ διατυπώνουν ἀνοήτους εἰκασίας διὰ τὸ ποῦ σκοπεῖ νὰ ὑπάγῃ.

“Μήπως πρόκειται νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων;»²⁷.

Τὶ σημαίνει ἡ φράσις «εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων»;

“Ἐτοὶ ἀνόμαζαν οἱ Ἰουδαῖοι τὰ διάφορα ἔθνη, ἐπειδὴ ἦσαν διεσπαρμένα εἰς ἄλλην τὴν γῆν καὶ ἤρχοντο χωρὶς περιορισμοὺς εἰς ἐπικοινωνίαν μεταξύ των. Καὶ οἱ ἴδιοι ὁμοῦ ὀφίσταντο τὸ ἄνοητος αὐτῶ, διότι καὶ αὐτοὶ ἦσαν διασπορά. Παλαιότερον θεθεῖα ἐλόκληρον τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος ἦτο συγκεντρωμένον εἰς ἓνα τόπον καὶ δὲν ὑπῆρχε δυνατότης νὰ εἴρῃς ἄλλοθ Ἰουδαίους παρὰ εἰς τὴν Παλαιστίνην μόνον. Πέραν αὐτῶν διασπορὰν ἀνόμαζαν καὶ τοὺς Ἕλληνας, διὰ νὰ τοὺς περιπαίξουν καὶ νὰ καυχηθοῦν διὰ τὸ ἔθνος των.

26. Ἰωάν. 7, 35.

27. Ἰωάν. 7, 35.

Ποῖα εἶναι λοιπὸν ἡ σημασία τοῦ «ἔπου θὰ ὑπάγῃ ἐγὼ εἰς δὲν δύνασθε νὰ ἔλθετε»;

Διότι τότε οἱ Ἰουδαῖοι ἀνεμυγνῶντο μὲ τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς κάθε σημείον τῆς οἰκουμένης ὑπῆρχαν Ἰουδαῖοι. Συνεπῶς, ἐὰν ἐννοοῖσε τοὺς Ἕλληνας, δὲν θὰ ἔλεγεν «ἔπου δὲν δύνασθε νὰ ἔλθετε». Ὅταν δὲ ἀνερωτήθησαν «Μήπως πρόκειται νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων;» δὲν εἶπαν, διὰ νὰ τοὺς λυμαινεται, ἀλλὰ «διὰ νὰ τοὺς διδάσκῃ»²⁸. Ἐτοὶ λοιπὸν ἀφῆσαι τὴν ὀργὴν καὶ ἐπίστευσαν εἰς τοὺς λόγους του. Διότι, ἐὰν δὲν ἐπίστευαν, δὲν θὰ συνεζήτουν μεταξύ των ποῖα ἡ σημασία τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ.

Ἄλλ' αὐτὰ μὲν ἐλέχθησαν πρὸς ἐκεῖνους, ὑπάρχει ὁμοῦ φόβος μήπως ἰσχύουν καὶ δι' ἡμᾶς τὰ λεγόμενα, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ὑπάγωμεν, ἔπου εἶναι ὁ Ἰησοῦς, ἐξ αἰτίας τῆς ζωῆς μας ποῦ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἁμαρτίας. Καὶ διὰ τοὺς μαθητὰς λέγει· «Θέλω ἔπου εἶμαι ἐγὼ νὰ εἶναι μαζί μου καὶ ἐκεῖνοι»²⁹, ἐνδὲ δι' ἡμᾶς φοβοῦμαι μήπως λεχθῇ τὸ ἀντίθετον, ὅτι «ἔπου εἶμαι ἐγὼ, δὲν δύνασθε νὰ ἔλθετε». Διότι ὅταν πράττωμεν ἀντίθετα πρὸς τὰς ἐντολάς του, πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖ; Ἄλλωστε καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἐὰν κανεὶς ἀπὸ τοὺς στρατευομένους ἐνεργεῖ κατὰ τρόπον ἀνάξιον τοῦ θασιλέως, ὅχι μόνον δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἴδῃ τὸν θασιλέα, ἀλλὰ, ἀφοῦ χάσῃ τὴν θέσιν του, θὰ ὀπισθῇ καὶ τὴν χειροτέραν τιμωρίαν.

Πραγματικά, ὅταν εἴμεθα ἀρπαγες, πλεονέκται, ἀδικοὶ καὶ ἐπιθετικοί, ὅταν δὲν τηρῶμεν τὴν ἐντολὴν τῆς ἐλεημοσύνης, δὲν θὰ συνηθῶμεν νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖ, ἀλλὰ θὰ πάθωμεν ὅτι συνέθη εἰς τὰς μορὰς παρθένης.

28. Ἰωάν. 7, 35.

29. Ἰωάν. 17, 24.

Διότι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ εἰσέλθουν ἐκεῖ ποὺ ἔκρεπε, ἀλλ' ἀνεχώρησαν, ὅταν ἐσθῆσαν αἱ λαμπάδες των. Διηλαθῆ, ὅταν τις ἐγκατέλειπεν ἡ χάρις. Τὴν φλόγα ἐκαίην, τὴν ὅποιαν ἐδέχθημεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν³⁰ μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀν θέλωμεν θά τὴν καταστήσωμεν ζωηροτέραν, ἀν ἡμῶς δὲν θέλωμεν, γρήγορα θά τὴν χάσωμεν. Καὶ ὅταν σῆσῃ αὐτή, δὲν παραμένει τίποτε ἄλλο παρὰ σκότος μέσα εἰς τὰς ψυχὰς μας. Ὅπως δηλαδῆ, ὅταν καὶ ἡ λαμπάς, ὑπάρχει πολὺ φῶς, καθ' ὅμοιον τρόπον, ὅταν τελειώσῃ, δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ γίνῃ σκότος. Δι' αὐτὸ λέγει: «Τὰ Πνεῦμα μὴ τὸ σῆθνετε»³¹. Καὶ σῆθνει, ὅταν δὲν ἔχη ἔλαιον, ὅταν φυσίξῃ δυνατὸς ἀνεμὸς πέραν τοῦ συνήθους, ὅταν συμπίεζεται καὶ στενοχωρῆται, (διότι πραγματικὰ ἔτσι σῆθνει ἡ φωτιὰ). Κυριεύεται δὲ τὸ Πνεῦμα ἀπὸ τὰς βιοτικὰς φροντίδας καὶ σῆθνει ἀπὸ τὴν ποιηρὰν ἐπιθυμίαν.

Τίποτε ἀπὸ τὰ ἀναφερθέντα δὲν σῆθνει τόσοσ τὴν φλόγα αὐτὴν ὅσον ἡ ἀπανθρωπία, ἡ σκληρότης καὶ ἡ ἀρπαγὴ. Διότι ὅταν δὲν ἔχη ἔλαιον καὶ ριψόμεν νερὸ ψυχρὸν, (αὐτὸ εἶναι ἡ πλεονεξία, ποὺ παγώνει τὰς ψυχὰς τῶν ἀδικουμένων μὲ τὴν λύπην), πῶς θά ἠμπορέσῃ λοιπὸν νὰ παραμείνῃ ἀναμμένη;

Θά ἀποθάνωμεν φέροντες μαζί μας κόνιν καὶ τέφραν καὶ πολὺν καπνὸν, ποὺ θά μᾶς κατηγορῇ ὅτι ἐσῆσάμεν τὰς λαμπάδας. Διότι ὅπου ὑπάρχει καπνὸς, κατ' ἀνάγκην κάποιο πῦρ ἔχει σῆθσει. Ἄλλ' εἶθε νὰ μὴ συμβῆ νὰ ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν ποὺ λέγει: «Δὲν σᾶς γνωρίζω»³². Ἄλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν αὐτὴν, παρὰ μόνον ὅταν ἴδωμεν ἕνα πτωχὸν καὶ συμπεριφερόμεθα ὡς νὰ μὴ τὸν ἀντικρύσωμεν; Ὅταν

30. Κατὰ τὸ βάπτισμα.

31. Α' Θεοσ. 5, 19.

32. Ματθ. 25, 12.

ἡμεῖς ἀγνωθῶμεν τὸν πεινῶντα Χριστὸν, θά μᾶς ἀγνοήσῃ καὶ αὐτός, ὅταν θά χρειάζωμεθα τὸ ἔλεός του. Καὶ δικαίως. Διότι ὅποιος ἀδιαφορεῖ διὰ τὸν θλιβόμενον καὶ δὲν δίδει ἀπὸ τὰ ἰδικὰ του, πῶς θά ζητήσῃ νὰ λάθῃ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ δὲν τοῦ ἀνήκουν;

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν σᾶς παρακαλῶ νὰ κάνωμεν τὸ πᾶν καὶ νὰ χρησιμοποιοῦμεν ὅλους τοὺς τρόπους, ὥστε νὰ μὴ μᾶς λείψῃ τὸ ἔλαιον, ἀλλὰ νὰ ἀνάψωμεν τὰς λαμπάδας μας καὶ νὰ εἰσέλθωμεν μαζί μὲ τὸν νυμφίον εἰς τὸν νυμφῶνα, τὸν ὅποιον εἶθε ὅλοι νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μαζί μὲ τὸν ὅποιον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΑ' (51)

(Ίωάν. ζ', 37-44)

«Κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν¹ τὴν μεγάλην τῆς ἐορτῆς ἐστάθη² ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐφώνησε δυνατὰ. Ἐάν κανεὶς διψᾷ³, ἄς ἐλθῆ εἰς ἐμέ καὶ ἄς πίῃ. Ἐκεῖνος ποῦ πιστεύει εἰς ἐμέ, ὅπως εἶπεν ἡ Γραφή⁴, θὰ τρέξουν ἀπὸ τῆν κοιλίας του ποταμοὶ ὕδατος ζῶντος⁵.

α*. Ὅσοι ἐρχονται νὰ ἀκούσουν τὸ θεῖον κήρυγμα

1. Πρόκειται πιθανότατα διὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν (πρβλ. Ἀριθ. 29, 35. Λευϊτ. 23, 36), κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς ἄφηνε τὰς σκηνὰς καὶ μετέβαινε λιτανευτικῶς εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπαύρητο ὁ καθέ τις εἰς τὸν οἶκον του.

2. Ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ ἄλλοι διδασκαλοὶ ἐδίδασκον καθήμενοι. Ἐδῶ ὅμως διὰ νὰ τοῦται τὴν σοβαρότητα τῶν λόγων του, ἔχει μόνον ὁμιλεῖ ἄρθρος, ἀλλὰ καὶ φωνάζει δυνατὰ.

3. Ὁ Κύριος παίρνει ἀφορμὴν νὰ εἴπῃ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀπὸ τὴν τελευταίαν ποῦ ἐλάμβανε χάρον κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτῆν ἡμέραν, καθ' ἣν μετέβησαν νὰ ἀντλήσουν ὕδωρ ἀπὸ τὴν κοιλιοθήραν τοῦ Σιλωάμ, τὸ ὅποσον ἔχουν ἄς σπουδῆν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὀλοκουτωμάτων.

4. Τὸ χωρίον διαφόρως ἐρμηνεύεται. Κατὰ τινὰς ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρεται ἐδῶ εἰς τὴν φράσιν ποταμοὶ ὕδατος, ἡ ὁποία ἀπαντᾷ εἰς χωρία τῆς Π.Δ. ποῦ πιθανῶς ἀνεγινώσκοντο κατὰ τὴν ἐορτὴν ταύτην. Ὁ Χρυσόστομος στίχει διαφορετικὰ τὸ χωρίον, ὅπως θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. Ἡ πιθανώτερος ἐρμηνεία εἶναι ὅτι ὁ Κύριος ἀναφέρεται ἐδῶ γενικῶς εἰς ἀλήθειαν προκηρυτταμένην δι' ἄλλων λέξεων ὑπὸ τῶν προφητῶν, ἔχων ὅτι⁶ θεοὶ προφητείας οἷαι Ἠσ. 44, 3, 58, 11, Ἰωήλ 3, 18. Ζαχ. 14, 8. Ἰεζ. 47, 1.

5. Ἰωάν. 7, 37-38.

6. Εἰς τὴν ὁμίλιαν αὐτὴν ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος ἀφ' ἑνὸς μὲν

καὶ εἶναι προσεκτικοὶ εἰς τὴν πίστιν, πρέπει νὰ κατέχωνται ἀπὸ τὸν σφοδρὸν πόθον τῶν διψῶντων καὶ ἀνάλογον ἐπιθυμίαν νὰ ἀνάπτουν μέσα των, διότι ἔτσι θὰ ἠμπορέσουν νὰ συγκρατήσουν μετ' ἀσφάλειαν τὰ λεγόμενα. Ἄλλωστε καὶ οἱ διψασμένοι, ὅταν πάρουν εἰς τὰς χεῖρας ἕνα ποτήρι μετ' ὕδωρ, τὸ πίνουν μετ' ἐπιθυμίαν καὶ τότε ἡσυχάζουν.

Καθ' ὅμοιον λοιπὸν τρόπον καὶ οἱ ἀκροαταὶ τῶν θεῖων λόγων, ἐάν τοὺς ἀκούουν καὶ τοὺς δέχονται μετ' ἐπιθυμίαν, δὲν θὰ κουρασθοῦν ποτέ, μέχρις ὅτου νὰ ἐκμάθουν τὰ πάντα. Διὰ τὸ ὅτι πρέπει συνεχῶς νὰ διψῶμεν καὶ νὰ πεινώμεν πνευματικῶς λέγει ὁ Κύριος: «Μισκάριοι θεοὶ κεινοῦν καὶ θυφοῦν τὴν δικαιοσύνην»⁶.

Καὶ ἐδῶ λέγει ὁ Χριστὸς: «Ἐάν κανεὶς διψᾷ, ἄς ἐλθῆ εἰς ἐμέ καὶ ἄς πίῃ». Οἱ λόγοι αὗτοι ἔχουν τὴν ἀκόλουθον σημασίαν: Κανένας δὲν προσελκῶ ἀναγκαστικῶς καὶ διαίως, ἀλλὰ ἐάν κανεὶς ἔχη μεγάλην προθυμίαν, ἐάν καίγεται ἀπὸ τὸν πόθον, αὐτὸν προσκαλῶ ἐγώ.

Καὶ διὰ τοῖον λόγον ἐπιστήμην ὁ Εὐαγγελιστὴς

ἐρμηνεύων τὴν φράσιν «ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεῖσονται ὕδατος ζῶντος» δηλοῖ ὅτι σημαίνει τὴν ἀφθονὸν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μετ' ἣν ὁποῖαν δύναται κανεὶς νὰ ὑπερπήσῃ ἐπὶ τὰς δυσκολίας, ποῦ παρεμβάλλονται εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ θεοῦ λόγου, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθιστᾷ σαφές ὅτι πρὸ τοῦ σταυροῦ καὶ θανάτου τοῦ Κυρίου δὲν εἶδετο Ἁγιον Πνεῦμα, διότι εἴη οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ ἕνεκα τῶν ἁμαρτιῶν των. Μετὰ τὴν συνδιαλλαγὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, διὰ τοῦ σταυροῦ, ἐδῶκα καὶ ὁ Θεὸς ἀφθονοῦν τὸ Ἁγιον Πνεῦμα εἰς ὅσους ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν. Τέλος ὁ Χρυσόστομος προτρέπει τοὺς ἀκροατὰς του νὰ μὴ ἐκδικούνται τοὺς ὀφειστές των καὶ ὅσους τοὺς ἀδικοῦν, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἀνεκτικοὶ καὶ νὰ τοὺς εὐεργετοῦν πρὸς ἀφέλειαν καὶ διάρθρωσιν των.

6. Ματθ. 5, 6.

ὅτι αὐτὸ συνέθετο «κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τὴν μεγάλην»; (Διότι ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία ἦτο μεγάλη, ἐνῶ τὰς ἐνδιάμεσους τὰς ἀφιέρωναν εἰς διασκεδάσεις).

Καὶ διατὶ ὁμιλεῖ «κατὰ τὴν τελευταίαν»; Διότι κατ' αὐτὴν ἦσαν ὅλοι σύγκεντραμένοι. Βέβαια τὴν πρώτην ἡμέραν δὲν εἶχε μεταθῆ εἰς τὴν ἑορτήν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς μὴ μεταβάσεως τὴν ἐξέθεσαν εἰς τοὺς ἀδελφούς του. Ἄλλ' οὕτε καὶ κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τὴν τρίτην λέγει ὁ Ἰησοῦς κάτι παρόμοιον, διὰ τὸ μὴ λησυσθηθαῖν οἱ λόγοι, ἀφοῦ αὐτοὶ ἐσκόπευσαν νὰ τὸ ρίψουν εἰς τὰς διασκεδάσεις. Κατὰ τὴν τελευταίαν ὁμοῦς ἡμέραν, ὅταν θὰ ἀνεχώρουν διὰ τὰς οἰκίας των, τοὺς διδὲι ἐφοδία διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ φωνάζει δυνατὰ, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὸ δείξῃ τὴν παρρησίαν του, ἀφ' ἑτέρου δὲ χάριν τοῦ μεγάλου πληθοῦς διὰ τὸ ἀκουσθῆ ἀπὸ ὅλων.

Διὰ τὴν καταστήσῃ ὁμοῦς σαφές ὅτι ἔκανε λόγον διὰ πνευματικὸν πόμα, προσθέτει: «Ἐκεῖνος ποῦ πιστεύει εἰς ἐμέ, ὅπως εἶπεν ἡ Γραφή, θὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν του ποταμοὶ ὕδατος ζῶντος». Κοιλία ἐδῶ ὀνομάζει τὴν καρδίαν, ὅπως λέγει καὶ ἄλλου: «Καὶ τὸν νόμον σου μέσα εἰς τὴν κοιλίαν μου»⁷.

Ποῦ ὁμοῦς εἶπεν ἡ Γραφή ὅτι «θὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν του ποταμοὶ ὕδατος ζῶντος»; Πουθενά. Τί σημαίνει λοιπὸν «ἐκεῖνος ποῦ πιστεύει εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή»; Ἐν προκειμένῳ πρέπει νὰ χωρίσωμεν μὲ σημείον στίξεως, ὥστε τὸ «θὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν του ποταμοὶ» νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀπόφασίν του.

Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἔλεγαν πολλοὶ «αὐτὸς εἶναι ὁ Χρι-

7. Πρὸλ. Ἰωάν. 7, 1 ἐξ.

8. Ψαλμ. 39, 9.

9. Ὁ Χρυσόστομος συνδέει τὸ «καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή» μὲ τὸ εὐ πιστεύω εἰς ἐμέ, μὴ στίξων μετὰ τὸ ἐμέ, ἀλλὰ μόνον μετὰ τὸ ἡ Γραφή. Πρὸλ. καὶ τὴν σημείωσιν 4 τῆς παρουσίας ὁμιλίας.

στὸς»¹⁰ καὶ ὅτι «ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ Χριστὸς μήπως θὰ κἀν ἡ περισσότερα θαύματα;»¹¹ ὀποθεῖκνύει ὅτι πρέπει νὰ ἔχουν ὀρθὴν γνῶσιν καὶ νὰ μὴ πιστεύουν ἕτερον ἀπὸ τὰ θαύματα, ὅσον ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς Γραφῆς. Διότι πολλοὶ, μολογῶντι τὸν εἶδαν νὰ θαυματουργῆ, δὲν τὸν ἐδέχοντο ὡς Μεσσίαν. Ἐπρόκειτο δὲ νὰ λέγουν «δὲν ἀναφέρουν αἱ Γραφαὶ ὅτι ὁ Χριστὸς ἔρχεται ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Δαυὶδ;»¹². Καὶ τοὺς λόγους των αὐτοὺς τοὺς διεκήρυσσαν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἤθελε νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἀποφύγει τὴν διὰ τῆς Γραφῆς ἀπόδειξιν τῆς μεσσιανικῆς του ἰδιότητος, πάλιν τοὺς παραπέμπει εἰς τὰς Γραφάς. Καὶ ἀνωτέρω ἄλλωστε τοὺς ἔλεγεν «Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς»¹³ καὶ πάλιν «Εἶναι γραμμένον εἰς τὰ βιβλία τῶν προφητῶν. Καὶ θὰ εἶναι ὅλοι διδαγμένοι ἀπὸ τὸν Θεόν»¹⁴, καὶ «Σὺς κατηγορεῖ ὁ Μωϋσῆς»¹⁵. Καὶ ἐδῶ λέγει: «Ὅπως εἶπεν ἡ Γραφή, θὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν του ποταμοὶ, διὰ τὸ ὀποθεῖξῃ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἀφθονίαν τῆς θείας χάριτος. Ὅπως καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει: «Πηγὴ ὕδατος ποῦ θὰ ἀναβλύξῃ εἰς ζωὴν αἰώνιον»¹⁶, δηλαδὴ θὰ ἔχη ἀφθονον τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἄλλου λέγει «ζωὴν αἰώνιον» καὶ ἐδῶ «ὕδωρ ζῶν» τὸ ὀνομάζει.

Ἐδῶ ὕδωρ ὀνομάζει ἐκεῖνο ποῦ κινεῖται, τρέχει συνεχῶς. Διότι ἡ χάρις τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, ὅταν εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν κάποιου καὶ ἐδραιωθῇ εἰς αὐτήν, ἀνα-

10. Ἰωάν. 7, 26.

11. Ἰωάν. 7, 31.

12. Ἰωάν. 7, 42.

13. Ἰωάν. 5, 39.

14. Ἰωάν. 6, 45.

15. Ἰωάν. 3, 45.

16. Ἰωάν. 4, 14.

θλύζει περισσότερο από κάθε άλλην πηγήν και δέν κάνει διακοπάς, ούτε ἀδειάζει ούτε σταματᾷ ποτέ.

Διὰ νά καταστήσῃ φανερόν λοιπόν συγχρόνως και τὸ συνεχές τῆς χορηγίας και τὸ ἀπερίγραπτον τῆς ἐνεργείας, ἀνόμασε πηγήν και ποταμὸς, ὄχι ἕνα ποταμόν, ἀλλ' ἀπείρους. Καὶ ἀνωτέρω παρέστησε τὴν ἀφθονίαν, ὅταν εἶπεν ὅτι «θά ἀναπηρᾷ».

Και θά ἠμπορέσῃ κανεὶς νά καταλάβῃ καλὰ τὸ λεγόμενον, εἴν λάθῃ ὑπ' ὄψιν του τὴν σοφίαν τοῦ Στεφάνου και τὴν γλῶσσαν τοῦ Πέτρου και τὴν ρητορικὴν δεινότητα τοῦ Παύλου. Αὐτοὺς τίποτε δέν τοὺς παρέσυρεν, τίποτε δέν τοὺς ἐφόβησεν, οὔτε ὁ θυμὸς τοῦ πλήθους οὔτε αἱ ἐπαναστάσεις τῶν τυράννων οὔτε αἱ ἐπιβουλαι τῶν δαιμόνων οὔτε αἱ καθημεριναι ἀπειλαι τοῦ θανάτου, ἀλλὰ ὡς ποταμοί, ποὺ τρέχουν ὀρμητικοί, ἔτσι ἐπέρασαν και παρέσυραν τὰ πάντα.

«Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγε διὰ τὸ Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον θά ἐπαιρναν ὅσοι θά ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Διότι δέν εἶχε δοθῆ ἀκόμη τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα»¹⁷.

Πῶς λοιπόν προσηφίτευσαν οἱ προφῆται και ἐπετέλεσαν τόσα θαύματα; Οἱ ἀπόστολοι θέσθαι δέν ἐξαδίωκαν τὰ δαιμόνια μετὰ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ μετὰ τὴν δύναμιν ποὺ τοὺς ἔδωσεν ὁ Ἰησοῦς, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος: «Καὶ ἂν ἐγὼ ἐκδιώκω τὰ δαιμόνια διὰ τοῦ Βεελζεβοῦλ, τότε τὰ παιδιὰ σας διὰ ποίου τὰ ἐκδιώκουν;»¹⁸. Αὐτὸ τὸ ἔλεγε διὰ νά δεῖξῃ ὅτι δέν ἐξεδίωκαν ἄλλο μετὰ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα, πρὶν ἀπὸ τὴν σταύρωσίν του, ἀλλὰ μετὰ τὴν δύναμιν ποὺ ἐχορηγεί αὐτὸς. Ὅταν ὁμως ἐσκόπευε νά τοὺς ἀποστείλῃ εἰς τὸν κόσμον, τότε ἔλεγεν «Λάθετε

17. Ἰωάν. 7, 39.

18. Ματθ. 12, 27.

Πνεῦμα "Ἅγιον»¹⁹ και πάλιν ἦλθεν εἰς αὐτοὺς τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα και τότε ἔκαναν τὰ θαύματα.

θ'. Ὅταν δὲ τοὺς ἀπέστειλε νά κηρύξουν δέν εἶπεν, ἔδωσεν εἰς αὐτοὺς Πνεῦμα "Ἅγιον, ἀλλ' ἔδωσεν εἰς αὐτοὺς ἐξουσίαν²⁰, ὅταν τοὺς ἔλεγεν «Λεπρὸς καθαρῖζετε, δαιμόνια νά ἐκδιώκετε, νεκροὺς νά ἀνασταίνετε. Δωρεάν ἐλάθετε, δωρεάν δώσατε»²¹.

Διὰ τοὺς προφῆτας ὁμως πιστεύεται ἀπὸ ἄλλου ὅτι τοὺς εἶχε δοθῆ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλ' ἡ χάρις αὐτῆ εἶχε συσταλῆ και μετακινηθῆ και εἶχεν ἐγκαταλείπει τὴν γῆν ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐλέχθη «Ἐγκαταλείπεται ἔρημος ὁ οἶκός σας»²². Ἀλλὰ και πρὶν ἀπὸ τὴν ρῆσιν αὐτὴν εἶχεν ἀρχίσει ἡ σπάνις αὐτῆ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι δέν ὁπῆρχε πλεον προφητῆς εἰς αὐτοὺς, οὔτε ἐπόπτειε τὰ ἁγία των ἡ χάρις.

Ἐπειδὴ λοιπόν εἶχεν ἀνασταλῆ ἡ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος και ἐπρόκειτο εἰς τὸ μέλλον νά δοθῆ μετὰ ἀφθονίαν, αὐτῆς δὲ τῆς διανομῆς ἡ ἀρχὴ ἔγινε μετὰ τὴν σταύρωσιν, ὄχι μόνον μετὰ ἀφθονίαν ἀλλὰ και μετὰ μεγαλύτερα χαρίσματα. (Διότι πραγματικὰ ἡ δωρεὰ ἦτο περισσότερο ἀξια θαυμασμοῦ, ὅπως ὅταν λέγῃ «Δέν γνωρίζετε ποίου πνεύματος εἶσατε»²³, και πάλιν «Διότι δέν ἐλάθετε πνεῦμα δουλείας, ἀλλὰ ἐλάθετε πνεῦμα υἱοθεσίας»²⁴. Καὶ αἱ παλαιοὶ θέσθαι εἶχαν Πνεῦμα, ἀλλὰ δέν ἠμποροῦσαν νά τὸ δώσουν και εἰς τοὺς ἄλλους. Οἱ ἀπόστολοι ὁμως μυριάδας ἀνθρώπων ἐπέπτυσαν μετὰ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα). Ἐπειδὴ λοιπόν ἐπρόκειτο

19. Ἰωάν. 20, 22.

20. Ματθ. 10, 1.

21. Ματθ. 10, 8.

22. Ματθ. 23, 38.

23. Λουκ. 9, 55.

24. Ρωμ. 8, 15.

νά λάβουν αὐτὴν τὴν χάριν, ποῦ δὲν εἶχεν ἀκόμη δοθῆ, δι' αὐτὸ λέγει· «διότι δὲν ἦτο ἀκόμη τὸ Ἅγιον Πνεῦμα». Ἀφοῦ δι' αὐτὴν τὴν χάριν ἔκανε λόγον ὁ Εὐαγγελιστὴς καὶ ἔλεγε, «διότι δὲν ἦτο ἀκόμη τὸ Ἅγιον Πνεῦμα», δηλαδὴ δὲν εἶχε δοθῆ, ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἀκόμη δοξασθῆ»²⁵. Δόξαν ὀνομάζει τὸν σταυρὸν.

Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, εἴμεθα ἐχθροὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ καὶ εἴχαμε στερηθῆ τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ καὶ εἴμεθα μισητοὶ εἰς αὐτὸν, ἐνῶ ἡ χάρις ἦτο ἀπόδειξις συμφιλίωσης, διότι τὸ δῶρον δὲν δίδεται εἰς τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς μισουμένους, ἀλλὰ εἰς τοὺς φίλους καὶ εἰς τοὺς αγαπητούς, ἔπρεπε προηγουμένως νὰ προσφερθῆ ἡ θυσία πρὸς χάριν καὶ νὰ καταλυθῆ ἡ ἐχθρα διὰ τῆς σαρκὸς καὶ νὰ γίνωμεν φίλοι τοῦ Θεοῦ καὶ τότε νὰ λάβωμεν τὴν δωρεάν. Διότι ἐὰν συνέθη αὐτὸ κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν πρὸς τὸν Ἀβραάμ, πολὺ περισσότερον θὰ συνέβαιναν εἰς τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Καὶ ὁ Παῦλος διὰ τὴν δηλώση αὐτὸ ἔλεγε· «Ἐὰν κληρονόμοι ἦσαν οἱ ἐξαρτώμενοι ἐκ τοῦ νόμου, τότε ἡ πίστις δὲν ἔχει ἀξίαν, διότι ὁ νόμος δημιουργεῖ ὄργην»²⁶. Ὅτι λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ τὴν γῆν εἰς τὸν Ἀβραάμ καὶ τοὺς ἀπογόνους του, ἀλλ' οἱ ἀπόγονοι ἦσαν ἀνάξιοι τῆς ἐπαγγελίας καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ φανοῦν εὐχάριστοι εἰς τὸν Θεὸν μετὰ τὰ ἱδικὰ τῶν ἔργα. Δι' αὐτὸ εἰσῆλθεν ἡ πίστις, πρᾶγμα εὐκολον, διὰ νὰ προσελκύσῃ τὴν χάριν καὶ νὰ μὴ καταργηθοῦν αἱ ἐπαγγελίαι. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «διὰ τοῦτο ἡ ὑπόσχεσις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆν πίστιν, διὰ νὰ εἶναι ὡς δῶρον τῆς χάριτος καὶ νὰ εἶναι θεαία ἡ ἐπαγγελία»²⁷. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν «ἡ ὑπόσχεσις εἶναι

25. Ἰωάν. 7, 39.

26. Ρωμ. 4, 14-15.

27. Ρωμ. 4, 16.

ὡς δῶρον τῆς χάριτος», ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἐπιτύχουν τίποτε μετὰ τὰ ἔργα τῶν.

Διὰ τὴν ὁμιλίαν, ὅταν εἶπεν «σύμφωνα μετὰ τὰς Γραφάς»²⁸, δὲν προσέθεσε καὶ τὴν μαρτυρίαν τῆς Γραφῆς; Διότι ἡ γνώμη τῶν ἦτο διεφθαρμένη. «Ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Αὐτὸς εἶναι ὁ προφήτης»²⁹, καὶ ἄλλοι ἔλεγον ὅτι πλανᾷ τὸν λαόν»³⁰. Ἐπίσης, «ἄλλοι μὲν ἔλεγον· Δὲν ἔρχεται ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν κοινόπολιν Βηθλεέμ»³¹, ἐνῶ ἄλλοι διεκήρυσσαν· Διὰ τὸν Χριστὸν, ὅταν ἔλθῃ, κανεὶς δὲν θὰ γνωρίζῃ ἀπὸ ποῦ εἶναι»³². Καὶ γενικῶς ἡ γνώμη τῶν διεφερεν, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ πλήθη ποῦ εὐρίσκονται εἰς ἀναταραχὴν. Διότι δὲν ἐπρόσεχαν μετὰ ἀκρίθειαν εἰς τὰ λεγόμενα, οὔτε διὰ νὰ μάθουν.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν τοὺς δίδει καμμίαν ἀπάντησιν, ἀν καὶ λέγουν· «Μήπως ἔρχεται ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν ὁ Χριστὸς;» ἐνῶ τὸν Ναθαναήλ, ποῦ ἠρώτησε μετὰ τὸν σφοδρὸν καὶ αὐστηρὸν· «Ἢμπορεῖ νὰ προέλθῃ τίποτε τὸ καλὸν ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ;»³³, τὸν ἐπήνεσεν ὡς ἀληθινὸν Ἰσραηλίτην. Αὐτοὶ ὅμως, ποῦ εἶπαν πρὸς τὸν Νικόδημον· «Ἐρεύνησε καὶ μάθε, ὅτι ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν δὲν ἔχει ἔλθει προφήτης»³⁴, δὲν τὰ ἔλεγον αὐτὰ ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ μάθουν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀνατρέψουν ἄπλως τὴν γνώμην ποῦ ὄπηρχε διὰ τὸν Χριστὸν. Ἐκεῖνος ὅμως ἦτο ἐραστὴς τῆς ἀληθείας καὶ ἔλεγε αὐτὰ ἐπειδὴ ἐγνωρίζε μετὰ ἀκρίθειαν ὅλα τὰ παλαιὰ. Αὐτοὶ ὅμως ἔνα

28. Ἰωάν. 7, 38.

29. Ἰωάν. 7, 40.

30. Ἰωάν. 7, 12.

31. Ἰωάν. 7, 41-42.

32. Ἰωάν. 7, 27.

33. Ἰωάν. 1, 47.

34. Ἰωάν. 7, 52.

σκοπόν είχαν, να ανατρέψουν την αντίληψιν ότι είναι ο Χριστός.

Δι' αυτό τίποτε δὲν τοὺς ἀπεκάλυπεν. Διότι αὐτοὶ ποὺ ἀντέφασκον πρὸς τὸν ἑαυτὸν των καὶ ἄλλοτε μὲν ἔλεγαν «οὐδὲς γνωρίζει ἀπὸ ποῦ ἔρχεται»³⁵, ἄλλοτε δὲ «ἀπὸ τῆν Βηθλεέμ», εἶναι εὐνόητον ὅτι, καὶ ὅταν θὰ ἐμάθαιναν, πάλιν θὰ ἔφεραν ἀντιρρήσεις. Διότι ἄς δεχθῶμεν ὅτι δὲν ἐγνώριζαν τὸν τόπον, ὅτι δηλαδὴ κατήγεται ἀπὸ τῆν Βηθλεέμ, ἐπειδὴ ἀνετράφη καὶ ἔζησεν εἰς τῆν Ναζαρέτ, (μολονότι καὶ αὐτὴ ἡ ἀγνοία των δὲν συγχωρεῖται, ἐπειδὴ δὲν ἐγεννήθη ἐκεῖ), δὲν ἐγνώριζαν ὁμῶς τὸ γένος του, ὅτι κατήγεται ἀπὸ τὸν οἶκον καὶ τῆν γενεάν τοῦ Δαυῖδ; Τότε πῶς ἔλεγαν «Δὲν ἔρχεται ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Δαυῖδ ὁ Χριστός;». Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἤθελαν νὰ τὸ συσκιάσουν καὶ τὰ πάντα ἔλεγαν μὲ κακὴν διέθεσιν.

Διατί λοιπὸν δὲν τὸν ἐπλησίασαν διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσουν; Ἐπειδὴ ὡς πρὸς θεὰ τὰ ἄλλα σὲ θαυμάζομεν, ἀλλὰ μᾶς προτρέπεις νὰ πιστεῦσωμεν εἰς σὲ σύμφωνα μὲ τὰς Γραφάς, ἀπάντησέ μας, πῶς αἱ Γραφαὶ λέγουσι ὅτι ὁ Χριστὸς πρέπει νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τῆν Βηθλεέμ, ἐνῶ σὺ ἔχεις ἔλθει ἀπὸ τῆν Γαλιλαίαν; Τίποτε ἀπ' αὐτὰ ὁμῶς δὲν εἶπαν, ἀλλὰ τὰ πάντα ἔλεγαν μὲ πονηρίαν. Τὸ ὅτι βέβαια δὲν ἀνεζήτηον οὔτε ἤθελαν νὰ μάθουν, τὸ προσέθεσεν ἀμέσως ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅταν εἶπεν «Μερικοὶ ἤθελαν νὰ τὸν πιάσουν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἠπλώσε χερὶ ἐπάνω του»³⁶. Ἐάν λοιπὸν τίποτε ἄλλο δὲν ὄπηρχε, αὐτὸ τὸ γεγονός ἦτο ἀρκετὸν νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς κατάνοιξιν. Δὲν συνεκινήθησαν ὁμῶς, ὅπως λέγει ὁ Προφήτης: «Διεσχίσθησαν, ἀλλὰ δὲν κατενόησαν»³⁷.

35. Ἰωάν. 7, 27.

36. Ἰωάν. 7, 44.

37. Ψαλμ. 34, 15.

γ'. Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ἡ πονηρία. Εἰς τίποτε δὲν θέλει νὰ ὑποχωρῇ, ἀλλ' εἰς ἓνα ἀποθλάπει μόνον, εἰς τὸ νὰ ἀφανίσῃ τὸν μισοῦμενον. Τί λέγει ὁμῶς ἡ Γραφή; «Ὅποιος σκάπτει παγίδα διὰ τὸν πλησίον του, θὰ πῆσῃ ὁ ἴδιος εἰς αὐτήν»³⁸. Τὸ ἴδιον συνέθη καὶ τότε. Διότι αὐτοὶ μὲν ἐπέδωκαν νὰ φονεύσουν τὸν Ἰησοῦν, διὰ νὰ σθῆσουν τὸ κήρυγμα του, ἀλλὰ ἔγινε τὸ ἀντίθετον. Τὸ μὲν κήρυγμα ἀκμάζει μὲ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ θεὰ τὰ ἴδικά των ἐσθῆσαν καὶ κατεστράφησαν. Ἐσχάσαν καὶ πατριδα καὶ ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν καὶ λατρείαν καὶ γενικῶς ἐστερήθησαν κάθε εὐτυχίαν καὶ ἔγινον δούλοι καὶ αἰχμάλωτοι.

Ἐχοντες αὐτὰ ὑπ' ὄψει μας, εἰς κομμίαν περιπέτοις ἄς μὴ ἐπιβουλεύομεθα τοὺς ἄλλους, γνωρίζοντες ὅτι ἀκονίζομεν τὸ εἶφος κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ θαυτέραν δίδομεν τὴν πληγὴν εἰς τὸ σῶμα μας.

Ἄλλὰ σὲ ἐλόγησε κάποιος καὶ θέλεις νὰ τὸν ἀντιμεταπίσης; Μὴ ἀμόνεσαι, διότι εἶται θὰ ἡμπαρῆσῃς νὰ τὸν ἀντιμεταπίσης. Ἐάν ἀμυνθῆς, δὲν ἡμυνθῆς. Καὶ νὰ μὴ νομίσης ὅτι εἶναι ἀνίγημα τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ λόγος ἀληθινός.

Καὶ πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον συμβαίνει αὐτό; Ὅταν δὲν ἀμόνεσαι, καθιστῶς ἐχθρὸν τοῦ ἐπιτιθεμένου τὸν Θεόν, ἐνῶ, ὅταν ἀμόνεσαι, δὲν γίνεται αὐτό. («Διότι ἡ ἐκδίκησις ἀνήκει εἰς ἐμένα, ἐγὼ θὰ ἀνταποδώσω, λέγει ὁ Κύριος»)³⁹. Πραγματικὰ, ὅταν ἔχωμεν ὑπερήτας, ποῦ ἦλθαν εἰς ρῆξιν μεταξύ των καὶ δὲν ἀνέθεσαν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀπονομήν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς τιμωρίας, ἀλλὰ ἀπεφάσισαν μόνοι των νὰ λύσουν τὰς διαφοράς των, καὶ ἂν ἀκόμη προσέλθουν ἔπειτα πάλιν φοράς, ὅχι μόνον δὲν τοὺς προστατεύομεν, ἀλλὰ

38. Παροιμ. 26, 27.

39. Ρωμ. 12, 19.

καί ἀγανακτοῦμεν καί λέγομεν, δρᾶπέτη, ἔπρεπε τά πάντα νά τά ἀναθέσω εἰς τήν μαστίγωσιν, ἐπειδή ἔσπευσες νά ὑπερασπίσης τόν ἑαυτόν σου, μὴ μέ ἐνοχλῆς λοιπόν, πολύ περισσότερο θά ἐπιη αὐτό ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος μᾶς ἔβασεν ἐντολήν νά ἀναθέσωμεν εἰς αὐτόν τά πάντα.

Πῶς λοιπόν δέν εἶναι παρόμοιον, ὅταν ἀπό μέν τά παιδιά μᾶς ἀπαιτῶμεν τόσην ἀνωτερότητα καί ὑπακοήν, εἰς δέ τόν Κύριον δέν παραχωρῶμεν, ὅσα θέλομεν νά παραχωροῦν εἰς ἡμᾶς οἱ ὑπηρέται;

Καί αὐτά τά λέγω διὰ τήν προθυμίαν πού ἔχομεν νά τιμωρῶμεν ὁ ἕνας τόν ἄλλον. Διότι ὁποῖος πιστεύει πραγματικά, οὔτε αὐτό δέν πρέπει νά κήνη ἀλλά νά συγχωρή καί νά ἀφήνῃ τά ἁμαρτήματα, ἔστω καί ἂν τό μέγα ἔπαθλον τῆς πράξεώς του αὐτῆς δέν ἦτο ἐκεῖνο, δηλαδή νά παίρῃ ὡς ἀνταπόδοσιν τήν ἀφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του. Ἄλλωστε εἰπέ μου, ἐάν κατηγορῆς τόν ἁμαρτήσαντα, διατί ἁμαρτάνεις καί πίπτεις εἰς τά ἴδια;

Σέ ὀφείσκω; Νά μή τοῦ ἀνταποδώσης τήν ὀφειλν, διότι ὀφείζεις τόν ἑαυτόν σου.

Σέ ἐκτόπισεν; Νά μή τόν κτυπήσης καί σὺ, διότι δέν θά κερδίσης τίποτε εἰς καμίαν περίπτωσιν.

Σέ ἐλύπησεν; Νά μή τόν λυπήσης ὡς ἀντεκδίκησιν, διότι τό κέρδος εἶναι μηδέν, ἀλλά θά γίνης πάλιν ἴσος πρὸς αὐτόν.

Μόνον ἔτσι θά ἠμπορέσης νά τόν ἀποτρέψης, ἂν μέ πρᾶξι καί ἐπιείκειαν ὑποφέρης. Ἔτσι θά τόν δεσμεύσης. Ἔτσι θά τοῦ ἀνακόψης τήν ὀργήν. Κανείς δέν θεραπεύει τό κακόν μέ τό κακόν, ἀλλά θεραπεύει τό κακόν μέ τό καλόν. Αὐτά διδάσκουν μερικοί καί ἀπό τοὺς Ἕλληνας. Ἄς ἐντραπῶμεν λοιπόν, ἐάν εἰς τοὺς ἀνοήτους Ἕλληνας ὑπάρχῃ τόσον ὑψηλὴ ἀντίληψις, ἐνῶ ἡμεῖς φαινόμεθα κατώτεροι.

Πολλοὶ ἠδίκηθησαν καί ὑπέφεραν τήν ἀδικίαν. Πολλοὶ ἐσυκοφαντήθησαν καί δέν ἠμύνθησαν, ἔγινον ἀντι-

κείμενοι ἐπιβουλῆς καί ἀηργήτησαν. Καί ὑπάρχει μεγάλος φόβος μήπως μερικοί ἀπὸ αὐτοὺς εὐρεθοῦν ἀνώτεροί μας κατὰ τήν ἀρετὴν καί καταστήσουν τήν τιμωρίαν μας χειροτέραν. Πραγματικά, ὅταν ὅσοι ἔλαβαν τήν διαρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅσοι προσδοκοῦν τήν βασιλείαν, ὅσοι σκέπτονται τόν οὐρανόν, ὅσοι δέν φοβοῦνται τήν γέννησαν, ὅσοι προτρέπονται νά γίνουν ἀγγελοι, ὅσοι μετέχουν εἰς τά μυστήρια, ὅσοι ἡμεῖς λοιπόν, ὅταν δέν φθάσωμεν εἰς τόν βαθμόν τῆς ἀρετῆς ἐκείνων, ποῖαν συγχώρησιν θά ἔχομεν;

Ἐάν πρέπει νά εἰμεθα ἀνώτεροι τῶν Ἰουδαίων, («ἐάν ἡ ἀρετὴ σας δέν ὑπερβαίῃ τὴν ἀρετὴν τῶν γραμματέων καί τῶν Φαρισαίων, δέν θά εἰσέλθετε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»⁴⁰), πολὺ περισσότερο πρέπει νά ὑπερβαίνομεν εἰς τὴν ἀρετὴν τοὺς Ἕλληνας. Ἐάν τοὺς Φαρισαίους, πολὺ περισσότερο τοὺς ἀπίστους. Διότι ἐάν δέν ἠμπορέσωμεν νά φωνῶμεν ἀνώτεροι ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς ἐκείνων, ἔχει ἀποκλεισθῆ δι' ἡμᾶς ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ὅταν ἀποβεικνυώμεθα κατώτεροι καί ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, πῶς θά ἐπιτύχωμεν νά ἀποκτήσωμεν τὴν βασιλείαν;

Ἄς θγάλωμεν λοιπόν ἀπὸ μέσα μας κάθε πικρίαν καί ὀργὴν καί θυμόν. «Τὸ νά σᾶς λέγω τά ἴδια πράγματα, εἰς ἐμέ δέν εἶναι θαρετόν, εἰς σᾶς ὅμως παρέχει ἀσφάλειαν»⁴¹. Ἄλλωστε καί οἱ ἱατροὶ χρησιμοποιοῦν τό ἴδιον φάρμακον πολλὰς φορές. Καί ἐγὼ δέν θά παύσω νά σᾶς λέγω τά ἴδια, νά σᾶς τὰ ὑπενθυμιζῶ, νά σᾶς διδάσκω καί νά σᾶς προτρέπω. Διότι τό θῆρος τῶν θιατικῶν φροντιστῶν εἶναι μεγάλο καί μᾶς κάνει νά λησμονώμεν. Δι' αὐτό μᾶς χρειάζεται συνεχῆς διδασκαλία.

40. Ματθ. 5, 20.
41. Φίλιπ. 3, 1.

Συνεπώς, διὰ νὰ μὴ συγκεντρωώμεθα ματαίως καὶ ἀσκόπως, ὅς ἀποδεικνύωμεν τὴν πίστιν μας μὲ τὰ ἔργα μας, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀήκει ἡ δόξα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 73

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΑΣΤ' — ΝΑ'
(ΚΕΦ. 4 — 7)**

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

«Τὰ εὑρισκόμενα ἄπαντα τοῦ ἐν ἁγίοις Πα-
τρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἐπιμη-
νεῖα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον». Τόμος
B', Ἀθήναι 1873, σελ. 258 - 382.